

T. C.

İstanbul Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Çeviribilim Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Robert Louis Stevenson'ın Yazınsal Eserlerinin
Türkçe Çevirilerinin Betimlenmesi:
Treasure Island'dan Define Adası'na

Alican Azeri

2501050027

Danışman

Yard. Doç. Dr. Betül Parlak

İstanbul 2009

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Enstitümüz **ÇEVİRİBİLİM ANABİLİM** Dalında **2501050027** numaralı **ALİCAN AZERİ** hazırladığı **“ROBERT L. STEVENSON’IN YAZINSAL ESERLERİNİN TÜRKÇE’YE YAPILAN ÇEVİRİLERİNİN BETİMLENMESİ”** konulu **YÜKSEK LİSANS TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin 15. Maddesi uyarınca **30.09.2009 ÇARŞAMBA** günü saat 10.00’da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonucunda adayın tezinin **KABULÜ’ne OYBİRLİĞİ** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ

KANAATİ

İMZA

Prof. Dr. Ayşe Dilek Erbor

KABULÜ

Doç. Dr. Sakine Eruz

KABULÜ

Yard.Doç.Dr. Betül Parlak

KABULÜ

Yard. Doç. Dr. Ayşe Ece

KABULÜ

Yard. Doç. Dr. Necdet Neydim

KABULÜ

ÖZ

Alican Azeri'nin "Robert Louis Stevenson'ın Yazımsal Eserlerinin Türkçe Çevirilerinin Betimlenmesi: Treasure Island'dan Define Adası'na" konulu bu çalışması Robert Louis Stevenson'ın, başta **Define Adası** olmak üzere eserlerinin Türkçe çevirilerinin tarihsel bir perspektifte incelenmesi ve betimlenmesini içermektedir. Bu çalışmada Stevenson'ın kaynak ve erek kültürdeki yerleri karşılaştırılmış, yazarın Türk yazın dizgesine kimler tarafından, ne zaman, nasıl, hangi yöntemlerle ve ne ölçüde aktarıldığını konu edilmiştir. Stevenson'ın Türk yazın dizgesindeki konumunu anlamak için Itamar Even-Zohar'ın çoğul dizge kuramı, eserlerinin yayınevi politikaları açısından betimlenmesi sürecinde Gideon Toury'nin norm kavramı, Türkçedeki **Define Adası** çevirilerini inceleme ve karşılaştırma aşamasında ise Andrew Chesterman'ın çeviri stratejileri sınıflandırılması kullanılmıştır. Yapılan incelemenin sonunda, Stevenson'ın Türk yazın dizgesine bir çocuk kitapları yazarı olarak tekil bir kimlikle aktarıldığı ancak bu tekil kimliğin dahi tam olarak aktarılamadığı gözlemlenmiştir. Stevenson'ın ünlü ve Türkçe'ye en çok çevrilmiş eseri **Define Adası**'nın bile çevirilerinin çok büyük bir kısmının, söylemsel yapılarıyla, Stevenson'ın öyküsünden çok farklı bir şeye dönüştüğü görülmüştür.

ABSTRACT

Alican Azeri's thesis titled "A Descriptive Study of Robert Louis Stevenson's Literary Works: From Treasure Island to Define Adasi" contains the study and depiction of Turkish translations of Robert Louis Stevenson's works, especially the **Trasure Island** from a historical perspective. In this study, Stevenson's place in source and target cultures have been compared and by whom, when, how, by which methods and to what extent his writings have been transferred to the Turkish literary system have been studied. In order to understand the place of Stevenson in the Turkish literary system, Itamar Even-Zohar's poly system theory has been utilized to understand Stevenson's place in Turkish literary system, Gideon Toury's concept of norms has been used while describing the trnaslation of his Works in terms of publisher's policies and Andrew Chesterman's classification of translation strategies have been used for the study and comaprision of the translations. As a result of this study, it has been observed that Stevenson is transferred to the Turkish literary system not with only a single identity as an author of children's books. It has also been concluded that most of the translations of **Treasure Island**, Stevenson's most translated book to Turkish, has been transformed into something that's quite different than Stevenson's original story, with their discourse structures.

ÖNSÖZ

Robert Louis Stevenson'ın kaynak kültürdeki ve Türk yazın dizgesindeki yerini belirlemeyi, Stevenson'ın Türkçe'ye yapılan çevirilerini betimlemeyi kaynak kültürden erek kültüre nasıl aktarıldığını tespit etmeyi amaçlayan “Robert Louis Stevenson'ın Eserlerinin Türkçe Çevirilerinin betimlenmesi konulu tezimde, bir çevirisi de tarafımdan gerçekleştirilmiş olan **Define Adası** romanının ve Stevenson'ın kültürümüzdeki yerini tarihsel bir perspektifle aydınlatmayı amaçlamaktayım. Tezim bu açıdan bir eserin çevirileri üzerine gerçekleştirilmiş son derece kapsamlı bir katalog taraması içermektedir ve kapsamlı bir katalog taramasına dayanan istatistiki veriler sağlaması açısından ve Stevenson'ın Türk yazın dizgesindeki yerini bu kapsamlı bilgilere ve çeşitli metin içi incelemelere dayanarak büyük bir açıklıkla belirlemesinden dolayı önem taşımaktadır. Bir klasik eserler yazarı olan Stevenson'ın çevirilerine ilişkin incelemem, diğer klasik eser yazarlarının da çevirileriyle ilgili olarak örnek teşkil edecek ve bu alanın Türkçe'ye aktarımına ilişkin çalışmalar bütününe katkıda bulunacaktır diye ummaktayım.

Bu tezin yazımında bana sonsuz faydası olan taz danışmanım Yard. Doç. Dr. Betül Parlak'a ve çalışmam sırasında eserlerinden ve düşüncelerinden yararlandığım öğretmenim Yard. Doç. Dr. Necdet Neydim'e teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLO LİSTESİ.....	viii
GRAFİK LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1
1. ROBERT LOUIS STEVENSON.....	4
1.1 Hayatı.....	4
1.2 Eserleri.....	11
1.3 Türkçe’de Robert Louis Stevenson.....	16
1.3.1 The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde	24
1.3.2 Kidnapped, Black Arrow, Island Nights Entertainments ve Suicide Club.....	32
1.3.3 Treasure Island.....	39
2. TÜRKÇE’DE DEFİNE ADASI.....	44
2.1 Çeviri Normları Açısından Define Adası.....	57
2.1.1. Süreç Öncesi Normlar Açısından Define Adası.....	58
2.1.2. Matriks Normları Açısından Define Adası.....	63
2.2. Türk Yazın Dizgesinde Define Adası.....	96
3. ÇEVİRİ İŞLEMLERİ.....	106
3.1 Çeviri İşlemlerinin Tanımı ve Sınıflandırılması.....	106
3.2 Define Adası’nın Çeşitli Çevirilerinde Kullanılan Çeviri Stratejileri....	112
3.2.1 Yöntem ve Sınırlama Ölçütleri.....	112
3.2.2 Çevirilerin İncelenmesi.....	115

SONUÇ.....	141
KAYNAKÇA.....	148
EK-1: BANDROL UYGULAMASINA İLİŞKİN USUL VE ESASLAR HAKKINDAYÖNETMELİK.....	166
EK-2: İLKÖĞRETİM İÇİN 100 TEMEL ESER LİSTESİ.....	176
EK-3: İLKÖĞRETİM İÇİN 100 TEMEL ESER GENELGESİ.....	180

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Robert Louis Stevenson’ın Kaynak Dildeki Eserleri.....	12
Tablo 2: Robert Louis Stevenson’ın 19. yy’da Rusça’ya Çevrilen Eserleri.....	16
Tablo 3: R.L. Stevenson’ın Eserlerinin Türkçe’ye Çevrilme Sayılarına İlişkin Tablo.....	22
Tablo 4: The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde’ın Türkçe Çevirileri.....	30
Tablo 5: Kidnapped, Black Arrow, Island Nights Entertainments ve Suicide Club Eserlerinin Türkçe Çevirileri.....	35
Tablo 6: Define Adası’nın Türkçe Çevirileri.....	45
Tablo 7: Define Adası Çevirileri: Detaylar.....	59
Tablo 8: Kısaltılmış Çeviriler (Uyarlama ve Sadeleştirmeler Dahil).....	72
Tablo 9: Kitapların Kapaklarındaki ve İç Sayfalarındaki İbareler.....	83

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Yıllara Göre Çeviri Sayısı Grafiği.....	61
Grafik 2: Yıllara Göre Baskı Sayısı Grafiği.....	62
Grafik 3: Çevirilerin Sayfa Sayılarına Göre Dağılımı.....	98
Grafik 4: Çevirilerin Sayfa Sayılarına ve Yıllara Göre Dağılımı.....	99

KISALTMALAR LİSTESİ

İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İYTE	: İzmir İleri teknoloji Enstitüsü
To-Kat	: Ulusal Toplu Katalog
Ulakbim:	: Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi

GİRİŞ

“Robert Louis Stevenson’ın Yazınsal Eserlerinin Türkçe Çevirilerinin Betimlenmesi: Treasure Island’dan Define Adası’na” konulu tezimiz kapsamında, kaynak kültürde ve erek kültürde önemli bir yere sahip olan Robert Louis Stevenson’ın eserleri ve bunların, başta **Treasure Island** olmak üzere Türkçe çevirileri üzerine betimleyici inceleme yapılması, yazarın kaynak kültürdeki ve erek kültürdeki yerinin karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın bir diğer amacı da, Stevenson’ın Türk yazın dizgesine ne ölçüde, nasıl ve hangi yöntemlerle aktarıldığını çözümlenektir. Günümüzde, Stevenson’ın eserlerini Türkçe olarak okumak isteyen bir okuyucu, çok sayıda farklı çeviri ile karşılaşmaktadır. Pek çok yayınevine ait farklı çevirilerinin bulunması okuyucuyu bir tercih yapmaya itmektir. Tezimiz kapsamında bu çevirilerden bazılarının özellikle de **Treasure Island** çevirilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve betimlenmesi söz konusu olacak, bu betimlemenin sonucunda ise Stevenson’ın eserlerinin erek kültüre aktarımıyla ilgili tespitlerde bulunulacaktır.

Belirli bir yazarın birden çok çevirisini ya da günümüze kadar yapılmış olan çevirilerini çözümleneyi amaçlayan çeşitli tezler yazılmıştır. Bunlar arasında Robinson Crusoe çevirilerini ele alan Yard. Doç. Dr. Ayşe Banu Karadağ’ın Prof. Dr. Ayşe Dilek Erboru danışmanlığında hazırlamış olduğu “Edebiyat ve Kültür Dizgesini Şekillendirmede İdeolojik Açından Çevirinin ve Çevirmenin Rolü” adlı doktora tezi de bulunmaktadır. Söz konusu tez, bir bakıma 100 Temel eserler ilgili sorunsalı önceden haber vermiş bir çalışma olarak görülebilmesi açısından benim tezimle de çeşitli ortak noktalara değinmekte ama başta Ali Çankırılı’ya ait Robinson Crusoe çevirilerini incelerken konuyu ideolojik perspektifinden ele almış olmasıyla da tezimden farklılık göstermektedir. Ayşe Banu Karadağ’ın söz konusu tezinin yanı sıra Aslı Ekmekçi’nin “The Shaping Role of Translations in Turkey: The Case of Robinson Crusoe,” Gökçe Metin’in “J.D. Salinger’in Catcher in the Rye Romanının İki Çevirisi Üzerine bir inceleme,” Hatice Çakır’ın “A Selective Study on Three Different Turkish Translations of John Steinbeck’s Mouse and Meni” Yağmur

Küçükbezirci'nin "Theories and Practice of Translation: A Study of Two Translations of the Pearl," Funda İşbuğa Erel'in "Analysis of Teo Translations of Vladimir Nabokov's Lolita Within the Framework of Descriptive Translation Studies" adlı tezleri de bulunmaktadır ve bu tezler de incelenerek bunlardan da yararlanılmaya çalışılmıştır.

Yazarın çeviriler yoluyla erek kültürde kazandığı kimlik ve eserlerinin Türk yazın dizgesindeki konumu çoğul dizge kuramı açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Stevenson'ın eserlerinin erek kültürdeki yerini anlayabilmek için Itamar Even-Zohar'ın çoğul dizge kuramından ve Toury'nin norm kavramından, **Treasure Island** çevirilerini incelenirken ve birbirleriyle karşılaştırılırken Andrew Chesterman'ın çeviri stratejileri sınıflandırmasından yararlanılmıştır. Bu kuramcılar ve yaklaşımları ile ilgili ayrı bölümler oluşturmaktansa, betimleme ve uygulama aşamalarında yaklaşımlarından söz edilmesi uygun bulunmuştur. Bunun nedeni, alanımızdaki pek çok çalışmada çoğul dizge kuramının çok sık kullanılması nedeniyle yinelemeden kaçınma isteğidir.

Stevenson'ın eserlerinin Türkçe çevirilerine dair bilgiler, erişebildiğim kütüphane katalogları, web üzerinden kitap satış siteleri ve sahaflardan topladığım kitaplar ile sınırlıdır. Olabildiğince tüketici ve kapsamlı bir araştırma yapmama rağmen, erişebildiğim kayıtlara girmeden piyasadan kaybolmuş Stevenson çevirilerinin de bulunması ihtimali gözden yitirmemek gerekir.

Tezin sadece tarihsel betimlemeyle sınırlı kalmaması için yazarın eserleri arasından metinsel düzeyde inceleme için **Treasure Island** seçilmiştir. Bu eserin seçilmesinin nedenleri arasında, yazarın dilimize en çok çevrilen eseri olması, benim aynı eserin henüz yayınlanmamış bir çevirisini yapmam dolayısıyla metne yazarın diğer eserlerine göre gerek dil, gerek içerik açısından daha hakim olmam, **Treasure Island**'ın kaynak ve erek kültürlerde tarihsel süreçte nasıl bir yer aldığını görmenin amaçlanması sayılabilir. Tezimde, **Treasure Island**'ın çeşitli çevirilerini, çeviri stratejileri açısından sınıflayıp betimlemeye çalışarak, çocuk edebiyatında sıkça kullanılan uyarlama, kısaltma ve sadeleştirme (bazen eş anlamlı olarak) stratejilerinin

ve kavramlarının içeriğini, ortak özellikler taşıyıp taşımadıklarını da görmeye çalıştım. Bu bakımdan, tezin uygulama açısından odak noktası, Türkçe'deki **Treasure Island** çevirilerini çeşitli bileşenleriyle betimlemek oldu.

Bu çerçevede ve amaçla, tezin birinci bölümünde Robert Louis Stevenson'ın kaynak kültürdeki yerinin belirlenmesi amacıyla hayatı ve eserlerini incelemenin yanı sıra Türk yazın dizgesindeki yerini de inceledim. Kaynak kültürdeki ve erek kültürdeki yerleri açısından bu bölümde incelenen eserler arasında, **The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde, Kidnapped, Black Arrow, Island Nights Entertainments, Suicide Club** ve **Treasure Island** bulunmaktadır. İkinci bölümde ise Stevenson'ın Türkçe'ye en çok çevrilmiş ve en çok tanınan eseri olan **Treasure Island**'ın Türkçe çevirilerini konu aldım. Bu bölümde ilgili romanın çevirileri, süreç öncesi normlar ve matriks normları gibi çeviri normlarıyla incelenmiş ve **Treasure Island**'ın Türk yazın dizgesindeki yeri tespit edilmiştir. Üçüncü bölümde ise **Treasure Island** çevirileri, çevirmenlerinin kullandıkları çeviri stratejileri bağlamında inceledim. Daha sonra ise bu bilgilerin ışığında, Stevenson'ın, eserlerinin ve **Treasure Island**'ın çevirilerinin, Türk yazın dizgesindeki yeri hakkında sonuçlara varmam mümkün oldu. Bu çalışmada alıntılama için yapılan tüm çeviriler benim tarafımdan yapılmış, bana ait olmayan çeviriler ise dipnotlarda belirtilmiştir.

1. ROBERT LOUIS STEVENSON

1.1 HAYATI

13 Kasım 1850 tarihinde İskoçya'nın Edinburgh şehrinde doğan ve edebiyatta neo-romantizm akımının önde gelen isimlerinden biri olan Robert Louis Stevenson, Thomas ve Margeret Stevenson'ın tek çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Robert Louis Stevenson'ın babası Thomas Stevenson ve dedesi Robert Louis Stevenson, dönemlerinin önemli mühendislerindendir. Özellikle deniz fenerlerinin inşa edilmesi üzerine uzmanlaşmışlardı ve yaşadıkları dönemlerde birçok deniz fenerinin altında imzaları bulunmaktaydı. Robert Louis Stevenson, akciğeriyle ilgili olarak yaşadığı sağlık sorunları nedeniyle (günümüzde, bu hastalığın tüberküloz ya da bronşit¹ olabileceğine dair çeşitli görüşler bulunmaktadır) eğitim hayatının ilk yıllarında okula gidememiş ve evde, özel öğretmenler tarafından eğitilmiştir.

Belki de Stevenson'ın **Treasure Island (Define Adası)** romanındaki belirgin öğelerden birinin, “deniz” olmasının nedenlerinden birisi de, babasının ve dedesinin deniz feneri mühendisleri olmaları ve bu nedenle denizle haşır neşir bir hayat sürmeleridir. Ayrıca, R.L. Stevenson'ın **Kidnapped (Kaçırılan Çocuk)** gibi romanlarının bazı bölümleri de denizde geçmektedir. Ayrıca, **Kidnapped** ve **Treasure Island** romanlarının başkahramanlarının, roman boyunca yolculuk yapan çocuklar olması, seyahat etmenin, R.L. Stevenson'ın hayatında önemli bir yer tutmasıyla ilgili olması da muhtemeldir. R.L. Stevenson, ilk uzun seyahatini, babasıyla birlikte, 17 yaşında mühendislik okumak için Edinburgh Üniversitesi'ne kaydolmasının ardından, İskoçya'nın çeşitli yerlerindeki deniz fenerlerini incelemek için gerçekleştirmiştir. Stevenson, hayatının ileriki yıllarında da çeşitli nedenlerle seyahatler gerçekleştirmeye devam etmiş ve bu seyahatlerden bazılarını, kitaplarına

¹ Sean A. Spence, “The Strange Case of R.L. Stevenson,” **British Medical Journal**, Vol. 323 (7311), Eylül 2001, s.519

konu etmiştir. Aşağıdaki sözleri, kendisinin, seyahat etmek ile ilgili düşüncelerine ışık tutmaktadır:

Ben, herhangi bir yere gitmek için değil, sadece gitme edimini gerçekleştirmek için seyahat ediyorum. Seyahat ederken, seyahat etmekten başka bir amaç taşımıyorum. Benim için esas mesele, hareket halinde olmaktır. ²

Babası, mühendislik okumasını istiyordu ama genç Stevenson yazar olmak istemekteydi. Aralarında çıkan anlaşmazlık sonucunda Stevenson'ın yazdığı³ “Say Not of Me, I Weakly Declined” adlı şiir ve özellikle de bu şiirin “**to play at home with paper like a child**” (“bir çocuk gibi evde kâğıtla oynamak için”) dizesi, yazar olmak istemesinin kökenlerinin, akciğer sorunları nedeniyle okula gidemeyerek evde geçirdiği yıllarla bağlantılı olduğuna ışık tutmaktadır. Şiir aşağıdaki gibidir:

XXXVIII. Say Not of Me, That Weakly I Declined

Say not of me, that weakly I declined
The labours of my siers, and fled to sea,
The towers we founded and the lamps we lit,
To play at home with paper like a child.
But rather say: *In the afternoon of time*
A strenuous family dusted from its hands
The sand of granite, and beholding far
Along the sounding coast its pyramids
And tall memorials catch the cying sun,
Smiled well content, and to this childish task
Around the fire addressed its evening hours. ⁴

² “For my part, I travel not to go anywhere, but to go. I travel for travel's sake. The great affair is to move.”

Robert Louis Stevenson, **Travels With a Donkey in the Cevennes**, Charles Scribner's Sons, 1905 (Çevrimiçi) <http://www.archive.org/stream/travelswithadonk027259mbp#page/n9/mode/1up>, 21 Ekim 2008.

(Bu çalışmada aksi belirtilmedikçe, yabancı kaynaklardan yapılan alıntıların çevirileri bana aittir.)

³ “Robert Louis Stevenson,” **Wikipedia**, (Çevrimiçi) http://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Louis_Stevenson, 21 Ekim 2008

⁴ Robert Louis Stevenson, **Underwoods**, 1887 (Çevrimiçi) <http://www.gutenberg.org/etext/438>, 21 Ekim 2008

David Ferguson, “A Major Minor Poet” adlı makalesinde, R.L. Stevenson’ın bu şiirinde, atalarına, onların ortaya koyduğu örneği izleyemediği için duyduğu üzüntüyü ifade ettiğini belirtmektedir.⁵ Stevenson’ın bu dizelerde ifade etmiş olduğu duygu, 15 Ocak 1894 tarihinde W.H. Low’a yazdığı şu mektupta da belirgindir: “Hem deniz fenerleri inşa etmem hem de DAVID BALFOURS’u yazabilmem gerekirdi”⁶

Robert Louis Stevenson’ın şiir kitapları arasında, 1887 tarihinde yayınlanmış olan **A Child’s Garden of Verses**, 1887 tarihinde yayınlanmış olan **Underwoods** ve 1896 yılında yayınlanmış olan **Songs of Travel and Other Verses** de bulunmaktadır. Bu şiir kitaplarında da, isimlerinden de anlaşılacağı gibi, Stevenson’ın **Treasure Island** gibi çeşitli romanlarında da görülebildiği gibi çocukluk ve seyahat temaları yoğunluk teşkil etmektedir.

Stevenson, Üniversite’den ayrılmasının ardından, sağlık sorunları nedeniyle, sağlığına olumlu etki edebilecek bir iklim arayışıyla, Fontainebleau, Barbizon, Grez, ve Nemours’a seyahatler gerçekleştirdi. Bir süre Avrupa’da yaşayan ve Pasifik Okyanusu’nda yolculuk yapan Stevenson, seyahatleriyle ilgili anılarından bazılarını, 1870 tarihli **An Inland Voyage (Bir İç Gezi)**, 1878 tarihli **Travels with a Donkey in the Cévennes (Bir Eşekle Seyahat)** ve 1890 tarihli **In the South Seas (Güney Denizlerinde)** adlı eserlerinde aktarmıştır.

Stevenson, döneminin ahlak yapısına tam anlamıyla uygunluk göstermeyen bir yaşam ve düşünce tarzını benimsemiştir. Kendisinden 10 yaş büyük ve tanışıklarında evli bir kadın olan Fanny Vandergrift Osbourne ile evlenmiş olması, buna örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca, anne tarafından büyükbabası Lewis

⁵ David Fergus, “A Major Minor Poet?” (Çevrimiçi) <http://textualities.net/writers/features-n-z/stevensonr102.php>, 21 Ekim 2008

⁶ “I ought to have been able to build lighthouses and write DAVID BALFOURS too.” Robert Louis Stevenson, **Letters of Robert Louis Stevenson**, Volume 2 (Çevrimiçi) <http://www.gutenberg.org/etext/637>, 21 Ekim 2008

Balfour'un bir ahlak profesörü ve papaz olmasına, babasının ve annesinin de düzenli olarak kiliseye gitmelerine rağmen, R.L. Stevenson, ateistliği benimsemiştir. Aşağıdaki 1903 tarihli **New York Times** makalesi alıntısında bu durum görülebilmektedir: “Bize, genç bir ateist olduğunu söylediğinde soru daha da ciddi bir hal almaktadır...”⁷ Stevenson'ın, yaşadığı kültürün baskın kabul gören dini ve ahlak anlayışlarının dışında bir yazar olduğu bu örneklerden de görülebilmektedir.

Stevenson'dan etkilenen yazarlar arasında Ernest Hemingway, William Golding, Rudyard Kipling, Vladimir Nabokov, Jorge Louis Borges ve Graham Greene de bulunmaktadır. Signet Classics yayınevi tarafından 1998 yılında yayınlanan **Treasure Island** baskısı için R.H.W. Dillard'ın yazmış olduğu önsözde de belirttiği üzere, Ernest Hemingway, **Treasure Island**'ı çocukluğunda en sevdiği kitaplar arasında saymıştır.⁸ David Fergus'in, “A Major Minor Poet?” adlı makalesinde ise, Graham Green'in, ölümünden birkaç yıl önce verdiği bir röportajda, Buenos Aires'de Jorge Louis Borges ile birlikte, Stevenson'ı ne kadar sevdiklerine dair yaptıkları konuşmalar aktarılmaktadır.⁹ Borges'in en sevdiği edebiyat eserleri arasından seçerek yayına hazırladığı bir kitap dizisi olan ve Türkçe'de Dost Kitabevi tarafından yayınlanmış olan “Babil Kitaplığı” dizisinde, R.L. Stevenson'ın **The Isle of Voice (Sesler Adacığ)** adlı eseri de bulunmaktadır. Önsözü de Borges tarafından yazılmış olan bu kitap, Handan Balkara tarafından dilimize kazandırılmıştır. Ayrıca, Borges, “Borges and I”¹⁰ adlı metninde, Stevenson ile ilgili şu sözlere yer vermektedir: “Kum saatlerini, haritaları, onsekizinci yüzyıl basımı eserler, kahvenin tadını ve Stevenson'ın düzyazılarını severim...”

⁷ “The question becomes more serious when he tells us that he has become a youthful atheist...”
“Robert Louis Stevenson's Faith,” **The New York Times**, 11 Nisan 1903 (Çevrimiçi)
<http://query.nytimes.com/gst/abstract.html?res=9F06E1D71E30E733A25752C1A9629C946297D6CF>
21 Ekim 2008

⁸ Robert Louis Stevenson, **Treasure Island**, Önsöz: R.H.W. Dillard, Signet Classics, 1998, s. viii.

⁹ David Fergus, “A Major Minor Poet?” (Çevrimiçi) <http://textualities.net/writers/features-n-z/stevensonr102.php>, 21 Ekim 2008

¹⁰ “I like hourglasses, maps, eighteenth-century typography, the taste of coffee and the prose of Stevenson...”

Jorge Luis Borges, “Borges and I,” **Labyrinths: Selected Stories and Other Writings**, İngilizce'ye Çev.: James E. Irby, New Directions Publishing, 2007, s. 246-247

Vladimir Nabokov ise, **The Strange Case of Dr. Jeckyll and Mr. Hyde** romanının Signet Classics tarafından yayınlanan baskısına, Stevenson'ın eserine verdiği önemi anlatan kapsamlı bir önsöz yazmıştır. Nabokov, Stevenson'ın romanını şu sözlerle övmektedir: “Daha da önemlisi, bu kitap aynı zamanda ‘sıradan bir düzyazı kurgu eserden çok şiire yakın duran bir fabldır’ ve bu nedenle de, **Madame Bovary** ya da **Ölü Ruhlar** eserlerine benzer bir sanat düzleminindedir”¹¹.

Yaşadığı dönem olan 19. yüzyılın yaygın kabul gören edebi türleri olan “çocuk”, “macera” ve “korku” türlerinde eserler veren Stevenson, yaşadığı dönemde büyük bir beğeni ve popülerlik kazanmış bir yazardır. Yukarıda adı geçen ve edebiyat tarihinde önemli eserler vermiş olan edebiyatçıların Stevenson'a olan hayranlıklarını ve Stevenson'ın üzerlerindeki etkisini ifade ediyor olmalarına ve günümüzde edebi açıdan İngiliz edebiyatının önemli isimleri arasında sayılıyor olmasına rağmen, Stevenson, Birinci Dünya Savaşı ile başlayan dönem boyunca uzun yıllar boyunca birçok edebiyat eleştirmeni tarafından ciddiye alınmamış ve yok sayılmıştır. 1973 yılında **Oxford Anthology of English Literature**'dan ¹² çıkarılan ve **Northon Anthology of English Literature**'ın birinci ve yedinci baskıları arasında yani 1968-2000 yılları arasında yer verilmeyen Stevenson'ın bu durumunu, Iain Lundy, “Isolated Grave for **Treasure Island** Author” başlıklı makalesinde, aralarında Virginia Woolf'un da bulunduğu birçok modernist yazarın, Stevenson'ın yeterince ciddi bir yazar olmadığını düşünmelerine bağlanmaktadır.¹³ **Robert Louis Stevenson: Writer of Boundries** adlı kitabın, Richard Ambrosini ve Richard Dury tarafından yazılmış olan önsözünde de, Stevenson'ın edebiyat eleştirmenlerinin gözünde değerinin azalmasının, Leonard Woolf'un 1924 tarihli, “The Fall of

¹¹ “It is also, and more importantly, 'a fable that lies nearer to poetry than to ordinary prose fiction' and therefore belongs to the same order of art as, for instance, *Madame Bovary* or *Dead Souls*.”
Robert Louis Stevenson, **Dr. Jeckyll and Mr. Hyde**, Önsöz: Vladimir Nabokov, Signet Classics, 2003, s. 8

¹² Stephen Arata, “Robert Louis Stevenson,” **The Oxford Encyclopedia of British Literature**, Vol. 5, Ed: David Scott Kastan, Oxford University Press, 2006, s. 99-102

¹³ Iain Lundy, “Isolated Grave for *Treasure Island* Author”, 5 Eylül 2006 (Çevrimiçi)
<http://heritage.scotsman.com/robertlouisstevenson/Isolated-grave-for-Treasure-Island.2808063.jp>, 23 Ekim 2008

Stevenson” başlıklı makaleyi yazmasına neden olan kültürel bir bağlamın başlattığı bir süreç olduğu belirtilmektedir. Eşi gibi modernist akım yazarlarından olan Leonard Woolf’un, bu makalesinde Stevenson’ın yapıtlarını “son derece zayıf ve yapay” bulduğunu belirttiğini ifade eden Ambrosini ve Dury, bunu, Birinci Dünya Savaşı’nın ardından, Stevenson’ın eserlerindeki “erkeksi dünyanın” ve “bireyci macera ruhunun” emperyal arzulara ve dünya savaşına zemin hazırladığının ve Stevenson’ın artık demode olmuş romantik bir yazar olduğunun düşünülmesine bağlamaktadır.¹⁴

Margot Livesey ise, **The Atlantic** dergisinde yayınlanan “The Double Life of Robert Louis Stevenson” adlı makalesinde, bu durumu şu sözlerle açıklamaktadır:

Kariyerinin bu kadar erken bir döneminde bu kadar takdir görmenin, bir yazarı şöhreti için iyi bir şey olduğu düşünülebilir. Ancak, aslında bu, Stevenson’ın çalışmalarının değer kaybettiği uzun bir sürecin başlangıcı olmuştur. Ben ve benim gibi birçokları, onun çalışmalarıyla o kadar erken yaşlarda tanışmış olduk ki, yetişkin olduğumuzda kendisinden öğrenilecek bir şey bulunmayan bir çocuk edebiyatı romanı yazarı olarak düşündük onu...

...F.R. Levis, **The Great Tradition** adlı eserinde, Stevenson’ı, kalemi kuvvetli olmakla suçlu romantik bir yazara indirgemekte, eleştirmenler topluluğu ise, arkadaşı Henry James’e bahsettiğimiz ciddi hayranlığa layık olmayan önemsiz bir yazar olduğunu düşünmekteydi. İnsanlar, Borges ve Nabokov’un, onun eserlerini sevmesine şaşırıyorlar...

Stevenson’ın gözden düşmesinin en aşikar iki nedeni, yazdıklarının miktarı ve şeklidir. Eserlerinin listesi, birçok insanın bilmediği kadar uzun olmasına rağmen, tanınmış eserleri, fark edilebilir bir bütünlük sunmamaktadır...¹⁵

¹⁴ Richard Ambrosini, Richard Dury, **Robert Louis Stevenson: Writer of Boundries**, Ed: Richard Ambrosini, Richard Dury, University of Wisconsin Pres, 2006, s. xiv-xv

¹⁵ “Such early recognition might seem like a good thing for an author's reputation, but it is in fact part of the long process by which Stevenson's work has been devalued. That I and so many others came to his work so young has made us consider him a children's author from whom we have little to learn as adults...”

“... F. R. Leavis, in *The Great Tradition*, dismissed Stevenson as a romantic writer guilty of fine writing, and the critical community in general has designated him a minor author not worthy of the serious admiration that we accord his friend Henry James. People comment with amazement that Borges and Nabokov liked his work...”

“Two obvious factors in Stevenson's fall from grace are quantity and fashion. The list of his publications is much longer than most people realize, but the few works by which we remember him do not constitute a recognizable oeuvre...”

Modernist akım itibarıyla edebiyat eleştirmenlerinin çeşitli nedenlerle eserlerini dikkate almamasına ve Stevenson'ın yazınsal çalışmalarına değer vermemesine rağmen, Stevenson, “tarihsel romanslara, gerçekçilik ve psikolojik bir derinlik kazandırmıştı”¹⁶ ve yine modernist akımın, okunması için belirli bir okuyucu çabası ve eğitilmiş bir okuyucu kitlesi gerektiren eserlerinin aksine, tarihsel romansın yanı sıra çocuk edebiyatı ve korku edebiyatı gibi yaygın kabul gören türlerde geniş bir halk kitlesinin yüzey okumasıyla kolayca anlayabileceği, ancak derin bir yazınsal sanatkarlık içeren eserler vermişti. Stephen Arata, bu durumu şu sözlerle ifade etmektedir:

Stevenson, Modernist edebiyat teorisi ile özdeşleştirdiğimiz ve yazma eylemine büyük bir özen göstermeksizin ulaşılamayacak olan her türlü erdeme büyük bir sadakatle bağlıydı – zarafet, dilin ekonomik kullanımı, üstü kapalılık, gereksiz şeylerin atılması, ironi vs. Bunun sonucu olarak, Stevenson'ın çalışmaları, okuyucular tarafından yakından incelenmeyi hak etmektedir. Ancak, Stevenson'ın kendisi, okuyucunun bu şekilde tepki vermesini istemiyormuş gibi görünmektedir. Walter Pater ya da Henry James'in aksine, Stevenson'ın bizden tek istediği, eğlenceye katılmamızdır. Stevenson'da, üslupsal mükemmelliğe adanmışlık, tamamen okuma keyfinin, edebi oyunsallığın ve avare bir okuma eyleminin hizmetindedir.¹⁷

Stevenson'a, daha sonraki dönemlerde çeşitli eleştirmenler bir tür “iade-i itibar” yapmışlardır. Stevenson öncesi İskoç edebiyatında edebi eserlerin tamamen papazlar tarafından verilmekte olması nedeniyle, Hugh MacDiarmid, Stevenson'a İskoç edebiyatı bağlamında bir önem atfetmektedir. Travis R. Merrit'in atfettiği önem ise, yazım alanındaki ustalığı ve Victoria döneminde eserler vermiş olmasına karşın, Yeni Eleştiri akımına uygun eserler vermiş olmasındadır. Alan Sandison, Roslyn Jolly, Jean Pierre Naugrette ve Jean Webb gibi, Stevenson'ın aslında bir modernist

Margot Livesey, “The Double Life of Robert Louis Stevenson,” **The Atlantic**, Kasım 1994 (Çevrimiçi) <http://www.theatlantic.com/doc/199411/robert-louis-stevenson>, 24 Ekim 2008

¹⁶ Roger Robinson, **Robert Louis Stevenson: His Best Pacific Writings**, University of Queensland Press, 2004, s. 14.

¹⁷ Stephen Arata, “Stevenson, Morris and the Value of Idleness”. **Robert Louis Stevenson: Writer of Boundries**, University of Wisconsin Press, 2006, s. 10-11.

olduğunu iddia ya da ima edenler olduğu gibi, Alan Sandison, Stephen Arata ve Roderick Watson gibi, aslında bir postmodernist olduğunu iddia ya da ima edenler de bulunmaktadır.¹⁸ Stevenson'ın edebiyat tarihindeki çelişkili yeri, belki de en iyi Italo Calvino tarafından ifade edilmiştir:

Stevenson'ın gerçek değerinin ne olduğu konusunda bir fikir birliği yoktur. Önemsiz bir yazar olduğunu düşünenler olduğu gibi, gelmiş geçmiş en büyük yazarlardan biri olduğunu düşünenler de bulunmaktadır. Ben, yazım tarzının temiz ve hafif bir nitelik taşıyan anlaşılabilirliği ve bütün öykülerinde bulunan ahlaki öz nedeniyle, bu ikinci görüşe katılıyorum.¹⁹

1.2 ESERLERİ

Hastalığı nedeniyle hayatı boyunca birçok seyahat gerçekleştirmiş olan Stevenson, Edinburg Üniversitesi'ndeki mühendislik eğitimini bırakarak okumaya başladığı hukuk dalını da yarıda bırakmaya ve bunun yerine edebiyatçı olmaya karar vermesinin ardından, ilk eserlerini gezi yazısı türünde vermiştir. Stevenson, 1878 yılında yayınlanan **An Inland Voyage** ve 1879 yılında yayınlanan **Travels with a Donkey in the Cévennes** eserlerinde Fransa ve Belçika'ya yaptığı seyahatleri anlatmıştır. Stevenson, gerçek ününe, 1883 yılında ilk olarak **Young Folks** adlı çocuk dergisinde tefrika olarak yayınlanan ve bir çocuk edebiyatı örneği olan **Treasure Island** ile kavuşmuştur. Daha sonraları, **Young Folks** dergisinde, Stevenson'ın **Black Arrow** adlı eseri de tefrika halinde yayınlanmıştır. Bu eserler ve

¹⁸ Richard Dury, "Robert Louis Stevenson: Critical Reception" (Çevrimiçi) <http://dinamico2.unibg.it/rls/critrec.htm>, 25 Ekim 2008

¹⁹ 'Sul valore autentico di Robert Louis Stevenson non tutti i giudizi sono d'accordo. C'è chi lo considera un minore e chi un grande in assoluto. Questo secondo è pure il mio avviso: per la nettezza limpida e leggera dello stile ma anche per il nocciolo morale d'ogni sua narrazione.'

"On the real value of Robert Louis Stevenson not everyone is in agreement. There are those who think him a minor writer and those who see him as one of the great writers. I agree with the latter, because of the clean, light clarity of his style, but also because of the moral nucleus of all his narratives."

Italo Calvino, "Il dottor Jekyll [Dr Jekyll and Mr Hyde]", **Saggi**, Ed: Barenghi, İngilizce'ye Çev.: Fruttero ve Lucentini, 1995, s. 982-8

A Child's Garden of Verses gibi çocuk şiirleri, Stevenson'ın bir çocuk edebiyatı yazarı olarak tanınmasına neden olmasına rağmen, kendisi aynı zamanda **The Strange Case of Dr Jeckyll and Mr Hyde** gibi Victoria dönemine ilişkin derin ve psikolojik analizler içeren bir eserin de yazarıdır. **Underwoods** da Stevenson'ın yazmış olduğu bir diğer şiir kitabıdır. Yazdığı romanlar arasında yine bir çocuk edebiyatı eseri olan **Kidnapped**'in yanı sıra **Master of Ballantrae** de bulunan yazar, gezi yazısı ve anı türünde eserler vermeye de kariyerinin ileriki yıllarında devam etmiştir. Bu eserlerin arasında, Samoa'da geçirdiği sekiz yılı anlatan, **A Footnote to History: Eight Years of Trouble in Samoa** da bulunmaktadır. Stevenson'ın kısa öykü türünde vermiş olduğu eserler arasında ise **Island Nights' Entertainments** ve **New Arabian Nights** bulunmaktadır.

Robert Louis Stevenson eserlerini aşağıda yer alan tabloda görebiliriz:²⁰

Tablo 1:

Robert Louis Stevenson'ın Kaynak Dildeki Eserleri

	Yıl	Kitap Adı	Yayınevi Adı / Yayımlandığı Yer
1	1878	An Inland Voyage.	Londra: Kegan Paul
2	1878	Edinburgh: Picturesque Notes	Londra: Seeley, Jackson & Halliday
3	1879	Travels with a Donkey in the Cévennes.	Londra: Kegan Paul
4	1881	Viginibus Puerisque and other Papers.	Londra: Kegan Paul
5	1882	Familiar Studies of Men and Books	Londra: Chatto & Windus
6	1882	New Arabian Nights.	Londra:Chatto & Windus

²⁰ Richard Dury, "Robert Louis Stevenson: Bibliography: Short List of Works," (Çevrimiçi) http://dinamico2.unibg.it/rls/bib_short.htm, 27 Ekim 2008

7	1883	Treasure Island.	Londra: Cassell
8	1884	The Silverado Squatters.	Londra/Boston: Chatto & Windus/Roberts Brothers
9	1885	A Child's Garden of Verses.	Londra/New York: Longmans, Green/Scribner's
10	1885	(Fanny Van de Grift Stevenson ile birlikte) More New Arabian Nights: The Dynamiter.	Londra: Longmans, Green
11	1885	Prince Otto.	Londra: Chatto & Windus
12	1886	Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde.	Londra: Longmans, Green
13	1886	Kidnapped.	Londra/New York: Cassell/Scribner's
14	1887	The Merry Men and Other Tales and Fables.	Londra/New York: Chatto & Windus/Scribner's
15	1887	Memories and Portraits.	Londra/New York: Chatto & Windus/Scribner's
16	1887	Underwoods	Londra: Chatto & Windus
17	1888	The Black Arrow: A Tale of Two Roses.	New York/Londra: Scribner's/Cassell
18	1888	Memoir of Fleeming Jenkin	Londra/New York: Longmans, Green
19	1889	The Master of Ballantrae: A Winter's Tale.	New York/Londra: Scribner's/Cassell
20	1889	(Lloyd Osbourne ile birlikte) The Wrong Box.	New York/Londra: Scribner's/Longmans, Green
21	1890	Ballads	Londra: Chatto & Windus
22	1890	Father Damien: An Open Letter to the Reverend Doctor Hyde of	Londra: Chatto & Windus

		Honolulu from Robert Louis Stevenson.	
23	1892	A Footnote to History: Eight Years of Trouble in Samoa.	New York/Londra: Scribner's/Cassell
24	1892	(W.E. Henley ile birlikte) Three Plays: Deacon Brodie; Beau Austin; Admiral Guinea.	Londra: Nutt
25	1892	(Lloyd Osbourne ile birlikte) The Wrecker.	New York/Londra: Scribner's/Cassell
26	1892	Across the Plains With Other Memories and Essays.	Londra/New York: Cassell/Scribner's
27	1893	Island Nights' Entertainments.	Londra/New York: Cassell/Scribner's
28	1893	Catriona (ABD'de yayımlandığı isim: David Balfour).	Londra/New York: Cassell/Scribner's
29	1894	(Lloyd Osbourne ile birlikte) The Ebb-Tide	Londra/Chicago: Heinemann/Stone & Kimball

Tablo 1'de yer alan eserler arasında, gezi yazıları, çocuk edebiyatı eserleri, korku romanları, macera romanları, mektuplar ve anı kitapları gibi birçok farklı türde eserler bulunmasından da anlaşılacağı gibi, Stevenson, çok yönlü bir yazardır. Ancak, bütün eserleri, günümüz okuyucu kitlesi arasında aynı geniş çaplı tanınılığa sahip değildir. Stevenson'ın en tanınmış eserleri arasında **Treasure Island** ve **Dr Jeckyll and Mr Hyde** bulunmaktadır. "Türkçe'de Robert Louis Stevenson" adlı bölümde de anlatılacağı üzere, Stevenson'ın, dilimize en çok çevrilmiş eserleri de, başta **Treasure Island** olmak üzere bu iki metindir. Stevenson'ın Türkçe'ye çevrilmiş eserlerinin kaynak kültürdeki önemleri ve bu eserlerin Türkçe çevirileri hakkında daha geniş bilgi, "1.3 Türkçe'de Robert Louis Stevenson" adlı bölümde yer almaktadır.

Birleşmiş Milletler'in hazırladığı Index Translationum'a göre, Stevenson, diğer dillere en çok çevirilen yazarlar listesinde 25. sıradadır.²¹ Aynı kaynakta, Stevenson'ın eserlerinin diğer dillerde toplam 1791 çevirisinin olduğu görülebilmektedir. Dolayısıyla, Stevenson'ın, sadece kaynak kültür için değil, dünya çeviri edebiyatı açısından da büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir.

Stevenson'ın eserleri, daha yazıldıkları yıllarda diğer dillere çevrilmeye başlanmışlardır. Bir sonraki bölümde daha detaylı olarak da örnekleneceği üzere, Stevenson'ın Türkçe çevirileri konusunda benzer bir eşzamanlılık olduğu söylenemez. Örneğin, Rusya'da, Stevenson'ın eserlerinin çok daha önceden, hatta neredeyse yazılmış olduğu yıllara yakın tarihlerde çevrilmeye başladığını söyleyebiliriz. Stevenson'ın günümüzde bile Türkçe'ye çevrilmemiş bazı eserleri daha 1800'lü yıllarda Rusça'ya kazandırılmıştır.²² Kenneth E. Harper ve Bradford A. Booth tarafından yazılmış olan "Russian Translations of Nineteenth-Century English Fiction"²³ adlı makaleye göre, 1800'lü yıllarda, Stevenson'ın 5 tane eseri Rusça'ya kazandırılmıştır. Bu eserler şunlardır:

²¹ Unesco, "Index Translationum" (Çevrimiçi) http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=7810&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html, 27 Ekim 2008

²² Kuşkusuz bu sınırlı verilere dayanarak kültürler arası bir karşılaştırma yapmak niyetinde değilim, ancak Index Translationum pek çok başka kültürün yazara gösterdiği ilgi ile bizim kültürümüzün ilgisini karşılaştırma olanağı vermektedir. Robert Louis Stevenson'ın bizim kültürümüzde bir yazar olarak nasıl algılandığını da konu alan bu çalışmada, bu türden bir detaya komşu bir ülke bağlamında değinmenin yararlı olabileceği düşüncesindeyim.

²³ Kenneth E. Harper, Bradford A. Booth, "Russian Translations of Nineteenth Century English Fiction" *Nineteenth-Century Fiction*, Vol. 8, No. 3, Aralık 1953, s. 188-197

Tablo 2:

Robert Louis Stevenson'ın 19. yy'da Rusça'ya Çevrilen Eserleri

19. yy.'da Rusça'ya Çevrilen Eser	Yayın Yılı
Prince Otto	1886
Treasure Island	1889
Black Arrow	1889
Master of Ballantrae	1890
Kidnapped	1896

Türkçe'ye çevrilmiş olan Stevenson eserlerine erişmek için giriş bölümünde belirtilen kaynaklar çerçevesinde gerçekleştirilen araştırma çalışması sonucunda elde edilen bulgular dahilinde, yukarıda adı geçen ve 1800'lü yıllarda Rusça'ya çevrilmiş olan eserlerden **Prince Otto** ve **Master of Ballantrae**'nin henüz Türkçe'ye çevrilmemiş olduğunu ifade etmek mümkündür.

1.3 TÜRKÇE'DE ROBERT LOUIS STEVENSON

Türkçe'ye çevrilen Robert Louis Stevenson eserlerine erişebilmek için çeşitli kütüphanelerin kart kataloglarını ve elektronik kataloglarını taradım. Bu kataloglar aşağıda listelenmiştir:

1. Beyazıt Devlet Kütüphanesi kart katalogu,
2. İstanbul Üniversitesi Beyazıt Merkez Kütüphanesi kart katalogu ve kütüphane yerleşkesinde mevcut olan bilgisayarlar üzerinden kullanılabilen elektronik katalogu,
3. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi kart katalogu

4. Boğaziçi Üniversitesi elektronik katalogu,²⁴
5. Galatasaray Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi elektronik katalogu,²⁵
6. Bahçeşehir Üniversitesi Barbaros Kütüphanesi elektronik katalogu²⁶,
7. Yeditepe Üniversitesi Kütüphanesi elektronik katalogu²⁷,
8. Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi elektronik katalogu²⁸,
9. Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi elektronik katalogu²⁹,
10. Başkent Üniversitesi Kütüphanesi elektronik katalogu³⁰,
11. Marmara Üniversitesi Merkez Kütüphanesi elektronik katalogu³¹,
12. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Kütüphanesi elektronik katalogu³²,
13. Çanakkale Üniversitesi Kütüphanesi elektronik katalogu³³,

²⁴ “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi) http://seyhan.library.boun.edu.tr/search~S5/a?Stevenson%2C+Robert+Louis%2C+1850-1894&search_code=a19 Ocak 2009

²⁵ “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi) <http://tarama.gsu.edu.tr/Yordam.htm>, 19 Ocak 2009

²⁶ “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi) <http://library.bahcesehir.edu.tr/>, 19 Ocak 2009

²⁷ “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi) http://195.49.217.17/fmi/xsl/yordam/y1_liste.xml?-db=YordamBT&-

lay=web_arama&Elem%23=%3d+&T%3%bcr=&Alt+T%3%bcr=&%c5%9eekil=&Ortam=&%23008+Dil=&%23008+Yay%4%b1n+Tarihi=&cYeniler=&cAlanlar=stevenson&-lay.response=web_liste&-max=10&-encoding=UTF-8&-token.error=y1_liste.xml&-token.zyym=zym&-token.gt=0&-token.tk=tk&-token.d=1&-find&-token.zyym=zym, 24 Ocak 2009

²⁸ “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi) http://bliss.bilkent.edu.tr/blissweb.php?database=BILKUTUP&dil=0&islem=0&firsthit=0&ready=-1&a=field&p=0&e=0&b=OG0&c=OG0&k=* &n=* &maxhits=20&yontem=K&vol=1&outputformat=1&z=U&searchindex=AUK%2FAUS%2F&query=stevenson, 19 Ocak 2009

²⁹ “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi) http://katalog.hacettepe.edu.tr/search*tur/astevenson/astevenson/1%2C45%2C61%2CB/exact&FF=astevenson+robert+louis+1850+1894&1%2C10%2C, http://katalog.hacettepe.edu.tr/search*tur/astevenson/astevenson/1%2C45%2C61%2CB/exact&FF=astevenson+robert+louis&1%2C2%2C, 19 Ocak 2009

³⁰ “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi) <http://lib.baskent.edu.tr/katalogtarama.html>, 19 Ocak 2009

³¹ “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi) http://katalog.marmara.edu.tr/fmi/xsl/yordam/y1_liste.xml?-db=YordamBT&-lay=web_arama&Elem%23=%3d+&T%3%bcr=&Alt+T%3%bcr=&%c5%9eekil=&Ortam=&%23008+Dil=&%23008+Yay%4%b1n+Tarihi=&cYeniler=&cAlanlar=stevenson&-lay.response=web_liste&-max=10&-token.d=1&-token.tk=tk&-token.zyym=zym&-token.gt=0&-encoding=UTF-8&-token.error=y1_liste.xml&-find&-token.zyym=zym, 02 Şubat 2009

³² “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi) http://katalog.marmara.edu.tr/fmi/xsl/yordam/y1_liste.xml?-db=YordamBT02&-lay=web_arama&Elem%23=%3d+&T%3%bcr=&Alt+T%3%bcr=&%c5%9eekil=&Ortam=&%23008+Dil=&%23008+Yay%4%b1n+Tarihi=&cYeniler=&cAlanlar=stevenson&-token.gt=0&-token.tk=tk&-token.d=1&-token.zyym=zym&-find, 02 Şubat 2009

14. Ankara Üniversitesi Kütüphanesi Çevrimiçi Katalogu³⁴,
15. Çukurova Üniversitesi Kütüphanesi elektronik katalogu³⁵,
16. Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi elektronik katalogu³⁶,
17. TED Ankara Koleji Kütüphane ve Bilgi Merkezi elektronik katalogu³⁷,
18. Irmak Okulları Kütüphanesi elektronik katalogu³⁸,
19. İYTE Kütüphanesi elektronik katalogu³⁹,
20. Türk Amerikan Derneği Kütüphanesi elektronik katalogu⁴⁰
21. Milli Kütüphane elektronik katalogu⁴¹,
22. TBMM Kütüphanesi elektronik katalogu⁴²,
23. Ulakbim Ulusal Toplu Katalog (To-Kat) Beta Sürümü⁴³,

³³ “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi) [³⁴ “Elektronik Kütüphane Katalogu” \(Çevrimiçi\) \[³⁵ “Elektronik Kütüphane Katalogu” \\(Çevrimiçi\\) \\[³⁶ “Elektronik Kütüphane Katalogu” \\\(Çevrimiçi\\\) \\\[³⁷ “Elektronik Kütüphane Katalogu” \\\\(Çevrimiçi\\\\) \\\\[³⁸ “Elektronik Kütüphane Katalogu” \\\\\(Çevrimiçi\\\\\) \\\\\[³⁹ “Elektronik Kütüphane Katalogu” \\\\\\(Çevrimiçi\\\\\\) \\\\\\[⁴⁰ “Elektronik Kütüphane Katalogu” \\\\\\\(Çevrimiçi\\\\\\\) \\\\\\\[⁴¹ “Elektronik Kütüphane Katalogu” \\\\\\\\(Çevrimiçi\\\\\\\\) \\\\\\\\[⁴² “Elektronik Kütüphane Katalogu” \\\\\\\\\(Çevrimiçi\\\\\\\\\) \\\\\\\\\[18\\\\\\\\\]\\\\\\\\\(http://kutuphane.tbmm.gov.tr/cgi-bin/koha/opac-search.pl?op=do_search&kohafield=any&serverid=-1&field_value=stevenson&relation=@attr+4%3D1+@attr+5%3D100, http://kutuphane.tbmm.gov.tr/cgi-bin/koha/opac-search.pl?op=do_search&kohafield=any&serverid=-1&field_value=define+adas%C4%B1&relation=@attr+4%3D1+@attr+5%3D100, 20 Ocak 2009</p></div><div data-bbox=\\\\\\\\\)\\\\\\\\]\\\\\\\\(http://mksun.mkutup.gov.tr/F/Y7VEEF9J77XUGUJ179TQICCHY3X6SVQU85DYBU2IEECTERV MYM-00926?func=find-b&request=stevenson+robert+louis&find_code=WAU&filter_code_1=WLN&filter_request_1=&filter_r_code_2=WYR&filter_request_2=&filter_code_3=WYR&filter_request_3=&filter_code_4=WMT&filter_request_4=&x=0&y=0, 19 Ocak 2009</p></div><div data-bbox=\\\\\\\\)\\\\\\\]\\\\\\\(http://88.250.58.160/web/catalog/results.php?lst=1, 19 Ocak 2009</p></div><div data-bbox=\\\\\\\)\\\\\\]\\\\\\(http://bliss.iyte.edu.tr/cgi-bin/bliss/w3advanced?firsthit=0&ready=-1&a=%2Feasy.php%3Fbank%3DIYTELIB&p=0&e=0&b=OG0&c=OG0&k=* &n=* &database=IYT ELIB&seachindex=AUK%2FAUS%2F&yontem=K&query=stevenson&maxhits=100&vol=1&output format=1&z=A, 19 Ocak 2009</p></div><div data-bbox=\\\\\\)\\\\\]\\\\\(http://kutuphane.irmak.k12.tr/fmi/xsl/br/recordlist.xsl, 05 Şubat 2009</p></div><div data-bbox=\\\\\)\\\\]\\\\(http://library.tedankara.k12.tr/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=100, 19 Ocak 2009</p></div><div data-bbox=\\\\)\\\]\\\(http://kutuphane.atauni.edu.tr/, 26 Ocak 2009</p></div><div data-bbox=\\\)\\]\\(http://bliss.cukurova.edu.tr/cgi-bin/w3advancedtr?firsthit=0&ready=-1&a=4&p=0&e=0&b=OG0&c=OG0&k=* &n=* &database=CUKUROVA&seachindex=YZK%2FY ZS%2F&yontem=K&query=stevenson&maxhits=10&vol=1&outputformat=1&z=A, 19 Ocak 2009</p></div><div data-bbox=\\)\]\(http://papyrus.ankara.edu.tr/web/catalog/results.php?lst=1, 19 Ocak 2009</p></div><div data-bbox=\)](http://193.255.97.21/fmi/xsl/yordam/y1_liste.xsl?-db=YordamBT&-lay=web_arama&Eleme%23=%3d+&T%3%bcr=&Alt+T%3%bcr=&%c5%9eekil=&Ortam=&%23008+Dil=&%23008+Yay%4%b1n+Tarihi=&cYeniler=&cAlanlar=stevenson&-token.gt=0&-token.tk=tk&-token.d=1&-token.yzym=yzm&-find, 02 Şubat 2009</p></div><div data-bbox=)

24. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi elektronik katalogu⁴⁴,
25. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Toplu Katalog Sorgulaması sayfası⁴⁵,
26. İBB Atatürk Kitaplığı elektronik katalogu⁴⁶,
27. İBB Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler elektronik katalogu⁴⁷,
28. İBB Eyüpsultan Halk ve Çocuk Kütüphanesi elektronik katalogu⁴⁸
29. İBB Esenler Barış Manço Halk ve Çocuk Kütüphanesi⁴⁹,

Bu kütüphane kayıtları dışında internet üzerinden kitap siparişi verilebilen çeşitli ticari sitelerin ve yayınevlerinin internet sayfalarından yararlandım. Bunlar aşağıda listelenmiştir:

1. www.ideefixe.com adlı internet üzerinden kitap siparişi sitesi,
2. İmge kitabevinin internet üzerinden sipariş sitesi www.imge.com.tr⁵⁰,
3. Pandora Kitabevi'nin internet üzerinden sipariş sitesi olan www.pandora.com⁵¹,
4. kapsamlı bir kitap katalogu içeren www.antoloji.com⁵² adlı kültür ve sanat portalı,
5. www.tumkitaplar.com⁵³,

⁴³ Ulakbim, "TO-KAT Ulusal Toplu Katalog Beta" (Çevrimiçi) http://tokat.ulakbim.gov.tr/index.php?_f=1&the_page=1&cwid=2&keyword=robert+louis+stevenson&tokat_search_field=3&order=0&command=Tara#2, 19 Ocak 2009

⁴⁴ "Elektronik Kütüphane Katalogu" (Çevrimiçi) <http://www.adnanotukenkutup.gov.tr/Default.aspx?F6E10F8892433CFF7AFBDF5FE280768791FBF5F1F3911EBA>, 03 Şubat 2009

⁴⁵ Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, "Toplu Katalog Sorgulaması" (Çevrimiçi), <http://212.175.177.133/web/catalog/results.php?lst=1>, 05 Şubat 2009

⁴⁶ "Elektronik Katalog" (Çevrimiçi) <http://katalog.ibb.gov.tr/Yordam.htm>, 03 Şubat 2009

⁴⁷ "Nadir Eserler Elektronik Katalogu" (Çevrimiçi) <http://katalog.ibb.gov.tr/Yordam01.htm>, 03 Şubat 2009

⁴⁸ "Elektronik Katalog" (Çevrimiçi) <http://katalog.ibb.gov.tr/Yordam03.htm>, 03 Şubat 2009

⁴⁹ "Elektronik Katalog" (Çevrimiçi) <http://katalog.ibb.gov.tr/Yordam09.htm>, 03 Şubat 2009

⁵⁰ (Çevrimiçi) http://www.imge.com.tr/person.php?person_id=49044, 20 Ocak 2009

⁵¹ (Çevrimiçi) <http://www.pandora.com.tr/kisi.aspx?id=18595>, 20 Ocak 2009

⁵² (Çevrimiçi) <http://kitap.antoloji.com/kisi.asp?CAS=133124>, 05 Şubat 2009

⁵³ (Çevrimiçi) <http://www.tumkitaplar.com/kitap/index.pl?yazar2=1956>, 20 Ocak 2009

6. www.ilknokta.com⁵⁴,
7. www.kitapturk.com⁵⁵,
8. www.yenisayfa.com⁵⁶,
9. www.hepsiburada.com⁵⁷,
10. www.eren.com.tr⁵⁸,
11. www.ngstores.com⁵⁹,
12. www.cinairoman.com web sayfasında yer alan ve 1885 yılından beri casılmış 5889 kitaba ilişkin kayıt içeren elektronik katalog⁶⁰,
13. eski kitapların bulunabildiği www.gittigidiyor.com,
14. www.nadirkitap.com⁶¹,
15. www.sahibinden.com⁶²

Bu araştırmaların dışında Beyazıt ile Kadıköy’de bulunan sahaflarda mümkün olduğunca tüketici bir araştırma yapılmaya çalışılmıştır. Söz konusu kayıtlarda yer almadan piyasada kaybolmuş ya da söz konusu kaynak ve kayıtlarda herhangi bir nedenle yer almamış R.L. Stevenson çevirilerinin bulunması ihtimalini de göz önüne alarak temkinli davranmakta yarar görüyorum ve çalışmamdaki yorumların, bu kaynak ve kayıtlar çerçevesinde erişilmiş çeviri eserler esas alınarak yapıldığını vurgulamak istiyorum.

⁵⁴ (Çevrimiçi) <http://www.ilknokta.com/aramasonuc.html>, 20 Ocak 2009

⁵⁵ (Çevrimiçi) http://www.kitapturk.com/booksall/Kitaplar/authid/Yazar/3468/R_L_Stevenson.htm, 20 Ocak 2009

⁵⁶ (Çevrimiçi) <http://www.yenisayfa.com/Product/Book/Author/Content.aspx?aid=f86045a61a568a9124e04413ae5dbfcb>, 20 Ocak 2009

⁵⁷ (Çevrimiçi) <http://www.hepsiburada.com/search.aspx?catID=2&sText=stevenson>, 20 Ocak 2009

⁵⁸ (Çevrimiçi) www.eren.com.tr, 20 Ocak 2009

⁵⁹ (Çevrimiçi) <http://www.ngstores.com/arama/>, 21 Ocak 2009

⁶⁰ “Elektronik Katalog” (Çevrimiçi) <http://www.cinairoman.com/seriler.php>, 21 Ocak 2009

⁶¹ (Çevrimiçi) <http://www.nadirkitap.com/kitapara.php?siteden=evet&alan=yazaradi&kelime=stevenson&anasayfaar a=ARA>, 21 Ocak 2009

⁶² (Çevrimiçi) http://www.sahibinden.com/search.php?b%5Bsearch_text%5D=stevenson, 24 Ocak 2009

Bu bulgular dahilinde, Stevenson'ın yazdığı 29 kitaptan pek azının Türkçe'ye çevrildiğini söyleyebilirim. En fazla çevrilen eseri kısaltılmış versiyonlar dahil olmak üzere, **Treasure Island** yani **Define Adası**'dır ve dilimizde toplam 109 tane çevirisi bulunmaktadır. **The Strange Case of Dr. Jeckyll and Mr. Hyde**'in 18, **Kidnapped**'in 15, **Black Arrow**'un 10, **Island Nights Entertainments** adlı öykü kitabındaki öykülerden **Isle of Voice**'un 1, **The Bottle Imp**'in ise 3 çevirisi bulunmaktadır.

Kayıtlarda görülen **Sihirbazın Ölümü** adlı çeviri eserle ilgili olarak kataloglarda açıklayıcı bir bilgi olmamakla birlikte, isminde “sihirbaz” ifadesi geçmesinden anlaşılabilirdiği kadarıyla, **Isle of Voice** öyküsünün bir diğer çevirisi olması muhtemeldir. **Sihirbazın Ölümü** ve **Sesler Adacığı** adlı çeviri eserlerin her ikisinin de sayfa sayısının 144 olması, bu ihtimali daha da güçlendirmektedir. Ancak yine de, bu çeviri eserin, kaynak kültürdeki hangi eserin çevirisi olduğunu tam bir kesinlikle belirlememin mümkün olmaması nedeniyle, bu çeviri eser, araştırma kapsamının dışında bırakacağım.

Stevenson'ın, **National Observer** dergisinde 1893 yılında yayınladığı⁶³ ve daha sonra da **Island Nights' Entertainments** adlı kitabına dahil ettiği **Isle of Voice** adlı eserinin, **Sihirbazın Ölümü** adlı olası çevirisinin dışında Türkçe'deki tek çevirisi ise, Louis Borges'in sevdiği kitapları derlediği “Babil Kitaplığı” kitap dizisi kapsamında, Borges'in bu kitap için yazmış olduğu bir önsöz ile birlikte basılmıştır ve kitabın satışında öne çıkarılan öge, Stevenson'ın adından çok Borges'in adıdır.⁶⁴

Later Day Arabian Nights adlı kitaptaki öykülerden bazılarının çevirilerinden oluşun **İntihar Kulübü** adlı bir çeviri eser de Türkçe'ye kazandırılmıştır. Merkez Kitapçılık tarafından, “Esrarengiz Kitaplar” dizisi kapsamında yayınlanan bu kitabın

⁶³ Richard Dury, “Robert Louis Stevenson: Bibliography: Detailed List of Works” (Çevrimiçi) http://dinamico2.unibg.it/rls/bib_detailed.html, 02 Ocak 2009

⁶⁴ Robert Louis Stevenson, **Sesler Adacığı**, Dost Kitabevi Yayınları, 1999.

çevrilmiş olmasında etkili olmuş olabilecek etkenlerden birisi de, 1999 yılından itibaren, **Dövüş Kulübü**, **Dante Kulübü**, **Kusma Kulübü** gibi adlara sahip çeşitli kitapların popülerlik kazanmış olması olabilir.

Aşağıdaki tabloda Stevenson'ın eserleri ve Türkçe'deki farklı çevirilerinin sayısı görülebilir:

Tablo 3:

R.L. Stevenson'ın Eserlerinin Türkçe'ye Çevrilme Sayılarına İlişkin Tablo

Eser Adı	Türkçe'ye Çeviri Sayısı
Treasure Island	109
The Strange Case of Dr Jeckyll and Mr Hyde	18
Kidnapped	15
The Black Arrow: A Tale of Two Roses	10
Island Nights' Entertainments	4 (Kısmi)
Later Day Arabian Nights	1 (Kısmi)
An Inland Voyage.	0
Edinburgh: Picturesque Notes	0
Travels with a Donkey in the Cévennes.	0
Viginibus Puerisque and other Papers.	0
Familiar Studies of Men and Books.	0
The Silverado Squatters.	0
A Child's Garden of Verses.	0
More New Arabian Nights: The Dynamiter.	0
Prince Otto	0
The Merry Men and Other Tales and Fables	0

Memories and Portraits	0
Underwoods	0
Memoir of Fleeming Jenkin	0
The Master of Ballantrae: A Winter's Tale	0
The Wrong Box	0
Ballads	0
Father Damien: An Open Letter to the Reverend Doctor Hyde of Honolulu from Robert Louis Stevenson	0
A Footnote to History: Eight Years of Trouble in Samoa	0
Three Plays: Deacon Brodie; Beau Austin; Admiral Guinea	0
The Wrecker	0
Across the Plains With Other Memories and Essays	0
David Balfour	0
The Ebb-Tide	0

Yukarıdaki tablo, günümüz itibariyle, Stevenson'ın 29 eserinden sadece 6 tanesinin Türkçe'ye çevrildiğini ortaya koymaktadır. Bu 6 eserden 2 tanesi öykü kitabıdır. İçlerindeki öykülerden sadece bazıları çevrilmiştir. Bu durum, bizim kültürümüzde öykü türünün daha çok seçkiler için kullanıldığı da hatırlanırsa, yani çok tüketilen bir tür olmadığı düşünülürse normal sayılabilir. İlginç olan bir diğer nokta da, bu altı kitabın tamamının kurmaca eserler olması ve Stevenson'ın hiçbir anı, gezi yazısı ya da şiir kitabının Türkçe'ye çevrilmemiş olmasıdır. Stevenson'ın şiir kitaplarının çevrilmemiş olmasını, erek kültür çoğul dizgesinde kabul gören türler bağlamında değerlendirmek mümkündür. Uzun yıllar boyunca ve bazı ortamlarda hala süren tartışmalar, şiir çevirisinin imkansızlığı üzerinde durmuştur. Bu söylem, şiir çevirmeye ve yayınlamaya niyetli çevirmen ve yayınevlerinin hevesini kırmış

olabileceği gibi, şiirin de erek yazın dizgesinde ne yerli ne de çeviri olarak çok tüketilen bir tür olmamasına bağlı olabilir. Stevenson'ın gezi yazısı türündeki eserlerinin çevrilmemesini ise, bunun da çok tüketilen bir tür olmamasına bağlamak mümkündür.

Hatta yazarın dilimizde bir çocuk edebiyatı yazarı gibi tanındığını bile söyleyebiliriz çünkü dilimizde, Stevenson'ın çevrilmemiş diğer türde birçok eseri olmasına rağmen, bir çocuk edebiyatı örneği olarak bilinen **Define Adası**'nın toplam 109 tane “farklı” çevirisi bulunmaktadır. Bu durumun olası nedenlerinden birisinin, Stevenson'ın bu eserinin, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmiş olan 100 Temel Eser arasına girmiş olması olabilir. Ama, Stevenson'ın erek kültürde bir çocuk edebiyatı yazarı olarak tanınmasını, sadece bununla açıklamak mümkün değildir çünkü 100 Temel Eserin belirlenmesinden önceki yıllara da bakıldığında en çok çevrilmiş olan Stevenson eserinin **Define Adası** olduğu ve 100 Temel Eser listesinden önceki yıllarda da, **Define Adası** çevirilerinin kapaklarında, künyelerinde ya da ilk sayfalarında, çocuk edebiyatı örneği olduğunu gösterir ifadelerin büyük bir sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Buna ilişkin olarak hazırlanmış olan Tablo 9, “2.1.2 Matriks Normları Açısından Define Adası” adlı bölüm içerisinde yer almaktadır. Erek kültürün ve çoğu kez de kaynak kültürün repertuarını oluşturan güçlerin kararları, dünya yazarlarının, yazın dünyasına yaptıkları katkıları kısmi olarak tanıtmaktadır. Bu nedenle, Stevenson gibi bazı yazarları, erek kültürün ihtiyaçları doğrultusunda alınan kararlarla sadece “tekil” kimliklerle tanımak zorunda kalabiliriz.

1.3.1 THE STRANGE CASE OF DR. JEKYLL AND MR. HYDE

The Strange Case of Dr. Jeckyll and Mr. Hyde ilk kez 1886 yılında yayınlanmıştır. Yayınlanır yayınlanmaz büyük bir popülerlik kazanan ve birçok

tiyatro uyarlaması yapılan roman, insan karakterinin ikiliğini ele almaktadır.⁶⁵ Kitap, insanın iyi yanı ile kötü yanını ya da sosyal yanıyla doğal yanını kesin bir çizgiyle ayırmak isteyen Dr. Jeckyll'ın, bu amaçla bir formül bulmasını ve bu formülü kendi üzerinde denemesini konu almaktadır. Formülü içen Dr. Jeckyll, ahlaki bir vicdana sahip olmayan Bay Hyde'a dönüşmektedir. Öykünün ilerleyen kısımlarında ise istemsiz bir şekilde uykusunda ve daha sonraları da uyanırken bile Bay Hyde'a dönüşebilmeye başlayan Dr. Jeckyll, Bay Hyde'ı kontrol altında tutamaz hale gelmektedir. Bu bakımdan, Stevenson'ın romanında, dönemin önemli düşünce adamlarından olan, bilinçaltı ve alter ego kavramlarını ortaya atan Sigmund Freud'un yanı sıra, evrim teorisini ortaya atan Charles Darwin'in etkisini de gözlemlemenin mümkün olabileceği ileri sürülebilir.

The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde, R.L. Stevenson'ın **Treasure Island** ve **Kidnapped** romanlarına kıyasla çok farklı bir atmosfere ve temalara sahiptir. Erkek çocukların başından geçen maceralar ve seyahatleri konu alan **Treasure Island** ve **Kidnapped** gibi romanların aksine, **The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde**, John Kucich'in de "Melancholy Magic: Masochism, Stevenson, Anti-Imperialism" makalesinde ifade ettiği gibi, yoğun bir toplumsal sınıf alegorisi içermektedir:

Hikâyede bir sınıf alegorisi olduğu kesindir ama bu alegorinin ne olduğu konusunda eleştirmenler arasında bazı anlaşmazlıklar bulunmaktadır. Bazı eleştirmenler, Hyde'ı orta sınıfı tehdit eden bir alt sınıf olarak görmekte, diğerleri ise burjuva karşıtı bohemliğin karanlık yüzü olarak görmektedir...

...ve bunun, Stevenson'ın, burjuva normlarına karşı yürüttüğü kendi bohem isyanının bir yansıması olarak görmektedir⁶⁶.

⁶⁵ Fran Collyer. "Frankenstein Meets the Invisible Man: Science, Medicine and a Theory of Invention" **Electronic Journal of Sociology**, 1996 (Çevrimiçi) <http://sociology.org/content/vol002.002/collyer.html>, 30 Ekim 2008

⁶⁶ John Kucich. "Melancholy Magic: Masochism, Stevenson, Anti-Imperialism", **Nineteenth Century Literature**, Vol. 56 No. 3, 2001, s. 364-400

John Kucich, Dr Jeckyll ve Bay Hyde benzeri bir ikiliğin, Stevenson'ın, birbirinden nefret eden iki kardeşi konu alan **Master of Ballantrae** romanında da görüldüğünü ifade etmektedir. Kucich'e göre bu ikilik, Victoria dönemi ahlak kuralları ve pervasızlık / cüretkârlık arasındaki bir ikiliktir. Ancak **Master of Ballantrae** de, Stevenson'ın birçok eseri gibi Türkçe'ye hiçbir zaman çevrilmemiştir.

Romanlarında görülebilen bir tema olan bu ikiliğin ve **The Strange Case of Dr Jeckyll and Mr Hyde**'in çıkış noktasını oluşturan bu insani ikiliğin, Stevenson'ın karakterinde de mevcut olmuş olması mümkündür. Örneğin, Stevenson'ın 1 Ocak 1886 tarihinde kuzenine yazdığı mektup şöyledir:

SEVGİLİ KATHARINE – Bu küçük kitabın içine, birkaç ağır aksak dizayle birlikte senin adını yazdım. Birbirimize karşı duyduğumuz şefkat yıllar geçtikçe iyice büyüdü, olgunlaştı ve seni her gördüğümde benim için daha da büyük bir değer kazanıyor. Aramızdaki duyguları tarif etmek mümkün değil, denemek ise zaten gereksiz. Seni derin bir sevgiyle sevdiğimi ve her zaman da seveceğimi biliyorsun. Keşke dizeler biraz daha iyi olsaydı ama en azından umarım öyküyü beğenirsin. Kitabı, Hyde değil, seni seven Jeckyll gönderiyor.”⁶⁷

Görüldüğü gibi, Stevenson, mektubunu “Kitabı, Hyde değil, seni seven Jeckyll gönderiyor” diyerek, yani bir nevi ikiliğe işaret ederek bitirmiştir. Kuzenler arasında bir şakalaşma olarak da algılanabilecek olan bu ifadenin, ikiliğin, Stevenson'ın eserlerinde sık karşılaşılan bir tema olduğu düşüncesiyle birleştirildiğinde bu yönde yorumlanabilmesi de mümkün olabilir.

“A Chapter on Dreams” adlı makalesinde de Stevenson, **The Strange Case of Dr Jeckyll ve Mr. Hyde** romanının, insan doğasının ikiliği üzerine olduğunu şu şekilde

⁶⁷ “DEAREST KATHARINE, - Here, on a very little book and accompanied with lame verses, I have put your name. Our kindness is now getting well on in years; it must be nearly of age; and it gets more valuable to me with every time I see you. It is not possible to express any sentiment, and it is not necessary to try, at least between us. You know very well that I love you dearly, and that I always will. I only wish the verses were better, but at least you like the story; and it is sent to you by the one that loves you - Jekyll, and not Hyde.”

Robert Louis Stevenson, **Letters of Robert Louis Stevenson**, Volume 2, (Çevrimiçi) <http://www.gutenberg.org/etext/637>, 30 Ekim 2008

belirtmektedir: “Uzun zamandır bu konuyla ilgili bir hikaye yazmak istiyor, düşünebilen her insanın zihnine zaman zaman giren ve onu ele geçiren, insanın baskın ikilik hissini anlatmak için bir konu, bir vücut, bir araç bulmaya çalışıyordum”.⁶⁸

Lisa Butler’ın, “That Damned Old Business of the War in the Members: The Discourse of (In)Temperance in Robert Louis Stevenson’s *The Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde*” adlı makalesinde de belirttiği gibi, ikili bir yaşantı sürmek, Victoria döneminin, arzuları bastırmaya yönelik ahlak anlayışının kaçınılmaz bir sonucuydu ve söz konusu roman da, böyle bir hayat sürmenin tehlikelerine işaret etmekteydi. Lisa Butler, romanı, “ahlaki bir taşlama” olarak görmektedir.⁶⁹

Daha önce de belirtildiği gibi, Stevenson, Victoria dönemi ahlak anlayışına uymayan görüşler beslemektedir. Jean Perrot’un “Pan and Puer Aeternus: Aestheticism and the Spirit of the Age” adlı makalesinde de alıntılacağı şu sözleri bu tutumunun bir kanıtı sayılabilir:

Hayatın zevk ve sorumluluklarından kaçan ve geleneklerin belirlediği orta yolu tutturan, hem bir yarılarının hem de diğer yarılarının isteklerinden, heyecanlardan ve acılardan kaçınan saygın vatandaşlar, bu davranışlarının mitolojik anlatılarla ifade edilebildiğini duysalar ve korkudan dişleri titreyen, Doğa’nın Tanrısı’ndan korktukları için doğadan kaçanlar olduklarını bilebilselerdi! Tiz çalın Pan’ın kavalları ve kendini gizleyen şu bankacıya bakın!⁷⁰

⁶⁸ “I had long been trying to write a story on this subject, to find a body, a vehicle, for that strong sense of man’s double being which must at times come in upon and overwhelm the mind of every thinking creature.”

Robert Louis Stevenson, **Across The Plains**, 1892 (Çevrimiçi) <http://www.gutenberg.org/etext/614>, 30 Ekim 2008

⁶⁹ Lisa Butler; “That damned old business of the war in the members: The Discourse of (In)Temperance in Robert Louis Stevenson’s *The Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde*”; **érudit**, Issue: 44, Kasım 2006 (Çevrimiçi) <http://www.erudit.org/revue/ron/2006/v/n44/014000ar.html>, 30 Ekim 2009

⁷⁰ “Highly respectable citizens who flee life’s pleasure and responsibilities and keep, with upright hat, upon the midway of custom, avoiding the right hand and the left, the ecstasies and agonies, how surprised they would be if they could hear their attitude mythologically expressed and knew themselves a tooth chattering ones, who flee from nature because they fear the hand of Nature’s God! Shrilly sound Pan’s pipes; and behold the banker instantly concealed in the bank parlour!”

Jean Perrot, “Pan and Puer Aeternus: Aestheticism and the Spirit of the Age,” **Poetics Today**, Vol. 13, No. 1, Children's Literature, Duke University Press, Bahar 1992, s. 155-167

Stevenson'ın, **The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr Hyde**'in yazılması sırasında etkilemiş olabilecek, dönemin iki önemli düşünce adamı arasında, **Origin of the Species** adlı kitabıyla evrim teorisini ortaya atan Charles Darwin ve Psikoanaliz ile bilinçaltı kavramını ilk defa ortaya atan Sigmund Freud'un bulunmuş olabileceğini ifade etmiştik.

İnsan zihninin bölünmüşlüğüne ve bilinçaltının bastırılmışlığına ilişkin birçok fikir ilk olarak Freud tarafından ortaya atılmıştır. Bu, **The Strange Case of Dr. Jeckyll ve Bay Hyde**'da da açıkça görülebilmektedir. Zaten birçok metinde, Bay Hyde'dan, Dr. Jeckyll'in alter-egosu olarak bahsedilmektedir. Alter ego, 19. yüzyılın başlarında ilk olarak şizofreniyi tanımlamak için ortaya atılmış bir terimdir.⁷¹

Ayrıca, Freud'un, bilinçaltına açılan bir kapı olarak rüyalara verdiği önem de düşünülürse, romanda, Dr. Jekyll'in, durumun kontrolünü kaybettiğinde uyurken kendiliğinden Bay Hyde'a dönüşmesi ve Stevenson'ın, **The Strange Case of Dr. Jeckyll and Mr Hyde** romanına ilişkin ilk fikirlerini rüya görürken oluşturması ilginç bir detay olarak kabul edilebilir. Bu açıdan, Hyde'ın Jeckyll'in bilinçaltından çıktığı gibi, bu romanın da, Stevenson'ın bilinçaltından çıktığı düşünülebilir. Robert Louis Stevenson'ın eşi Fanny Vandegrift Stevenson, **The Strange Case of Dr. Jeckyll and Mr Hyde** romanıyla ilgili ilk düşüncelerin eşi tarafından rüyadayken oluşturulduğunu belirtmektedir. R.L. Stevenson, çılgınlık atarken kendisini uyandıran Fanny'e şunları söylemiştir:

Beni neden uyandırdın? Rüyamda çok güzel bir korku hikayesi görüyordum".⁷²

⁷¹ "Alter Ego", **Wikipedia** (Çevrimiçi) http://en.wikipedia.org/wiki/Alter_ego, 18 Kasım 2008

⁷² John Ezard. "The story of Dr Jekyll, Mr Hyde and Fanny, the angry wife who burned the first draft" **Guardian.co.uk**, 25 Ekim 2000 (Çevrimiçi) <http://www.guardian.co.uk/uk/2000/oct/25/books.booksnews>, 30 Ekim 2008
"Why did you wake me? I was dreaming a fine bogey tale"

İnsanın, olduğu gibi yaratılmamış olduğu ve daha ilkel bir varlıktan gelmiş olabileceği fikri ve bu ilkel varlığın aslında insanın içinde bir şekilde hapsedildiği, hala yaşadığı fikri de **Jeckyll ve Hyde** romanının içerisinde barındırdığı fikirlerden biridir. Dolayısıyla, benzeri fikirleri ilk defa **Origin of the Species** adlı bilimsel eseriyle ortaya atmış olan Charles Darwin'in düşüncelerinin de, **Jeckyll ve Hyde** romanında görüldüğünü bir kez daha söyleyebiliriz. Aslında, ülkemizdeki yaygın Darwin karşıtlığı düşünüldüğünde, bu romanın, **Define Adası**'na kıyasla fazla popüler olamaması da belki anlaşılabilir bir durumdur. Yine de bu yorumun, yeterli sayılamayabilecek gerekçelere dayandırılarak ileri sürüldüğünün de belirtilmesi gerekmektedir.

İnsanın, medeni ve hayvani yönü arasındaki sınırın muğlak olduğunun iddia edilmesi, Victoria dönemi ahlak anlayışını kökten sarsacak bir düşünceydi çünkü "medeni" üst sınıf mensuplarının içinde de insanın atalarından kalma hayvani bir yönün bulunduğu düşüncesini beraberinde getirmekteydi. Örneğin, Victoria dönemine ait bir diğer gotik korku romanı olan Dracula "dejenere olan" ve "erdemli olan" arasında keskin bir ayrım öne sürmekteydi ve bu açıdan, Victoria dönemi fikirlerine daha uygundu. Bu romanda karakterler ya insan ya da vampir olabiliyordu ama **The Strange Case of Dr Jeckyll and Mr Hyde** romanının baş kahramanı aynı zamanda hem Jeckyll hem de Hyde idi ve bu iki karakteri tek bir vücutta birleştirmekteydi.

Stephen D. Arata'ya göre Stevenson, Bay Hyde'da, burjuva bir okurun, ahlak dışı alt sınıflara dair en kötü korkularını vücut buldurtmuştur. Gerçekten de Hyde'ın kaba fiziksel özellikleri, alt sınıfa uygun bir kimsenin, yani bilek gücüyle çalışan kaba yapılı bir insanın fiziksel özelliklerine uygun görünmektedir.⁷³ Bu açıdan, kaynak kültürde ilk kez 1886 yılında yayınlanan **The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr.**

⁷³ Stephen D. Arata, "The Sedulous Ape: Atavizm, Professionalism, and Stevenson's Jekyll and Hyde" **Criticism**, Vol. 37. 1995, s. 240.

Hyde romanında, evrim düşüncesinin izlerinin yanı sıra, sınıflar arası bir karşıtlık da alt metinlerde görülebilmektedir.

Treasure Island romanından sonra, Stevenson'ın, Türkçe'ye en çok çevrilen eseri **The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde**'dir. Türkçe'de 18 çevirisi bulunmaktadır. Bu çevirilerin listesi aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 4:

The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde'm Türkçe Çevirileri

Yayın Yılı	Yayın Evi	Başlık	Çevirmen	Sayfa Sayısı
1942	Muallim Ahmet Halit Kitabevi	İki Yüzlü Adam	Tercüme Eden: Hamdi Varoğlu	80
1944	Maarif Vekilliği (Maarif Matbaası)	Dr. Jekyll ile Mr. Hyde	Çeviren: Zarife Laçinler	140
1963	Varlık Yayınevi (Ekin Basımevi)	İki Yüzlü Adam	Çeviren: Bedriye Şanda	96
1972	Tercüman Kitapçılık	Dr. Jekyll	Çevirmen adı belirtilmemiş	81
1981	Nil Yayınevi	İki Yüzlü Adam	Çeviren: Nihal Furgaç	63 (resimli)
1998	Cumhuriyet Yayınları	Dr. Jekyll ve Mr. Hyde	Çeviren: Zarife Laçinler	112
2002	İthaki Yayınları	Dr. Jekyll ve Mr Hyde	Çeviren: Ebru Kılıç	118
2002	Arion Yayınevi	Dr. Jekyll ve Mr Hyde	Çeviren: Z. Gülümser Çuhadar	96

2003	Bilge Kùltür Sanat Yayınları	Dr. Jekyll ve Mr. Hyde	Yayına Hazırlayan: Gùlcan Coşkun	79
2003	Soyut Yayınları	Dr. Jekyll ve Mr. Hyde	Arzu Yazıcıoğlu	101
2004	Sosyal Yayınları	Dr. Jekyll ve Mr. Hyde	Deniz Canefe	121
2004	Arion Yayınevi	Dr. Jekyll ve Mr. Hyde	Z. Gùlümser Ağrıer Çuhadar	87
2004	Oğlak Yayıncılık	Dr. Jekyll ve Mr. Hyde	Çeviren: Esen Tùray	107
2004	Sosyal Yayınlar	Dr. Jekyll ve Mr. Hyde	Çeviren: Deniz Canefe	121
2004	Tramway Yayıncılık	Dr. Jekyll ve Mr. Hyde	Derleyen: Seda Soyiç Kapak ve İ Resimler: Kenan Tunca	72 (resimli)
2004 Diğer Basımları: 2005	Bordo Siyah Yayınları	Dr. Jekyll ve Mr. Hyde	Tùrkesi: Arzu Yazıcıoğlu	101
2006	İletişim Yayınları	Tuhaf Bir Vaka: Dr. Jekyll ve Bay Hyde	Çeviren: Kaya Genç	139
2006	Bordo Siyah Yayınları	Dr. Jekyll ve Mr. Hyde	Çeviren: Arzu Yazıcıoğlu	127

Bu tabloda yer alan bilgilerden de anlaşılabileceği gibi, **The Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde**'ın, eriştiğimiz kaynaklara gùre ilk çevirisi 1942 tarihinde yapılmıştır. Bu ilk çeviriyle birlikte, 2002 yılına kadar geçen 60 yıllık bir zaman dilimi içerisinde sadece 6 çevirisi olmasına rağmen, 2002 yılından gùnümüze 12

çevirisinin daha yapıldığı görülmektedir. Bunun nedeni, özellikle de ekonomik kriz ile birlikte bu yıllarda çok sayıda yayınevının, telif ödemesi de gerektirmemeleri nedeniyle klasik eserlere yönelmesiyle de açıklanabilir. **The Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde** gibi, Stevenson'ın diğer eserleri de, telif hakkı gerektirmeyen klasik eserler sınıflandırmasına uymaktadır. Yayımlanmış olan çevirilerin sayfa sayılarının ise 80 ile 140 arasında değiştiği görülmektedir. Bu ise çevirilerden en azından bir kısmının kısaltılmış çeviriler olduğuna işaret etmektedir.

1.3.2 KIDNAPPED, BLACK ARROW, ISLAND NIGHTS ENTERTAINMENTS VE SUICIDE CLUB

Robert Louis Stevenson'ın, **Treasure Island** ve **The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr Hyde** dışında Türkçe'ye çevrilmiş sadece 4 eseri daha bulunmaktadır. Bu eserler, Türkçe'ye 15 kez çevrilen **Kidnapped (Kaçırılan Çocuk)** ve 10 kez çevrilen **Black Arrow (Kara Ok)** adlı eserleridir. **Island Nights Entertainments** adlı öykü kitabının içerisinde yer alan üç hikayeden ikisi çevrilmiş ve böylece bu eserin de farklı zamanlarda Türkçe'ye kısmi olarak çevrilmesi söz konusu olmuştur. Bu öyküler, şimdiye kadar sadece bir kez çevrilmiş olan **Isle of Voice (Sesler Adacığı)** ve üç kere çevrilmiş olan **The Bottle Imp (Şişedeki Cin)** adlı öykülerdir. Stevenson'ın, Türkçe'ye çevrilmiş olan diğer bir metni de, **Later Day Arabian Nights** isimli iki ciltlik öykü kitabının birinci cildini oluşturan **Suicide Club**'ın çevirisi olan **İntihar Kulübü**'dür.

Treasure Island gibi **Kidnapped** romanı da, ilk defa **Young Folks** adlı çocuk dergisinde, 1886 yılının Mayıs ve Temmuz ayları arasında tefrika olarak yayımlanmıştır.⁷⁴ David Belfour adlı bir gencin kaçırılmasını ve bunun ardından yaşadığı maceraları konu edinen roman, kurmaca bir eser olmasına rağmen, gerçek

⁷⁴ Colonel W.F. Prideaux, **A Bibliography of the Works of Robert Louis Stevenson**, 1903 (Çevrimiçi)
http://www.archive.org/stream/bibliographyofwo00pridrich/bibliographyofwo00pridrich_djvu.txt, 21 Mart 2009

hayatta yaşamış olan ve İskoç tarihi açısından önem taşıyan birçok karakteri içermektedir. Denizin, yeni yerler görme arzusu ve macera ile yakın bir bağlantı içerisinde olduğu 1800'lü yıllarda yazılmış olan bu eserlerin denizde geçmelerinin ve çok sayıda macera öğeleri içermelerinin üzerinde, babasının deniz fenerleri inşa eden bir mühendis olmasının yanısıra, Stevenson'ın da bir İskoç, yani ada insanı olmasının etkisinin de bulunması muhtemeldir. **Kidnapped** romanında geçen tarihsel İskoçyalı karakterler arasında, Alan Breck Stewart, Colin Roy Campbell, James Stewart, Cluny Macpherson ve Rob Roy'un oğlu olan Robin Oig Macgregor da bulunmaktadır. Ayrıca, **Kidnapped** romanında geçen kurmaca olaylar, gerçek bir tarihi olay olan Appin cinayetiyle paralellik göstermektedir. Romanın baş kahramanı olan David'in soyadı olan Belfour, R.L. Stevenson'ın annesi Margaret Isabella Belfour'ın kızlık soyadıdır. Bunun, R.L. Stevenson'ın, yaratmış olduğu maceraperest genç baş kahramanlarıyla bir ölçüde kendisini özdeşleştirdiğine işaret ediyor olması mümkündür. Babası Lewis Belfour, İskoç Kilisesi'nin papazlarından biri olan Margaret Isabelle'in ailesinin kökleri ise, Fife bölgesindeki Inchrye'deki toprakların 15. yüzyıldaki sahibi olan Alexander Belfour'a dayanmaktadır. **Narrating Scotland**'in yazarı Barry Manikoff, Stevenson'ın **Kidnapped** adlı eserinde tarihi olaylardan ve özellikle de kendi ailesinin de bir parçası olduğu İskoç tarihinden yararlanmasıyla ilgili olarak şu yorumu yapmaktadır:

Kidnapped ve *David Balfour* romanlarının doğuşu ve meydana getirilişi, Stevenson'un İskoç tarihine ve kültürüne duyduğu derin ilgiyi ortaya koymakla kalmayarak, bu kültürü, kurmaca eserlerinde yeniden kurgularken kullandığı yaratıcı süreci de ortaya koymaktadır. Bunun nedeni, bu iki romanın, 18. yüzyıldaki İskoç yaşamının, söz konusu döneme ilişkin davalar, hatıratlar, mektuplar ve geçmişlerle içiçe geçmiş epik bir anlatımını ortaya koymasıdır.⁷⁵

Stevenson'ın, gerçek tarihi olaylara kurmaca bir öykünün içerisinde yer verdiği tek eseri **Kidnapped** değildir. Yine ilk olarak **Young Folks; A Boys' and Girls' Paper of Instructive and Entertaining Literature** adlı dergide, 1883 yılında tefrika olarak

⁷⁵ Barry Manikoff, **Narrating Scotland: The Imagination of Robert Louis Stevenson**, University of South Carolina Press, 2005, s. 3

yayınlanan **The Black Arrow: A Tale of the Two Roses** da, Güllerin Savaşı olarak bilinen ve 1455-1487 yılları arasında İngiltere’de gerçekleşen gerçek bir savaş esnasında geçmektedir.⁷⁶ Güllerin savaşı, İngiltere’nin iki güçlü hanedanlığı olan Lancaster ve York hanedanlıkları arasında gerçekleşmiştir. Bu savaşta gerçekleşen çeşitli muharebeler ve yer alan kişiler de kitabın içerisinde yer almaktadır. Bunlar arasında; Wakefield savaşı, III. Richard ve St. Albans Savaşı da bulunmaktadır.

Stevenson’ın **Island Nights Entertainments** adlı eserinde yer alan **Isle of Voice** adlı öyküsünün Türkçe çevirisi, Jorge Louis Borges’in sevdiği kitapları derlediği “Babil Kitaplığı” dizisi kapsamında, Borges’in bu kitap için yazmış olduğu bir önsöz ile birlikte, Handan Balkara ve Mukadder Yaycıoğlu tarafından çevrilerek 1996 yılında Dost Yayınevi tarafından basılmıştır. Yine aynı kaynak eser içerisinde yer alan **The Bottle Imp** adlı öykü ise 1944 yılında Şevket Rado tarafından **Şeytanlı Şişe** adıyla, 1975 yılında Rıza Akdemir tarafından ve 1981 yılında Kezban Akçalı tarafından ise **Şişedeki Cin** olarak çevrilmiştir.

Stevenson’ın **Later Day Arabian Nights** adlı eserinin içerisindeki öykülerin bir kısmının çevirilerinden oluşan **İntihar Kulübü** ve **Island Nights Entertainments** adlı eserin içerisinde yer alan öykülerin çevirileri olan **Şişedeki Cin** ve **Şeytanlı Şişe** isimli çeviriler, kaynak kültürdeki metnin tamamını temsil etmeyerek, erek kültür okuyucusuna, metnin sadece bir kısmını sunmaktadır. Borges tarafından gerçekleştirilmiş bir derleme olması nedeniyle, **Sesler Adacığı** isimli çeviri bu ifadenin dışında tutulabilir.

İntihar Kulübü ile ilgili olarak, Türk okuruna, özellikle bu kısmın sunuluyor olmasının ve kaynak metnin geri kalanının sunulmasına gerek görülmemesinin ardından yatan nedenin, çeviri eserin Merkez Kitapçılık tarafından yayınlandığı

⁷⁶ Colonel W.F. Prideaux, **A Bibliography of the Works of Robert Louis Stevenson**, 1903 (Çevrimiçi)
http://www.archive.org/stream/bibliographyofwo00pridrich/bibliographyofwo00pridrich_djvu.txt, 21 Mart 2009

dönemde, **Dövüş Kulübü**, **Dante Kulübü**, **Kusma Kulübü** gibi adlara sahip çeşitli kitapların belli bir popülerlik kazanmış olması olabilir. **İntihar Kulübü** de, **The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde** gibi Victoria Dönemi'nde geçmekte ve yaşamdaki duydukları sıkıntı nedeniyle, intihar süsü verdikleri cinayetler tasarlayan bir grup genci konu almaktadır. **Şişenin Cini** ve **Şeytanlı Şişe** ile ilgili olarak ise, metnin özellikle sırf bu kısmının sunulmasının altında yatan nedenin, hikayenin fantastik niteliği ve bu çeviri eserlerin sayfa sayısının 40 – 48 arasında değiştiğini de göz önüne alarak, çocuklar için masal niteliğinde bir kitap yayınlamak olduğu düşünülebilir. **Island Nights Entertainments** adlı kitabın içerisinde yer almasına rağmen Türkçe'ye çevirisi yapılmamış olan tek öykü olan **The Beach of Falesa** ise, ilginçtir ki kitabın içindeki diğer öykülere kıyasla daha gerçekçi bir nitelik taşımaktadır.

Söz konusu eserlerin, Türkçe çevirilerinin listesi yayınevi ve çevirmen bilgileriyle birlikte aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 5:

R.L. Stevenson'ın Kidnapped, Black Arrow, Island Nights Entertainments ve Suicide Club Eserlerinin Türkçe Çevirileri

	Yayın Yılı	Yayın Evi	Başlık	Çevirmen	Sayfa Sayısı
1	1963	İyigün Yayınevi	Kaçırılan Çocuk	Tercüme: Münir Hayri Egeli	139 (resimli)
2	1969	Armağan Çocuk Klasikleri (Sanat Neşriyat A.Ş. - Doğan Kardeş Matbaacılık)	Kaçırılan Çocuk	Çeviren: Nezahat Baykal	276 (resimli)
3	1969 Diğer Basımları:	Inkılâp ve Aka Kitabevleri	Kaçırılan Çocuk	Çeviren: Ömer M. Karacık	92 (resimli)

	1975 1977 (3. Basım) 1982 (4. Baskı)				
4	1976	Türk Köyü Yayınları	Çalınan Çocuk	Düzenleyen: Mustafa Koç	32 (resimli)
5	1976	Altın Kitaplar	Kaçırılan Çocuk	Türkçesi: Gülten Suveren	217
6	1980	Nil Yayınları	Kaçırılan Çocuk	Çeviren: İlhan Eti	72
7	1984	Öğün Yayınevi	Kaçırılan Çocuk	Çeviren: Yaşar Alpan	176 (resimli)
8	1984 (2. Baskı)	Altın Kitaplar	Kaçırılan Çocuk	Türkçesi: Gülten Suveren	197
9	1991 (3. Basım)	Altın Kitaplar	Kaçırılan Çocuk	Türkçesi: Gülten Süveren	191
10	1999 (1. Basım) Diğer Basımları: 2004 2006	Remzi Kitabevi	Kaçırılan Çocuk	Çeviren: Güner Nişel Resimleyen: Oğan Kandemiroğlu	166 (resimli)
11	2002 Diğer Basımları: 2008	Beyaz Balina Yayınevi	Kaçırılan Çocuk	Çeviren: Fırat Özgül	189
12	2003	Tomurcuk Kitabevi	Kaçırılan Çocuk	Yüksel Akman	160
13	2004	Klas Yayınları	Kaçırılan Çocuk	Çeviren: Akın B. Yeni Kapak/Resimleyen: Salih Koca	236
14	2005	Zambak Yayınları	Kaçırılan Çocuk	Yayına Hazırlayan: Üstün Demirhan Resimleyen: Özlem Aksöz Çeviren:	143 (resimli)

				Levent Öksüz	
15	2008	Aslı Yayınları	Kaçırılan Çocuk	Çevirmen adı belirtilmemiş	Sayfa sayısı ilgili kaynaklarda belirtilmemiştir

	Yayın Yılı	Yayın Evi	Başlık	Çevirmen	Sayfa Sayısı
1	1964	İstanbul Maarif Kitaphanesi (Naci Kasım Maarif Kitabevi)	Kara Ok	Çeviren: Sami Onaran	254
2	1973	Armağan Çocuk Klasikleri	Kara Ok	Çeviren: Serap Kaşıkçı	250 (resimli)
3	1977 ⁷⁷	İspanya ve Gelişim Basım ve Yayım A.Ş.	Kara Ok	Çevirmen adı belirtilmemiş Resimleyen: Ramon de la Fuente	63 (renkli resimli)
4	1981	Nil Yayınevi	Kara Ok	Çeviren: Nihal Fugaç	64 (resimli)
5	1982	Altın Kitaplar	Kara Ok	Dilimize Çeviren: Nihal Önel	173
6	1983	Burcu Yayınevi	Kara Ok	Çevirmen adı belirtilmemiş	96 (resimli)
7	1983 (1. Baskı) Diğer Basımları: 1997	Serhat Yayınları	Kara Ok	Çeviren: Nesrin Öztani	95

⁷⁷ Milli Kütüphane Elektronik Katalogunda "Kara Ak" olarak imla hatalı olarak kaydedilmiştir.

8	1985 (1. Baskı) Diğer Basımlar: 1994 (2. Basım) 2001 2003 (4. Basım)	Altın Kitaplar	Kara Ok	Çeviren: Nihal Önal	128
9	1996	Gendaş Kültür	Kara Ok	Çevirmen adı belirtilmemiş	96 (resimli)
10	2007	Simge Yayımları	Kara Ok	Hazırlayan: Cemal Telci	80

	Yayın Yılı	Yayın Evi	Başlık	Çevirmen	Sayfa Sayısı
1	1999 Diğer Basımları: 2003	Dost Yayınevi	Sesler Adacığı	İngilizce'den Çeviren: Handan Balkara, İspanyolca'dan Çeviren: Mukadder Yaycıoğlu	144

	Yayın Yılı	Yayın Evi	Başlık	Çevirmen	Sayfa Sayısı
1	1983 Diğer Basımları: 2000	Armağan Çocuk Klasikleri (Halk El Sanatları ve Neşriyat A.Ş.)	Sihirbazın Ölümü	Çeviren: Serap Kaşıkçı	144

	Yayın Yılı	Yayın Evi	Başlık	Çevirmen	Sayfa Sayısı
1	1944	Nebioğlu Yayınevi	Şeytanlı Şişe	Dilimize Çeviren: Şevket Rado	40 (resimli)

2	1975 Diğer Basımları: 1977 (2. Basım) 1980 (3. Baskı)	Damla Yayınevi	Şişedeki Cin	Çeviren: Rıza Akdemir	59 (resimli)
3	1981	Ülkü Basım Yayın	Şişedeki Cin	Çeviren: Kezban Akçalı	48 (resimli)

	Yayın Yılı	Yayın Evi	Başlık	Çevirmen	Sayfa Sayısı
1	2007	Merkez Kitapçılık	İntihar Kulübü	Emre Ağanoğlu	107

Kaçırılan Çocuk ve **Kara Ok**'un bilgimiz dahilindeki ilk çevirilerinin 1963 ve 1964 yıllarında gerçekleştirilmiş olduğunu görmekteyiz. **Sesler Adacığı** ve **İntihar Kulübü** ise 1996 ve 2007 yıllarında çevrilmiştir. Bu tablodaki en çok çevrilmiş eser olan **Kaçırılan Çocuk**, 1963-2008 yılları arasında 15 kere çevrilmiştir. **Kara Ok**'un 10 çevirisi bulunmaktadır. Şeytanlı Şişe ise 3 defa yayınlanmıştır. Diğer eserlerin ise sadece 1 çevirisi bulunmaktadır. Ancak, daha önce vurguladığımız gibi **Sesler Adacığı**'nın Borges'in "Babil Kitaplığı" seçkisi kapsamında yayınlandığı, **İntihar Kulübü**'nün yayınlanması ise aynı dönemde yayınlanan benzer başlıklı kitaplarla ilişkilendirilebileceği düşünüldüğünde bu iki kitabın Stevenson'un bir eserini yayınlamak dışında güdülerle, belki de isim benzerliğinin ve benzer bir çağrışımın okuyucuyu cezp edebileceği düşüncesiyle yayınlanmış olabileceği ihtimalini kuvvetlendirdiğini söyleyebiliriz.

1.3.3 TREASURE ISLAND

Robert Louis Stevenson'ın, Türkçe'ye en çok çevrilmiş olan romanı **Treasure Island**'dir. Roman, yazarın Türkçe'ye çevrilmiş diğer bütün eserlerinin toplamından daha fazla olmak üzere, toplam 109 kere Türkçe'ye çevrilmiştir.

Yine ilk olarak, **Kidnapped** ve **Black Arrow** gibi **Young Folks** adlı çocuk dergisinde 1881-1882 yılları arasında yayınlanan bu öykü, 1883 yılında ise kitap olarak basılmıştır. **Young Folks** dergisinde yayınlandığında çok fazla bir ilgi çekmemesine rağmen, kitap olarak yayınlanır yayınlanmaz büyük bir başarı kazanan **Treasure Island**, bu romanı yazdığında 30 yaşında olan Stevenson'ın, bir romancı olarak ilk büyük başarısı olmuştur.

Eserdeki çocuksu macera ruhu, kitabı bitirmek için gece saat ikiye kadar uyanık kalan dönemin İngiltere başbakanı William Gladstone da dahil olmak üzere bütün okuyucuları etkisi altına almıştır. Kitaptaki bu çocuksu ruhu, ünlü romancı Henry James'in, romanı övmek için kullandığı şu sözler de ifade etmektedir: "...iyi oynanmış bir çocuk oyunu olarak mükemmel"⁷⁸

Treasure Island, bir Bildungsroman (novel of personal development) sayılmaktadır. Bu, baş kahramanın genellikle çocukluktan yetişkinliğe geçtiği ve ruhsal, ahlaki, psikolojik ya da sosyal bir gelişim gösterdiği bir roman türüdür. Henry James, "The Art of Fiction" adlı makalesinde de, **Treasure Island**'ı M. Edmond de Goncourt'un **Chérie** adlı romanıyla karşılaştırmakta ve **Chérie**'nin, bir çocuğun düşüncelerini ve gelişimi aktarmakta başarısız olurken, **Treasure Island**'ın bu konuda büyük bir başarı yakaladığını söylemektedir. Henry James'e göre, **Treasure Island**, bir çocuğun "ahlaki vicdanının gelişimini" büyük bir başarıyla aktarmaktadır.⁷⁹

Kitabın yazılma öyküsü ise, bir çocuğun oyun oynarken hayal kurmasına çok benzer bir süreç ile gerçekleşmiştir. Eser, Stevenson'ın, üvey oğlu Lloyd Osbourne'un çizmekte olduğu bir haritayı görmesi ve haritayı, üvey oğlu ile birlikte tamamlamanın ardından, harita için bir öykü uydurmasıyla şekil almaya başlamıştır. Lloyd Osbourne, bu ana ilişkin anılarını, aşağıdaki sözlerle aktarmıştır:

⁷⁸ "...perfect as a well-played boys game"

Henry James, "The Art of Fiction," **Longman's Magazine** 4, 1884 (Çevrimiçi)
<http://www.mantex.co.uk/ou/aa810/james-05.htm>, 5 Ocak 2009

⁷⁹ A.e.

...elimde bir kutu boya, çizdiğim bir ada resmini boyuyordum. Tam resmimi bitirirken içeri Stevenson girdi ve yaptığım her şeye sevecen bir ilgi duyduğundan, omzumun üzerinden eğilerek baktı ve bir anda haritamı incelemeye başlayıp, ona bir isim verdi. İskelet Adası ve Dürbün Tepesinin, o üç kırmızı haç işaretinin yüreğime verdiği heyecanı asla unutamam. Asıl büyük heyecanı ise, sağ üst köşeye 'Define Adası' yazdığı anda yaşamıştım! Bu adayla ilgili bir sürü şey biliyor gibiydi --- korsanları, gömülü hazineyi, adada terk edilmiş olan adamı... "Hakkında bir hikaye yazmak için mi?" diye büyük bir heyecanla haykırdım, onun duyduğu heyecanı da içimde hissederek.⁸⁰

R.L. Stevenson, **Essays in the Art of Writing** adlı eserinde, yukarıda Lloyd Osbourne'un sözleriyle anlatılan olaydan bahsetmekte, ancak üvey oğlunun aksine, haritayı da kendisinin çizdiği iddia etmektedir. Romanın yazılma sürecinde nasıl bir düşünce yapısının ve ruh halinin etkili olduğu, **Essays in the Art of Writing** adlı eserde Stevenson tarafından şu sözlerle anlatılmaktadır: "Bu, erkek çocuklar için yazılmış bir hikaye olacaktı; psikolojiye ya da ağdalı bir dile gerek yoktu. Üstelik bana kılavuzluk etmesi için elimde bir oğlan çocuğu da halihazırda vardı. Kadınlara ise yer yoktu".⁸¹

Treasure Island, Jim Hawkins adlı başkahramanın ailesinin işlettiği hana bir yabancıyla başlar. Daha sonra, gerçek adı Billy Bones olan bu yabancı, eski arkadaşları olan korsanlar tarafından öldürülür. Bones'un sakladığı ünlü korsan Flint'in hazinesinin yerini gösteren bir haritayı eline geçiren Jim Hawkins, Dr.

⁸⁰ "... busy with a box of paints I happened to be tinting a map of an island I had drawn. Stevenson came in as I was finishing it, and with his affectionate interest in everything I was doing, leaned over my shoulder, and was soon elaborating the map and naming it. I shall never forget the thrill of Skeleton Island, Spyglass Hill, nor the heart-stirring climax of the three red crosses! And the greater climax still when he wrote down the words "Treasure Island" at the top right-hand corner! And he seemed to know so much about it too — the pirates, the buried treasure, the man who had been marooned on the island "Oh, for a story about it", I exclaimed, in a heaven of enchantment, and somehow conscious of his own enthusiasm in the idea."

Robert Louis Stevenson, **Oxford World's Classics: Treasure Island**, Önsöz: Emma Letley, Oxford University Press, Mart 1998, s. vii-viii.

⁸¹ "It was to be a story for boys; no need of psychology or fine writing; and I had a boy at hand to be a touchstone. Women were excluded"

Robert Louis Stevenson, **Essays in the Art of Writing**, 1919 (Çevrimiçi) <http://www.gutenberg.org/etext/492>, 30 Ağustos 2006

Livesey ve Bay Trelawney ile birlikte bu defneyi bulmak için yola çıkar. Bu süreçte, kendilerine çeşitli konularda yardımcı olması için Long John Silver'ı işe alırlar. Ancak Long John Silver, aslında Flint'in eski mürettebatındandır ve gemideki denizcileri, defneyi ele geçirmek için isyana teşvik etmektedir.

Gemideki mürettebatın, işverenlerine karşı ayaklanmasının kitabın ana konusunu oluşturmasının, "sınıfsal bir taşlama" olarak da görülebilen **The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde**'ın da yazarı olan Stevenson'ın, dilimizde çocuk edebiyatı örneği sayılan bu kitabında da çeşitli sınıfsal meselelere temas ettiği şeklinde yorumlanabilir. Sınıfsal alegoriler **The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde**'da çok daha belirgin olmasına rağmen, **Treasure Island**'daki sınıf meselesiyle ilgili olarak da bazı yorumlar yapılmıştır. Örneğin, John Kucich, bu konuyla ilgili olarak şunları söylemektedir:

Eleştirmenler, Stevenson'ın kurgu eserlerini, sınıf çatışmasına ilişkin bir dizi muhafazakar alegori olarak da okuyabilmekteydiler. Örneğin, Christopher Harvie, **Define Adası**'nı (1883), dejenere bir ayaktakımı ve bu ayak takımının demagogu John Silver tarafından saldırıya uğrayan şövalye, doktor ve yandaşlarıyla, orta sınıfın endişelerinin şeffaf bir fablı olarak görmekte ve Edward Hyde'in, yaşlı bir parlamento üyesini pervasızca öldürmesini de, Stevenson, Jekyll ve Hyde'ı yazarken, aşağı sınıflardan çetelerin, 1885 sonbaharında West End'de ayaklanmalarıyla bağlantılı olarak okumaktadır.⁸²

Bu sözlerden, **Treasure Island**'ın da bazı eleştirmenler tarafından sınıfsal alt metinlerinin okunduğunu ve **The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde** romanında olduğu gibi, üst sınıfların, alt sınıflar karşısında duyduğu endişeyi yansıtmakta olduğunu düşündüğünü görmekteyiz.

⁸² "Critics also sometimes read Stevenson's fiction as a series of conservative allegories of class conflict. Christopher Harvie, for example, sees *Treasure Island* (1883) as a transparent fable of middle class anxiety, with its squire, doctor and their retainers attacked by a degenerate rabble and its demagogue, John Silver; and he reads Edward Hyde's gratuitous murder of an aged M.P. against the lower class mobs rioting in the West End in the fall of 1885, when Stevenson was writing *Jekyll and Hyde*."
Kucich, a.y.

Kidnapped ve **Black Arrow** romanında olduğu gibi, **Treasure Island** romanında da, gerçek kişi ve olaylardan bahsedilmektedir. Bu bağlamda kaynak kültürde, gerçekliğe sahip kahraman ve olayların erek kültürde aynı gerçeklik değerlerini çevirmen dipnotu olmadan taşiynamayacaklarını hatırlatmak gerekir. Ancak, incelenmiş olan eviri eserlerde bu türden dipnotlara rastlanmamaktadır. Örneğin, Long John Silver’in, geminin mürettebatını isyana teşvik ederken anlattığı, korsanlık anılarında adı geçen korsanlardan birçoğu, gerçekten yaşamış, ünlü korsanlardır. Kitapta adı geçen ve gerçek hayatta da yaşamış olan korsanlar arasında, William Kidd, Howell Davis, Blackbeard, Edward England ve Bartholomew Roberts da bulunmaktadır. Ayrıca, kitaptaki karakterlerden biri olan Israeli Hands isminde, yine aynı dönemlerde yaşamış ünlü bir korsan daha bulunmaktadır. Erek kültürde bir korsanlık kültürünün yaygın olarak bulunmayışı, öykünün kaynak kültürde taşıdığı “gerçeklik” değerinin azaltmış ve erek kültürde, hayal gücü ürünü, uzak bir kültüre ait, masalsı bir macera olarak algılanmasını ve ocuk edebiyatı türüne dahil edilmesini kolaylaştırmıştır.

Bu isimler, kaynak metnin yazıldığı dönemde kaynak kültürdeki okuyucular için bir anlam ifade ederken, erek kültürdeki okuyucular için, özellikle de günümüzde gerçek kişiliklere ilişkin herhangi bir çağrışım yapmayacaklardır. Bunun, evirmenin metin içerisinde ekleyebileceği bir referans olmaması nedeniyle, gerçek kişiliklere yapılan bu atıfların ancak dipnotta verilmesi mümkündür. Çeviri metinlerde ise bu türden dipnotların verilmemesinin nedeni, eserin bir ocuk ve macera romanı olması ve okuyucu için mümkün olan en yüksek akıcılığın sağlanmasıyla amaçlanmış olması muhtemeldir.

2. TÜRKÇE'DE DEFİNE ADASI

Unesco çeviri eserler listesine göre, eserleri, dünya genelinde diğer dillere en çok çevrilen 25. yazar olan Robert Louis Stevenson'ın, daha önce de pek çok kez belirttiğimiz gibi Türkçe'ye en çok çevrilen eseri **Treasure Island**'dır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Stevenson'ın eserlerinin çoğu Türkçe'ye henüz çevrilmemiş olmasına rağmen, **Treasure Island**'ın pek çok "farklı" çevirisi bulunmaktadır. Erişebildiğimiz kaynaklara göre dilimizde toplam 109 tane **Treasure Island** çevirisi vardır, eserin dilimizdeki adı sözcüğü sözcüğüne bir çeviri ile Define Adası'dır. Çalışmamın bundan sonraki bölümünde, bu eserden Türkçedeki başlığı ile söz edilecektir. Dilimizde 109 tane "farklı" **Define Adası** olması ne anlama gelir? Stevenson'ın Türkçe'ye çevrilmiş diğer tüm eserlerinin toplam çeviri sayısının 48 olduğu düşünüldüğünde 109 oldukça yüksek bir rakamdır. Bu nedende çalışmamızın bundan sonraki bölümlerinde Stevenson'ın dilimizde tanınmasında en etkin eser sayabileceğimiz **Define Adası** çevirilerini betimlemeye ve erek kültürdeki yerini saptamaya, bu rakamın anlamını sorgulamaya çalışacağız. Bu amacımıza yönelik ilk betimleyici veriyi aşağıdaki tablodan elde edebiliriz. Bu tablo dilimizdeki **Define Adası** çevirilerini yayın yılı, çevirmen, yayınevi ve sayfa sayısı bilgileriyle göstermektedir.

Tablo 6:**Define Adası'nın Türkçe Çevirileri**

	Yayın Yılı	Yayın Evi	Başlık	Çevirmen	Sayfa Sayısı
1	1939 Diğer Basımlar: 1944 (2. Basım)	Kanaat Kitabevi	Define Adası	Hulasa Eden: Muzaffer Nayir	232 (resimli)
2	1942	Ülkü Kitap Yurdu	Define Adası	Dilimize Çeviren: Reşad Ekrem Koçu	88 (resimli)
3	1944	Yeni Mecmua Neşriyatı	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	80 (resimli)
4	1944 ¹	Güven Basımevi Dünya Çocuk Resimli Romanları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	80 (resimli)
5	1956	Rafet Zaimler Yayınevi (Işıl Matbaası)	Define Adası	Necmettin Arıkan	336 (resimli)
6	1956	Varlık Yayınları	Define Adası	Çeviren: Muzaffer Reşit	136 (resimli)
7	1959	Gençlik Kitabevi (Burhaneddin Erenler Matbaası)	Define Adası	Çeviren: Asena Dora	16 (resimli)

¹ 1944 yılında Milli Kütüphane katalogunda Yeni Mecmua Neşriyatı ve Güven Basımevi tarafından yayınlanmış iki ayrı katalog kaydı olarak görülen bu eserlerin her ikisinin de aynı yılda yayınlanmış olmaları, kataloglarda aynı sayfa sayısı ile geçmeleri, her ikisinin de resimli olarak anılmaları ve çevirmenlerinin adlarının belirtilmemiş olması, yani her ikisinin de aynı katalog bilgilerine sahip olması, "Güven Basımevi" ifadesinin matbaaya atıfta bulunuyor olabileceğini ve bu iki ayrı katalog kaydının aslında aynı çeviri esere atıfta bulunuyor olabileceğini düşündürmektedir.

8	1959 (2. Basım) Diğer Basımlar: 1965 (3. Basım) (Ekin Basımevi) 1969 (4. Basım) 1978	Varlık Yayınları	Define Adası	Çeviren: Muzaffer Reşit	128
9	1959	Yonca Yayınevi	Define Adası	Tercüme Eden ve Kısaltan: Ercan Erksan	32 (resimli)
10	1961 Diğer Basımlar: 1965	İyigün Yayınevi ²	Define Adası	Çeviren: Ecmel Uğur	128 (resimli)
11	1962	Gür Yayınevi (Babıali Basımevi)	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	48 (resimli)
12	1965	Arkın Kitabevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	24 (resimli)
13	1968	Zuhal Yayınları (Bahar Matbaası)	Hazine Adası	Tercüme: Adnan Yaltı	96 (resimli)
14	1969 Diğer Basımlar: 1975 1976 (Gül Matbaası)	İnkılap ve Aka Kitabevleri	Define Adası	Çeviren: Ömer M. Karacık	96 (resimli)
15	1970	Halk El Sanatları ve Neşriyatı A.Ş. (Armağan Çocuk Klasikleri) (Doğan Kardeş Matbaacılık)	Define Adası	Çeviren: Özay Süsoy	352 (resimli)

² Bazı kataloglarda bu eserin yayınevine, esasen basılmış olduğu matbaa olan "Sıralar Matbaası" olarak atıfta bulunulmuştur.

16	1970	İyigün Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	112 (resimli)
17	1972 ³	İtimat Kitabevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	921 (resimli)
18	1974	Deniz Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	76 (resimli)
19	1975 (1. Basım) Diğer basımları: 1983 (3. Baskı)	Dilek Yayınevi	Define Adası	Türkçesi: Oya Özdilek	255 (resimli)
20	1975	Halk El Sanatları ve Neşriyatı A.Ş. (Armağan Çocuk Klasikleri)	Define Adası	Çeviren: Ozay Süsoy	292 (resimli)
21	1976	Türk Köyü Yayınları	Define Adası	Düzenleyen: Mustafa Koç	32 (resimli)
22	1977	Gelişim Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş Resimleyen: Ramon de la Fuente	63 (resimli)
23	1977	Nevzat Yayınevi	Define Adası	Sadeleştirerek Dilimize Çeviren: M. Şahin	80
24	1978 (3. Baskı)	Altın Kitaplar Yayınevi	Define Adası	Türkçesi: Gülten Suveren	181

³ Milli Kütüphane Elektronik Katalogu kaydında, eserin adı imla hatalı olarak “Define Arası” olarak yazılmıştır. Yayınevi adı olarak İtimat yayınevinin belirtilmiş olmasına rağmen Seri olarak “İyigün Yayınları B Serisi no:12” ifadesi kullanılmıştır. Sayfa sayısının da, kaynak kültürdeki kaynak metinlere ve Türkçe'deki erek metinlere kıyasla son derece yüksek bir rakam olan 921 olarak kaydedildiği düşünülürse, genel olarak sorunlu bir kayıt olduğunu ifade etmek mümkündür.

25	1979	Göl Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	61 (resimli)
26	1981	Ülke Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	96
27	1981 (1. Basım) Diğer Basımları: 1984 (2. Basım) 1993 (2. Basım) 1997 (3. Basım) 2000 (4. Basım) ⁴	Bilgi Yayınevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	189 – 191 ⁵ (resimli)
28	1983	Görsel Yayınlar	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş Resimleyen: Timuçin Tarhanlı	120 (resimli)
29	1983	Can Yayınları	Define Adası	Türkçesi: Akşit Göktürk	112 (resimli)
30	1983	Öğün Yayınları	Define Adası	Türkçesi: Yaşar Alpan	212 (resimli)
31	1983	Burcu Yayınevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	96 (resimli)
32	1983	Kurtuluş Yayınevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	56 (renkli resimli)
33	1984 (1. Baskı)	Altın Kitaplar	Define Adası	Türkçesi: Gülten Suveren	124
34	1984	Engin Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	48 (resimli)
35	1985	Ünlü Kitabevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	80

⁴ Milli Kütüphane Elektronik Katalogu kayıtlarında, Bilgi Yayınevi'nin 1984 ve 1993 yıllarında yayınlanmış her iki Define Adası çevirisi de "2. Basım" olarak belirtilmiştir. Biri 189, diğeri ise 191 sayfadan oluşan her iki çeviri eserin de çevirmenlerinin isimleri elektronik kayıtlarda belirtilmemiştir.

⁵ Basımlarda sayfa sayısı bu rakamlar arasında değişebilmektedir.

36	1985	Alfa Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	82 resimli
37	1985	Sosyal Yayınlar	Define Adası	Çeviren: Alev Türker	219 resimli (bazısı renkli)
38	1985 Diğer Basımları: 1999 (8. Baskı)	Ergun Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Melih Ergun Resimleyen: Neşe Özkök	88 resimli
39	1988	Ergun Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Melih Ergun	176
40	1992 Diğer Basımları: 2002 (2. Baskı) 2004 (3. Baskı)	Altın Kitaplar	Define Adası	Türkçesi: Gülten Suveren	172
41	1992	Sim Yayınları (Çiğdem Yayıncılık)	Define Adası	Türkçesi: Can Yücel	93 (resimli)
42	1992	Erdem Yayınları	Define Adası	Çeviren: Derman Bayladı	79
43	1993 Diğer Basımları: 1989 (1. Baskı)	Engin Yayıncılık	Define Adası	Türkçesi: İlhan Eti	255 (resimli)
44	1994	Burç Yayıncılık	Define Adası	Çeviren adı belirtilmemiş	80
45	1995	Varlık Yayınevi (Milliyet Gazetesi Armağanıdır)	Define Adası	Çeviren: Muzaffer Reşit	126
46	1995 Diğer Basımları: 2002	Nehir Yayınevi	Define Adası	Hazırlayan: Hüseyin Yorulmaz	120 (resimli)

47	1996 (5. Baskı)	İnkılap Yayınevi	Define Adası	Türkçesi: Ömer M. Karcık	86 (resimli)
48	1997	Serhat Yayınları	Define Adası	Çeviri: İshak Tanır	94
49	1997	Ünsal Yayınları	Define Adası	Çevirmen Adı belirtilmemiş	72
50	1997 (2. Basım) Diğer Basımlar: 1999 (4. Basım)	Epsilon Yayınevi	Define Adası	Çeviren: Meltem Erkmen	189
51	1998	Gendaş Kültür	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	96 (resimli)
52	1998	Gendaş Kültür	Define Adası	Uyarlayan: Sharon Holland (Bruce Talkington ve Diane Eskenazi'nin Senaryosundan) Çeviren: Osman Çakmakçı	127
53	1998	Mert Yayınları	Define Adası	Çeviren: Özgür Yener	Sayfa sayısı belirtilme miş
54	1998 Diğer Basımlar: 2004	Yuva Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	224
55	2000 Diğer Basımlar: 2002 2003 2005	İnkılap Kitapevi	Define Adası	Düzenleme: Öner Kemal	115
56	2000	Ateşböceği	Define Adası	Düzenleyen: Emel Yıldız Kapak ve İç Resimler: Yüksel Akman	80 (resimli)

57	2000 (1. Basım) Diğer Basımlar: 2003 (2. Basım) 2006 (1. Basım) ⁶	Remzi Kitapevi	Define Adası	Çeviren: M. Barlas Çevikuş Resimleyen: Oğan Kandemiroğlu	167 (resimli)
58	2000	Salan Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Cengiz Kölüoğlu	80
59	2000	Ecem Yayıncılık	Define Adası	Uyarlayanlar: Ramazan Velieçoğlu, Muazzez Ünalın, D. Özlem Velieçoğlu Resimleyen: Serap Yasa	61 renkli resimli
60	2001 Diğer Basımları: 2002	Gonca Yayınları	Define Adası: Benbow Hanıdaki Yaşlı Korsan	Yayına Hazırlayan: Şeref Yılmaz	311 (resimli)
61	2001 (1. Basım) Diğer Basımlar: 2007 (3. Basım)	Alfa Basım Yayın Dağıtım	Define Adası	Çeviren: Abdülkadir Ürkmez	211
62	2001	Milli Eğitim Basımevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	60 (resimli)
63	2001	Kare Yayınları	Define Adası	Yayına Hazırlayan: Onur Güney	80 (resimli)
64	2002 (1. Baskı)	Oğlak Yayıncılık	Define Adası	Türkçesi: Kerim Değirmenci, Berna Kılınçer	241

⁶ 2000 ve 2003 yıllarında basılmış olan çeviri eserler Çocuk Klasikleri serisinin 31. kitabı olarak basılmışken, 2006 yılında yayınlanmış olan eser, Çocuk Klasikleri adlı bir seriye ait olarak basılmıştır. 2000 ve 2006 yılında yayınlanmış olan çevirilerin her ikisinin de 1. Basım olarak anılmalarının nedeninin, aynı çevirmen tarafından çevrilmiş ve aynı sayfa sayısına sahip olmalarına rağmen farklı serilere ait olmaları olması muhtemeldir.

65	2002	Mercek Yayıncılık	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	192
66	2002	Yeryüzü Yayımları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	144
67	2002	Ünlü Yayımları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	64
68	2002 Diğer Basımları: 2003	Bahar Yayınevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	159 (resimli)
69	2003	Gül Yayınevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	Sayfa sayısı katalogda belirtilme miş
70	2003	Dost Kitapları	Define Adası	Yöneten: İsmail H. Birdost Teknik Hazırlık: Nahide Akkuş	154
71	2003 (6. Baskı)	Nehir Yayınevi	Define Adası	Hazırlayan: Hüseyin Yorulmaz	112 (resimli)
72	2003	ATP Yayıncılık	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	96
73	2003	Prizma	Define Adası	Yalınlaştırıcı ve Yayınevi Hazırlayan: İbrahim Çelik	64
	2003 (Birinci Baskı) Diğer Basımlar: 2004 / 2. Baskı, 2005 / 3. Baskı	Timaş Yayımları	Define Adası	Hazırlayan: Şengül Gülbahçe	111
74	2003 Diğer Basımlar: 2005	Erdem Yayımları	Define Adası	Yayınevi Hazırlayan: Mustafa Ruhi Şirin	80 (resimli)

75	2003	Gizem Çocuk Yayınları	Define Adası	Düzenleyen: Celal Oğuz	215
76	2004 Diğer Basımları: 2005	Yuva Yayınları	Define Adası	Yayına Hazırlayan: Mehmet Bülbül	79
77	2004	Doğan Egmont Yayıncılık	Define Adası	Çeviri: Özlem Yenmez	43 (resimli)
78	2005	Parıltı Yayıncılık	Define Adası	Türkçesi: Harun Yılmaz	159
79	2005	Elips Kitap	Define Adası	Çeviren: Muzaffer Nayir	206
80	2005	Birey Yayıncılık	Define Adası	Yayına Hazırlayan: Orhan Küçük	152
81	2005	İlkbiz Yayınevi	Define Adası	Hazırlayan: Adem Kaymakçı	64
82	2005	Papatya Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Bahar Yılmaz	112
83	2005	Papatya Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Nevin Akgül	176
84	2005 (1. Basım)	Ankara Yıldırım Dağıtım	Define Adası	Çeviren: Serkan Göktaş	152
85	2005	Mevsim Yayın Pazarlama	Define Adası	Hazırlayanlar: Ayşe Akman, Havva Kaptı	192
86	2005	Karanfil Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Berna Yılmaz	126
87	2005	Kervan Yayınları	Define Adası	Çeviren: Zafer Tokgöz	79
88	2005	Tomurcuk Yayınları	Define Adası: Benbow Hanındaki Yaşlı Korsan	Yayına Hazırlayan: Şeref Yılmaz	311 (resimli)

89	2005	Gözde Kitap	Define Adası	Editör: M. Hakan Ölmez	80
90	2005 Diğer Basımları: 2007	Damla Yayınları	Define Adası	Yayına Hazırlayan: Eytem Aktar Resimleyen: Suat Karadağ Editör: Mustafa Doğru Dil Uzmanı: İlyas Dirin	80 (resimli)
91	2005	Zambak Yayınları	Define Adası	Çeviren: Levent Öksüz Resimleyen: Varol Gökdamar	200 (resimli)
92	2006	Meram Yayıncılık	Define Adası	Hazırlayan: Yasemin Meyva	64
93	2006	Polat Kitapçılık	Define Adası	Editör: Öykü Erzem Ahmet Polat	159
94	2006	Simge Yayıncılık	Define Adası	Hazırlayan: Cemal Telci	79
95	2006 (1. Basım)	Kipaş Yayın Dağıtım	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	64
96	2006	Cümle Yayıncılık	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	104
97	2007 (Ciltli)	Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları	Define Adası	Çeviren: Nurettin Elhüseyni Resimleyen: George Roux	372 (resimli)
98	2008	Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları	Define Adası	Çeviren: Nurettin Elhüseyni	264
99	2007 (2. Baskı)	Elips Kitap	Define Adası	Tercüme: Muzaffer Nayir	192

100	2007 (2. Basım)	Timaş Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Şengül Gülbahçe Resimleyen: Seval Cevizci	64 (resimli)
101	2007	Morpa	Hazine Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	48
102	2008	Nar Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Hüseyin Yorulmaz	109 (resimli)
103	2008	Ata Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	112
104	2008	Timaş Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	64 (resimli)
105	Yayın yılı elektronik katalogda 199? olarak ifade edilmiş	Başarı Yayınları	Define Adası	Yayına Hazırlayan: Aziz Sivashlığlu	142 (resimli)
106	Kayıtlarda yayın yılı belirtilmemiş	Bu Yayınevi	Define Adası	Yayına Hazırlayan: Kadir Güneş Kapak ve İç Resimler: Faruk Kutlu	79
107	Kayıtlarda yayın yılı belirtilmemiş	Renk	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	80
108	Kayıtlarda yayın yılı belirtilmemiş	Dost Kitaplar	Define Adası	Çeviren: Cemal Cafi	166
109	Yayın yılı kitap içerisinde belirtilmemiş	Sabah gazetesi ilavesi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	168

Tablo 6'da, çevirilerin 54 tanesinin resimli olduğu, 35 tanesindeyse çevirmen adının belirtilmediği görülmektedir. Çevirilerin hemen hemen yarısının resimli olması, kitabın çoğunlukla çocuklara yönelik olarak çevrildiğine işaret etmektedir. Yukarıda

listelenen 109 çeviriden 105 tanesi Türkçe'ye **Define Adası** başlığıyla çevrilmiştir. sadece iki tanesinin başlığı **Hazine Adası**'dır. 1968 yılında Zuhâl Yayınları tarafından yayınlanan ve Tablo 6'da 13 numaralı çeviri olarak gösterilen 96 sayfalık Adnan Yatlı çevirisi, **Hazine Adası** başlığı taşıyan çevirilerden birisidir. 2007 yılında Morpa tarafından yayınlanan ancak çevirmenin adına, **Define Adası**'nın diğer birçok çevirisinde olduğu gibi katalogta rastlanamamış olan ve tabloda 101 numaralı çeviri olarak geçen 48 sayfalık eser de bu başlığı taşımaktadır.

2001 yılında Gonca Yayınları tarafından piyasaya sürülen, çevirmen adı yerine yayına hazırlayan bilgisi bulunan (Şeref Yılmaz) **Define Adası** ise **Benbow Hanındaki Yaşlı Korsan** alt başlığını taşımaktadır. Bu kitap, Tablo 6'da 60 numaralı çeviri olarak yer almaktadır ve 311 sayfadır. 2005 yılında Tomurcuk Yayınları tarafından piyasaya sürülen ve yine Şeref Yılmaz tarafından yayınlanmış olup 311 sayfadan oluşan Define Adası da Benbow Hanındaki Yaşlı Korsan alt başlığını taşımaktadır. Bu kitap, tabloda yer alan 88 numaralı kitaptır. Define Adası çevirilerinden sadece 5 tanesinin 300 sayfanın üzerinde olduğunu ve bunlar arasından, Rafet Zaimler Yayınevi (tablodaki 5 numaralı çeviri), Halk El Sanatları ve Neşriyatı / Armağan Çocuk Klasikleri (tablodaki 15 numaralı çeviri) ve Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları (tablodaki 97 numaralı çeviri) tarafından yayınlanmış olan üç tanesinin tam metinler olduğunu, metinlerin elimizde bulunması nedeniyle sabit olduğu düşünüldüğünde, Gonca Yayınları tarafından yayınlanan çeviride, çocuk edebiyatı açısından kısaltılmış bir uyarlama yapılmadığını söylemek mümkün olacaktır. Bu noktada Şeref Yılmaz'ın yayına hazırlayan olarak işlevi ve gerçekleştirdiği çalışma ise belirsizdir. Bir diğer merak konusu ise çevirmen bilgisi bulunmuyorken yayına hazırlayana ilişkin bilgi bulunmasıdır. Buna ek olarak, Damla Yayınları tarafından yayınlanmış olan ve katalogta 90 numaralı çeviri olarak ifade edilen eserle ilgili olarak Yayına Hazırlayan, Resimleyen, Editör ve Dil Uzmanı bilgilerinin bulunmasına rağmen neden Çevirmen bilgisinin bulunmadığı ve **Define Adası**'nın 109 çevirisinin hiçbirinin künyesinde yer almayan Dil Uzmanının çeviri sürecinde ne gibi bir işlev üstlendiği de belirsiz bir husustur. Bu durum, bu yayına hazırlama sürecinde, daha önce yapılan ve piyasaya sürülmüş olan çeşitli çevirilerin kullanılmış olabileceği düşüncesini akla getirmektedir. Tablo 6'daki çevirilerden 35

tanesine ilişkin olarak ise herhangi bir çevirmen ya da yayına hazırlayan bilgisine rastlanamamıştır.

Bu noktada, çalışmanın yönteminden söz ederek, bir sonraki bölüme geçmekte yarar görüyorum. Bu tezin uygulama açısından odak noktası, Türkçe'deki **Define Adası** çevirilerini çeşitli bileşenleriyle betimlemektir. Bu betimlemede, bir önceki bölümde açığa anılmasa bile Stevenson'ın eserlerinin erek kültürdeki yerini göstermek için kullanılan çoğul dizge kuramından ve Toury'nin norm kavramında yararlanılacaktır. Bu eser, dilimizde ve dünyada bir çocuk edebiyatı klasiği olarak sunulduğundan çevirilerin betimlenmesi aşamasında gerekçikçe çocuk edebiyatı çevirisiyle ilgili literatürden de yararlanılacaktır. **Define Adası** çevirileri karşılaştırmalı olarak incelenirken, çeviri işlemleri ve çeviri stratejileri kavramlarından ve Andrew Chesterman'ın bu kavramlarla ilgili tanım ve teorilerinden de yararlanılacaktır. Bütün bu kuramlar ve kavramlar için ayrı başlıklar açmak yerine ilgili bölümlerde anmak, tanımlamak ve alıntılanmak gibi bir yöntem izlenmiştir. Bunun en önemli gerekçesi, ülkemizdeki çeviribilim çalışmalarında artık bu kuram ve kavramların yerleşmiş olması ve yeterince tanındığı düşüncesidir.

2.1 ÇEVİRİ NORMLARI AÇISINDAN DEFİNE ADASI

Norm kavramı ve betimleyici kuram, kendinden önce gelen, çevirilerin ve çeviri sürecinin nasıl olması gerektiğine ilişkin genel ilkeler dikte etmeye çalışan çeviri kuramlarından farklı bir bakış açısı getirerek, kaynak metin ve erek metin arasındaki ilişkinin ne olduğunu ve erek metnin, hangi nedenlerle mevcut sonuç ile okura sunulduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Toury'e göre, çevirmenlik, her şeyden önce toplumsal bir rol oynamayı gerektirmekte ve çeviri de, toplumsal öneme sahip bir etkinlik olarak görülmektedir. Çevirmenin toplumsal rolü, toplum tarafından kendisine verilmiş olan işlevi, kendi referansları tarafından uygun gördüğü bir şekilde yerine getirmektir. Bu nedenle, bu davranışın sürdürülmesi için normların

belirlenmesi, kültürel bir ortam içerisinde çeviri yapmanın vazgeçilmez bir koşuludur.⁷

Toury'e göre normlar, sadece bütün çevirilerde mevcut olmakla kalmayarak, aynı zamanda, çeviri sürecine yön vermektedirler. Toury, bu düşüncesini, şöyle ifade eder: "Normların, sadece her türlü çeviride değil, aynı zamanda çeviri etkinliğinin her aşamasında da işlev görmesi ve bu nedenle de, ürünün her seviyesine yansımaları beklenebilir".⁸

Toury, normları ikiye ayırmaktadır: Süreç Öncesi Normlar ve Çeviri Süreci Normları.

2.1.1. SÜREÇ ÖNCESİ NORMLAR AÇISINDAN DEFİNE ADASI

Süreç öncesi normlar, çeviri politikası ve çevirinin hangi dilden yapıldığı ile ilgilidir. Çevrilen metnin ya da metin bütüncesinin, hangi zaman diliminde, hangi dile çevrilmek üzere neden seçildiği ve çevirinin, kaynak metnin anadilinden mi yoksa başka bir dilden mi gerçekleştirildiği gibi konuları kapsamaktadır.

Define Adası çevirilerini ve bu eserlerle ilgili katalog bilgilerini incelediğimizde, çevirilerin, anadilden mi yoksa bir aradilden mi ve kaynak dildeki hangi tam ve kısaltılmış versiyonlardan çevrildiğiyle ilgili olarak edinilen bilgiler aşağıda tablo olarak verilmiştir:

⁷ Gideon Toury, **Descriptive Translation Studies and Beyond**. John Benjamins, 1995, s. 54

⁸ "Norms can be expected to operate not only in translation of all kinds, but also at every stage in the translating event, and hence to be reflected on every level of its product."

A.e.

Tablo 7:**Define Adası Çevirileri: Detaylar**

1	1956	Rafet Zaimler Yayınevi (Işıl Matbaası)	İngilizce aslından kısaltılmadan çevrilmiştir. Çeviren: Necmettin Arıkan	336 (resimli)
2	1959	Yonca Yayınevi	Tercüme eden ve Kısaltan: Ercan Erksan	32 (resimli)
3	1970	Halk El Sanatları ve Neşriyatı A.Ş. (Armağan Çocuk Klasikleri) (Doğan Kardeş Matbaacılık)	Bu roman İngilizce aslından Grosset ve Dunlap baskısından kısaltılmadan çevrilmiştir Çeviren: Özay Susoy	352 (resimli)
4	1975	Halk El Sanatları ve Neşriyatı A.Ş. (Armağan Çocuk Klasikleri)	Bu roman İngilizce aslından Grosset ve Dunlap baskısından kısaltılmadan çevrilmiştir Çeviren: Özay Susoy	292 (resimli)
5	1977	Nevzat Yayınevi	Sadeleştirerek Dilimize Çeviren: M. Şahin	80
6	2003	Prizma	Yalınlaştıran ve Yayına Hazırlayan: İbrahim Çelik	64
7	2007 (Ciltli)	Türkiye İş Bankası Kültür Yayımları	Orijinal Dilden Kısaltılmamış Çeviri Çeviren: Nurettin Elhüseyni Resimleyen: George Roux	372 (resimli)

Yukarıda **Define Adası** çevirileriyle ilgili hazırladığımız Tablo 6'yı ve çevirilerdeki ibarelerle ilgili olarak hazırladığımız Tablo 7'yi, tarihler ve yayınevleri açısından çeviri politikalarını görmek için incelemek mümkündür. Çevirilerin hangi yıllarda gerçekleştirildiğinin incelediğimizde, 1940 yılına kadar **Define Adası**'nın sadece bir çevirisinin yapılmış olduğunu görebiliriz. **Define Adası** romanının, kaynak kültürde 1883 yılında kitap olarak basıldığı düşünülürse, yapılan araştırma sonucunda bulabildiğimiz en eski çevirinin, kaynak kültürde metnin yayınlanmasından 56 yıl

sonrasına yani 1939 yılına ait olduğunu söylemek mümkündür. 1940-1949 yıllarında ise yapılan çeviri sayısı üçe yükselmiştir. 1950-1959 ve 1960-1969 yılları arasında beşer çeviri eser piyasaya sürülmüşken, bu sayı, 1970-1979 yılları arasında 11'e yükselmiştir. 1980-1989 ve 1990-1999 yılları arasında da 14'er çevirisinin yayınlanmasına rağmen 2000-2008 yılları arasında bu rakam birdenbire 51'e çıkmıştır. Başarı Yayınları'na ait olan, katalogta yayınlandığı yıl olarak "199?" ifadesi bulunan ve Tablo 6'da 105 numarayla belirtilen çevirinin de katılmasıyla 1990-1999 yılları arasında yayınlanmış çeviri sayısı 15 olarak da hesaplanabilir. Yıllar içerisinde, yayınlanan çeviri sayısında küçük bir artış gözlemlemek mümkünken, 2000 yılından sonra bu artış inanılmaz bir ivme kazanmıştır.

Çeviri eserlerin tabloda belirtilmiş olan diğer basımlarını da göz önüne aldığımızda söz konusu rakamlar daha da artmaktadır. Tablo 6'ya göre, **Define Adası** romanının, 1940 yılına kadar bir, 1940-1949 yılları arasında 4 tane, 1950-1959 yılları arasında 5 tane, 1960-1969 yılları arasında 10 tane, 1970-1979 yılları arasında 13 tane, 1980-1989 yılları arasında ise 17 tane basımı gerçekleştirilmiştir. 1990-1999 yılları arasında da 17 kere basılan eser, 2000 yılından itibaren ise 69 kere basılmıştır. Görüldüğü gibi, baskı sayıları hesaplandığında, artış ivmesi biraz daha keskin bir hal almaktadır.

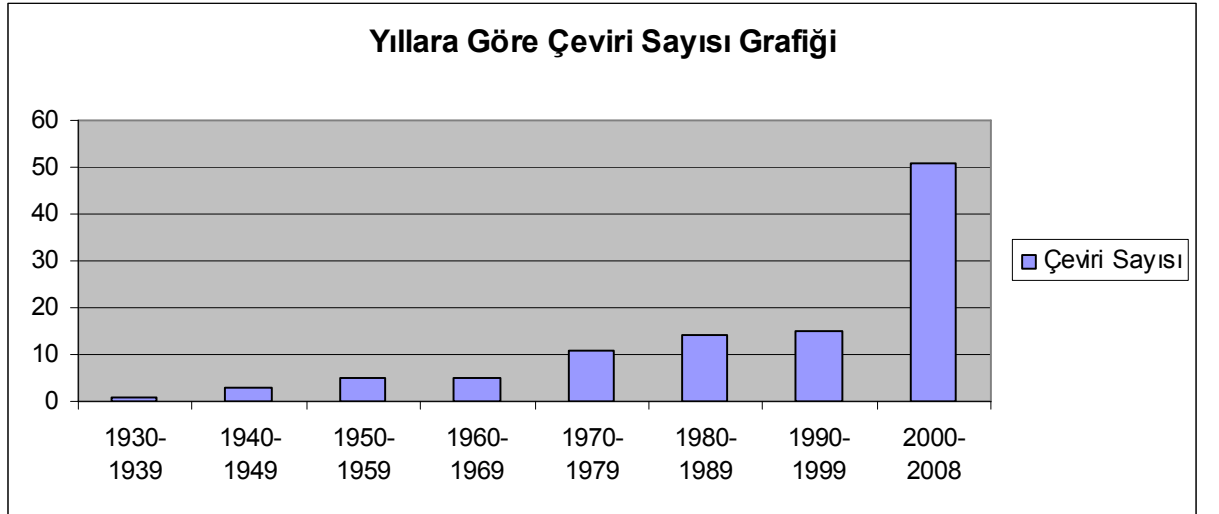
Bu verilerden yola çıkarak, eserlerin telif haklarının bulunmamasının, daha düşük maliyet sağlaması nedeniyle, 2000 yılından itibaren gittikçe daha çok yayınevi için süreç öncesi bir norm haline geldiğini söyleyebiliriz. 08.11.2001 tarihli ve 24557 sayılı resmi gazetede yayınlanan **Bandrol Kullanımına İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik**'te ise, "96 sayfayı geçmeyen, okul öncesi ve ilköğretime yönelik eğitim amaçlı süreli olmayan yayınlar", bandrol kullanımını zorunluluğu kapsamında olmayan yayınlar kategorisine sokulmuştur.⁹ İlgili yönetmeliğin, bandrol uygulamasıyla ilgili hükümleri kapsayan ikinci bölümünün tam metni EK-1'de de yer almaktadır.

⁹ Türk Kütüphaneciler Derneği, **Bandrol Uygulamasına İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik**, (Çevrimiçi) <http://www.kutuphaneci.org.tr/BandrolUygulamasinaIliskinUsulveEsaslarHakkinda.pdf>, 29 Nisan 2009

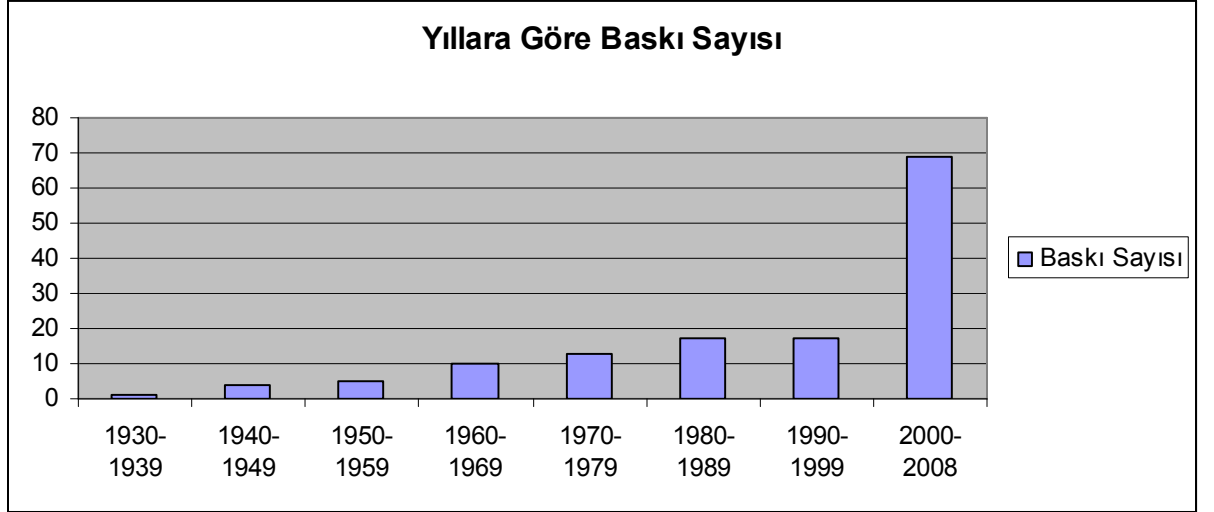
Bandrol kullanımının da yayınevi için belirli bir maliyet kaynağı olduğu düşünülürse, Grafik 4'te de görüldüğü üzere, 2000'li yıllardan itibaren sadeleştirilmiş eser sayısındaki dikkat çekici artışın nedenlerinden birinin de bu olması mümkündür. Esasen, çevirileri sayfa sayısına göre, 0-100, 0-200, 200-300 ve 300 üzeri kategorileriyle sınıflandırmamızın söz konusu olması halinde, 100 sayfanın altındaki çevirilerin tamamının 96 sayfanın da altında olduğu görülmektedir.

Yukarıda belirtilen rakamlar, daha kolay görülebilmeleri amacıyla aşağıda grafik olarak da ifade edilmiştir.

Grafik 1: Yıllara Göre Çeviri Sayısı Grafiği

Grafik 2: Yıllara Göre Baskı Sayısı Grafiği

Elimizdeki bilgilerden anlaşılacağı üzere, 109 tane **Define Adası** çevirisi arasından sadece 1 tanesinde çevirinin kaynak metnin hangi baskısından yapıldığı bellidir. Bir sadeleştirme işleminin yapıldığına dair açık bir ibare içeren eser sayısı ise sadece 3'tür. Herhangi bir sadeleştirme yapılmadığı da sadece 3 eserde belirtilmiştir. Bir çocuk edebiyatı örneği olması nedeniyle çevirilerinin büyük bir kısmı kısaltılmış ve sadeleştirilmiş çeviriler olan **Define Adası** çevirilerinin bu kadar azında bu türden bilgilerin bulunmasını çeşitli nedenlere bağlamak mümkün olabilir. Bu nedenlerden birinin, telif hakkı gerektirmeyen bir eser olan **Define Adası**'nın çevirisinin kaynak dildeki kısaltılmış bir versiyondan yapılması halinde, kaynak dildeki kısaltılmış versiyonun, kısaltmayı gerçekleştiren kişinin "hususiyetini taşıyacağı" nedeniyle telif hakkına tabi olması ve bu nedenle de kaynak dilde sadeleştirme işlemini gerçekleştirmiş olan kişi ve yayınevine belirli bir telifin ödenmesinin gerekli hale gelecek olmasıdır. Bu nedenle, sadeleştirmenin, çeviriyi gerçekleştiren veya çeviri sürecine dahil olan diğer bir kişi tarafından gerçekleştirilmesi ya da çevirinin, kaynak dildeki kısaltılmış bir versiyondan gerçekleştirilmiş olması halinde bile bunun kitabın hangi baskısı olduğunun çeviri metinde belirtilmemiş olması mümkündür.

Çeviri eserlerin sadece 4 tanesinde, çevirinin hangi dilden gerçekleştirildiğiyle ilgili bilgi bulunmaktadır. Bunlar, 1956 tarihli Necmettin Arıkan çevirisi (tablodaki 5 numaralı çeviri), 1970 tarihli Özay Süsoy çevirisi (tablodaki 15 numaralı çeviri), 1975 tarihli Özay Süsoy çevirisi (tablodaki 20 numaralı çeviri)¹⁰ ve 2007 tarihli Nurettin Elhüseyni çevirisidir (tablodaki 97 numaralı çeviri). Diğer 105 kitabın ise aradilden mi yoksa anadilden mi yapıldığıyla ilgili herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Ancak İngilizce'nin daha yaygın kullanımda olan bir dil olması nedeniyle ve aradilden çevirilerin genellikle Türkiye'de daha ender bilinen bir dildeki bir eserin daha yaygın kullanılan bir aradilden gerçekleştirilmesi şeklinde yer aldığı düşünülürse çevirilerin tamamının ya da en azından büyük bir çoğunluğunun İngilizce'den yani anadilden gerçekleştirildiğini varsaymak mümkün olabilir. Esasen, çevirinin hangi dilden gerçekleştirildiğinin belirtildiği eserlerde de sadece anadilden gerçekleştirildiğine dair ifadeler bulunmakta ve herhangi bir aradil anılmamaktadır. Hangi baskıdan çevrildiğinin belirtildiği yegane eser olan Halk El Sanatları ve Neşriyatı A.Ş.'nin 1970 ve 1975 tarihli çevirilerinde ise “kısaltılmadan” çevrildiklerini belirten ifadeler vardır. Çevirmenin aynı zamanda kısaltma ya da sadeleştirme işlemi gerçekleştirdiği çevirilerin üç tanesinde belirtildiyse kısaltılmış çevirilerin sayısının bu üç taneyle sınırlı olmadığı bir gerçektir. Çevirinin kısaltılmış bir kaynak eserden çevrildiğine dair herhangi bir ifade ise, daha önce de belirttiğimiz üzere erek metinlerin hiçbirinde bulunmamaktadır.

2.1.2. MATRİKS NORMLARI AÇISINDAN DEFİNE ADASI

Çeviri süreci normları ise, çeviri eylemi sırasında alınan kararları içerir. Bunlar, Toury'nin ifade ettiği üzere, “(erek) metnin matrisini belirler”. Çeviri süreci normları çevirmenin, sözcük, tümce ve biçem düzeyinde aldığı kararlardan oluşan metiniçi normların yanı sıra, **matriks normlarını** da kapsamaktadır. Matriks normları,

¹⁰ Özay Süsoy'un aynı yayınevinden 5 yıl arayla yayınlanan bu iki çevirisinin tabloda iki ayrı kayıt olarak ifade edilmesinin nedeni sayfa sayılarının farklı olmasıdır. Yayınevi ve çevirmen isimleri aynı olsa da sayfa sayıları farklı olan bütün çeviriler tabloda farklı kayıtlar olarak göstermiştir.

“Kaynak metnin erek ekin yazılı geleneğine uygun olarak biçimsel özelliklerinin yer değiştirmesini sağlayan normlardır. Bu normlar, metnin dağılımı, metindeki ekleme ya da çıkarmalar kadar açıklama ve dipnotları da kapsamına alabilir”.¹¹ Çeviri metinlerin sayfa sayıları da matriks normları bağlamında bir inceleme verisi olarak kabul edilebilir. Herşeyden önce sayfa sayıları, biçimsel özelliklerle ilgili değişikliklerin metnin bütününe nasıl yansıdığını gösteren bir veri olarak kullanılabilir en kolay erişilebilir bilgidir. Sadece sayfa sayılarına bakarak bile, Tam Çeviri, Kısaltılmış Çeviri, Basitleştirilmiş (Sadeleştirilmiş) Çeviri, Uyarlama Çeviri bölümlenmesini yapabiliriz. Bu bölümlenme, çevirileri başlangıç aşamasında tanımlamak için oldukça işlevseldir. Matriks normu açısından değerlendirilebilir bir veri olmasının yanı sıra, süreç öncesi normlar yani çeviri politikası açısından da kullanılabilir veri sağlar. Nitekim, İngilizce Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı öğrencilerinden Emine Burcu Onuk, “Çocuk Yazını Alanındaki Yapıtların Tam Çevirileri ve Kısaltılmış Çevirileri Arasındaki Biçimsel Farklılıklar” başlıklı bitirme projesinde bu bölümlenmeyi matriks normları bağlamında kullanmıştır: Tam Çeviriler, Kısaltılmış Çeviriler, Basitleştirilmiş Çeviriler, Uyarlama Çeviriler.¹²

Tam çevirilerin, herhangi bir ekleme ya da eksiltme uygulanmadan, kaynak metne mümkün olduğunca sadık kalınarak gerçekleştirilmiş çeviriler olduğunu ifade etmek mümkünken, Kısaltılmış Çevirilerin, süreç öncesi normlarda söz konusu olan çevirinin gerçekleştirilme amacı ve erek kültürün beklentileri, normlar, belirli yayınevi ve çevirmen kararları, belirli bir sayfa sayısının altındaki kitaplardan bandrol ücretinin devlet tarafından alınmaması gibi piyasa koşulları dolayısıyla eksiltmeler yapılmış metinler oldukları söylenebilir. Kısaltma işlemi, tam çevirilerde görülenin aksine bir eksiltme işlemidir. Uyarlama ve sadeleştirilmenin de “amaca göre” kısaltma ya da eksiltme içermesi mümkündür. Basitleştirilmiş (Sadeleştirilmiş)

¹¹ Mine Yazıcı, **Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları**, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul, 2005

¹² Emine Burcu Onuk, “Çocuk Yazını Alanındaki Yapıtların Tam Çevirileri ile Kısaltılmış Çevirileri Arasındaki Biçimsel Farklılıklar,” Bitirme Projesi, Danışman: Taner Karakoç, Bahar 2007, s. 32-33

Çevirilerde, dil, tümce yapıları, kelimeler, kültürel öğeler ve içerikte sadeleştirme yapılması söz konusudur.

Bu noktada, 300 sayfanın üzerinde olan eserler arasından Nurettin Elhüseyini tarafından 2007 yılında çevrilen ve Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları tarafından yayınlanan (tablodaki 97 numaralı çeviri), Necmettin Arıkan tarafından çevrilerek 1956 yılında Rafet Zaimler yayınevi tarafından yayınlanan (tablodaki 5 numaralı çeviri) ve Özey Süsoy tarafından çevrilerek Halk El Sanatları ve Neşriyatı A.Ş. (Armağan Çocuk Klasikleri) tarafından yayınlanan çevirilerin, tam çeviriler olduğunu söylemek ve çevirmen bilgisi bulunmayan ve bunun yerine Şeref Yılmaz tarafından yayına hazırlandığı belirtilerek, 2001 yılında Gonca Yayınları (tablodaki 60 numaralı çeviri) ve 2005 yılında da Tomurcuk Yayınları (tablodaki 88 numaralı çeviri) tarafından yayınlanan kitapların da tam metin olduklarını varsaymak mümkündür. Dolayısıyla, 109 **Define Adası** çevirisinden 5 tanesinin tam metin olduğunu söylemek mümkün olacaktır.

200 sayfanın altında uzunluğa sahip olan çevirilerde ise kısaltma ve sadeleştirme yoluna gidilmiştir. Örneğin, 1965 yılında Varlık Yayınları tarafından yayınlanmış olan ve 128 sayfa uzunluğunda olan Muzaffer Reşit çevirisinde (tablodaki 8 numaralı çeviridir) aşağıdaki kısım yer almaktadır:

- Kara Köpek efendim, cevabımı verdim. B. Trelawney herhalde size korsanlardan bahsetmiştir. Onlardan biri.
- Ya? Hem de benim dükkanımda. Ben, koş Hary'ye yardım et!

Silver:

- Hawkins, dedi, benim gibi bir adam için pek nahoş bir hadise! Şövalye Trelawney bu işe ne diyecek? O haydut dükkanımda otursun da benim içkimi içsin! İyi ki gelip haber verdin, ama ne hayır, kaçırdık herifi!

Kıyı boyunca beraber yürürken, arkadaşım, bana gördüğümüz gemilerden, bunların tiplerinden, tonajlarından, milliyetlerinden bahsediyor, ne işlere yaradığını anlatıyor; her fırsatta gemilere ve gemicilere ait hikayeler anlatıyordu. Bu adamın benim için mükemmel bir arkadaş olacağını hissediyordum.¹³

¹³ Robert Louis Stevenson, **Define Adası**, Varlık Yayınları, Çev.: Muzaffer Reşit, 3. Bs., İstanbul, Şubat 1965, s.36

Bu bölüm, tam metin bir çeviri olan Nurettin Elhüseyni çevirisinde ise aşağıdaki şekilde çevrilmiştir:

“Köpek, efendim” dedim. “Bay Trelawney size korsanları anlatmadı mı? İşte, onlardan biri.”

“Ya?” diye bağırdı Silver. “Hem de benim mekanımda! Ben, haydi sen de koş ve Harry’e yardım et. O paçavralardan biri, öyle mi? Onunla içen sen miydin Morgan? Gel bakayım buraya.”

Morgan diye seslendiği yaşlı, kır saçlı ve maun suratlı gemici ağzındaki tütünü yuvarlayarak, bayağı mahcup bir tavırla yanımıza geldi.

.....

Yahu, şu işe bak Hawkins,” dedi, “benim gibi bir adama ne mübarek bir bela çatıyor, görüyor musun? Beri tarafta Kaptan Trelawney var. Kim bilir ne düşünecektir? Baksana, mübarek bir herifçioğlu mekanımda oturup benim romumu içiyor!

.....

İskeleler boyunca süren kısa yürüyüşümüz sırasında son derece ilginç bir yol arkadaşı oldu bana. Yanından geçtiğimiz farklı gemiler, armaları, tonajları ve uyukları hakkında birsürü şey anlatarak, yürütülen çalışmaları açıkladı – bir geminin yük boşaltışı, bir diğerinin yük alışı, bir üçüncüsünün denize açılmaya hazırlanışı gibi. Bazen araya gemilerle ya da denizcilerle ilgili küçük fıkralar katıyor ya da bir denizcilik deyişini iyice öğrenmemi sağlayana kadar tekrarlıyordu. Yanımda olabilecek en iyi gemi arkadaşlarından biri olduğu kanısına vardım.¹⁴

Burada, Muzaffer Reşit çevirisinde bazı eksiltmeler yapıldığı görülebilmektedir. Örneğin, karakterlerin kimlikleriyle ilgili bilgi sağlayan söylem biçimleri ve önemsiz karakterlerin betimlemeleri, yani metnin söylemsel yapısında yer alan bazı öğeler çıkartılmış, deniz ve denizcilik bağlamındaki bilgiler eksiltmiştir. Tam çeviri olan Nurettin Elhüseyni çevirisinde 5 sayfada aktarılan olaylar Muzaffer Reşit çevirisinde bir sayfa içerisinde aktarılmıştır. Ancak metnin bazı öğelerinde eksiltme yapılmasına rağmen, çevrilen ifadelerde, çocukların anlamasına yönelik herhangi bir sadeleştirme yapılmamıştır. Bu nedenle Muzaffer Reşit çevirisi, kısaltılmış çevirilere örnek olarak verilebilir.

¹⁴ Robert Louis Stevenson, **Define Adası**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Çev.: Nurettin Elhüseyni, İstanbul, 2007, s.84-88

Gülten Suveren tarafından gerçekleştirilen ve 1992 yılında Altın Kitaplar tarafından yayınlanan 172 sayfa uzunluğundaki çeviride ise (tablodaki 40 numaralı çeviri), yukarıda verilen Nurettin Elhüseyni çevirisi örnekteki son paragraf aşağıdaki şekilde aktarılmıştır:

Rıhtımda yürürken o, çok ilginç bir dost olduğunu ortaya koydu. Bana yanından geçtiğimiz gemilerin cinsini, tonunu, hangi ülkeye ait olduğunu söyledi. Yapılmakta olan işleri anlattı.¹⁵

Burada ise, tümcelerin daha kısa ve sade ifade edilmesi ve çocukların anlamakta zorlanmayacağı ifadeler kullanılması yoluyla, çocukların metni daha kolay anlamasına yönelik olarak bir sadeleştirme çalışması yapıldığı görülebilmektedir. Bu nedenle Gülten Suveren çevirisini, sadeleştirilmiş çevirilere örnek olarak vermek mümkündür. Bu örnekler doğrultusunda, 200 sayfadan kısa olan çevirilerin tamamının, kısaltılmış, sadeleştirilmiş ya da uyarlama çeviri kategorilerinden birine sokulmasının mümkün olduğunu ifade etmek hatalı olmayacaktır.

Uyarlama Çevirilerde ise, çocuğun eseri anlamasının kolaylaştırılması için, ekleme, çıkarma ve gerekli görülen diğer her türlü değişiklik yapılmakta, diğer bir deyişle, metin çocuğun daha kolay anlayabilmesi için baştan yazılmaktadır. **Define Adası** çevirileri bağlamında, Akşit Göktürk ve Can Yücel çevirilerinin, uyarlama çeviri kapsamına girdiğini söyleyebiliriz. Her iki çeviride de, çevirinin uyarlanmış, kısaltılmış ya da sadeleştirilmiş olduğuna ilişkin herhangi bir ifade bulunmamasına rağmen, bu çevirilerde, çevirmenlerin, kaynak metindeki tümceleri ve bölümlenmeyi izlemek yerine metni yeniden yazma yoluna gitmeyi tercih ettikleri görülebilmektedir.

1985 yılında Ergun Yayınları tarafından yayınlanan ve Melih Ergun tarafından hazırlanmış olan 88 sayfalık **Define Adası** çevirisi (tablodaki 38 numaralı çeviri

¹⁵ Robert Louis Stevenson, **Define Adası**, Altın Kitaplar, Türkçesi: Gülten Suveren, İstanbul, Şubat 1992, s.49

olarak gösterilmiştir) gibi daha başka çeviriler de incelendiğinde, sayfa sayısı 100'ün altına düştükçe, metni erek dilde çeviren ya da hazırlayan kişinin, nihai ürün olarak daha küçük yaş gurubundaki çocukların da okuyabileceği uyarlanmış bir çeviri ortaya koyma eğiliminin arttığı görülmektedir.

Yetişkinlere yönelik eserlerin çocuklara uyarlanmasında, çocukların eseri anlamasını kolaylaştırmanın yanı sıra çeşitli amaçlarla çeşitli eklemelere ve çıkartmalara gidilebilmekte, metinden bazı bölümler çıkarıldığı gibi, metnin çocuklar tarafından daha kolay anlaşılabilmesi için, hikayenin baştan yazılması yoluna da gidilebilmektedir. **Define Adası** çevirileriyle ilgili olarak, öykünün, Stevenson'ın orijinal tümcelerden yararlanmaksızın baştan yazılması yönetiminin, Akşit Göktürk'ün Can Yayınları için yaptığı “çevirisi”nde ve Can Yücel'in Sim Yayınları için gerçekleştirmiş olduğu “çevirisi”nde görülebilmektedir.

Zohar Shavit, **Poetics of Children's Literature** kitabının, “Translation of Children's Literature” adlı beşinci bölümünde çocuk yazını bağlamında erek yazındaki örneklerin çeviri kararlarını etkilediğinden söz eder:

Çocuk edebiyatı çevirileri, metni erek dizgede varolan örnekçelerle ilişkilendirme eğilimindedir. Genel çeviri yöntemlerinden de bildiğimiz bu olgu (bkz. Even-Zohar 1975, 1978d, Toury 1977, 1980a, 1980b), dizgenin, sadece geleneksel olanı ve bilineni kabul etme eğiliminde olması nedeniyle çocuk edebiyatı çevirilerinde özellikle göze çarpmaktadır. Kaynak metnin modelinin erek dizgede bulunmaması halinde, metin, erek dizgenin modeline entegre olacak şekilde bu türden öğeler çıkartılarak ya da eklenerek değiştirilir.¹⁶

¹⁶ “Translation of children's literature tends to relate the text to existing models in the target system. This phenomenon, known from general translational procedures (see Even-Zohar 1975, 1978d, Toury 1977, 1980a, 1980b), is particularly prominent in the translation of children's literature because of the system's tendency to accept only the conventional and the well known. If the model of the original text does not exist in the target system, the text is changed by deleting or by adding such elements as will adjust it to the integrating model of the target system.”

Zohar Shavit, **Poetics of Children's Literature**, University of Georgia Press, 1986, s.115

Bu duruma örnek olarak, kaynak metindeki aşağıda alıntılanan paragraf gösterilebilir:

SQUIRE TRELAWNEY, Dr. Livesey, and the rest of these gentlemen having asked me to write down the whole particulars about *Treasure Island*, from the beginning to the end, keeping nothing back but the bearings of the island, and that only because there is still treasure not yet lifted, I take up my pen in the year of grace 17__ and go back to the time when my father kept the Admiral Benbow inn and the brown old seaman with the sabre cut first took up his lodging under our roof.¹⁷

Hikayenin, bu paragrafta anlatılmış olan kısmı, Can Yücel'in çevirisinde şöyledir:

“Adım Jim Hawkins. On beş yaşındayım. Babam, Güney İngiltere’de deniz kenarında, sakın bir yerde han sahibiydi. Köyümüz, Bristol’dan elli mil ötedeydi.”¹⁸

Akşit Göktürk çevirisi ise şu şekildedir:

“Adım Jim Hawkins, On beş yaşındayım. Babam deniz kıyısında sessiz bir köyde Amiral Benbow adlı bir yolcu hanı işletirdi. Köy Birstol’dan elli mil uzaktaydı.”¹⁹

Yukarıda uyarlama örneği olarak tanımladığımız bu iki çeviri, çocuk edebiyatı için yaptıkları bu uyarlamalarda görüldüğü gibi kısaltma ve sadeleştirme işlemlerini de kullanmışlardır. Uyarlama çevirinin, erek dil ve kültür dizgesine ait ifadelerin, metin geleneklerinin ve anlatım biçimlerinin yoğun olarak kullanıldığı anlatılar için kullanılmasının daha uygun olabildiğini ifade etmek mümkündür. Örneğin, korsanlık ve deniz kaynak kültürün, özellikle de metnin yazıldığı yıllardaki önemli bileşenlerindenken, erek kültürde, özellikle de günümüzde benzer bir karşılığı yoktur. Korsanlık ve korsan maceraları erek kültür için neredeyse fantastik bir macera gibi okunabilir. Bu nedenle **Define Adası** gibi bir metnin erek kültürde bir

¹⁷ Robert Louis Stevenson, **Treasure Island**, Grosset & Dunlap, 1963, s.3

¹⁸ Robert Louis Stevenson, **Define Adası**, Sim Yayınları, Türkçesi: Can Yücel, 1992, s.5

¹⁹ Robert Louis Stevenson, **Define Adası**, Can Yayınları, Türkçesi: Akşit Göktürk, Resimleyen: Selçuk Erdoğan, İstanbul, 1983, s.5

çocuk edebiyatı örneği olarak okunması daha da kolay olacaktır. Ancak korsanlığı, kaynak kültür dizgesine ait bir kültürel öge olarak düşündüğümüzde ve bu eserin de kaynak kültür dizgesinde önemli bir eser kabul edildiğini göz önüne aldığımızda, uyarlama çeviriye daha uygun bir kaynak metin olduğunu kabul etmek mümkün olacaktır. Elbette, **Define Adası** romanının erek kültüre uygun ve belirli yaş gruplarındaki çocukların anlayabileceği şekilde uyarlanması bir nedeni de, kitabı, daha küçük yaş grubundaki çocuklar tarafından algılanabilecek bir biçime getirilmesinin amaçlanmasıdır. Tam metin çevirisi son derece az olan **Define Adası**'nın, kısaltılmış ve sadeleştirilmiş çevirilerinin yanında çok sayıda uyarlanmış çevirisinin de bulunmasının ardında bu nedenlerin yattığını söylemek mümkündür. Ancak yine de bu tanımlar arasındaki sınırlamayı net bir şekilde belirlemek zordur.

Yine uyarlama çeviriye örnek gösterebileceğimiz bir diğer **Define Adası** çevirisi olan ve kitabın kapağında, “4. ve 5. sınıflar için” ibaresi yer alan, 2004 tarihli Beste Akpul çevirisinde ise aynı kısım şu şekilde aktarılmıştır:

“Adım Jack [sic.] Hawkins. Ailemle birlikte Amiral Benbow hanını işletiyorduk. Anlatacaklarım belki inanmayacaksınız biliyorum, ama gerçekten yaşadım ben.”²⁰

Örneğin, bu çeviride yer alan, Jim Hawkins'in, okuyucuların, anlatacaklarına inanmayabilecekleri düşüncesi, kaynak metinde yer almayan bir düşüncedir ve büyük ölçüde eksiltmeler yapılarak gerçekleştirilmiş olan çeviri esere, çevirmen tarafından eklenmiş bir düşüncedir. Belki de uyarladığı yaş grubundaki erek kültür okuru için öykünün uzaklığı ve yabancılığını öngörülerek bu ifade kullanılmıştır. Öykünün inandırıcılığın sağlamak için “gerçekten yaşadım ben” ifadesiyle bu işlev pekiştirilmiş olabilir. Önceki bölümde vurguladığımız gibi, bu öykünün kaynak kültürdeki işlevinin o dönemde yaşamış erkek çocukların ahlaki gelişimine katkıda bulunmak olduğunu söyleyen eleştirmenler vardı. Erek kültürün yaşadığımız dönemdeki uyarlama için (Beste Akpul uyarlaması) seçilmiş okurlarının 10-11

²⁰ Robert Louis Stevenson, **Define Adası**, Serhat Yayınları, Çeviri: Beste Akpul, İstanbul, 2004, s.5

yaşlarında karma cinsiyetli bir grup olduğunu düşünürsek yukarıda örneklediğimiz tümcenin erek metnin öngörülen okurları için öykünün uzaklığını ve yabancılığını ortadan kaldırmaya yönelik, gerçeklik değerlerinin kahramanın özyaşam öyküsüne bağlamaya yönelerek kurmaya çalışan bir uyarlama olduğunu söyleyebiliriz. En azından uyarlamayı yapan bu tür bir ifade kullanırken bunu düşünmese bile, erek metnin bu ifadesiyle yukarıdaki tanımlamaya çalıştığımız işleve sahip olduğu söylenebilir. Görüldüğü gibi kaynak metin ile karşılaştırıldıklarında çeşitli farklılıklar gösteren bu erek metinler kısaltma ve sadeleştirme yöntemlerini de kullanan uyarlama çeviriler olarak değerlendirilebilirler.

Uyarlamanın çevirmenin, kitabın çocuk okuyuculara hitap edeceği beklentisiyle bir yayınevi kararı olarak süreç öncesi normlarına bağlı olarak alındığını ve çevirmeninde bu karar uyarınca çalıştığını söylemek mümkündür. Bu durumda, kaynak dildeki metin, erek kültürün okuyucularının, özellikle de bu kitabın hitap edeceğinin düşünüldüğü okur kitlesinin beklentilerine ilişkin olarak çevirmenin sahip olduğu izlenim doğrultusunda formüle edilmiş olmaktadır. Burada vurgu, okur kitlesinin beklentileriyle ilgili öngörülerini çevirmenin ve yayınevinin oluşturduğudur. Bu nedenle, metnin bir çocuk edebiyatı örneği olarak kabul edilmesinin, bu uyarlama işleminde ve uyarlamada kullanılan çeviri stratejilerinde etkin olduğu düşünülebilir.

Örneğin, Selim İleri, **Zaman** gazetesinin Avrupa baskısında yayınlanan 28.07.2008 tarihli yazısında, Akşit Göktürk'ün 1983 yılında, Can Yayınları için yaptığı uyarlama **Define Adası** çevirisinin, hedef kitle, yani çocuklar için yeniden formüle edilmesinin sonucunda kaynak metinden ne kadar büyük bir farklılık gösterir hale geldiğini ve metnin yeniden formüle edilmesi işlemi esnasında, bunun ne kadar ileri düzeyde gerçekleştirilmesinin mümkün olmuş olduğunu, yine Akşit Göktürk'e ait olan **Ada: İngiliz Yazınında Ada Kavramı** adlı kitabına ilişkin yorumları vasıtasıyla aşağıdaki sözlerle ifade etmektedir:

Akşit Göktürk, “Çağdaş Romanda Ada” başlığını verdiği bölümde, yine çocukluğumun kitabı *Define Adası*'ndan başlayarak bazı romanları irdeler.

Aralarında elbette okumadığım romanlar da vardı. Fakat *Define Adası*'nın açılmanması, ister istemez irkiltecekti: Çocukken okuduğumuz *Define Adası*'na hiçbir göndermesi olmayan bir açıklama. Robinson Crusoe'da olduğunca, *Define Adası*'nda besbelli, çocuklar için yeniden yazılmış, daha doğrusu, kuşa çevrilmişti.²¹

Bir çeviri politikası ve süreç öncesi karar olarak erek kültür okuyucu kitlesinin çocuklardan oluşturularak, metni erek kültürde yeniden formüle ederken basitleştirme ve kısaltmayı bir çeviri ve metin oluşturma işlemi olarak kullanan genel başlık olarak “kısaltma” sayabileceğimiz çevirilerin listesini aşağıda bulabilirsiniz²²:

Tablo 8:

Kısaltılmış Çeviriler (Uyarılama ve Sadeleştirmeler Dahil)²³

	Yayın Yılı	Yayın Evi	Başlık	Çevirmen	Sayfa Sayısı
2	1942	Ülkü Kitap Yurdu	Define Adası	Dilimize Çeviren: Reşad Ekrem Koçu	88 (resimli)
3	1944	Yeni Mecmua Neşriyatı	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	80 (resimli)
4	1944	Güven Basımevi Dünya Çocuk Resimli Romanları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	80 (resimli)

²¹ Selim İleri, “Dünyanın Elçileri”, **Zaman Avrupa**, 28.07.2008 (Çevrimiçi) <http://us.zaman.com.tr/us-tr/yazarDetay.do?haberno=29522>, 10 Kasım 2008

²² 200 sayfanın altındaki bütün metinler bu listeye dahil edilmiştir. 200-299 sayfa arasındaki metinlerin ise hangi kategoriye dahil olduklarının sayfa sayısından anlaşılamaması dolayısıyla, bu listeye dahil edilmemişlerdir. Ancak bu sayfa aralığındaki metinlerden bazılarının tam metin çeviri olmalarına rağmen, bir kısmının da uyarılama (tanıma kısaltılmış ve basitleştirilmiş çeviriler de dahil edilmektedir) çeviri olduğunu söylemek mümkündür.

²³ Tablo 8'deki çevirilerin numaralandırmasından, Tablo 6'da kullanılan numaralandırma esas alınmıştır.

6	1956	Varlık Yayınları	Define Adası	Çeviren: Muzaffer Reşit	136 (resimli)
7	1959	Gençlik Kitabevi (Burhaneddin Erenler Matbaası)	Define Adası	Çeviren: Asena Dora	16 (resimli)
8	1959 (2. Basım) Diğer Basımlar: 1965 (3. Basım) (Ekin Basımevi) 1969 (4. Basım) 1978	Varlık Yayınları	Define Adası	Çeviren: Muzaffer Reşit	128
9	1959	Yonca Yayınevi	Define Adası	Tercüme Eden ve Kısaltan: Ercan Erksan	32 (resimli)
10	1961 Diğer Basımlar: 1965	İyigün Yayınevi	Define Adası	Çeviren: Ecmel Uğur	128 (resimli)
11	1962	Gür Yayınevi (Babıali Basımevi)	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	48 (resimli)
12	1965	Arkın Kitabevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	24 (resimli)
13	1968	Zuhal Yayınları (Bahar Matbaası)	Hazine Adası	Tercüme: Adnan Yaltı	96 (resimli)
14	1969 Diğer Basımlar: 1975 1976 (Gül Matbaası)	İnkılap ve Aka Kitabevleri	Define Adası	Çeviren: Ömer M. Karacık	96 (resimli)
16	1970	İyigün Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	112 (resimli)
18	1974	Deniz Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	76 (resimli)

21	1976	Türk Köyü Yayınları	Define Adası	Düzenleyen: Mustafa Koç	32 (resimli)
22	1977	Gelişim Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş Resimleyen: Ramon de la Fuente	63 (resimli)
23	1977	Nevzat Yayınevi	Define Adası	Sadeleştirerek Dilimize Çeviren: M. Şahin	80
24	1978 (3. Baskı)	Altın Kitaplar Yayınevi	Define Adası	Türkçesi: Gülten Suveren	181
25	1979	Göl Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	61 (resimli)
26	1981	Ülke Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	96
27	1981 (1. Basım) Diğer Basımları: 1984 (2. Basım) 1993 (2. Basım) 1997 (3. Basım) 2000 (4. Basım)	Bilgi Yayınevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	189 – 191 ²⁴ (resimli)
28	1983	Görsel Yayınlar	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş Resimleyen: Timuçin Tarhanlı	120 (resimli)
29	1983	Can Yayınları	Define Adası	Türkçesi: Akşit Göktürk	112 (resimli)
31	1983	Burcu Yayınevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	96 (resimli)

²⁴ Basımlarda sayfa sayısı bu rakamlar arasında değişebilmektedir.

32	1983	Kurtuluş Yayınevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	56 (renkli resimli)
33	1984 (1. Baskı)	Altın Kitaplar	Define Adası	Türkçesi: Gülten Suveren	124
34	1984	Engin Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	48 (resimli)
35	1985	Ünlü Kitabevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	80
36	1985	Alfa Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	82 resimli
38	1985 1999 (8. Baskı)	Ergun Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Melih Ergun Resimleyen: Neşe Özkök	88 resimli
39	1988	Ergun Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Melih Ergun	176
40	1992 Diğer Basımları: 2002 (2. Baskı) 2004 (3. Baskı)	Altın Kitaplar	Define Adası	Türkçesi: Gülten Suveren	172
41	1992	Sim Yayınları (Çiğdem Yayıncılık)	Define Adası	Türkçesi: Can Yücel	93 (resimli)
42	1992	Erdem Yayınları	Define Adası	Çeviren: Derman Bayladı	79
44	1994	Burç Yayıncılık	Define Adası	Çeviren adı belirtilmemiş	80
45	1995	Varlık Yayınevi (Milliyet Gazetesi Armağanıdır)	Define Adası	Çeviren: Muzaffer Reşit	126

46	1995 Diğer Basımları: 2002	Nehir Yayınevi	Define Adası	Hazırlayan: Hüseyin Yorulmaz	120 (resimli)
47	1996 (5. Baskı)	İnkılap Yayınevi	Define Adası	Türkçesi: Ömer M. Karcık	86 (resimli)
48	1997	Serhat Yayımları	Define Adası	Çeviri: İshak Tanır	94
49	1997	Ünsal Yayımları	Define Adası	Çevirmen Adı belirtilmemiş	72
50	1997 (2. Basım) Diğer Basımlar: 1999 (4. Basım)	Epsilon Yayınevi	Define Adası	Çeviren: Meltem Erkmen	189
51	1998	Gendaş Kültür	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	96 (resimli)
52	1998	Gendaş Kültür	Define Adası	Uyarlayan: Sharon Holland (Bruce Talkington ve Diane Eskenazi'nin Senaryosundan) Çeviren: Osman Çakmakçı	127
55	2000 Diğer Basımlar: 2002 2003 2005	İnkılap Kitapevi	Define Adası	Düzenleme: Öner Kemal	115
56	2000	Ateşböceği	Define Adası	Düzenleyen: Emel Yıldız Kapak ve İç Resimler: Yüksel Akman	80 (resimli)

57	2000 (1. Basım) Diğer Basımlar: 2003 (2. Basım) 2006 (1. Basım)	Remzi Kitapevi	Define Adası	Çeviren: M. Barlas Çevikuş Resimleyen: Oğan Kandemiroğlu	167 (resimli)
58	2000	Salan Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Cengiz Kölüoğlu	80
59	2000	Ecem Yayıncılık	Define Adası	Uyarlayanlar: Ramazan Velieçoğlu, Muazzez Ünalın, D. Özlem Velieçoğlu Resimleyen: Serap Yasa	61 renkli resimli
62	2001	Milli Eğitim Basımevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	60 (resimli)
63	2001	Kare Yayınları	Define Adası	Yayına Hazırlayan: Onur Güney	80 (resimli)
65	2002	Mercek Yayıncılık	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	192
66	2002	Yeryüzü Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	144
67	2002	Ünlü Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	64
68	2002 Diğer Basımları: 2003	Bahar Yayınevi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	159 (resimli)
70	2003	Dost Kitapları	Define Adası	Yöneten: İsmail H. Birdost Teknik Hazırlık: Nahide Akkuş	154

71	2003 (6. Baskı)	Nehir Yayınevi	Define Adası	Hazırlayan: Hüseyin Yorulmaz	112 (resimli)
72	2003	ATP Yayıncılık	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	96
73	2003	Prizma	Define Adası	Yalınlaştıran ve Yayına Hazırlayan: İbrahim Çelik	64
	2003 (Birinci Baskı) Diğer Basımlar: 2004 / 2. Baskı, 2005 / 3. Baskı	Timaş Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Şengül Gülbahçe	111
74	2003 Diğer Basımlar: 2005	Erdem Yayınları	Define Adası	Yayına Hazırlayan: Mustafa Ruhi Şirin	80 (resimli)
76	2004 Diğer Basımları: 2005	Yuva Yayınları	Define Adası	Yayına Hazırlayan: Mehmet Bülbül	79
77	2004	Doğan Egmont Yayıncılık	Define Adası	Çeviri: Özlem Yenmez	43 (resimli)
78	2005	Parıltı Yayıncılık	Define Adası	Türkçesi: Harun Yılmaz	159
80	2005	Birey Yayıncılık	Define Adası	Yayına Hazırlayan: Orhan Küçük	152
81	2005	İlkbiz Yayınevi	Define Adası	Hazırlayan: Adem Kaymakçı	64
82	2005	Papatya Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Bahar Yılmaz	112
83	2005	Papatya Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Nevin Akgül	176

84	2005 (1. Basım)	Ankara Yıldırım Dağıtım	Define Adası	Çeviren: Serkan Göktaş	152
85	2005	Mevsim Yayın Pazarlama	Define Adası	Hazırlayanlar: Ayşe Akman, Havva Kaptı	192
86	2005	Karanfil Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Berna Yılmaz	126
87	2005	Kervan Yayınları	Define Adası	Çeviren: Zafer Tokgöz	79
89	2005	Gözde Kitap	Define Adası	Editör: M. Hakan Ölmez	80
90	2005 Diğer Basımları: 2007	Damla Yayınları	Define Adası	Yayına Hazırlayan: Eytem Aktar Resimleyen: Suat Karadağ Editör: Mustafa Doğru Dil Uzmanı: İlyas Dirin	80 (resimli)
92	2006	Meram Yayıncılık	Define Adası	Hazırlayan: Yasemin Meyva	64
93	2006	Polat Kitapçılık	Define Adası	Editör: Öykü Erzem Ahmet Polat	159
94	2006	Simge Yayıncılık	Define Adası	Hazırlayan: Cemal Telci	79
95	2006 (1. Basım)	Kipaş Yayın Dağıtım	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	64
96	2006	Cümle Yayıncılık	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	104
99	2007 (2. Baskı)	Elips Kitap	Define Adası	Tercüme: Muzaffer Nayir	192

100	2007 (2. Basım)	Timaş Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Şengül Gülbahçe Resimleyen: Seval Cevizci	64 (resimli)
101	2007	Morpa	Hazine Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	48
102	2008	Nar Yayınları	Define Adası	Hazırlayan: Hüseyin Yorulmaz	109 (resimli)
103	2008	Ata Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	112
104	2008	Timaş Yayınları	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	64 (resimli)
105	Yayın yılı elektronik katalogda 199? olarak ifade edilmiş	Başarı Yayınları	Define Adası	Yayına Hazırlayan: Aziz Sivaslıoğlu	142 (resimli)
106	Kayıtlarda yayın yılı belirtilmemiş	Bu Yayınevi	Define Adası	Yayına Hazırlayan: Kadir Güneş Kapak ve İç Resimler: Faruk Kutlu	79
107	Kayıtlarda yayın yılı belirtilmemiş	Renk	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	80
108	Kayıtlarda yayın yılı belirtilmemiş	Dost Kitaplar	Define Adası	Çeviren: Cemal Cafi	166
109	Yayın yılı kitap içerisinde belirtilmemiş	Sabah gazetesi ilavesi	Define Adası	Çevirmen adı belirtilmemiş	168

Tablo 8’de adı geçen metinlerin sayfa sayılarının, kaynak metnin ve tam metinlerin sayfa sayılarıyla önemli farklılıklar gösteriyor olmaları nedeniyle, bir basitleştirme ya da kısaltma çalışmasının çeviri işlemi olarak uygulandığını dolayısıyla yukarıdaki metinlerin ölçütleri açıkça dile getirilme bile “uyarlama” sayılabileceğini

söyleyebiliriz. Bu durum, tam çeviri olan ve İş Bankası Çocuk Klasikleri tarafından yayınlanmış olan 2007 tarihli Nurettin Elhüseyni çevirisinin 372 sayfa olması, Rafet Zaimler Yayınevi tarafından yayınlanmış olan Necmettin Arıkan çevirisinin ise 336 sayfadan oluşması ile de açıkça görülebilmektedir.

Yukarıda belirtilen çeviri eserler arasında, Beste Akpul tarafından gerçekleştirilmiş ve Serhat Yayınları tarafından 2004 yılında yayınlanmış olan **Define Adası** çevirisinin kapağında, “4 -5 Sınıflar İçin” ibaresi yer almaktadır. Bu, yayınevi ve çevirmenin, metnin hitap ettiği okuyucu kitlesini sadece “çocuk okuyucular” olarak ele almadıklarını, kitleyi daha da daraltarak, erek metni buna göre formüle etmiş oldukları görülmektedir. Gerçekten de, matris normları açısından da bakıldığında, sayfa sayısı en az olan çeviri metinlerden biridir. 52 sayfa olan ve diğer eserlerin birçoğuna göre nispeten büyük puntolarla basılmış olan eserde, 7 tane tam sayfa resim bulunmakta ve söz konusu erek metni, resim – metin oranı kıyaslaması bakımından metin oranına kıyasla en yüksek oranda resim barındıran metinlerden biridir.

Bu türden yüksek oranda resim içeren metinlerden bir diğeri ise, Can Yücel tarafından uyarlanmış ve Sim Yayınları tarafından yayınlanmış olan erek metindir. 94 sayfalık bu metinde 25 tam sayfa resim bulunmaktadır. Can Yayınlarından çıkan Akşit Göktürk uyarlama çevirisi ise, 112 sayfadır, 15 tam sayfa resim içermektedir. Söz konusu metnin puntoları ise diğer çevirilere göre kıyasla yine daha büyüktür. Yukarıdaki örneklerden ve incelenen diğer erek metinlerden yola çıkarak, kısaltılmış versiyonların çoğunda resimlendirme çalışmasının yapılmasının yayınevlerinin, okur kitlelerini belli bir yaşın altındaki (büyük ihtimalle 11 yaş) çocuklarla sınırladığını söyleyebiliriz.

Yukarıdaki değerlendirmeye rağmen, tam çevirilerde de resimlendirilme çalışmaları bulunduğu belirtmemiz gerekir. Esasen Stevenson tarafından yayınlanan kaynak metin de resimlendirilme çalışmaları içermesine rağmen, erek metinlerdeki resimlendirme çalışmalarının, kaynak metnin orijinal basımındaki resimleri kullanmadıkları görülmektedir. Elimdeki verilere göre, kaynak metnin orijinalinde

bulunan ve Milo Winter tarafından gerçekleştirilen resimlendirme çalışmalarının kullanılmış olduğu tek çeviri çalışması, Bilgi Yayınevi Çocuk Klasikleri tarafından yayınlanmış olan çalışmadır. Bu kitabın künye sayfasında ise şu bilgi yer almaktadır: “kitabın içindeki resimler, 1915’teki orijinal baskıdan alınmıştır.” Ancak, **Define Adası**’nın kitap olarak ilk defa 1884 yılında yayınlandığı ve daha önce **Young Folks** dergisinde yayınlanırken de resimli olarak basıldığı düşünülürse, “orijinal” ifadesi ile kaynak kültürde 1915 yılında yayınlanan belirli bir basımın kastedildiği anlaşılmaktadır.

Yukarıda, kısaltılmış ve basitleştirilmiş çevirilere ilişkin olarak verilmiş listedeki erek metinlerin sayfa sayılarına bakıldığında, bu türden kısaltılmış ve basitleştirilmiş metinlerin sayfa sayılarının, kaynak metnin ve tam çevirilerin sayfa sayılarına kıyasla daha düşük olduğu görülebilmektedir. Yine yukarıdaki listede yer alan ve İyigün yayımları tarafından yayınlanmış olan 1970 tarihli erek metin ise, 112 sayfadan oluşmasına rağmen, aslında **Define Adası** romanının çevirisinin yanısıra, **Batıya Hücum** adlı, eserin kapağında adı geçmeyen ikinci bir öykü / kısa roman daha içermekte ve kitap içerisindeki **Define Adası** metni esasen 66 sayfa tutmaktadır. Bu 66 sayfalık metin içerisinde ise 8 tane resim bulunmaktadır.

Define Adası çevirilerinin, yapılmaya başlandıkları tarihten beri bir çocuk edebiyatı örneği olarak kabul edildiği, kitapların kapaklarında ve iç sayfalarında, serinin adına ve kitabın niteliğine ilişkin olarak yer alan ibarelerden de anlaşılabilmektedir. Bu ibarelere ilişkin tablo aşağıda görülmektedir:

Tablo 9:**Kitapların Kapaklarındaki ve İç Sayfalarındaki İbareler**

	Yayınevi	Yıl	Seri Adı / Kitaba İlişkin İbareler	Resimli mi?
1	Kanaat Kitabevi	1939	Kanaat Kitabevi Ankara Kütüphanesi: 16	Resimli
2	Kanaat Kitabevi	1944	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Resimli
3	Ülkü Kitap Yurdu	1942	Dünyanın Meşhur Çocuk Romanları Yeşil Koleksiyon: 1	Resimli
4	Yeni Mecmua Neşriyatı	1944	Dünya Çocuk Edebiyatından Resimli Romanlar	Resimli
5	Güven Basımevi	1944	Dünya Çocuk Resimli Romanları	Resimli
6	Rafet Zaimler Yayınevi (Işıl Matbaası)	1956	İngilizce aslından kısaltılmadan çevrilmiştir	Resimli
7	Varlık Yayınları	1956	Çocuk Klasikleri: 24 Varlık Yayınları Sayı: 439	Resimli
8	Gençlik Kitabevi	1959	Faydalı Çocuk Kitapları No: 2	Resimli
9	Varlık Yayınları	1959	Varlık yayınları; sayı 696 Büyük çocuk kitapları : 3	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
10	Varlık Yayınları	1965	Varlık Yayınları ; sayı.1112. Büyük Çocuk Kitapları ; 3	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
11	Varlık Yayınları	1969	Varlık yayınları ; sayı : 1509 Büyük çocuk kitapları ; 3	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
12	Varlık Yayınları	1978	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	

13	Yonca Yayınevi	1959	Yonca Yayınevi. Çocuk kitapları serisi ; 2 Tercüme eden ve kısaltan: Ercan Erksan	Resimli
14	İyigün Yayınevi	1961	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Resimli
15	İyigün Yayınevi	1965	İyigün Yayınevi serisi: R	Resimli
16	Gür Yayınevi	1962	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Resimli
17	Arkın Kitabevi	1965	Arkın Masal Serisi	Resimli
18	Zuhal Yayınları (Bahar Matbaası)	1968	Zuhal Yayınları İlk ve Orta Okul Klasikleri Serisi	Resimli
19	İnkılap ve Aka Kitabevleri	1969	Yaşayan Ünlü Masallar: B7	Resimli
20	İnkılap ve Aka Kitabevleri	1975	Yaşayan Ünlü Masallar: B7. İngiliz Masalları	Resimli
21	İnkılap ve Aka Kitabevleri	1976	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Resimli
22	Armağan Çocuk Klasikleri (Doğan Kardeş Matbaacılık)	1970	Armağan Çocuk Klasikleri: 9 Bu roman ingilizce aşlından Grosset ve Dunlap baskısından kısaltılmadan çevrilmiştir	Resimli
23	İyigün Yayınları	1970	B Serisi Np: 12	Resimli
24	İtimat Kitabevi (İyigün Yayınları)	1972	İyigün Yayınları B Serisi No: 12	Resimli
25	Deniz Yayınları	1974	Deniz Yayınlarının Çocuk Kitapları: 95	Resimli
26	Dilek Yayınevi	1975	Dilek Yayınevi Öğretici Kitaplar Dizisi B. Macera Romanları Dizisi	Resimli

27	Dilek Yayınevi	1983	Dilek Yayınevi Öğretici Kitaplar Dizisi B. Macera Romanları Dizisi	Resimli
28	Halk El Sanatları ve Neşriyatı A.Ş. (Armağan Çocuk Klasikleri)	1975	Armağan Çocuk Klasikleri: 9 Bu roman İngilizce aslından Grosset ve Dunlap baskısından kısaltılmadan çevrilmiştir	Resimli
29	Türk Köyü Yayınları	1976	Dünya Çocuk Edebiyatından Seçme Yapıtlar Dizisi	Resimli
30	Gelişim Yayınları	1977	Gelişim Yayınları: Çizgi Roman Çocuk Klasikleri Dizisi	Resimli
31	Nevzat Yayınevi	1977	Çocuk Kitapları Serisi No: 9 Sadeleştirerek Dilimize Çeviren: M. Şahin	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
32	Altın Kitaplar Yayınevi	1978	Altın Çocuk Kitapları	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
33	Göl Yayınları	1979	Ünlü Resimli Romanlar Dizisi	Resimli
34	Ülke Yayınları	1981	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
35	Bilgi Yayınevi	1981	Bilgi Yayınları Çocuk Kitapları	Resimli
36	Bilgi Yayınevi	1984	Bilgi Yayınları Çocuk Klasikleri	Resimli
37	Bilgi Yayınevi	1993	Bilgi Yayınları Çocuk Klasikleri	Resimli
38	Bilgi Yayınevi	1997	Bilgi Yayınları Çocuk Kitapları	Resimli
39	Bilgi Yayınevi	2000	Bilgi Yayınları Çocuk Kitapları	Resimli
40	Görsel Yayınlar	1983	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Resimli
41	Can Yayınları	1983	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Resimli

42	Öğün Yayınları	1983	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Resimli
43	Burcu Yayınevi	1983	Burcu Yayınevi Çocuk Klasikleri Serisi: 13	Resimli
44	Kurtuluş Yayınevi	1983	Ünlü Klasik Kitaplar: 34	Renkli Resimli
45	Altın Kitaplar	1984	Altın Çocuk Kitapları	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
46	Engin Yayınları	1984	Unutulmayan Romanlar Dizisi	Resimli
47	Ünlü Kitabevi	1985	Ünlü Çocuk Klasikleri Dizisi: 18	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
48	Alfa Yayınları	1985	Klasik Kitaplık Dizisi: 9	Resimli
49	Sosyal Yayınlar	1985	Dünya Klasikleri Çocuk ve Gençlik Dizisi: 6	Resimli (Bazısı Renkli)
50	Ergun Yayınları	1985	Ergun Yayınları En Güzel Çocuk Kitapları Dizisi	Resimli
51	Ergun Yayınları	1999	Ergun Yayınları Gençlik Klasikleri Dizisi	Resimli
52	Altın Kitaplar	1992	Altın Çocuk Kitapları	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
53	Altın Kitaplar	2002	Bilgi Yayınları Çocuk Kitapları ²⁵	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
54	Altın Kitaplar	2004	Gökkuşuğu Dizisi	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
55	Sim Yayıncılık (Çiğdem Yayıncılık)	1992	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Resimli
56	Erdem Yayınları	1992	Erdem Çocuk Kitapları: 38. Dünya Çocuk Klasikleri: 8	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
57	Engin Yayıncılık	1993	Dünya Çocuk Klasikleri Dizisi	Resimli

²⁵ Altın Kitaplar'a ait bir kitabın seri adının Bilgi Yayınları'na ilişkin bir ibare içermesi olası olmadığından, katalog kaydının yanlış girilmiş olması muhtemeldir.

58	Burç Yayıncılık	1994	Burç Çocuk Klasikleri Dizisi: 7	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
59	Serhat Yayınları	1995	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
60	Serhat Yayınları	1997	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
61	Serhat Yayınları	2004	4.-5. Sınıflar İçin	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
62	Varlık Yayınevi (Milliyet Gazetesi Armağanıdır)	1995	Milliyet – Varlık Türk ve Dünya Klasikleri	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
63	Nehir Yayınevi	1995	Batı Klasikleri Dizisi: 9	Resimli
64	Nehir Yayınevi	2002	Batı Klasikleri Dizisi: 9	Resimli
65	İnkılap Yayınevi	1996	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Resimli
66	Ünsal Yayınları	1997	Unutulmayan Romanlar Dizisi: 1	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
67	Epsilon Yayınevi	1997	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
68	Epsilon Yayınevi	1999	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
69	Gendaş Kültür	1998	Talim ve Terbiye Dairesinin 30.11.1983 gün ve 01262 sayılı yazıları ile ilkokullara tavsiyesi yapılmıştır.	Resimli
70	Gendaş Kültür	1998	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
71	Mert Yayınları	1998	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
72	Yuva Yayınları	1998	Dünya Çocuk Klasikleri	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
73	Yuva Yayınları	2004	Dünya Çocuk Klasikleri	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
74	İnkılap Kitapevi	2000	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır

75	Inkilap Kitapevi	2002	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
76	Inkilap Kitapevi	2003	Gençler için Dünya Klasikleri	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
77	Inkilap Kitapevi	2005	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
78	Ateşböceği	2000	Seçme Dünya Klasikleri	Resimli
79	Salan Yayınları	2000	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
80	Remzi Kitapevi	2000	Çocuk Klasikleri: 31	Resimli
81	Remzi Kitapevi	2003	Çocuk Klasikleri: 31	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
82	Remzi Kitapevi	2006	Çocuklar İçin Klasikler	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
83	Ecem Yayıncılık	2000	Ecem Yayıncılık: 52 Çocuk Kitapları Dizisi: 06 Dünya Klasikleri Dizisi: 04.02	Renkli resimli
84	Gonca Yayınları	2001	Can Yayınları Yayın No: 5²⁶	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
85	Gonca Yayınları	2002	Çocuk Klasikleri	Resimli
86	Alfa Basın Yayın Dağıtım	2001	Alfa Yayınları: 992 Çocuk Klasikleri Dizisi No: 11	Resim içermemektedir
87	Milli Eğitim Basımevi	2001	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
88	Kare Yayınları	2001	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
89	Oğlak Yayıncılık	2002	Oğlak Klasikleri	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır

²⁶ Gonca Yayınları'ndan yayınlanmış olan çeviride Can Yayınları'nın yayın numarasına ilişkin bir ifade bulunması muhtemel olmadığından dolayı katalogda bu bilginin yanlış girilmiş olması muhtemel görülmektedir.

90	Mercek Yayıncılık	2002	Mercek Yayıncılık Çocuk Klasikleri	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
91	Yeryüzü Yayınları	2002	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
92	Ünlü Yayınları	2002	Ünlü Türk ve Dünya Klasikleri	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
93	Bahar Yayınevi	2002	Bahar Çocuk Klasikleri	Resimli
94	Bahar Yayınevi	2003	Bahar Çocuk Klasikleri	Resimli
95	Gül Yayınevi	2003	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Resimli
96	Dost Kitapları	2003	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
97	Nehir Yayınevi	2003	Nehir Yayınları: 113 Batı Klasikleri Dizisi: 9	Resimli
98	ATP Yayıncılık	2003	Klasik Dizi	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
99	Prizma	2003	Yalınlaştıran ve Yayına Hazırlayan: İbrahim Çelik	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
100	Timaş Yayınları	2003	Timaş Yayınları: 900 Dünya Klasikleri – Gençlik Dizisi: 14	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
101	Timaş Yayınları	2004	Timaş Yayınları: 900 Dünya Klasikleri – Gençlik Dizisi: 14	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
102	Timaş Yayınları	2005	Timaş Yayınları: 900 Dünya Klasikleri – Gençlik Dizisi: 14	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
103	Erdem Yayınları	2003	Erdem Çocuk Kitapları: 38. Dünya Çocuk Klasikleri: 8	Resimli

104	Erdem Yayınları	2005	Erdem Çocuk Kitapları: 38. Dünya Çocuk Klasikleri: 8	Resimli
105	Gizem Çocuk Yayınları	2003	Gizem Çocuk Yayınları	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
106	Yuva Yayınları	2004	Seçme Dünya Çocuk Klasikleri	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
107	Yuva Yayınları	2005	Seçme Dünya Çocuk Klasikleri: 18	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
108	Parıltı Yayıncılık	2005	Dünya Çocuk Klasikleri	Resim içermemektedir
109	Doğan Egmont Yayıncılık	2004	Dünya Çocuk Kitapları	Resimli
110	Elips Kitap	2005	Elips Kitap: 179	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
111	Birey Yayıncılık	2005	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
112	İlkbiz Yayınevi	2005	İlkbiz Çocuk Kitapları İlköğretim 100 Temel Eser Serisi	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
113	Papatya Yayınları Hazırlayan: Bahar Yılmaz	2005	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	
114	Papatya Yayınları Hazırlayan: Nevin Akgül	2005	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
115	Ankara Yıldırım Dağıtım	2005	Dünya Klasikleri. İlk Gençlik Dizisi: 3	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
116	Mevsim Yayın Pazarlama	2005	Mevsim Gençlik Dizisi	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
117	Karanfil Yayınları	2005	Karanfil Yayınları: 7	Resimli

118	Kervan Yayınları	2005	Dünya Klasikleri Dizisi 09 Çocuk Klasikleri İlköğretim İçin 100 temel Eser	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
119	Tomurcuk Yayınları	2005	Dünya Klasikleri Serisi Çocuk Klasikleri	Resimli
120	Damla Yayınları	2005	MEB Tavsiyeli 100 Temel Eser İlköğretim İçin	Resimli
121	Damla Yayınları	2007	Damla Yayınları No: 753 Klasik Romanlar Dizisi	Resimli
122	Zambak Yayınları	2005	Klasik Eserler Dizisi Bu Kitap Türk Dil Kurumu'nun İmla Kılavuzu Esas Alınarak Hazırlanmıştır	Resimli
123	Gözde Kitap	2005	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
124	Meram Yayıncılık	2006	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
125	Polat Kitapçılık	2006	Dünya Klasikleri	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
126	Simge Yayıncılık	2006	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
127	Cümle Yayıncılık	2006	Edebi Eser Koleksiyonu	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
128	Kipaş Yayın Dağıtım	2006	Kipaş İlköğretim Okulları 100 Temel Eser Serisi: 10	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
129	Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları	2007	Çocuk Klasikleri Orijinal Dilden Kısaltılmamış Çeviri	Resimli

130	Elips Kitap	2007	Elips Kitap: 179	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
131	Timaş Yayınları	2007	Timaş Yayınları: 1314 MEB Tavsiyeli Çocuk Klasikleri Dizisi: 6	Renkli Resimli
132	Morpa	2007	Resimli Çocuk Klasikleri 8+ Yaş	Resimli
133	Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları	2008	100 Temel Eser	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
134	Nar Yayınları	2008	Nar Yayınları: 57 İlköğretim 100 Temel Eser: 11	Resimli
135	Ata Yayınları	2008	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
136	Timaş Yayınları	2008	Şeker Kitaplar Evi Renkli, resimli. Titiz bir anlayışla her bir eser, pedagojik kriterler doğrultusunda incelendi; çocukların ruh dünyasında olumsuz izler bırakabilecek ifadelerden arındırıldı ve üsluplandırıldı. Kitaplarımız, alanında uzman çizerlerce resimlendi. Sonunda ortaya çocukların beğeniyle okuyacakları; kapağı, cildi ve sayfaları rengârenk, şipşirin ve sağlam metinli kitaplar ortaya çıktı.	Resimli
137	Bu yayınevi (Kayıtlarda yayın yılı belirtilmemiş)	---	Dünya Klasikleri Dizisi	Resimli

138	Renk	---	Seçme Türk ve Dünya Çocuk Klasikleri	Böyle bir bilgiye rastlanmamaktadır
139	Sabah Gazetesi İlavesi (Yayın Yılı Kitap İçerisinde Belirtilmemiş)	---	Katalogda Bir İbare Bulunmamaktadır	Resim İçermemektedir
140	Başarı Yayınları (Yayın yılı elektronik katalogda 199? olarak ifade edilmiş)	---	Dünya Çocuk Klasikleri	Resimli

Bu tabloda, çeviri eserlerin ilgili bilgilerine kataloglardan ya da kitapları edinmek suretiyle erişebildiğim 140 farklı baskısından 58 tanesinde “çocuk” ifadesinin, 8 tanesinde “genç” ya da “gençlik” ifadesinin, 6 tanesinde “100 Temel Eser” ifadesinin, 14 tanesinde “masal,” “ilkokul ve ortaokullar için,” “öğretici kitaplar,” “resimli roman,” “4.-5. sınıflar için,” “ilkokullara tavsiyesi yapılmıştır,” “8+ yaş,” “Gökkuşuğu Dizisi,” “Şeker Kitaplar Evi” gibi çocuklara yönelik olduğunu belirten diğer ifadelerin bulunduğunu görmekteyiz. Çevirilerden bazıları bu ifadelerden birkaçını birden içerse de, Tablo 9’da gösterilen baskıların en az 75 Tanesinin özel olarak çocuklar düşünülerek hazırlandığı belirtilebilir. Ayrıca, yukarıda listelenen basımlardan 73 tanesinin resimli olması da bu yönde bir göstergedir. Bunun yanı sıra, çocuklar için hazırlandığına yönelik özel bir ibare içerdiğine ve resimlendirilmiş olduğuna dair kataloglarda bilgi bulunmayan eserlerden bir kısmının da resimli ve çocuklar için hazırlanmış olabileceğini varsaymak, özellikle de çevirilerin büyük bir çoğunluğunun tam metin olmadığı düşünüldüğünde mümkündür. Sayfa sayısı itibarıyla çocuklar düşünülerek hazırlandığını belli eden çok sayıda eser bulunmaktadır. **Define Adası**’nın bir çocuk edebiyatı örneği olmasının, dilimizdeki çevirilerinin büyük bir kısmının da kısaltılmış çeviriler olması üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Yukarıdaki bilgi ve örneklerden de anlaşılacağı üzere, Türkçedeki **Define Adası** çevirilerinin büyük bir bölümü, metnin çocuklara hitap ettiği düşünülerek erek dilde yeniden formüle edilmiştir. Hatta, Serhat Yayınlarından çıkan Beste Akpul

çevirisinde de görülebildiği üzere, bazı metinlerde çocuk okuyucu kitlesi daha da daraltılarak belirli yaş gruplarına indirgenmiştir.

Burada şaşırtıcı olan bir nokta ise, Akşit Göktürk (1983) ve Can Yücel (1992) çevirilerinin her ikisinin de uyarlama çeviri olmalarına rağmen birbirlerine çok benzemeleridir. Her iki çevirinin de, eserin aynı kısaltılmış versiyonundan çevrilmiş olabileceği ilk akla gelen düşüncelerden biri olsa da, yayınlanma tarihi Can Yücel çevirisine göre daha eski olan Akşit Göktürk çevirisinin, **Define Adası** romanının “Akşit Göktürk tarafından kısaltılarak çevrilmesi” sonucu ortaya çıktığı Can Yayınlarının web sitesinde yer alan bir bilgidir.²⁷

Ancak, esasen, Matriks normları çerçevesinde kullanılabileceğini söylediğimiz dört çeviri kategorisinin her birine uygun pek çok **Define Adası** çevirisini örnek göstermek mümkünse de, uyarlama kategorisinin kısaltma ve sadeleştirme işlemlerini de kapsadığını gözden yitirmemek gerekir. Bu nedenle bence bu noktada Tam Çeviri ve Uyarlama Çeviriyi iki ana kategori olarak almak ve uyarlama çevirileri tanımlarken, kısaltma ve sadeleştirmeyi hem uyarlamanın yöntemi, hem de okur grubunun yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyini ele almış, erek dil ve kültürün metin geleneklerini, anlatı türüne uygun biçimde gözetmiş uyarlamalarla, bunların hiçbirini dikkate almadan sadeleştirilmiş ve kısaltılmış metin üreten uyarlamaları birbirinden ayırmak gerektiğini düşünüyorum.

Erişebildiğimiz kaynaklara göre Türkçedeki en eski tarihli beşinci çeviri olan 1956 tarihli Necmettin Arıkan çevirisinin, 1970 tarihli Özay Süsoy çevirisinin ve 2007 tarihli Nurettin Elhüseyni çevirisinin tam çeviri örnekleri olduğunu söyleyebilirim. Buradan, en eski tarihli tam metin **Define Adası** çevirisinin Necmettin Arıkan’a, en yeni tarihli tam metin **Define Adası** çevirisinin ise Nurettin Elhüseyni’ye ait olduğu görülebilmektedir. Tezin ileriki bölümlerinde bu iki çeviri, tam metin çeviri örnekleri

²⁷ Can Yayınları, “Yazar Hakkında: John Connell” (Çevrimiçi) http://www.canyayinlari.com/LabourerDetails_John-Connell_450.aspx, 10 Kasım 2008

olarak karşılaştırılacak ve eskilik - yenilik bağlamında incelenerek değerlendirilecektir.

Örneğin, kaynak metindeki özgün hali ve uyarlama çevirilerdeki durumu yukarıda verilmiş olan paragraf Necmettin Arıkan çevirisinde şöyledir:

Şövalye Trelawney, Doktor Livesey ve diğer centilmenlerin benden, DEFİNE ADASI hakkında bütün bildiklerimi, en başından başlayıp sonuna kadar yazmamı ısrarla istemeleri üzerinedir ki, kalemimi bu mübarek 17.. yılında elime alıyor ve babamın, “Amiral Benbow” hanını işlettiği zamanlara dönerek, hikayeme yüzünde bir kılıç yarası izi taşıyan, yağız ihtiyar denizcinin çatımız altına yerleştiği günden başlıyorum. Yalnız adanın mevkiini gizli tutacağım; bunun biricik sebebi de, hala orada taşınmamış bir kısım definenin bulunmasıdır. ²⁸

Yine tam çeviri örneği olan Nurettin Elhüseyni çevirisinde ise, aynı paragraf, aşağıdaki şekilde çevrilmiştir:

Şövalye Trelawney, Dr. Livesey ve diğer beyefendiler benden Define Adasıyla ilgili bütün hikayeyi, definenin bir kısmının henüz çıkarılmamış olması nedeniyle adaya gidiş rotası dışında, başından sonuna kadar hiçbir şeyi atlamaksızın yazıya dökmemi istedikleri için, 17__ yılında elime kalemi alarak, babamın Amiral Benbow Hanı'nı işlettiği, esmer yüzünde bir kılıç yarası bulunan yaşlı denizcinin çatımız altında kalmaya başladığı o güne geri dönüyorum. ²⁹

Yukarıda alıntılanmış olan iki çeviri arasında, çevirmenlerin, metinden ne anlam çıkardıkları ve çevirirken uyguladıkları dilsel kararlar nedeniyle çeşitli farklılıklar görülebilmesine rağmen, her iki çevirmenin de, metni, tümce yapısı ve sözcük seçimi açısından aslına mümkün olduğunca sadık kalarak çevirmeye çalıştıkları görülebilir. Sadeleştirilmiş eserlere örnek olarak gösterilebilecek bir metin de, Altın Kitaplar tarafından yayınlanmış olan 1992 tarihli Gülten Suveren çevirisidir. Gülten Suveren, çevirisini gerçekleştirirken, metni baştan yazmamış ve kaynak metni takip etmiş, ancak tümceleri, daha kolay anlaşılabilir bir şekle sokarak çevirisini

²⁸ Robert Louis Stevenson, **Define Adası**, Rafet Zaimler Yayınevi, Çev.: Necmettin Arıkan, 1956, s.5

²⁹ Stevenson, **Define Adası**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.3

gerçekleştirmiştir. Örneğin, 2007 tarihli Nurettin Elhüseyni çevirisinde³⁰ şu tümce yer almaktadır: **“Peşinde bir el arabası içindeki sandığıyla han kapısına doğru ağır aksak adımlarla gelişini dün gibi hatırlıyorum.”**³¹ Bu tümce, Gülten Suveren tarafından şu şekilde sadeleştirilmiştir: **“Adamı sanki dünmüş gibi hatırlıyorum.”**³² Bu noktada Suveren çevirisinde sadeleştirilmenin, büyük ölçüde, betimleme öğelerinde sadeleştirmeye ve kısaltma işlemine dayanarak yapıldığını söylemek mümkündür. Yine sadeleştirilmiş bir çeviri olan İyigün Yayınları çevirisinde ise, metnin bu kısmı, paragrafın diğer tümcelerindeki bilgilerle birleştirilerek, aşağıdaki şekilde sadeleştirilerek ifade edilmiştir: **“Yanağında bıçak yarası izi bulunan ihtiyar denizcinin bizim han’a (Amiral Benbow) geldiği günü hatırlıyorum”.**³³

Esasen daha önce de söylediğimiz gibi, metinlerin sayfa sayıları da, erek metnin, tam çeviri mi yoksa uyarlama mı (sadeleştirme ve kısaltma mı) olduğunu göstermektedir. Tam çevirilerin sayfa sayıları daha yüksek olurken, sadeleştirilmiş ve uyarlanmış eserlerde sayfa sayısı azalmakta, bölüm sayısı düşmektedir. Örneğin, kaynak metin 34 bölümden oluşurken, Can Yücel uyarlaması 14 bölümden ibarettir. Türkçedeki **Define Adası** çevirilerinin sayfa sayılarının 32 ile 372 arasında değiştiğini bölüm başındaki Tablo 6’dan görebiliriz.

2.2. TÜRK YAZIN DİZGESİNDE DEFİNE ADASI

Türk yazın dizgesinde **Define Adası**’nın macerasını çeviri politikaları ve normlar açısından görebilmek için Tablo 6’yı biraz daha dikkatli bir biçimde incelemek gerekmektedir. Daha önce pek çok kez vurguladığımız gibi, dilimizde toplam 109 tane Define Adası vardır. Erişebildiğimiz kaynaklara göre en eski çevirisi 1939

³⁰ **Define Adası** romanının en yeni tarihli tam metin çevirisi olması nedeniyle, bu metin, tez içerisinde çeviri metinler arası yapılan karşılaştırmalarla ilgili olarak kontrol metni olarak kullanılacaktır.

³¹ A.e.

³² Stevenson, **Define Adası**, Çev: Gülten Suveren, s.5

³³ Robert Louis Stevenson, **Define Adası**, İyigün Yayınları, İstanbul, 1970, s.5

yılına, yani kaynak metnin kitap olarak ilk defa yayınlanmasından 56 yıl sonrasına aittir. İlk kez, kaynak kültürde ilk yayın tarihinden neredeyse yarım asır sonra dilimize kazandırılmış olan bu eser hala bir yerlerde çevrilmeye, uyarlanmaya ya da yayına hazırlanmaya devam ediyor.³⁴ En yenisi ise 2008 tarihlidir. Bu 109 çeviriden 35 tanesinde çevirmen ya da yayına hazırlayan adı belirtilmemiştir. 30 tanesinde ise çevirmen adı belirtilemeyerek sadece "Yayına Hazırlayan," "Hazırlayan" ya da "Düzenleyen" gibi ibareler kullanılmıştır. Dolayısıyla, çevirmen adı belirtilmemiş çeviriler, **Define Adası** çevirilerinin yarısından fazlasına denk gelen bir orana sahiptir.

Kütüphane katalogu kayıtlarında önsözlerle ilgili bilgi bulunmamasına rağmen, erişebilme imkanı bulduğum 21 çeviriden hiçbirinde önsöz bulunmaması, çevirilerin hemen hemen hiçbirinin önsöz taşımamakta olduğu varsayımını güçlendirmektedir. Çevirilerin 54 tanesi resimlidir. 50 tanesi 100 sayfadan az, 38 tanesi 100-199 sayfa arasında, 13 tanesi ise 200-299 sayfa arasındadır. Metinlerden sadece 5 tanesi ise 300 sayfanın üzerindedir.³⁵ 2000 yılından sonra yayınlanmış 100 sayfadan kısa çevirilerin sayısının 23, yani toplam çevirilerin sayısının yaklaşık beşte biri olduğu düşünülürse, burada, 100 sayfadan kısa eserlerde bandrol uygulanmıyor olması nedeniyle bandrolden kaçmak amacının güdülmüş olabileceğini tahmin etmek mümkündür. Esasen İlköğretim İçin 100 Temel Eser kapsamına alınması üzerine, herhangi bir telif ödenmesini de gerektirmemesinden dolayı daha düşük maliyetli olarak üretilmesi nedeniyle 2000'li yıllarda yayınevleri tarafından daha yoğun olarak çevirisi yapılan bu eserin 100 sayfadan kısa çevirilerinin de, yine bir maliyet ögesi olan bandrol gerektirmemesi nedeniyle daha da artmış olduğunu gözlemlemek mümkündür. 2000 yılından itibaren basılmış olan ve 200 sayfadan kısa olan erek kültürdeki eserlerin toplam sayısı ise 46'dır ve **Define Adası** çevirilerinin üçte birinden fazlasına denk

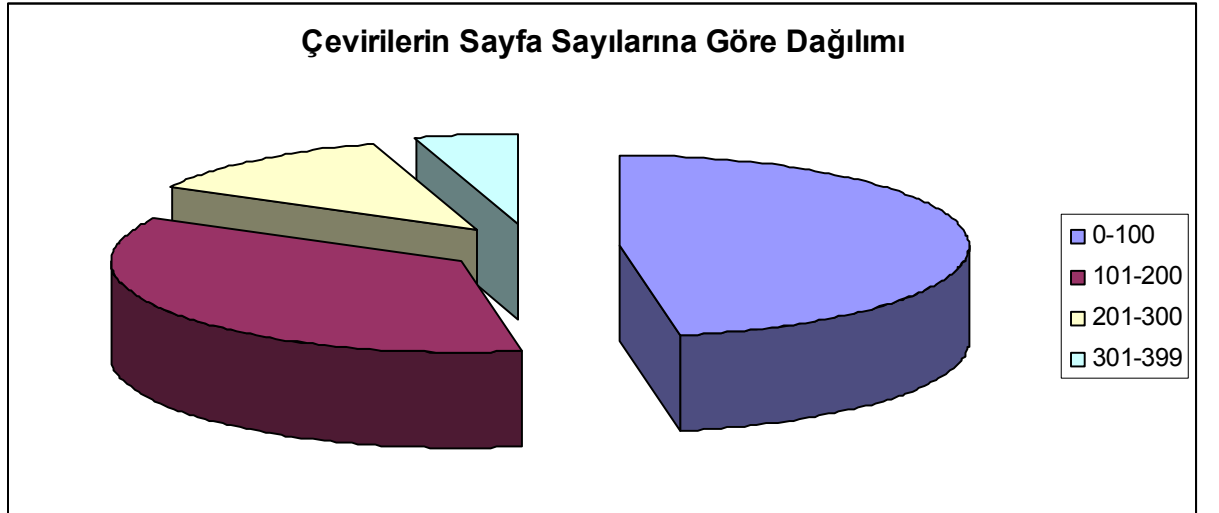
³⁴ Bordo Siyah Yayınları tarafından yayınlanmak üzere 2005 yılında benim tarafımdan gerçekleştirilmiş bir Define Adası çevirisi de mevcuttur. Ancak yayınevinin içine girdiği mali güçlükler ve daha sonra da el değiştirmesi nedeniyle bu çeviri bugüne kadar yayınlanmamıştır.

³⁵ Çevirilerden iki tanesinin sayfa sayısı kütüphane kataloglarında belirtilmemişken, bir tanesinin sayfa sayısı da 921 olarak yanlış girilmiştir.

gelmektedir. Kitaplardan 5 tanesinin yayın yılına kütüphane kataloglarında rastlamak mümkün olmamıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi, 300 sayfanın üzerinde olan çevirilerden Necmettin Arıkan, Nurettin Elhüseyni ve Özay Süsoy tarafından yapılmış olan üç çeviri elimizde mevcut bulunmakta ve her üç kitabın içerisinde de Tablo 7'de belirtildiği üzere “kısaltılmadan” çevrildiklerine dair ibareler bulunmaktadır. Elimizde bulunan çevirilerden, 200 sayfanın altındaki eserler incelendiğinde ise, bunların tamamının kısaltılmış, sadeleştirilmiş ya da uyarlama çeviriler olduğu görülmektedir. 200-300 sayfa aralığında olan çeviriler arasında ise ekseriyetle tam çeviriler görülebilmekle birlikte, bunlardan sadece 13 tane bulunması nedeniyle kitapların büyük bir çoğunluğunu 200 sayfanın altındaki eserler oluşturmaktadır.

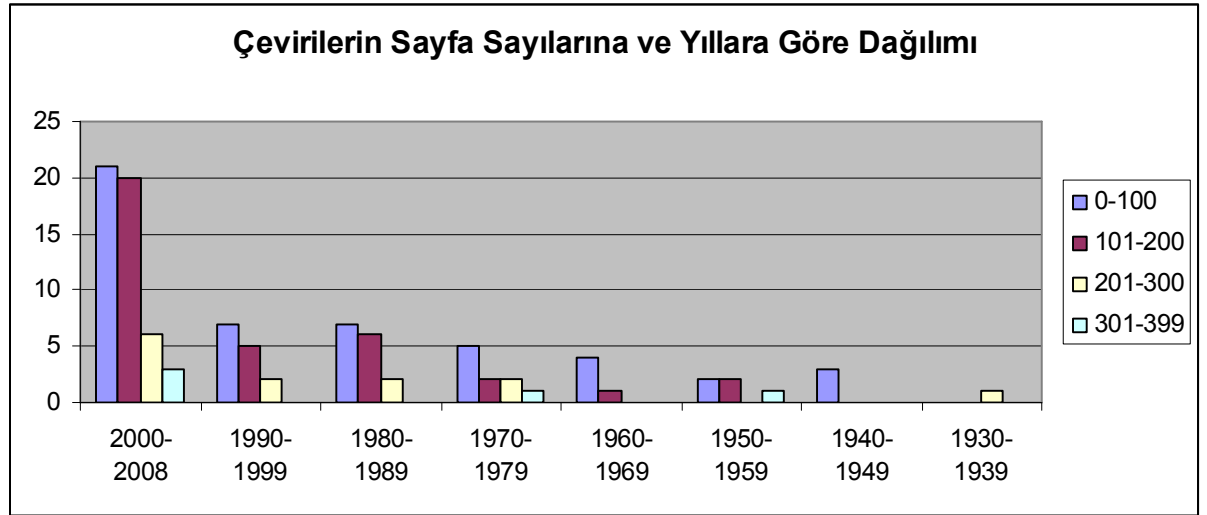
Grafik 3: Çevirilerin Sayfa Sayılarına Göre Dağılımı

Yukarıdaki tabloda en küçük dilimin tam çevirilere ait olduğunu, diğer büyük dilimin ise genel başlık olarak kısaltılmış çeviriler diyebileceğimiz gruba dahil olduğunu ve pastanın en büyük diliminin de 100 sayfadan kısa **Define Adası** kitapçıklarına ait olduğunu görmekteyiz. Bandrol uygulamasının 96 sayfadan kısa kitaplar için geçerli olmaması, **Define Adası**'nın, Milli Eğitim Bakanlığı'nın çocuklara tavsiye ettiği

Milli Eğitim İçin Yüz Temel Eser arasında yer alması ve telif hakkı süresi dolmuş bir eser olması gibi çeşitli politik ve ekonomik gerekçelerin, dilimlerin mevcut büyüklüklerine sahip olmalarına neden olduğunu söylemek mümkündür. Pastanın en büyük dilimi, kısaltılmış ve çocuk okurlara sunulmuş ve adı **Define Adası** olan bir öyküyü anlatmaktadır. Ancak bu öykünün, söylemsel yapısıyla, Robert Louis Stevenson öyküsünden çok farklı bir şeye dönüştüğünü kabul etmemiz gerekecektir. Esasen uyarlama kavramının tanımı ve çevirideki yeri hakkında çeviri kuramcıları arasında bir uzlaşma bulunmamasına rağmen ³⁶, sunulan kısaltmaların büyük bir çoğunluğunun bilinçli kısaltmalar, bilinçli uyarlamalar ya da bilinçli sadeleştirmeler değil, sadece anlatısal yapısı kopyalanmış, kısaltılmış ve özetlenmiş öyküler, gerçekleştirilirken bilinçli bir yöntem ya da kriter uygulanmamış “uyarlamalar” olduğunu söylemek de mümkün olabilir.

Grafik 4: Çevirilerin Sayfa Sayılarına ve Yıllara Göre Dağılımı

³⁶ Georges L. Bastin, “Adaptation,” **Routledge Encyclopedia of Translation Studies**, Ed: Mona Baker, Routledge, 2001, s. 5-8 (Çevrimiçi) http://www.google.com/books?hl=tr&lr=&id=ewBfSBo8rRsC&oi=fnd&pg=PP10&dq=adaptation+translation+theory&ots=84c8UyprhL&sig=BiXCbSovBpLdxyHm5zXDPC_CG_0, 27 Haziran 2009

Bu tür eksiltme ve eklemelerin, çocuk edebiyatı bağlamında zaten yaygın olarak kullanılan bir yöntem olmasının yanı sıra, bu tür bir yöntemin, **Define Adası** romanının, yazarının ölümünün üzerinde belirli bir sene geçmiş olması nedeniyle kamunun kullanımına açık hale gelmiş olması ve bu nedenle de telif haksız olması nedeniyle, yazardan ya da akrabalarından herhangi bir izin alınmasına gerek kalmaksızın, isteyen kurum ve kişiler tarafından kullanılması daha da mümkün ve kolay bir hale gelmektedir. Eksiltme ve eklemelerin, çevirmen ya da yayına hazırlayan kişi tarafından yapılması sonucunda da herhangi bir telif ödenmesi gerekmediği gibi, telif ödenmesini gerektirebilecek tek durum olan, kaynak dildeki herhangi bir çeviriden aktarım gerçekleşmişse de bu durum hiçbir kitabın künyesinde belirtilmemiştir.

Bu durumu Necdet Neydim, şöyle ifade etmektedir:

Klasikler sahibi toplum olan metinlerdir, başka bir deyişle sahipsizdirler. Bu nedenle denetlenmesi olanaksızdır. Şu anda 30'un üzerinde yayınevi bu klasikleri set olarak yayımlamaktadır ve 100'den fazla yayınevinin yayın yelpazesinde de klasikler vardır. Toplam olarak 2 bin 500 - 3 bin civarında kitaptan söz edilmektedir. Bu kitapları şu aşamadan sonra kimse denetleyemez.³⁷

Define Adası, telif hakkı yasaları çerçevesinde kamuya açık bir eser haline gelmiş olmasının da etkisiyle, her zaman sık çevrilen ve birçok farklı yayınevi tarafından yayınlanan bir roman olmuştur. Yazarın ve akrabalarının, esere ilişkin telif hakları, Amerika Birleşik Devletleri kanunlarına göre, yazarın ölümünden itibaren 70 yıl boyunca korunmaktadır.³⁸ Her ülkede benzer bir uygulama bulunmasına rağmen, süreler farklılık gösterebilse de, bu süre, Türkiye’de de 70 yıldır³⁹. Dolayısıyla şu anda Robert Louis Stevenson’ın bütün eserleri, ABD ve diğer çeşitli ülkelerde

³⁷ Neydim, Necdet. “Masumiyetini Tamamen Kaybeden Seçki: 100 Temel Eser” **Radikal Gazetesi**, 30 Ağustos 2006 (Çevrimiçi)<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=197202>, 6 Kasım 2008.

³⁸ Free Advice, “Copyright Law”, (Çevrimiçi) http://law.freeadvice.com/intellectual_property/copyright_law/copyright_protection.htm, 10 Kasım 2008

³⁹ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü, “Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü Mevzuatı” (Çevrimiçi) <http://www.telifhaklari.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF03077CA1048A183484F186FD0FCCD518>, 12 Ocak 2009

olduğu gibi Türkiye’de de kamu malı haline gelmiştir. Ancak, bu süre daha önceleri, Prof. Dr. Naci Kınacıoğlu’nun da “FSEK’in Bazı Maddelerinin Değişiklik Tasarısı Hakkında Görüşler” adlı makalesinde belirttiği üzere 50 yıl ile sınırlıydı. Hatta Nacıoğlu, bu makalesinde, sürenin Alman hukukunda olduğu gibi 70 yıla çıkarılmasını önermektedir.⁴⁰ Yine Kınacıoğlu’nun makalesinde, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 1953 yılında yürürlüğe girdiğinden bahsedilmektedir. Dolayısıyla 1953 yılından önce bir Telif Hakları kanunu olmaması nedeniyle telifsiz olan **Define Adası** romanı, yasa yürürlüğe girdiğinde ise Stevenson’ın 1894 yılında ölmüş olması nedeniyle ölümünün üzerinden 50 yılın geçmiş bulunması nedeniyle yine telifsiz eserler kapsamında olmaya devam etmiştir. Daha sonra ise süre 70 yıla uzatıldığında, ölümünün üzerinden bu süre de geçmiş olduğu için telifsiz eser statüsünde kalmaya devam etmiş, yani **Define Adası** ve Stevenson’ın diğer eserleri, Türkiye’deki yayın hayatları boyunca telifsiz eser statüsünde olmuşlardır.

Define Adası, Grafik 1’de de görülebildiği gibi, 1930’lu yıllardan itibaren gittikçe daha fazla yayınevi tarafından çevirisi yayınlanan bir roman olmuştur. Türkiye’de 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan ekonomik krizin, halkı daha ekonomik ürünlere yöneltmesi ve **Define Adası** gibi eserlerin de herhangi bir telif hakkı ödenmeden yayınlanabilmesi dolayısıyla daha ucuza mal edilerek daha uygun fiyatla piyasaya sürülebilmesi ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın belirlediği İlköğretim İçin 100 Temel Eser kapsamında **Define Adası** romanının da yer alması nedeniyle, bu eserin çevirilerinin, 2000 yılından itibaren bir yoğunluk teşkil ettiği görülebilmektedir⁴¹ (“İlköğretim İçin 100 Temel Eser Listesi” için bkz. EK-2)

Kayıtlardan, yayın tarihlerine ulaşabildiğimiz 106 tane **Define Adası** çevirisinde 54 tanesi son 9 yıl içerisinde, geri kalan 52 tanesi ise, 1939-2009 yılları arasında kalan 60 yıl içerisinde çevrilmiştir. (Bkz. Grafik 1)

⁴⁰ Naci Kınacıoğlu. “FSEK’in Bazı Maddelerinin Değişiklik Tasarısı Hakkında Görüşler” (Çevrimiçi) <http://www.ilesam.hacettepe.edu.tr/kinacioglufsek.html>, 12 Ocak 2009

⁴¹ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, “İlköğretim İçin 100 Temel Eser Listesi” (Çevrimiçi) <http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=924>, 19 Ocak 2009

Telifli eserler senelerce okuyucuya aynı çeviriyle ulaşırken, telifi ortadan kalkmış olan eserlerin birçok farklı çeviriyle okuyucuya ulaşmaları mümkün olmaktadır. Örneğin, Pıtırık serisi gibi telif hakları korunan çocuk kitaplarının, telif hakkına Türkiye'deki belirli bir yayınevi tarafından sahip olduğu süre içerisinde, örneğin Pıtırık'ın Türkiye'deki telif haklarına sahip olan Can Yayınevi'nin izni olmaksızın, başka bir çeviriyle okuyucuyla buluşması mümkün olmamaktadır. Ancak telif hakları korunmayan bir eser olan **Define Adası**'nın, 1997 yılında dört ayrı çevirisinin yayınlanması gibi, aynı yıl içerisinde birçok farklı yayınevi ve birçok farklı çevirmen tarafından çevrilerek piyasaya sürülmesi mümkün olabilmektedir. Son yıllarda rakamların artmasına rağmen, aynı yıl, söz konusu romanın birden çok çevirisinin yayınlanması, günümüze özgü bir durum değildir. Örneğin, bu, **Define Adası**'nın 3 çevirisinin yayınlanmış olduğu 1965 yılı için de geçerlidir. Bu durumu çoğul dizge açısından, yayınevlerinin, çevirtecekleri kitapları satış kabiliyetini düşünerek, yani daha henüz tam olarak doyurulmamış olan, zorla yaratılmış okuyucu talebini göz önüne alarak çevirttikleri ve birden çok yayınevinin, piyasadaki bir boşluğu, örneğin piyasada klasik eserlerin ya da çocuk edebiyatı eserlerinin okuyucu talebine kıyasla yeter miktarda bulunmadığını aynı anda fark ettiklerinde, söz konusu boşluğu aynı anda doldurmak istedikleri şeklinde yorumlamak mümkündür.

Telif hakları korunmayan bir eser olması nedeniyle, yayınevleri ve çevirmenler, eseri bazen yorumlamanın da ilerisine varan, çeşitli motiflerle manipüle etme konusunda kendilerini daha serbest hissedebilmektedir. Aynı şey, yazardan ya da akrabalarından izin alınmasına gerek olmaması nedeniyle, aynı şeyin, eserin sadeleştirilmiş ve uyarlanmış çevirileri için de geçerli olduğu söylenebilir. Örneğin Timaş Yayınları'nın çevirilerini yayınladığı telif hakkı bulunmayan eserleri dini motiflerle süslediği bilinmektedir. Timaş yayınlarının 2008 yılında yayınladığı ve Tablo 6'da 104 numaralı çeviri olarak belirtilen 64 sayfalık **Define Adası** çevirisiyle ilgili olarak ise, Timaş'ın web sayfasında, kitabın içerisinden alıntılanmış olan ve kitabın ait olduğu Şeker Kitaplar Evi serisi ve ilgili eserle ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır:

Renkli, resimli. Titiz bir anlayışla her bir eser, pedagojik kriterler doğrultusunda incelendi; çocukların ruh dünyasında olumsuz izler bırakabilecek ifadelerden arındırıldı ve üsluplandırıldı. Kitaplarımız, alanında uzman çizerlerce resimlendi. Sonunda ortaya çocukların beğeniyle okuyacakları; kapağı, cildi ve sayfaları rengârenk, şipşirin ve sağlam metinli kitaplar ortaya çıktı. Kitaplarımız, alanında uzman çizerlerce resimlendi. Sonunda ortaya çocukların beğeniyle okuyacakları; kapağı, cildi ve sayfaları rengârenk, şipşirin ve sağlam metinli kitaplar ortaya çıktı.⁴²

Telif hakları kapsamında korunan herhangi bir eserin, erek kültürün dini motifleriyle süslenebileceğini ve hatta neler oldukları belirtilmemiş olan pedagojik kriterlere göre yeniden yazılmasının mümkün olmayacağı açıktır.

Define Adası romanının birçok çevirisinde, çevirmen adının bulunmaması ve “yayına hazırlayan” gibi muğlak bir ifade bulunmasına ve çeşitli çevirilerle ilgili soru işaretleri oluşabilmesine rağmen, eseri Türkçe’ye aktarmış olan çevirmenler arasında, Akşit Göktürk ve Can Yücel gibi, Türk yazınının son derece önemli isimleri de bulunmaktadır. Bu iki önemli şahsiyetin çevirileriyle ilgili olarak son derece ilginç olan nokta ise, Can Yücel çevirisinin, bir uyarılma çeviri olmasına rağmen, Akşit Göktürk çevirisine son derece benzemesidir. Metinlerden, bu duruma ilişkin daha başka örnekler verilmesi de mümkündür.

Örneğin, Akşit Göktürk çevirisinde, 7. bölümün başında, aşağıdaki metin yer almaktadır:

Ağaçların arasına daldım koşarak. Sonra yürümeye başladım. Garip bitkilerle çiçekler vardı adada, hepsi çok ilginç, yepyeni şeylerdi benim için. Birkaç yaban hayvanına, çok güzel renkli kuşlara rastladım.

Bir saat geçmişti, ben daha yürüyordum. Ansızın bir gürültü oldu, ardından insan sesleri işittim. Sesin geldiği yana doğru sürünerek ilerledim. Silver’ın sesiydi bu, adamlardan biriyle konuşuyordu. Biraz daha sokuldum görünmeden, ama ben onları görebiliyordum. Oradan, konuşmalarına kulak kabarttım.⁴³

⁴² Timaş Yayınları, “Define Adası” (Çevrimçi)
<http://www.timas.com.tr/index.php?key=tkg&id=1011>, 17 Şubat 2009

⁴³ Stevenson, **Define Adası**, Can Yayınları, s.48-49

Aynı kısım, Can Yücel çevirisinde, yine 7. bölüm olarak aşağıdaki şekilde aktarılmaktadır:

Ağaçlar arasında koşup yürüdüm. Adada garip ağaçlar ve bitkiler vardı. Çok ilgimi çektiler. Bazı yabani hayvanlar ve kuşlar da gördüm.

Saatler boyunca yürüdüm. Birden bir ses geldi. Tayfaların konuşmalarını duyabiliyordum. Seslere doğru sürünmeye başladım. Bu, Silver'ın sesiydi, tayfalardan biriyle konuşuyordu. Biraz daha süründüm. Şimdi onları görebiliyordum.⁴⁴

Bu bölüm, kaynak metinde şu şekilde yer almaktadır:

I WAS so pleased at having given the slip to Long John that I began to enjoy myself and look around me with some interest on the strange land that I was in.

I had crossed a marshy tract full of willows, bulrushes, and odd, outlandish, swampy trees; and I had now come out upon the skirts of an open piece of undulating, sandy country, about a mile long, dotted with a few pines and a great number of contorted trees, not unlike the oak in growth, but pale in the foliage, like willows. On the far side of the open stood one of the hills, with two quaint, craggy peaks shining vividly in the sun.

I now felt for the first time the joy of exploration. The isle was uninhabited; my shipmates I had left behind, and nothing lived in front of me but dumb brutes and fowls. I turned hither and thither among the trees. Here and there were flowering plants, unknown to me; here and there I saw snakes, and one raised his head from a ledge of rock and hissed at me with a noise not unlike the spinning of a top. Little did I suppose that he was a deadly enemy and that the noise was the famous rattle.

Then I came to a long thicket of these oaklike trees--live, or evergreen, oaks, I heard afterwards they should be called--which grew low along the sand like brambles, the boughs curiously twisted, the foliage compact, like thatch. The thicket stretched down from the top of one of the sandy knolls, spreading and growing taller as it went, until it reached the margin of the broad, reedy fen, through which the nearest of the little rivers soaked its way into the anchorage. The marsh was steaming in the strong sun, and the outline of the Spy-glass trembled through the haze.

All at once there began to go a sort of bustle among the bulrushes; a wild duck flew up with a quack, another followed, and soon over the whole surface of the

⁴⁴ Stevenson, **Define Adası**, Sim Yayınları, s.43

marsh a great cloud of birds hung screaming and circling in the air. I judged at once that some of my shipmates must be drawing near along the borders of the fen. Nor was I deceived, for soon I heard the very distant and low tones of a human voice, which, as I continued to give ear, grew steadily louder and nearer.

This put me in a great fear, and I crawled under cover of the nearest live-oak and squatted there, hearkening, as silent as a mouse.

Another voice answered, and then the first voice, which I now recognized to be Silver's, once more took up the story and ran on for a long while in a stream, only now and again interrupted by the other. By the sound they must have been talking earnestly, and almost fiercely; but no distinct word came to my hearing.

At last the speakers seemed to have paused and perhaps to have sat down, for not only did they cease to draw any nearer, but the birds themselves began to grow more quiet and to settle again to their places in the swamp.

And now I began to feel that I was neglecting my business, that since I had been so foolhardy as to come ashore with these desperadoes, the least I could do was to overhear them at their councils, and that my plain and obvious duty was to draw as close as I could manage, under the favourable ambush of the crouching trees.

I could tell the direction of the speakers pretty exactly, not only by the sound of their voices but by the behaviour of the few birds that still hung in alarm above the heads of the intruders.

Crawling on all fours, I made steadily but slowly towards them, till at last, raising my head to an aperture among the leaves, I could see clear down into a little green dell beside the marsh, and closely set about with trees, where Long John Silver and another of the crew stood face to face in conversation.⁴⁵

Bu örnekten de görülebileceği gibi, kaynak metnin çeviri metinlere denk gelen kısmı çok daha uzundur. Bu, söz konusu her iki çeviri eserin de önemli ölçüde sadeleştirilmiş olduğunu şüphesiz bir şekilde ortaya koymaktadır. Ancak, Can Yücel ve Akşit Göktürk çevirilerinin, bu derece uyarlama içeren çeviri eserler için birbirlerine ilgi çekici bir oranda benzediklerini görmekteyiz. Ayrıca, kaynak metinde söz konusu kısmın 14. bölümde yer almasına karşılık, her iki çeviri metinde bu kısmın 7. bölüm olarak yer alıyor olması, ilgi çekiciliği arttırmaktadır. Bu durum, **Define Adası** gibi telif hakkı geçmiş eserlerin çevirilerinde, edebiyatımızın en ünlü

⁴⁵ Stevenson, **Treasure Island**, Grosset & Dunlap, s.102-104

isimlerinin de aralarında bulunduğu çevirmenlerin, çeviri edimini ne büyük bir serbestlikle gerçekleştirebildiklerine örnek teşkil edebilir.

3. ÇEVİRİ İŞLEMLERİ

3.1 ÇEVİRİ İŞLEMLERİNİN TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI

Anthony Pym, “Propositions on Cross Cultural Communication and Translation” adlı makalesinde, çeviri sürecini anlatmak için aşağıdaki ifadeyi kullanmaktadır:

Çeviri, iki çeşit üretken ve indirgemeci beceriyi bir araya geçiren bir sorun çözme etkinliği olarak tanımlanabilir: (1) ilgili bir kaynak metin mesajı için, birden fazla geçerli erek seçenekten oluşan bir dizi kavramsal olarak üretilir ve (2) bu dizinin içerisinden sadece bir erek seçenек seçilir. ¹

Newmark ise, çeviri sürecinin, kaynak metindeki anlamın çözümlenmesinin ardından erek dilde tekrar kodlanmasından oluştuğunu, üç temel çeviri işlemi olduğunu ifade ederek belirtmiştir. Bu işlevler aşağıdaki gibidir:

- a. Kaynak dildeki metnin yorumlanması ve çözümlenmesi
- b. Çeviri işlemi (erek dildeki kelimeler ve tümceler için eşdeğerlerin seçilmesi)
- c. Metnin, yazarın niyetine, okuyucunun beklentisine, erek dilin ilgili normlarına vs. göre yeniden formüle edilmesi,

Newmark’a göre, bu üç süreç, belirli bir ölçüde çevirinin, sırasıyla, bir bilim, beceri ve sanat olarak üç yönüyle paralellik göstermektedirler. ²

¹ Anthony Pym. “Propositions on cross cultural communication and translation” **Target**, Vol. 16, Issue 1, John Benjamins Publishing Company, 2004, s. 13

² Peter Newmark, **A Textbook of Translation**, Longman, 1988, s. 144

Andrew Chesterman, kaynak kültürdeki metnin erek kültürde yeniden formüle edilmesine ilişkin olarak çevirmenler tarafından uygulanan çeşitli çeviri stratejileri ortaya koymuştur. Chesterman, “Memetics and Translation Strategies” adlı makalesinde, memleri, “kültürün, genetik olmayan yollar, özellikle de taklit yoluyla aktarıldığı kabul edilebilecek öğeleri” olarak tanımlamakta ve “kültürün bir parçasının ya da bir bilim alanının durumunun” da bir mem havuzu olarak tanımlanabileceğinden bahsetmekte, makalesinin ileriki bölümlerinde ise bu düşüncelerini, çeşitli çeviri memlerinin mevcut olduğu fikrine bağlamaktadır.³

Chesterman, “Description, Explanation and Prediction: A Response to Gideon Toury and Theo Hermans” adlı makalesinde üç çeşit strateji arasında ayırım yapmaktadır. Bunlar, metin ve dil seviyesinde gerçekleştirilen dilsel stratejiler ya da kaymalar (örn. açıklama yapmak), bilişsel karar alma seviyesindeki psikolojik stratejiler (bir çözümü bulmak ve kabul etmek) ve çeviri süreci sırasındaki sosyolinguistik stratejiler (örn. bir uzmana danışmak, internette araştırma yapmak, paralel bir metinle karşılaştırma yapmak vs.)⁴

“Memetics and Translation Strategies” adlı makalede ise Chesterman tarafından farklı bir çeviri stratejileri sınıflandırması gerçekleştirilmiştir. Stratejilerin, sorunları çözmeye yönelik taktikler olarak tanımlandığı bu makalede, sorun kavramı da, mevcut durumdan arzulanan hedef duruma ulaşmaya çalışırken karşılaşılan güçlük olarak tanımlanmış ve bu güçlükler üçe ayrılmıştır: hedef duruma varmanın yolunun bilinmemesi (YORDAM), en iyi yordamın ne olduğuna karar verilememesi (TERCİH), hedef durumun net bir şekilde görülememesi (HEDEF). Chesterman, farklı sorun türlerinin farklı strateji kategorilerinin devreye sokulmasını beraberinde getirdiğini ortaya koymaktadır. YORDAM sorunlarıyla ilgili olarak **Arama Stratejilerinin** (referans çalışmalara, paralel metinlere, veritabanlarına, internete vs başvurulması), TERCİH sorunlarıyla ilgili olarak **Metinsel Stratejilerin** (prosedürler

³ Andrew Chesterman, “Memetics and translation strategies” **Synapse**, Issue: 5, s. 1-17

⁴ Andrew Chesterman, “Description, Explanation and Prediction: A Response to Gideon Toury and Theo Hermans” **Current Issues in Language and Society**, Vol. 5 No. 1&2, 1998, s. 96

ve kaymalar olarak da anılmaktadır), HEDEF sorunlarıyla ilgili olarak ise **Yaratıcılık ya da Mesafe Koyma Stratejilerinin** kullanıldığını ifade etmekte, Metinsel Stratejileri ise, **Sözdizimsel Stratejiler** (Bağımlı çeviri, ödünçleme alıntı, birim kayması [anlambirim, kelime, öbek vs seviyesinde], öbek/yantümce/tümce seviyesinde yapı değişikliği vs.), **Anlambilimsel Stratejiler** (yakınanlamlı bir anlamdaşın kullanılması, karşıt anlamlı bir sözcükle birlikte olumsuzlamanın kullanılması, bir altanlam ya da üstanlam kullanmak, vurgunun değiştirilmesi, sözbilimsel değişmecenin [metafor, kişileştirme] değiştirilmesi vs.) ve **Pragmatik Stratejiler** olarak ayırmaktadır.

Sözdizimsel stratejiler, kaynak metin ve erek metin kıyaslandığında, dilbilgisi kullanımı açısından göze çarpan değişikliklere işaret eder ve metnin biçimi üzerine etki ederler. Anlamsal stratejiler, metnin, cümlenin ya da cümleciğin anlamını değiştiren stratejilerdir. Pragmatik stratejiler ise Chesterman tarafından aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

...esas olarak, kaynak metindeki bilginin seçimiyle ilgilidir [...] Bu stratejiler, genellikle, çevirmenin, metni bir bütün olarak çevirmenin doğru yolunun ne olduğuyla ilgili global kararlarının bir sonucudur.⁵

Chesterman, **Memes of Translation Strategies** adlı kitabında Metinsel Stratejileri aşağıdaki gibi sınıflandırmaktadır:

⁵ “primarily have to do with the selection of information in the TT [...] These strategies are often the result of translator’s global decisions concerning the appropriate way to translate the text as a whole.” Andrew Chesterman, **Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory**, Amsterdam & Philadelphia, John Benjamins Publishing Co., s.107

Syntactic strategies (Sözdizimsel Stratejiler)

i) Sözcüğü Sözcüğüne Çeviri (Literal Translation) : Erek metin, kaynak metne mümkün olduğunca yakın ve erek dilin normalarına göre dilbilgisi kurallarına uygundur.

ii) Öyküntü (Loan, Calque) : Kaynak dildeki sözlüksel birimlerin ödünçlenmesi ve/veya anlambirimlerin sözcüğü sözcüğüne, sırası bozulmadan aktarılması.

iii) Yer Değiştirme (Transposition): Mesajın anlamında herhangi bir değişiklik olmaksızın, herhangi bir sözcük sınıfının diğer bir sözcük sınıfıyla değiştirilmesi

iv) Birim Kayması (Unit Shift): Ses, kelime, söz öbeği, cümlecik, cümle ve paragraf gibi metin birimleri arasında gerçekleşen kaymalardır. Örneğin kaynak metindeki bir cümlecik, erek metindeki bir cümleye denk gelebilir ya da kaynak metindeki bir kelimenin erek metinde bir söz öbeğine denk geliyor olması mümkündür.

v) Söz Öbeği Yapısı Değişimi (Phrase Structure Change) : Sözcük öbeği seviyesinde gerçekleşen tekillik/çoğulluk, sayılabilirlik, kişi, kip ve mod değişiklikleridir.

vi) Cümlecik Yapısı Değişimi (Clause Structure Change): Kaynak metindeki etken cümlenin erek metinde edilgen cümleye dönüştürülmesi gibi, bir cümlecğin yapısında meydana gelen değişikliklerdir.

vii) Sentence Structure Change (Cümle Yapısı Değişimi): Ana cümlecik ve yan cümlecik arasındaki değişiklikler ve yan cümlecik türleri arasındaki değişikliklerdir.

viii) Bağlaıklık Değişimi (Cohesion change): Metin içi göndergeyi, eksilteli anlamı, telafiyi, adılaştırmayı vb. etkileyen değişikliklerdir. Örtük bir bağlacı, erek metinde açık hale getirmek, bu tür bir sözdizimsel stratejiye örnek olarak verilebilir.

ix) Düzey Kayması (Level Shift): Bir anlatım kipinden diğerine gerçekleştirilen kaymalardır. Kayma, fonoloji, morfoloji, sözdizim ve sözcük düzeyinde gerçekleşebilir.

x) Şema Değişimi (Scheme Change): Paralellik, tekrar, ses yinelemesi, kafiye, ritm gibi retorik şemalara ilişkin değişikliklerdir. Çevirmen, kaynak metindeki özgün şemayı erek metne, hemen hemen hiçbir değişiklik yapmadan, benzer işlevi göreceğ şemayla değiştirerek aktarabilir, kaynak metindeki şemayı tamamen çıkartabilir ya da erek metinde, özgün metnin doğrudan gerektirmediği bir şema kullanabilir.

Anlamsal Stratejiler (Semantic strategies)

(i) Eş Anlamlılık (Synonymy): Kaynak metindeki kelimenin ilk akla gelen karşılığı yerine eşanlamlısının kullanılması

(ii) Zıt Anlamlılık (Antonymy): Kaynak metindeki kelimenin, zıt anlamlı bir karşılığın olumsuzlanması yoluyla çevrilmesi

(iii) Alt Anlamlılık (Hyponymy): Kaynak metindeki bir kelimenin yerine alt anlamlı ya da üst anlamlı bir karşılığının kullanılması

(iv) Zıtlık (Converses): Kaynak metnin ve erek metnin, aynı durumu, karşıt bakış açısıyla anlatmasıdır.

(v) Soyutlama Değişimi (Abstraction Change): Özgülleme ya da genelleme yoluyla soyut ve somut ifadeler arasında gerçekleştirilen değişikliklerdir. Çevirmenler ya da editörler tarafından eklenen açıklamalar ve bilgi notları da buna dahildir.

(vi) Dağılım Değişimi (Distribution Change): Aynı anlamsal öğelerin, daha fazla ya da daha az anlamsal birimle ifade edilmesi.

(vii) Vurgu Değişimi (Emphasis Change): Vurguya ya da tematik odağa ekleme yapılması, eksiltme yapılması ya da bunların değiştirilmesi.

(viii) Açıklama (Paraphrase): Erek metinde, kaynak metinde yer almayan açıklamaların yer alması ve erek metindeki anlamsal birimin daha serbestçe oluşturulmasıdır.

(ix) Mecaz Değişimi (Trope Change): Mecazların çevirisinde kullanılan stratejilerdir.

(x) Diğer Anlamsal Stratejiler: Yukarıda anlatılan stratejilerin kapsamına girmeyen diğer anlamsal stratejilerdir.

Pragmatik Stratejiler (Pragmatic strategies)

(i) Kültürel Eleme (Cultural Filtering): Doğallaştırma ya da

yerelleştirmenin gerçekleştirilmesidir. Başta, kaynak kültüre özgü öğelerin erek kültürün normlarına ve beklentilerine uyarlanması gelir. Bu stratejinin tam tersi olan Foreignization (Yabancılaştırma) ise kaynak kültüre özgü öğelerin doğrudan aktarılması anlamına gelmektedir.

(ii) Belirtiklik Değişimi (Explicitness Change): Okuyucunun bilgi seviyesine göre, erek metindeki bilgilerin daha belirtik ya da daha örtük hale getirilmesidir.

(iii) Bilgi Değişimi (Information Change): Yeni, ilgili ve okunabilirlik açısından yarar sağlayacak olan bilgilerin eklenmesi ya da gereksiz olduğu düşünülen bilgilerin aktarılmamasıdır.

(iv) Kişilerarası Değişim (Interpersonal Change): Seslenme biçimleri, teknik terimlere ilişkin tercihler gibi metnin resmiyeti seviyesinde gerçekleştirilen değişiklikler.

(v) Edimsöz Değişimi (Illocutionary Change): Sözeylemlere ilişkin değişikliklerdir.

(vi) Bağdaşıklık Değişimi (Coherence Change): Metindeki bilgilerin mantıksal sıralamasıyla ilgilidir. Kaynak metindeki paragraf ayrımlarının erek metinde değiştirilmesi de bu kapsamdadır.

(vii) Kısmi Çeviri (Partial Translation): Özet çeviri, kaynak metnin özünün çevrilmesi ve çeviriyazı bu kapsamdadır.

(viii) Görünürlük Değişimi (Visibility Change): Çevirmen notları, dipnotlar, parantez içinde verilen açıklamalar gibi yazarın ya da çevirmenin varlığının görünürlüğüne ilişkin notlardır.

(ix) Transediting: Kaynak metnin yetersiz ya da bozuk olması nedeniyle çevirmen tarafından düzeltilerek aktarılması

(x) Diğer pragmatik stratejiler: Metnin düzeni ve yerleşimi gibi, yukarıda anlatılan stratejilerin kapsamına girmeyen diğer pragmatik stratejilerdir.

Chesterman, **Memes of Translation**'da çeviri yetkinliği ve çeviri etiği konularına da birer bölüm ayırmış ve çeviri stratejilerini bu konularla aynı bağlamda ele almıştır. Chesterman'a göre çeviri etiği; çevirinin **açıklık** göstereceğine dair beklentimiz, çeviri ve kaynak metin arasındaki ilişkinin **doğruluğa** dayanması, çevirmen ve işveren arasında bir **güven** ilişkisinin var olması ve iletişimin sadece karşılıklı **anlama** ile mümkün olabileceği gibi normlardan oluşmaktadır. Chesterman'ın çeviri yetkinliği ile ilgili düşünceleri ise şöyledir:

Çeviri iki beceriden oluşur: “belirli bir metin ya da öge için bir dizi olası çeviriler üretme becerisi ve [...] bu seçenekler arasından, optimal olarak en uygun olduğu düşünüleni seçme becerisi.”⁶

Çeviriyi, kültürler arası iletişim sağlamaya yönelik bir metin üretim edimi olarak düşündüğümüzde, çevirmenlerin kullandıkları stratejiler, bu iletişimi nasıl ve neden, yani hangi ihtiyaçlara karşılık olarak gerçekleştirmeye çalıştıkları yönünde bize bilgi vereceklerdir.

3.2 DEFİNE ADASI'NIN ÇEŞİTLİ ÇEVİRİLERİNDE KULLANILAN ÇEVİRİ STRATEJİLERİ

3.2.1 YÖNTEM VE SINIRLAMA ÖLÇÜTLERİ

Chesterman'ın tanımlarından yola çıkarak Türkçe'deki **Define Adası** çevirilerinin, çevirmenler tarafından nasıl yorumlanıp çözümlendiğini ve hangi stratejilerle

⁶ “Translational competence consists of two skills: ‘the ability to generate a series of possible translations for a given source text or item, and [...] the ability to select from this series one version considered to be optimally appropriate.’”

Chesterman, **Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory**, John Benjamins Publishing Co., s.119

yeniden formüle edildiğini görmek karşılaştırmalı bir betimleme çalışması için gereklidir. Çevirmenin, Chesterman'ın ifade ettiği anlamda çeviri stratejilerini nasıl uyguladığını anlayabilmek amacıyla izlenebilecek olan yöntem, kaynak metnin, erek dilde yeniden formüle edilmesi sonucunda ortaya çıkan erek metne bakarak, tümevarım yoluyla bu süreçlere ilişkin varsayımlara ulaşmaktır. Tümevarımı, bu noktada tekil örneklerden yararlanarak daha genel yorumlayıcı sonuçlara varmak olarak kullandığımızı belirtmek gerekir. **Define Adası** çevirilerindeki çeşitli metin parçalarının incelenmesi, bu metinlerin çevirmenlerinin uyguladıkları çeşitli çeviri işlemleri ve genelde izledikleri çeviri stratejileri ile ilgili gözlemler yapmamızı sağlayacaktır. Bu gözlem verilerinin karşılaştırılmasıyla Türkçedeki **Define Adası** çevirileri arasındaki çeşitli benzerlik ve farklılıklar hakkında gözlem, değerlendirme ve yorum yapma olanağı elde edebiliriz.

Metinleri, “2.1.1 Süreç Öncesi Normlar Açısından Define Adası” adlı bölümde, sayfa sayılarına göre, aşağıdaki gibi bölümlenmiş ve ilgili tablo ve istatistiklerimizi bu bölümlenmeyi temel alarak ortaya koymuştuk:

- a) 100 sayfadan az olan çeviriler
- b) 100-200 sayfa aralığındaki çeviriler
- c) 200-300 sayfa aralığındaki çeviriler
- d) 300 sayfanın üzerindeki çeviriler

Çevirmenlerin, **Define Adası**'nı çevirirken uyguladıkları çeviri stratejilerini incelerken de yine bu bölümlenmenin temel alınması ve her sayfa aralığı kategorisinden bir eser seçilerek incelenmesi söz konusu olacaktır. Bu incelemeler sırasında gözlemlenen bulgulara tümevarım yönteminin uygulanması esas alınırken, diğer çevirilerden de yer yer katkıda bulunabilecek gözlemler eklenecektir.

Çeviri stratejilerinin betimlenmesi amacıyla, çeviri stratejileri açısından karşılaştırılacak olan metinler, edinilen mevcut bilgiler ışığında, her sayfa aralığı kategorisinden en fazla baskısı yapılmış olan çeviriler olacaktır. Bu çeviriler şunlardır:

1) İş Bankası Kültür Yayınları / 372 sayfa / 2007

Çeviren: Nurettin Elhüseyni

2) Alfa Yayınları / 211 sayfa / 2001

Çeviren: Abdulkadir Ürkmez

3) Varlık Yayınları / 128 sayfa / 1965

Çeviren: Muzaffer Reşit

4) Ergun Yayınları / 88 sayfa / 1999

Hazırlayan: Melih Ergun

Ergun Yayınları'ndan yayınlanmış olan çevirinin en az 8 baskı yaptığı, Varlık Yayınları'ndan yayınlanmış olan çevirinin yıllar içerisinde en az 5 baskıya ulaştığı ve Alfa Yayınları'ndan çıkmış olan çevirinin ise en az 3 baskı yaptığı elimizdeki bilgiler dahilinde sabittir. 300 sayfanın üzerindeki zaten az sayıda olan çevirilerin ise hiçbirinin birden fazla baskı yaptığına dair bir bulguya rastlanmadığından, çevirilerin en yeni tarihlisi olan İş Bankası Yayınları çevirisi kullanılacaktır. Tez çalışmamızda kullanılan kaynak dildeki **Define Adası** metni ise Grosset & Dunlap tarafından 1963 yılında yayınlanmış olan basımdır.

Yukarıda seçmiş olduğumuz 4 çeviri metni ve Grosset & Dunlap baskısını temel olarak kaynak metni karşılaştırmak amacıyla kullanılacak kısımlar, kaynak metinde 78-79 sayfaları arasında yer alan kısım, sayfa 119-120 arasında yer alan bir kısım ve kaynak metnin iv. ve viii. numaralı sayfalarıdır. Grosset & Dunlap baskısında sayfa iv ve viii'de yer alan metin, Robert Louis Stevenson'ın, romanın öncesinde okuyuculara hitaben yazdığı bir şiir ve bir ithaftan oluşmaktadır ve yazarın görünürlüğünün erek dile ne ölçüde aktarıldığı ile ilgili olarak önem taşımaktadır. Sayfa 78-79 arasında yer alan metin ise, kaynak metnin, "XI. What I Heard in the Apple Barrel" adlı bölümünün içinde yer almaktadır. Bu bölüm, hikayenin başkahramanı Jim Hawkins'in, Long John Silver'in gemide isyan çıkarma planlarını anladığı bölüm olması açısından hikayenin gelişimi açısından önemli bir bölüm olmakla birlikte, çok sayıda denizcilik terimi, denizcilik tarihine ilişkin olaylar ve betimlemelerin ve anlatımların yanı sıra aksanlı diyaloglar da içermesi açısından, çeşitli çeviri kararlarına ve stratejilerine ilişkin detaylı örnekler sunulmasını mümkün

kılacaktır. **Define Adası** romanının büyük bir çoğunluğu, romanın baş kahramanı olan Jim Hawkins'in anıları olarak aktarılmaktadır. Kitaptaki diğer karakterlerden biri olan Doktor'un ağzından anlatılan "XVI The Narrative Continued by the Doctor: How the Ship Was Abandoned" bölümüne ait bir metin olan sayfa 119-120'deki metin ise, anlatıcı değişiminin çevirilerde ne ölçüde yansıdığı konusunda fikir verecektir.

Her çeviri alıntısından önce, ilgili çevirinin hangi çevirmene ait olduğu belirtilecek ve bunun ardından ilgili alıntılar çeviri stratejileri açısından karşılaştırılacaktır.

3.2.2 ÇEVİRİLERİN İNCELENMESİ

Sayfa iv, kaynak metinde aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

ILLUSTRATIONS COPYRIGHT © 1963 BY
GROSSET & DUNLAP, INC.

TO S.L.O.
AN AMERICAN GENTELMAN,
IN ACCORDANCE WITH
WHOSE CLASSIC TASTE
THE FOLLOWING NARRATIVE
HAS BEEN DESIGNED,
IT IS NOW IN RETURN
FOR NUMEROUS
DELIGHTFUL HOURS,
AND WITH THE KINDEST WISHES

DEDICATED

BY HIS AFFECTIONATE FRIEND

THE AUTHOR
Printed in the United States of America
*By Special Arrangement
With Grosset and Dunlap*⁷

⁷ Stevenson, **Treasure Island**, Grosset & Dunlap, s.iv

Bu metnin çevirisi, İş Bankası Yayınları tarafından yayınlanan Nurettin Elhüseyini çevirisinde aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

Okuyacağınız anlatı tasarlanırken klasik zevkine
uygun bir yaklaşım izlenen Amerikalı beyefendi
S.LLOYD OSBOURNE’A, sevecen dostu yazarca
keyif dolu sayısız saatlerin anısına ve en iyi dileklerle
sunulur.⁸

Bu metin, Alfa Yayınları tarafından yayınlanan Abdülkadir Ürkmez çevirisinde ise aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

Bu öykü, kendisiyle birlikte geçirdiğim hoş saatlerin anısına,
Lloyd Osbourne’a ithaf olunmuştur...
R.L. STEVENSON⁹

Kaynak metindeki bu bölüm, Varlık Yayınları’ndan çıkan Muzaffer Reşit çevirisinde ve Ergun Yayınları’ndan çıkan ve Melih Ergun tarafından hazırlanmış olan metinde ise yer almamaktadır.

Bu metinde, Robert Louis Stevenson, **Define Adası** romanını, birlikte geçirdikleri uzun ve keyifli saatler nedeniyle arkadaşı Lloyd Osbourne’a ithaf etmekte ve romanını, bu arkadaşının zevkine uygun olarak yazdığını belirtmektedir. Bu ithafı, Lloyd Osbourne’un, R.L. Stevenson’ın üvey oğlu olduğu ve Stevenson’ın, kitabı, Lloyd Osbourne’un çocukluğunda çizdiği bir haritadan ilham alarak yazdığı düşünüldüğünde, bu ithaf, metin açısından daha da büyük bir önem taşımaktadır. Melih Ergun tarafından hazırlanan ve Muzaffer Reşit tarafından çevrilen erek metinlerde bu ithafın yer almaması, bir **pragmatik strateji** olarak **görünürlük değişimine** işaret etmektedir. Burada, Stevenson’ın kaynak metinde mevcut olan

⁸ Stevenson, **Define Adası**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.vi

⁹ Robert Louis Stevenson, **Define Adası**, Alfa Yayınları, Çev.: Abdülkadir Ürkmez, İstanbul, 2001, s.iii

görünürlüğü, çeviri metinlerde yok olmuştur. Ayrıca, kitabın, bir çocuğun zevkleri düşünülerek yazıldığına işaret eden bir bilginin, normalde çocuklara hitap ettiği daha belirgin olan, daha az sayfa sayısına sahip bu çevirilerden çıkarılırken gözetilen amaç da anlaşılammaktadır. Esasen, incelemekte olduğumuz dört çevirinin tamamında, “Çocuk Klasikleri”, “Çocuk Klasikleri Dizisi”, “Büyük Çocuk Kitapları”, “En Güzel Çocuk Kitapları Dizisi” gibi, eserin çocuklara yönelik olduğunu belirten ifadeler yer almaktadır.

Abdülkadir Ürkmez ise yine **pragmatik bir strateji** olan bir **kısmi çeviri** stratejisini uygulamış ve romanın yazımı sırasında Lloyd Osbourne'un zevki düşünülerek yazıldığı bilgisini içeren kısımlar çevrilmemiştir. Ancak yazarın görünülüğü bir ölçüde korunarak ithaf bölümü kısmi olarak da olsa çeviri metinde yer almıştır. Kaynak metindeki “S.L.O.” ifadesi, Abdülkadir Ürkmez çevirisinde kısaltma olarak değil, atıfta bulunduğu kişinin tam adı olarak verilmiştir. Burada ise **belirtiklik değişimi** stratejisinin uygulandığını görmekteyiz. Döneminde üvey oğlunun adını, ithaf bölümünde, o güne dair çeşitli kaygılarla kısaltılmış olarak ifade eden Stevenson’ın söz konusu kaygılarının, günümüzde ve erek kültürde bir anlam ifade etmeyeceği ve kısaltılmış olarak verilmesi halinde, günümüzün erek kültürü okuyucusu tarafından, romanın yazıldığı dönemin kaynak kültür okuyucusu tarafından anlaşılabilmesi şeklinde anlaşılma ihtimalinin daha az olduğu açıktır. Bu nedenle belirtiklik değişimi stratejisinin, Nurettin Elhüseyni tarafından da uygulandığını görmekteyiz. Abdülkadir Ürkmez, “THE AUTHOR” ifadesini de, kullanmakta olduğu belirtiklik stratejisi uyarınca “R.L.STEVENSON” olarak aktarmıştır.

Nurettin Elhüseyni ise, çevirisinde, kaynak metindeki bilgilerin tamamını aktarmıştır. Buna ek olarak, Nurettin Elhüseyni’nin de **belirtiklik değişimi** stratejisi uygulayarak, “S.L.O.” ifadesini, metnin ithaf edildiği kişiyle ilgili olarak sahip olduğu metin dışı bilgiye dayanarak “S.LLOYD OSBOURNE” olarak çevirdiği görülmektedir.

Sayfa viii ise Stevenson'ın, romanı satın almakta olan okuyuculara hitaben yazdığı bir şiiri içermekte ve kaynak metinde aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

TO THE HESITATING PURCHASER

IF sailor tales to sailor tunes,
Storm and adventure, heat and cold,
If schooners, islands and maroons,
And Buccaneers and buried Gold,
And all the old romance, retold
Exactly in the ancient way,
Can please, as me they pleased of old,
The wiser youngsters of today:

SO be it, and fall on! If not,
If studious youth no longer crave,
His ancient appetites forgot,
Kingston, or Ballantyne the brave,
Or Cooper of the wood and wave:
So be it, also! And may I
And all my pirates share the grave
Where these and their creations lie! ¹⁰

Bu şiir, Nurettin Elhüseyni tarafından aşağıdaki gibi çevrilmiştir:

İKİRCİMLİ ALICIYA

Gemici ezgilerine uygun gemici masalları,
Fırtına ve serüven, sıcak ve soğuk,
Uskular, adalar ve garibanlar,
Gömülü altınlarıyla korsanlar
Ve bütün o eski maceralar,
Anlatılınca bir daha o eski tarzda,
Bu yaşlı halimle bende uyandırdığı keyfi,
Verecekse bugünün daha bilgiç gençlerine:

- Pekala, işte buyrun! Yok, öyle değilse,
Hamarat gençlikte bitmişse geçmişse özlem,
Hiç heves kalmamışsa artık okumaya,
Kingston ve Ballantyne gibi cesur adamları,
Cooper gibi ahşap ve dalgayla boğuşanları:
Buna da eyvallah! Ben de o zaman
Onların kendi dünyalarında yattıkları mezarın
Başında bütün korsanlarımla birlikte avunurum. ¹¹

¹⁰ Stevenson, **Treasure Island**, Grosset & Dunlap, s.viii

Abdülkadir Ürkmez ise okuyucuya hitabın yazılmış olan bu şiiri şu şekilde çevirmiştir:

KARARSIZ OKUYUCUYA

Denizci efsaneleri, denizci türküleri,
Kasırgalar, maceralar
Şubatın rüzgarı, ağustosun güneşi
İhanetler, ıssız adalar
Gemilerin beyaz yelkenleri
Geçmişin öyküleri, eskilerin dili
Beni memnun ettiği gibi
Memnun etsin şimdiki gençleri

Perde kalksın!
Özlenen eski tatlar bugüne ulaşsın
Ballantyne, Cooper, Kingston
Perde kalksın!
Ben ve korsanlarım
Unutulmuş ustaların arasına karışsın!¹²

Bu şiir, Muzaffer Reşit tarafından çevrilen ve Melih Ergun tarafından hazırlanan metinlerde ise yer almamaktadır. Burada yine Muzaffer Reşit ve Melih Ergun'un **görünürlük değişimi** stratejisi uyguladıkları ve kaynak metnin yazarının **görünürlüğünü** ortadan kaldırdıkları görülmektedir. Nurettin Elhüseyni ve Albülkadir Ürkmez çevirilerinde ise Stevenson'ın görünürlüğü korunmakla birlikte, farklı çeviri yaklaşımları uygulanmıştır. Elhüseyni, şiirin çevirisinde bütün anlamları ve kelimeleri olduğu gibi aktarmaya çalışmış olmasıyla **sözcüğü sözcüğüne çeviri** stratejisini uygulamaya çalışmıştır. Her ne kadar "ıssız bir adaya bırakılan kişiler" anlamında kullanılan "maroons" kelimesi yerine "garibanlar," "çalışkan" anlamına gelen "studious" kelimesi yerine ise "hamarat" kullanılması gibi çeşitli anlam kaymaları gerçekleşmişse de hemen hemen bütün ifadelerin kelimesi kelimesine aktarılmaya çalışıldığını söylemek mümkündür. Bu sırada, kaynak metnin kafiye düzeninin yitirilmesi söz konusu olmuşsa da, özgün metindeki şemanın erek metinde

¹¹ Stevenson, **Define Adası**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.x

¹² Stevenson, **Define Adası**, Alfa Yayınları, s.iv

de hemen hemen korunduğu görülmektedir. Abdülkadir Ürkmez ise, **şema değişimi stratejisi** uygulayarak, özgün metindeki şemayı erek metinde benzer bir işlevi görecektir bir şemayla değiştirmiş, kaynak metinde bulunmayan bazı bilgileri erek metne ekleyerek **bilgi değişimi stratejisine** başvurmuştur. Örneğin "storm and adventure" ifadeleri "kasırgalar, maceralar" olarak çevrilirken, aynı mısradaki "heat and cold," bu mısrayı "Fırtına ve serüven, sıcak ve soğuk" olarak sözcüğü sözcüğüne çeviren Nurettin Elhüseyni'nin aksine, bir diğer mısradaki "Şubatın rüzgarı, ağustosun güneşi" olarak aktarılmıştır. Sıcak ve soğuk havaların hangi aylara ait olduğunun şiirde belirtilmemiş olması nedeniyle, bu bilginin eklenmesinin Abdülkadir Ürkmez'in bir tercihi olduğu anlaşılabilir. Bunun yanı sıra "Kingston, or Ballantyne the brave" ve "Or Cooper of the wood and wave" ifadeleri de "Ballantyne, Cooper, Kingston" olarak aktarılarak, bu yazarların erek kültürdeki yapıtlarına atıfta bulunan ifadeler Abdülkadir Ürkmez tarafından çıkarılmış, burada da hedef kültürün okuyucusu açısından bir anlam ifade etmeyecek olan bu yazarların yapıtlarına atıfta bulunan ifadelerle ilişkin olarak bir **kültürel eleme stratejisi** uygulanmıştır. Abdülkadir Ürkmez'in çevirisinde, "Perde kalksın!" gibi erek metinde hiç yer almayan ifadeleri eklemesinin yanı sıra, romanın yazıldığı dönemin gençlerinin, bu türden macera romanlarına ilgi duymamaları halinde, Stevenson'ın da yukarıda bahsi geçen Ballantyne, Cooper ve Kingston gibi yazarlarla aynı mezarı paylaşmak istediğine ve bu kaderi kabul ettiğine dair ifadeler de verilmemiş, "Ben ve korsanlarım / Unutulmuş ustaların arasına karışsın!" ifadesi, gençlerin romana ilgi duymaması koşuluna bağlanmamıştır. Bu açıdan, Abdülkadir Ürkmez'in çevirisi, kaynak metindeki şiirin kafiye yapısını tam olarak değilse de belirli bir ölçüde izlemekle birlikte, çeşitli anlam kaymalarını barındırmaktadır.

Diğer çevirilere de bakıldığında, basitleştirme ve kısaltma işlemlerini gerçekleştiren ve kısmi çeviri stratejileri uygulayan çevirilerde, şarkı sözü, tekerleme, bulmaca gibi kaynak metne özgü **kültürel öğeleri çıkarma** gibi çeviri kararlarını içerdiğini gözlem olarak söyleyebiliriz. Bunun yanı sıra uzun cümleleri bölme ve metin bölümlenmesini değiştirme, birden çok paragrafın tek bir paragrafta verilmesi ya da kaynak metinden tamamen farklı paragraf bölümlenmelerinin kullanılması da yaygın

olarak başvuru olan yöntemlerdir. Dolayısıyla birim kaymaları, incelediğimiz çevirilerin hemen hemen hepsinde yaygın olarak görülmektedir.

Örneğin 1992 yılında Altın Kitaplar tarafından yayınlanmış ve Gülten Suveren tarafından gerçekleştirilmiş olan çeviride kaynak metnin birinci bölümündeki iki tümce ve iki tane dizeden oluşan aşağıdaki paragraf:

I remember him as if it were yesterday, as he came plodding to the inn door, his sea-chest following behind him in a hand-barrow—a tall, strong, heavy, nut-brown man, his tarry pigtail falling over the shoulder of his soiled blue coat, his hands ragged and scarred, with black, broken nails, and the sabre cut across one cheek, a dirty, livid white. I remember him looking round the cover and whistling to himself as he did so, and then breaking out in that old sea-song that he sang so often afterwards:

"Fifteen men on the dead man's chest—
Yo-ho-ho, and a bottle of rum!"¹³

Şu biçimde çevrilmiştir:

Adamı sanki dünmüş gibi hatırlıyorum. Gemici zahmetle yürüyerek hanın kapısına geldi. Sandığı da el arabasına yüklenmiş peşinden getiriliyordu. Uzun boylu, güçlü yapılı, güneşten iyice esmerleşmiş bir adamdı. Örgüsünden kaçan karışık saçları kirli mavi ceketinin omuzlarına dökülmüştü. Yara izleriyle dolu kara ellerinin tırnakları kırıktı. Ve bir yanağında da kirli beyaz renkte bir kılıç yarası vardı. Onun küçük koya bakarak ıslık çaldığını ve daha sonra sık sık duyacağım o eski gemici şarkısına başladığını hatırlıyorum:

**‘Ölünün sandığında onbeş kişiydik
Yo ho ho ve bir şişe de rom!’¹⁴**

İki cümle ve iki tane dizeden oluşan kaynak metnin, Gülten Suveren çevirisinde 8 cümle ve iki tane dizeye karşılındığı görülebilmektedir. Esasen iki cümleden oluşan metin parçasının, çevirmen tarafından, çeviri işlemi sırasında 8 tümce olarak yeniden formüle edilmesiyle birim kayması gerçekleştirilmiş, “Altın Çocuk Kitapları” serisinden yayınlanmış olan erek metnin, sadeleştirme yoluyla okuyucu kitlesi olarak

¹³ Stevenson, **Treasure Island**, Grosset & Dunlap, s.3-4

¹⁴ Stevenson, **Define Adası**, Altın Kitaplar, s.7-8

belirlenmiş olan çocuklar tarafından daha kolay kavranabilmesini mümkün kılmak amaçlanmıştır.

Kaynak metindeki aynı metin parçacığı, Can Yücel tarafından şöyle formüle edilmiştir:

Günlerden 17 Eylül'dü. Hana yaşlı bir denizci geldi. Uzun boylu ve güçlüydü. Geniş, esmer bir yüzü vardı. Yüzü, yara izleriyle doluydu. Denizcinin arkasındaki adam bir el arabası itiyordu. Arabada ağır bir sandık vardı.¹⁵

Burada ise Can Yücel'in, kaynak metni çeviri işlemi esnasında basitleştirerek ve kısaltarak aktarmasına rağmen, kaynak metne kıyasla aynı metin parçacığı için 6 tümce kullanmış olduğunu ve metin parçacığının sonunda yer alan iki dizeyi de metinden çıkarmış olduğunu görmekteyiz. Can Yücel "çevirisindeki" paragrafın 7 tümceden oluşmasına rağmen kaynak metindeki ifadenin 6 tümcede aktarılmış olduğunu belirtmekteki amacımız ise Can Yücel çevirisindeki birinci tümcenin, kaynak metinde, yukarıda verilen paragraftan önceki bir paragrafa ait olmasıdır. Burada, Can Yücel'in, kaynak metnin erek dilde yeniden formüle ederken, kaynak dildeki paragraf bölümlenmesinden de farklı bir paragraf bölümlenmesi yaptığını görmekteyiz. Bunun yanı sıra kaynak metinde yer alan tekerleme de erek metne dahil edilmemiştir. Burada da **birim kayması** ve **kısmi çeviri stratejileri** görülebilmektedir.

Can Yücel "çevirisinde", hana gelen yabancıнын "plodding in" olarak ifade edilen geliş tarzının, yüzünün esmerliğinin betimlenmesi için kullanılan "nut-brown" ifadesinin ve saçlarına ilişkin betimlemelerin aktarılmamasının tercih edilmiş olduğunu görmekteyiz. Basitleştirme işleminde metnin söylemsel yapısına ait olan karakter betimlemeleri ve mekan betimlemelerinin dışarıda bırakılması tercih edilmekte ve çocukların daha kolay anlamasına yönelik olarak, metnin daha çok anlatsal yapısına ait olay örgüsünün gelişimiyle ilgilenilmektedir.

¹⁵ Stevenson, **Define Adası**, Sim Yayınları, s.5

Akşit Göktürk ise aynı kaynak metin parçacığını aşağıdaki gibi çevirmiştir:

17... yılının Eylülüydü. Bir gün bizim hana yaşlıca bir denizci geldi. Gelişini bugün gibi anımsarım. Uzun boyluydu. Yüzünde kılıç yarası izleri vardı. Ardından bir adam, bir el arabasını sürükleyerek geliyordu. Arabada ağır bir sandık vardı. ¹⁶

Akşit Göktürk çevirisinde de sondaki iki dizenin atlandığını ve kaynak metinde yer alan metin parçacığında ifade edilen çeşitli ifadelerin dışarıda bırakılmasına rağmen, erek dilde yeniden formüle edilirken daha çok sayıda ve daha basit, kolay anlaşılır tümceler kullanıldığını görmekteyiz.

Burada ilginç olan bir diğer nokta ise, Akşit Göktürk ve Can Yücel'in kaynak metni, erek dilde yeniden formüle ederken son derece benzer bir sonuç üretmelerine ve hatta paragrafları bölümlene esnasında, ikisinin de kaynak metnin bir önceki paragrafında yer alan bir ifadeyi, yukarıda verilmiş olan erek metin paragraflarının birinci tümcesine taşmış olmalarına rağmen, ikisinin de söz konusu birinci tümceden farklı anlamlar türettiklerini görmekteyiz.

Akşit Göktürk tarafından, "17... yılının Eylülüydü" olarak çevrilmiş olan ifade, Can Yücel tarafından ise "Günlerden 17 Eylülü" olarak çevrilmiştir. Söz konusu tümcelerden birisinde 1700'lü yılların Eylül aylarından biriydi gibi bir anlam çıkmaktayken, diğer tümceden ise olayın geçtiği günün tam olarak 17 Eylül olduğu anlamı çıkmaktadır.

İlgili ifadenin geçtiği kaynak metin tümcesi ise şöyledir:

SQUIRE TRELAWNEY, Dr. Livesey, and the rest of these gentlemen having asked me to write down the whole particulars about *Treasure Island*, from the beginning to the end, keeping nothing back but the bearings of the island, and that only because there is still treasure not yet lifted, I take up my pen in the year of grace

¹⁶ Stevenson, **Define Adası**, Can Yayınları, s.5

17__ and go back to the time when my father kept the Admiral Benbow inn and the brown old seaman with the sabre cut first took up his lodging under our roof.

Burada, kaynak metnin yorumlanması ve çözümlenmesinde söz konusu olabilen farklılıkların erek metinlere farklılıklar olarak nasıl yansıtıldığını görmekteyiz. Burada, “in the year of grace 17” ifadesi, metnin çözümlenmesinin ardından iki farklı çevirmen tarafından farklı şekillerde yorumlanmış ve bu nedenle de erek metinlerde iki farklı ifade ile yeniden formüle edilmesiyle sonuçlanmıştır.

Söz konusu tümce, Bordo Siyah yayınları için yaptığım, ancak yayınevi tarafından henüz yayınlanmamış olarak çevirimde şöyledir:

Kasabamızın sakinlerinden Bay Trelawney, Doktor Livesey ve diğer arkadaşlarım, Hazine Adasında yaşadığım her şeyi, adanın nerede olduğu dışında hiçbir detayı atlamadan kağıda dökmemi istediler. Adanın nerede olduğunu yazmamamı istemelerinin de tek nedeni oradaki hazinenin bir kısmının hala çıkarılmamış olmasıdır. Ben de onların isteklerine uyarak elime kalemimi alıyorum ve geçmişe, babamın hala “Amiral Benbow” hanımın sahibi olduğu zamana ve yüzünde kılıç yarası bulunan yaşlı esmer denizcinin hanımızda bir oda kiralayıp bizimle aynı çatı altında ilk kalmaya başladığı o eski günlere dönüyorum.

Çevirimde, “in the year of Grace 17” ifadesinin erek metinde “geçmişte” olarak karşılandığını görmekteyiz. Söz konusu ifade çevrilirken, şu şekilde bir kaynak metin çözümlenmesi gerçekleştirilmiştir. Metnin kahramanının ve yazarının İngiliz olmaları nedeniyle, “Grace” kelimesinin, Tanrı’ya ya da gücünü tanrıdan almakta olan Krala göndermede bulunduğu düşünülmüştür. Bu durumda ise, “in the year of Grace 17” ifadesinin, Tanrı’nın (Hristiyan inancında tevhid anlayışı bulunması dolayısıyla İsa’nın) doğumundan sonraki ve Kralın adıyla anılan (monarşik dönemlerde her türlü olgunun krala bağlanması nedeniyle) 1700’lü yıllar olduğu şeklinde bir yorum gerçekleştirilmiştir. Kaynak metnin söz konusu bölümünün bu şekilde çözümlenmesinin ardından, erek dilde metnin yeniden formülasyonu sırasında, okuyucu kitlesi için bu bilginin, aktarılmasının, metnin akıcılığını bozacağı ve erek kültürdeki okuyucular için yabancı bir anlam taşıdığı düşünüldüğünden sadece geçmiş bir tarih olarak aktarılması tercihi yapılmıştır.

Akşit Göktürk ise, “17... Yılıın Eylül ayıydı” şeklinde çevirirerek, 1700’lü yıllara gönderme yapmış, Can Yücel ise “Günlerden 17 Eylüldü” şeklinde bir çeviri gerçekleştirerek, kaynak metni çözümlerken farklı bir yorumlama gerçekleştirdiğini ortaya koymuştur. Burada, Can Yücel’in, ifadeyi 17 Eylül olarak kullanarak, çocuklar için zamansal uzaklığı ortadan kaldırdığını söylemek mümkündür.

Sosyal Yayınlar tarafından “Dünya Çocuk Klasikleri” serisi kapsamında yayınlanmış olan Alev Türker çevirisinde ise kaynak metindeki aynı tümce, erek dilde aşağıdaki şekilde formüle edilmiştir:

Squire Trelawney, Dr. Livesey ve diğer baylar *Define Adası*’yla ilgili herşeyi bütün ayrıntılarıyla ve adanın hazineleri dışında hiçbir şey gizlemeden yazmamı istediler. Hazinelerden söz etmemi istememelerinin tek nedeni, adadaki definenin henüz tümüyle ele geçirilmiş olmamasıydı. 17- de kalemi elime aldım, babamım “Amiral Benbow” hanını işlettiği ve yüzünde bir yara izi taşıyan o yaşlı, esmer denizcinin hanımızda ilk kez konuk olduğu güne geri döndüm.¹⁷

Yukarıdaki erek metinde ise, “in the year of Grace 17” ifadesi, “17... de kalemi elime aldım” olarak, erek kültür okuyucusu için aslında çok da bir anlam ifade etmeyecek bir karşılıkla, “sözcüğü sözcüğüne” olarak çevrilmiştir. Burada, kaynak metindeki “17...” şeklindeki ifadenin erek metinde de “17...” olarak karşılandığını görmekteyiz.

Alev Türker çevirisinde, kaynak metinde yer alan “squire” sözcüğünün, erek metinde de aynı şekilde kullanıldığını görmekteyiz. Bu sözcüğün diğer çevirilerde “Kont”, “Sovalye” ya da “Bay” gibi birçok farklı ifadeyle karşılanabildiğini görmekteyiz. Burada ise, yukarıdaki iki örnekten görebildiğimiz kadarıyla, Alev Türker çevirisinde, kaynak metnin çözümlenmesinin ardından, anlaşılamayan noktaların, çeviriye ilişkin herhangi bir çözüm getirilmeksizin erek dile aktarıldığını görmekteyiz.

¹⁷ Robert Louis Stevenson, **Define Adası**, Sosyal Yayınlar, Çev: Alev Türker, İstanbul, Mart 1985, s.9

Bu durumda çeviri işlemi, yani kaynak metindeki ifadeler için Türkçe'de eşdeğerler seçilmesi sırasında, Alev Türker'in, kaynak metnin çözümlenmesi sonucunda çözümleyemediği kısımları erek dile ödünçleme yoluyla aktardığını görmekteyiz.

Elbette, kaynak metindeki ifadeler için Türkçe'de eşdeğerlerin seçilmesi esnasında, okuyucu kitlesine ilişkin varsayımlar büyük bir önem taşımaktadır. Yukarıda, okuyucu kitlesinin çocuklardan oluşuyor olmasının, erek metinler formüle edilirken nasıl etkili olduğunu ifade etmiştik. Buna ilaveten, çevirinin hangi dönemde yapıldığıyla bağlantılı olarak, okuyucuların ve ilgili dönemde kullanılan Türkçe'nin kelime dağarcığının da çeviriler formüle edilirken, kaynak metindeki ifadeler için erek metinde eşdeğerler seçilirken etkili olduğunu görmekteyiz.

İnceleyeceğimiz ve kaynak metinde sayfa 78-79'da yer alan bir diğer kısım ise aşağıdaki gibidir:

Chapter XI

What I Heard in the Apple Barrel

"NO, not I," said Silver. "Flint was cap'n; I was quartermaster, along of my timber leg. The same broadside I lost my leg, old Pew lost his deadlights. It was a master surgeon, him that ampytated me--out of college and all--Latin by the bucket, and what not; but he was hanged like a dog, and sun-dried like the rest, at Corso Castle. That was Roberts' men, that was, and comed of changing names to their ships--ROYAL FORTUNE and so on. Now, what a ship was christened, so let her stay, I says. So it was with the CASSANDRA, as brought us all safe home from Malabar, after England took the viceroy of the Indies; so it was with the old WALRUS, Flint's old ship, as I've seen amuck with the red blood and fit to sink with gold."

"Ah!" cried another voice, that of the youngest hand on board, and evidently full of admiration. "He was the flower of the flock, was Flint!"

"Davis was a man too, by all accounts," said Silver. "I never sailed along of him; first with England, then with Flint, that's my story; and now here on my own account, in a manner of speaking. I laid by nine hundred safe, from England, and two thousand after Flint. That ain't bad for a man before the mast--all safe in bank. 'Tain't earning now, it's saving does it, you may lay to that. Where's all England's men now? I dunno. Where's Flint's? Why, most on 'em aboard here, and glad to get the duff--been begging before that, some on 'em. Old Pew, as had lost his sight, and might have thought shame, spends twelve hundred pound in a year, like a lord in Parliament. Where is he now? Well, he's dead now and under hatches; but for two

year before that, shiver my timbers, the man was starving! He begged, and he stole, and he cut throats, and starved at that, by the powers!"

"Well, it ain't much use, after all," said the young seaman. ¹⁸

Bu paragraflar, Nurettin Elhüseyni çevirisinde aşağıdaki şekilde aktarılmıştır:

XI ELMA VARİLİNDE DUYDUKLARIM

"Hey gidi günler," dedi Silver. "Flint kaptandı, ben de tahta bacağımla levazımcı. Bacağımlı kaybettiğim borda sırasında, kurt Pew da lombozlarından oldu. Bacağımlı kesen herif okul çıkışlı usta bir cerrahtı, tam canına okunası bir Latin, işte onun gibi bir şey; her neyse, Corso Şatosu'nda diğerleriyle birlikte bir köpek gibi sallandırıldı ve leşi güneşte kurumaya bırakıldı. Onlar Roberts'ın adamlarıydı ve gemilerine "Kraliyet Serveti" gibisinden değişik adlar koyarlardı ikide bir. Şimdi, bir gemi nasıl vaftiz edildiyse, adı öyle kalmalı, bence. England'ın Doğu Hint Adaları genel valiliğini almasından sonra, hepimizi Malabar'dan memlekete sağ salım getiren "Cassandra" öyleydi; Flint'in kırmızı kana bürünmüş ve altın yüzünden batacak kadar dolu halde gördüğüm eski gemisi 'Mors' öyleydi."

"Ah!" diye bağırdı başka bir ses. Güvertedeki en genç tayfaydı bu ve besbelli ki hayranlıkla doluydu. "Bizim alemin gözbebeği o, yani Flint!"

"Davis de hesabını kitabını bilen erkek adamdı," dedi Silver. "Onunla hiç sefere çıkmadım; Önce England'la, ardından Flint'le dolaştım, benim hikayem bu; işte sözün gelişi, kendi hesabımı vereyim sana. England'ın yanındayken dokuz yüz, Flint'ten sonra iki bin koydum bir kenara. Tayfalık yapan bir adam için fena değil - hepsi bankada sapasağlam duruyor. Önemli olan kazanmak değil, saklamasını bilmeli insan, iyice belle bunu. England'ın bütün adamları nerede şimdi? bilemiyorum. Peki, Flint'inkiler nerede? Bak, çoğu bu gemide ve muhallebi yiyebildiği için mutlu - bazıları eskiden bunun için dilenirdi. Kurt Pew, kör olmayı belki de kendine yediremediğinden, parlamentodaki bir lord gibi yılda iki yüz sterlin harcamaya kalktı. Peki, şimdi nerede? Hoş, şimdi ölü ve ambar kapağının altında; ama önceki iki yıl boyunca, hay tahta kirişlerim paralansın, adam açlıktan geberiyordu! Dilencilik ve hırsızlık yapıyor, boğaz kesiyor ve yine de açlıktan kıvranıyordu, iyi ruhlar aşkına!"

"Yani, paranın pek yararı yok, ne de olsa," dedi genç denizci. ¹⁹

Bu metin, Abdülkadir Ürkmez tarafından aşağıdaki şekilde çevrilmiştir:

XI. Elma Fıçısında Duyduklarım

¹⁸ Stevenson, **Treasure Island**, Grosset & Dunlap, s.78-79

¹⁹ Stevenson, **Define Adası**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Çev: Nurettin Elhüseyni, s.111-112

“Hayır, ben değil!” dedi Silver, “Flint kaptandı; tahta bacağımdan dolayı ben sadece serdümendim. Yaşlı Pew’in gözlerini kaybettiği çatışmada ben de bacağımlı kaybetmişim.”

“Flint! Korsanların en büyüğü!” diye bağırdı öteki; sanırım bu, gemideki en genç tayfaydı, hayranlıkla Silver’ı dinliyordu.

“Aslında Davis de fena değildi” dedi Silver, “fakat onunla hiç denize açılmadım; ilkönce England’la sonra da Flint’le birlikteydim. İşte hikayem bu. England’la 900 papel, Flint’le de 2000 papel kazandım. Bir denizci için hiç fena değil, ha? Şu anda hepsi bankada. England’ın adamları nerede? Bilmem. Peki ya, Flint’inkiler? Çoğu bu gemide, hayatlarından memnunlar; önceden dilencilik yapıyorlardı. Yazık, yaşlı Pew gözlerini kaybettikten sonra Parlamento’daki lordlar gibi bir senede bin iki yüz pound harcadı. Peki şimdi nerede? Öldü. Ama iki sene önce -tanrı korusun- açlıktan ölmek üzereydi; dilendi, çaldı, gırtlak kesti.

“Demek ki paranın bereketi yok!” dedi genç denizci.²⁰

Aynı kısım, Muzaffer Reşit çevirisinde aşağıdaki şekilde aktarılmıştır:

XI

- Hayır, dedi Silver. Flint kaptandı; ben, tahta ayağım yüzünden tayfa onbaşısı. Ayağımı, Pew’un gözlerine mal olan kavgada kaybettim. Ayağı ameliyat eden doktoru; ama Corso Castle’da ötekilerle birlikte köpek gibi asıldı ve güneşte kurudu. Bunlar Roberts’in adamlarıydı ve bütün felaketleri gemilerinin adını değiştirmeleri yüzünden başlarına geldi. Bir gemiye ne ad konmuşsa, öyle kalmalıdır.

Öteki ses (tayfaların en gencinin sesiydi bu) :

- Ah, diye haykırdı, Flint yaman adammış doğrusu.

Silver devam etti:

-Davis de her cihetçe yığitti. Fakat onun yanında hiç hizmet etmedim : Evvela England’la, sonra da Flint’le beraber bulundum, Hepsi bu kadar; be sefer de doğrudan doğruya kendi hesabıma çalışıyorum. England’ın zamanında kenara dokuzyüz ve Flint’ten sonra ikibin lira koymuştum. Bir tayfa için az para değildir. Hepsi de bankaya yatırılmıştır. Para kazanmak bir şey değil, asıl olan, onu muhafaza etmesini bilmektir. England’ın adamları şimdi ne oldular? Bilinmiyor. Ya Flint’inkiler? Ha ! Ha ! Çoğu burdadır ve pasta ile beslenmekten pek memnundurlar... Çoğu dileniyorlardı. İhtiyar Pew gözlerini kaybettikten sonra bir yılda bin iki yüz lira harcamaktan utanmadı. Şimdi nerede? Canı cehenneme gitti. Fakat son iki yılını sefalet içinde geçirdi, Açlıktan geberiyordu. Dileniyor, çalışıyor, adam öldürüyor. Yine de açlıktan geberiyordu.²¹

Melih Ergun ise XI. Bölümün başında yer alan metni, "Serüvene Doğru" adını taşıyan ve kaynak metindeki birden çok bölümde anlatılan olayları içeren bir bölümün içerisinde aşağıdaki şekilde aktarmıştır:

²⁰ Stevenson, **Define Adası**, Alfa Yayınları, s.64-65

²¹ Stevenson, **Define Adası**, Varlık Yayınları, s.49

Bu Silver'in sesiydi. Çok korkmuştum. Birkaç kelime duydum. Olduğum yerde titreyerek dinlemeye başladım. Hem korkmuş hem de heyecanlanmışım. Ancak duyduğum birkaç sözden sonra, gemideki dürüst adamların yaşamlarının benim elimde olduğunu anlamıştım.

Silver ve adamları, gemiyi ve defineyi ele geçirmek istiyorlardı. Onlar bu gemiye sırf bu sebeple tayfa yazılmışlardı. Şimdi sabırla zamanın gelmesini bekliyorlardı. Bu zamanı ise Silver saptayacaktı. Öbürleri onun emrini dinleyeceklerine söz verdiler.²²

Burada, Melih Ergun tarafından hazırlanan metnin, diğer çevirilerin aksine kaynak metinle aynı bölümlenme yapısına sahip olmadığını görmekteyiz. Kaynak metinde XI. Bölümün en başında yer alan paragraflar, Melih Ergun'un metninde, "Serüvene Doğru" adlı numaralandırılmamış bir bölümün ortalarında başlamaktadır. Buradan yola çıkarak, Melih Ergun'un, metni, bölüm sayısını azaltacak ve bazı bölümleri birleştirecek şekilde kısaltma yoluna gittiğini gözlemleyebilmekteyiz. Esasen kaynak metne uygun bir bölümlenme yapılması söz konusu olsaydı, Melih Ergun'un metnindeki bölümlerin, içlerinde daha az eylemin gerçekleştiği ve daha az sayfa sayısına sahip metinlerden oluşması gerekliliği doğabilirdi. Bu açıdan, Melih Ergun'un **bağdaşıklık değişimi** stratejisi uyguladığını söylemek mümkündür.

Bunun yanısıra John Silver'in, bacağını, Pew'in gözlerini kaybettiği savaşta yitirdiği, kendisini ameliyat eden doktorun asılarak öldürüldüğü, Silver'in Davis adlı korsanla ilgili yorumları ve Flint dışında korsan England'ın gemisinde de görev yaptığı gibi bilgiler de Melih Ergun'un hazırladığı metnin kapsamı dışında bırakılmıştır. Kaynak metnin çeşitli kısımlarının, çeviri sırasında atlanmasının yanı sıra aktarılan kısımlar da kısa ve kolay anlaşılır cümleler olarak aktarılmışlardır. Bu açıdan, Melih Ergun'un metni çocuklar için özet şeklinde düzenlediği görülmektedir. Ayrıca dikkat çeken bir diğer nokta da, erek metinde diyalog olarak verilen kısımların, hedef metinde diyalog olarak verilmemiş olması, hatta konuşmanın Silver ile hangi şahıs arasında geçtiği bile belirtilmeyerek, sanki birden çok tayfayla yapılmış olduğu izlenimini verecek şekilde aktarılmış olmasıdır. Denizcilik ve korsanlık geçmişine

²² Robert Louis Stevenson, **Define Adası**, Ergun Yayınları, Haz.: Melih Ergun, Resimleyen: Neşe Özkök, 8. Bs., Ankara, 1999, s.29

atıfta bulunan ilgili bilgilerin hiçbirinin ise erek metne aktarılmadığı gözlemlenebilmektedir. Bu açıdan, Chesterman'ın çeviri stratejileri bağlamında bakılacak olduğunda, Melih Ergun'un hazırladığı metne, bir özet çeviri yaklaşımının benimsenmiş olması nedeniyle, pragmatik çeviri stratejilerinden biri olan **kısmi çevirinin** hakim olduğu görülmektedir. Bunun yanısıra hedef kültüre yabancı olan denizcilik ve korsanlık ile ilgili ifadelerin çıkarılmış olması nedeniyle **kültürel eleme** yapılmış olduğunu düşünmek de mümkündür.

Abdülkadir Ürkmez çevirisinde de kaynak metindeki bazı kısımların erek metne aktarılmadığını görmekteyiz. Örneğin, kaynak metinde

It was a master surgeon, him that ampytated me--out of college and all--Latin by the bucket, and what not; but he was hanged like a dog, and sun-dried like the rest, at Corso Castle. That was Roberts' men, that was, and comed of changing names to their ships--ROYAL FORTUNE and so on. Now, what a ship was christened, so let her stay, I says. So it was with the CASSANDRA, as brought us all safe home from Malabar, after England took the viceroy of the Indies; so it was with the old WALRUS, Flint's old ship, as I've seen amuck with the red blood and fit to sink with gold.²³

olarak geçen kısım, Abdülkadir Ürkmez tarafından metin dışı bırakılmıştır. Bu açıdan Abdülkadir Ürkmez'in, kaynak kültüre özgü denizcilik ve korsanlık olaylarını anlatan ifadeleri çıkartarak bir **kısmi çeviri stratejisi** uyguladığı görülebilmektedir. Ancak Melih Ergun'un aksine Abdülkadir Ürkmez, bunu bir özet çeviri yöntemiyle değil, metnin bazı kısımlarını silme yoluyla gerçekleştirmektedir. Çevirisinin diğer kısımlarında da Abdülkadir Ürkmez'in bazı paragrafları ya da çeşitli paragrafların içindeki bazı cümle ya da cümle ögelerini aktarmadığı görülmektedir. İncelediğimiz kısımda da, kaynak metinde yer alan “...and now here on my own account, in a manner of speaking,” “Tain't earning now, it's saving does it, you may lay to that,” “glad to get the duff,” “and might have thought shame,” gibi cümle ve cümle parçacıklarının da erek metne aktarılmadığını görmekteyiz.

²³ Stevenson, *Treasure Island*, Grosset & Dunlap, s.78-79

Kaynak metinde, Flint'in bacağıının Corso Kalesi'nde usta bir cerrah tarafından kesildiğini, Robert'in adamlarının asıldıklarını ve bunun nedeninin de gemilerinin adını sürekli değiştirmeleri olduğunu anlatan ve yukarıdaki paragrafta alıntılıdığımız metin, Muzaffer Reşit tarafından da içerisindeki cümlelerin belirli kısımları erek metin dışında bırakılarak çevrilmiştir.

--out of college and all--Latin by the bucket,” ve “--ROYAL FORTUNE and so on. Now, what a ship was christened, so let her stay, I says. So it was with the CASSANDRA, as brought us all safe home from Malabar, after England took the viceroy of the Indies; so it was with the old WALRUS, Flint's old ship, as I've seen amuck with the red blood and fit to sink with gold²⁴

cümle ve cümle parçaları, Muzaffer Reşit çevirisinde erek dile aktarılmamıştır.

Muzaffer Reşit çevirisinde, “It was a master surgeon, that ampytated me” ifadesi "Ayağı ameliyat eden doktordu" ile karşılanmıştır. “Usta cerrah” anlamına gelen "master surgeon" kelimelerinin “doktor” olarak karşılanmış olması, anlamsal bir strateji olan **alt anlamlılığın** kullanılmış olduğuna işaret etmektedir. Her cerrahın doktor olmasına rağmen, her doktorun cerrah olmaması nedeniyle, kaynak metindeki **alt anlamlı** kelime, erek metinde üst anlamlı bir kelimeyle karşılanmıştır. Muzaffer Reşit çevirisinin 1965 yılında piyasaya sürülen eserin üçüncü baskısı olduğu, yani çevirinin 1965'ten de önce yapılmış olabileceğini düşündüğümüzde, bununla ilgili olarak çeşitli varsayımlarda bulunmamız mümkündür. Esasen cümledeki vurgunun korunduğu görülmektedir. O dönemde Türkiye’de doktor sayısının az olması nedeniyle, bir doktor tarafından ameliyat edilmenin, hikayenin geçtiği dönemde denizde bir cerrah bularak ona ameliyat olmak kadar ender ve şanslı addedilebilecek bir durum olduğu düşünülerek, erek kültür okuyucusunun metinden daha iyi anlam çıkarabilmesi düşünülerek bu ifade kullanılmış olabilir. Erek kültür okuyucusunun daha kolay anlam çıkarabileceği kelimeler tercih edilmesine yönelik bir tercihi, “quartermaster” kelimesinin “tayfa onbaşı” olarak çevrilmesinde de

²⁴ A.e.

görebilmekteyiz. “Levazım subayı” ve “serdümen” olarak da karşılanabilecek bu tabir, erek kültür okuyucusunun daha kolay anlam çıkarabilmesi için "tayfa onbaşı" olarak aktarılmıştır.

Bunun dışında, Abdülkadir Ürkmez çevirisinde ve Muzaffer Reşit çevirisinde sözdizimsel stratejiler bağlamında, **birim kaymaları** ve **cümle yapısı değişimleri** de görmekteyiz. Kaynak metinde daha uzun olan cümleler erek metinlerde kısaltılarak verilmektedir. Bu, Nurettin Elhüseyni çevirisi için de geçerlidir. Ancak Nurettin Elhüseyni, çevirisinde, herhangi bir kısaltma yapma yoluna gitmemiş, kaynak metindeki hiçbir metin parçasını erek metnin dışında bırakmamıştır. Örneğin, Abdülkadir Ürkmez ve Muzaffer Reşit çevirilerinde erek metnin dışında bırakılan "and glad to get the duff" ifadesi, Nurettin Elhüseyni tarafından, "ve muhallebi yiyebildiği için mutlu" olarak çevrilmiştir.

Muzaffer Reşit tarafından, *“Ayağımı, Pew’un gözlerine mal olan kavgada kaybettim. Ayağı ameliyet eden doktordu; ama Corso Castle’da ötekilerle birlikte köpek gibi asıldı ve güneşte kurudu. Bunlar Roberts’in adamlarıydı ve bütün felaketleri gemilerinin adını değiştirmeleri yüzünden başlarına geldi. Bir gemiye ne ad konmuşsa, öyle kalmalıdır.”* olarak çevrilen, Abdülkadir Ürkmez tarafından ise tamamen metin dışı bırakılan ve kaynak metinde nasıl yer aldığı yukarıda belirtilen kısım, Nurettin Elhüseyni tarafından, *“Bacağımı kaybettiğim borda sırasında, kurt Pew da lombozlarından oldu. Bacağımı kesen herif okul çıkışlı usta bir cerrahtı, tam canına okunası bir Latin, işte onun gibi bir şey; her neyse, Corso Şatosu’nda diğerleriyle birlikte bir köpek gibi sallandırıldı ve leşi güneşte kurumaya bırakıldı. Onlar Roberts’in adamlarıydı ve gemilerine “Kraliyet Serveti” gibisinden değişik adlar koyarlardı ikide bir. Şimdi, bir gemi nasıl vaftiz edildiyse, adı öyle kalmalı, bence. England’ın Doğu Hint Adaları genel valiliğini almasından sonra, hepimizi Malabar’dan memlekete sağ salim getiren “Cassandra” öyleydi; Flint’in kırmızı kana bürünmüş ve altın yüzünden batacak kadar dolu halde gördüğüm eski gemisi ‘Mors’ öyleydi.”* olarak, hiçbir bilgi atlanmadan çevrilmiştir. Kaynak metinde yer alan hiçbir bilginin atlanmamasının, Nurettin Elhüseyni’nin özellikle önem verdiği bir nokta olduğu görülmektedir. 300 sayfanın üzerindeki çeviriler arasından

Necmettin Arıkan çevirisinin 1956 yılına, Özyay Söysoy çevirisinin ise 1970 yılına ait olduğu ve bu çevirileri takiben, sadece Şeref Yılmaz tarafından “yayına hazırlanmış” olan ve içeriğinin nasıl oluşturulduğu hakkında soru işaretleri bulunan, **Define Adası: Benbow Hanındaki Yaşlı Korsan** isimli bir adet Gonca Yayınları’na bir adet de Tomurcuk yayınlarına ait sadece iki adet 300 sayfanın üzerinde çevirinin bulunması, Nurettin Elhüseyni’nin ve İş Bankası Yayınları’nın bu çeviri yaklaşımını benimsemiş olmalarında etkili olmuş olması muhtemeldir. Dikkati çeken bir diğer nokta da, kaynak metni bilmeyen bir erek kültür okuyucusu için herhangi bir kısaltmanın yapıldığına dair hiçbir izlenim uyandırmayacak 211 sayfalık bir uzunluğa sahip olan Abdülkadir Ürkmez çevirisinde, Muzffer Reşit çevirisinde ve Melih Ergun metninde olduğu gibi, eserin kısaltılmış ya da belirli bölümlerin çıkartılmış olduğuna dair hiçbir ibare bulunmamaktadır.

İnceleyeceğimiz ve kaynak metinde sayfa 119-120 arasında yer alan diğer metin ise aşağıda yer almaktadır:

XVI

Narrative Continued by the Doctor:
How the Ship Was Abandoned

IT WAS about half past one-three bells in the sea phrase-that the two boats went ashore from the *Hispaniola*. The captain, the squire and I were talking matters over in the cabin. Had there been a breath of wind, we should have fallen on the six mutineers who were left aboard with us, slipped our cable, and away yo sea. Bu the wind was wanting; and, to complete our helplessness, down came Hunter with the news that Jim Hawkins had slipped into a boat and was gone ashore with the rest.

It never occurred to us to doubt Jim Hawkins, but we were alarmed for his safety. With the men in the temper they were in, it seemed an even chance if we should see the lad again. We ran on deck. The pitch was bubbling in the seams; the nasty stench of the place turned me sick; if ever a man smelled fever and dysentery, it was in that abominable anchorage. The six scoundrels were sitting grumbling under a sail in the forecabin; ashore we could see the gigs made fast, and a man sitting in each, hard by where the river runs in. One of them was whistling "Lillibullero."²⁵

²⁵ Stevenson, **Treasure Island**, Grosset & Dunlap, s.119-120

Bu metin, Nurettin Elhüseyini tarafından aşağıdaki şekilde çevrilmiştir:

XVI DOKTORUN ANLATIMIYLA: GEMİNİN TERK EDİLİŞİ

Saat üç buçuk civarında – denizci tabiriyle üç çanında – “Hispaniola”dan indirilen iki sandal karaya çıktı. Kaptan, şövalye ve ben kamarada önümüzdeki meseleleri konuşuyorduk. Rüzgarın azıcık esmesi halinde, bizimle birlikte gemide kalan altı isyancının tepesine inecek, palamarımızı çekecek ve denize açılacaktık. Ama rüzgardan eser yoktu; Aşağıya inen Hunter’dan Jim Hawkins’in gizlice bir sandala bindiği ve diğerleriyle karaya çıktığı haberini almamız bizi büsbütün çaresiz bıraktı.

Jim Hawkins’ten kuşkulanan aklımın ucundan geçmedi; ama güvenliği konusunda endişeye kapıldık. Adamların içinde bulunduğu ruh halini düşününce, delikanlıyı tekrar görme şansımız yarı yarıya gibi görünüyordu. Hemen güverteye koştuk. Kirişler arasındaki zift kaynıyordu. Etrafi sarmış olan koku midemi ağzıma getirdi. Dünyada insanın humma ve dizanteri kokusunu alabileceği bir yer varsa, o iğrenç liman olmalıydı herhalde. Altı hergele baş kasardaki bir yelkenin altında oturmuş homurdanıyordu. Kıyıya doğru bakınca, ırmağın denize boşaldığı yerin yakınında filikaların bağlandığını ve içlerinde birer adamın oturduğunu görebildik. Nöbetçilerden biri ıslıkla “Lilibullero” ezgisini çalıyordu.²⁶

Abdülkadir Ürkmez çevirisi ise aşağıdaki gibidir:

Sığınak

XVI. Doktor Anlatıyor: Gemi Nasıl Terk Edildi?

Saat bir buçukla üç arasıydı, iki filika İspanyola’dan ayrılıp kıyıya yöneldi. Kaptan, Kont ve ben ne yapacağımızı kararlaştırmak üzere kamarada toplandık. Harekete geçmek için doğru anı bekliyorduk; fakat o an bir türlü gelmiyordu. Hunter’ın gelip, Hawkins’in filikaya atlayıp diğerleriyle birlikte gittiği haberini vermesi çaresizliğimizin üzerine tuz biber ekti.

Jim Hawkins’den asla şüphelenmedik; başına bir şey gelmesinden korkuyorduk. Adamların bize karşı duydukları nefret gözlerinden okunurken Hawkins’i tekrar görebilme şansımız oldukça düşüktü. Hemen güverteye koştuk; gemi dalgaların şiddetinden gıcırđıyordu; Koyun iğrenç kokusu midemi bulandırdıyordu. İnsan bu berbat yerde hava yerine adeta sıtma ve dizanteri teneffüs ediyordu. Haydutların altısı, pruva yelkeninin altına oturmuş homurdanıyorlardı. Kıyıdağiler adanın içlerine doğru hızlı hızlı seğırtiyorlardı; filikaların başına bile adam bırakmışlardı. Adamlardan biri ıslık çalarak Lilibullero’yu söylüyordu.²⁷

²⁶ Stevenson, **Define Adası**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.169-170

²⁷ Stevenson, **Define Adası**, Alfa Yayınları, s.95

Muzaffer Reşit çevirisi ise şu şekildedir:

KALE

XVI

Doktor Livesey'in Defterinden:

Hispaniola'nın iki sandalı karaya doğru yola çıktığı zaman, saat bir buçuk surlundaydı. Kaptan, Şövalye ve ben, kamarada durumu konuşuyorduk. Biraz rüzgar olsaydı, gemide kalan altı asinin üzerine çullanacak ve demir alarak açılacaktık. Fakat rüzgar yoktu, Üstelik Hunter, Jim Hawkins'in sandala atlayarak ötekilerle beraber gittiği haberini getirdi.

Jim Hawkins'ten şüphelenmeyi bir an bile hatırimıza getirmedik; ama tehlikede olmasından korkuyorduk. Güverteye koştuk, altı haydut bir yelkenlinin gölgesine sığınmış, homurdanıp duruyorlardı; iki kayığın hızla karaya yaklaştıkları görülüyordu.²⁸

Melih Ergun tarafından hazırlanan metinde ise, Doktor'un ağzından anlatılan üç bölüm olan "Narrative Continued by the Doctor: How the Ship Was Abandoned," "Narrative Continued by the Doctor: The Jolly Boat's Last Trip" ve "Narrative Continued by the Doctor: End of the First Day's Fighting" bölümlerinin ve bu bölümlerde anlatılan olayların tamamı atlanmış, kaynak metnin XV. Bölümünde yer alan olayların aktarımının ardından XIX. Bölümdeki olayların aktarımına geçilmiştir. Burada Melih Ergun tarafından hazırlanmış olan metinde yine bir özet çeviri yöntemi ve dolayısıyla kısmi çeviri stratejisinin uygulandığını görmekteyiz. Bunun bir sonucu olarak ise önemli bir söylemsel yapı olan anlatıcı değişimi metne yansımamıştır.

Ancak daha sonra, atlanmış olan bu bölümlerde geçen olaylara geri dönülerek bir bağdaşıklık stratejisi uygulanmıştır. Önceden atlanmış olan bölümlerde yer alan ve yukarıda alıntılanmış olduğumuz kaynak metin, Melih Ergun tarafından "hazırlanmış" olan çeviride ileriki bölümlerde, her şeyi gören bir üçüncü kişi tarafından anlatılıyormuş gibi aktarılmıştır.

²⁸ Stevenson, **Define Adası**, Varlık Yayınları, s.67

Bu çeviride, karakterlerin Jim Hawkins ile ilgili düşüncelerine yer verilmemekle birlikte, daha önceki bölümlerde Jim Hawkins'in ağzından anlatılmış olan hikayenin, doktor tarafından anlatıma geçiş yerine her şeyi bilen anlatıcı gözünden anlatımına geçildiğini görmekteyiz. Bunun nedeninin ise, hikayenin iki farklı karakter tarafından anlatılmasının anlatımı karıştırabileceği ve hikayenin baş kahraman tarafından anlatılmayan bölümlerinin üçüncü göz tarafından anlatılmasının anlatımı rahatlatacağına düşünülmüş olması muhtemeldir.

Abülkadir Ürkmez, Muzaffer Reşit ve Nurettin Elhüseyni çevirilerinde ise olaylar, kaynak metinde olduğu gibi doktorun ağzından anlatılmıştır. Ancak Abdülkadir Ürkmez'in ve Muzaffer Reşit'in de kaynak metnin çeşitli kısımlarını erek metinlerin dışında bırakarak bir **kısmi çeviri stratejisi** uygulamış oldukları görülmektedir.

Örneğin, "-three bells in the sea phrase-" ve "Had there been a breath of wind, we should have fallen on the six mutineers who were left aboard with us, slipped our cable, and away yo sea. Bu the wind was wanting;" ifadeleri erek dile aktarılmamıştır. Bunun yerine ise "Harekete geçmek için doğru anı bekliyorduk; fakat o an bir türlü gelmiyordu" cümlesi, kaynak metinde bu anlama denk gelecek herhangi bir ifade bulunmamasına rağmen erek metne eklenmiştir. Burada, kaynak metindeki ilgili cümleleri kısaltarak ve çeşitli detayları atarak daha kolay ifade edilebilir hale getirerek metni yeniden üretme çabası görülmektedir. Aynı durum, "With the men in the temper they were in, it seemed an even chance if we should see the lad again," "The pitch was bubbling in the seams; the nasty stench of the place turned me sick; if ever a man smelled fever and dysentery, it was in that abominable anchorage" ve "and a man sitting in each, hard by where the river runs in. One of them was whistling "Lillibullero."" ifadelerini erek metnin dışında bırakan Muzaffer Reşit çevirisi için de geçerlidir. Muzaffer Reşit ve Abdülkadir Ürkmez'in metinlerinde de bir kısmi çeviri stratejisi uygulanmıştır. Ancak bu stratejinin, Melih Ergun'un uyguladığı kısmi çeviri stratejisinden farkı, kaynak metni özetleme çabası içinde olmamasıdır.

Nurettin Elsäeyni ise, Abdülkadir Ürkmez çevirisinde yer almayan “*Had there been a breath of wind, we should have fallen on the six mutineers who were left aboard with us, slipped our cable, and away yo sea. Bu the wind was wanting;*” ifadesini Rüzgarın azıcık esmesi halinde, bizimle birlikte gemide kalan altı isyancının tepesine inecek, palamarımızı çekecek ve denize açılacaktık. Ama rüzgardan eser yoktu;” olarak, Muzaffer Reşit çevirisinde yer almayan “*With the men in the temper they were in, it seemed an even chance if we should see the lad again* ” ve “*The pitch was bubbling in the seams; the nasty stench of the place turned me sick; if ever a man smelled fever and dysentery, it was in that abominable anchorage*” ifadelerini ise “Adamların içinde bulunduğu ruh halini düşününce, delikanlıyı tekrar görme şansımız yarı yarıya gibi görünüyordu.” ve “Kirişler arasındaki zift kaynıyordu. Etrafi sarmış olan koku midemi ağzıma getirdi. Dünyada insanın humma ve dizanteri kokusunu alabileceği bir yer varsa, o iğrenç liman olmalıydı herhalde” olarak çevirmiştir. Burada Nurettin Elhäeyni’nin, hem bütün anlamları olduğu gibi aktarma hem de kaynak metindeki cümle yapılarını koruma yönünden, sözcüğü sözcüğüne bir çeviri gerçekleştirmeye çalışmış olduğunu gözlemlemek mümkündür.

Buna ek olarak, çevirmenlerin uyguladıkları çeviri stratejilerinin yanı sıra, gözden kaçırdıkları çeşitli dil öğelerinin de metinlerde farklılıklara neden olduğunu görebilmekteyiz. Örneğin, diğer çevirilerde kaynak metinle aynı şekilde “Lillibullero” olarak aktarılmış olan ya da aktarılmaması tercih edilen şarkının ismi, İlhan Eti çevirisinde “killibullero” olarak aktarılmıştır.²⁹ Bunun nedeni, kitapta anlatılan durumun baş kahramanlar açısından hayatı bir tehlike içermesi nedeniyle, çevirmende oluşan çağırışım sonucunda, İngilizce’de “öldürmek” anlamına gelen “kill” kelimesini şarkının isminin başına eklemek olabileceği gibi, Q klavyede “k” harfinin “l” harfinin hemen yanında bulunması gibi daha basit bir sebebe bağlanması da mümkün olabilir.

²⁹ Robert Louis Stevenson, **Define Adası**, Engin Yayıncılık, Türkçesi: İlhan Eti, İstanbul, Eylül 1989, s.125

Yukarıdaki alıntının yapılmış olduğu XVI. Bölüm, kaynak metinde, “Narrative Continued by the Doctor: How the Ship Was Abandoned” olarak adlandırılmıştır. Bu bölümün başlığının da alıntılarda görebildiğimiz üzere farklılıklar göstermektedir. Başlıkların, çevirmenlerin ifade ediş tercihlerin bağlı olarak birbirleriyle çeşitli farklılıklar göstermesine rağmen, Can Yücel çevirisiyle olan farklılıkları ise daha da ilginçtir. Bu kısımda anlatılan kısımların geçtiği bölüme, Can Yücel tarafından “Hispaniola’yı Terk Ediş ve Adada Savaş” adı verilmiştir. Başlıktaki “Adada Savaş” ifadesinin, Can Yücel’in birkaç bölümü birleştirmesi ve kaynak kitaptaki bölümlenmeyi takip etmemesidir. Ancak ilginç olan şudur ki, başlıkta, olayların “doktorun” ağzından anlatılacağına dair de herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Böylece anlatıcı değişiminden okur haberdar olmamıştır.

Yukarıda alıntılanmış olduğumuz kaynak metin, Can Yücel tarafından şu şekilde çevrilmiştir:

İki sandal, saat bir sıralarında kıyıya gittiklerinde ben ranzamda uyukliyordum. Hunter kamaraya geldi.
“Yargıç” dedi, “Jim Hawkins adamlarıyla kararı çıktı.”
“Şaşırdım,” dedi Yargıç, “o çocuğa güvenirim. Ama, belki, o korsanlar öldürdüler onu. Ne yapabiliriz kaptan?”³⁰

Can Yücel’in metninin bu bölümünde, başlıktan anlatının bundan sonrasının doktor tarafından gerçekleştirildiğinin anlaşılması, metnin içinde bunu belirtecek bir ifade geçmemesi ve daha önceki bölümlerin Jim Hawkins’in ağzından anlatılmış olması nedeniyle, okuyucu açısından kafa karıştırıcı bir durum oluşturulmaktadır.

Akşit Göktürk’ün çevirisinde ise bölüm başlığı olarak “Doktor Livesey Anlatıyor” konularak bu sorun aşılmıştır. Akşit Göktürk çevirisinde ise bu bölüm aşağıdaki gibi aktarılmıştır:

Öğle üzeri saat birde kamaramda dinlenirken iki sandal kıyıya gitti. Hunter içeri girdi.

³⁰ Stevenson, **Define Adası**, Sim Yayınları, s.51

“Efendim, Jim Hawkins de adamlarla kıyıya çıktı,” dedi.

Bay Trelawney ile konuştum hemen.

“Çok şaşırdım” dedi o da, “gerçi çocuğa güvenimiz tamdır, ama o korsanlar öldürebilirler kendisini. Ne önlem alabiliriz kaptan?”³¹

Burada dikkati çeken bir diğer öge de, Akşit Göktürk’ün “Efendim, Jim Hawkins de adamlarla kıyıya çıktı,” olarak aktardığı ifadenin, Can Yücel’in çevirisinde “Jim Hawkins adamlarıyla karayı çıktı.” Olarak geçmesidir. Can Yücel’in çevirisinden, adamların Jim Hawkins’e ait olduğu gibi bir yanlış anlam çıkmaktadır. Bu da, “killibullero” örneğinde olduğu gibi çevirmenlerin aktarım ve ifade hatalarına örnek olarak verilebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın 100 Temel Esere ilişkin olarak yayınladığı genelge incelendiğinde, eserlerin çeviri kimliğiyle ilgili herhangi bir ifade bulunmadığı dikkat çekmektedir. Genelge, kısmi çevirilerle ilgili bir ibare içermemekle birlikte, içinde yer alan eserlerin ilköğretim öğrencileri için uygun olduğunu ifade ettiğinden, kısmi çeviri stratejisi uygulanmış olan eserlerin genelgede belirtilen amaçlar olan çocuklara dil bilinci kazandırılmasına ne ölçüde hizmet edeceği şüphelidir. Genelgede, bu listenin bir diğer amacının da çocuklara Türkçe ve Kültür açısından kazanımlar sağlamak olduğu belirtilmiştir. Oysa çevirilerin büyük bir çoğunda yabancı kültürel öğelerin metin dışı bırakıldığını görmekteyiz. Bu nedenle, bu genelgenin yarattığı piyasa talebini karşılamaya yönelik olan bu çevirilerin, genelgede ifade edilen amaçların büyük bir çoğunluğunu yerine getirmediğini görebilmekteyiz. (“İlköğretim İçin 100 Temel Eser Genelgesi” için kbz. EK-3)³²

Kısmi çeviri stratejisinin uygulanmamış olması bakımından Nurettin Elhüseyni çevirisi incelediğimiz diğer çevirilere göre farklılık göstermektedir. Abdülkadir Ürkmez, Muzaffer Reşit ve Melih Ergun çevirilerinde özet kısmi çeviri stratejilerine başvurulmuştur. Bundan yola çıkarak, 300 sayfadan kısa olan çevirilerin temel olarak

³¹ Stevenson, **Define Adası**, Can Yayınları, s.59

³² “İl Millî Eğitim Müdürlüğü Genelge No: 2005/70” **Millî Eğitim Bakanlığı** (Çevrimiçi) <http://iogm.meb.gov.tr/files/mevzuat/45.pdf>, 22 Ağustos 2009

kısmi çeviri stratejileriyle oluşturulduğunu söylemek mümkündür. 300 sayfadan uzun çeviri sayısının sadece 5 olması ve bunlardan 2 tanesinin 1956 ve 1970 yıllarına ait olması, Şeref Yılmaz tarafından “yayına hazırlanan” 2 tanesinin ise içeriğinin güvenilirliği bakımından ciddi şüpheler duyulabileceği düşünüldüğünde, **Define Adası**'nı tam metin olarak okumak isteyen okuyucuların ne kadar az bir şansa sahip oldukları görülmektedir. Çevirilerin hemen hemen hiçbirinde kısaltılmış metinler olduklarını ifade eden bir ibare de bulunmadığı için, erek dildeki okuyucuların, tam metni okuduğunu sanmasına rağmen kısmi çevirileri ve yazarın görünürlüğünü ortadan kaldıran görünürlük değişimi stratejileriyle hazırlanmış çevirileri okumaları ihtimali ise son derece yüksektir. Bu açıdan, Chesterman'ın çeviri etiğinde üzerinde durduğu açıklık ve doğruluk değerlerine uygun davranılmamıştır.

SONUÇ

“Robert Louis Stevenson’ın Yazımsal Eserlerinin Türkçe Çevirilerinin Betimlenmesi” konulu tezim kapsamında, Stevenson’ın, başta **Define Adası** olmak üzere yazımsal eserlerinin Türkçeye ne zaman, kimler tarafından ve nasıl aktarıldığı incelenmiş, bu eserlerin kaynak ve erek kültürde nasıl bir konuma sahip olduklarına dair sonuçlara ulaşılması amaçlanmıştır.

Robert Louis Stevenson’ın çoğul dizge açısından erek kültürdeki yeri konusunda bir şeyler söylemek için, ister istemez kaynak kültürdeki yeriyle bir karşılaştırma yapmak gerekir. İngiliz ve İskoç edebiyatının en önemli kalemlerinden olan Stevenson 19. yüzyılın son çeyreğinde yazmaya başlamıştır ve kendi dilinde yirmi dokuz eser vermiştir. Bunların arasında **Define Adası** ve **Kaçırılan Çocuk** gibi çocuk edebiyatı kapsamında sayılabilecek macera romanlarının yanı sıra **Child’s Garden of Verses**, **Songs of Travel and Other Verses** ve **Underwoods** gibi çeşitli şiir kitapları ve **An Inland Voyage**, **Travels with a Donkey in the Cévennes** ve **In the South Seas** gibi gezilerini anlattığı anı kitapları da bulunmasına rağmen, yazar, erek kültürde şair, gezi ve anı kitabı yazarı olarak değil, daha çok çocuk edebiyatı yazarı kimliğiyle tanınmaktadır.

Kaynak kültürde yirmi dokuz eseri bulunan Stevenson’ın, Türkçe’ye sadece dört romanının ve iki öykü kitabının (onlar da kısmen) çevrilmiş olması Türkiye’deki çeviri yazın açısından bir eksiklik olarak kabul edilebilir. Bu durum, erek kültürün repertuarını oluşturan güçlerin kararları doğrultusunda, dünya yazarlarının, yazın dünyasına yaptıkları katkıların, erek kültürde ancak kısmi olarak tanınabildiğine işaret etmektedir. Bu nedenle, Türkçe’ye sadece **Treasure Island**, **The Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde**, **Kidnapped** ve **The Black Arrow: A Tale of Two Roses** romanları çevrilmiş olan Stevenson’ın, erek kültürün dönemsel “ihtiyaçları” doğrultusunda alınan kararlarla, bir gezi yazısı kitapları yazarı ya da şair

olarak değil, bir "çocuk kitapları yazarı" ya da "macera romanları yazarı" olarak "tekil" bir kimlikle tanınmak zorunda bırakıldığını iddia edebiliriz.

Çevirilerin hangi yıllarda gerçekleştirildiğini incelediğimizde, 19. yüzyılın son çeyreğinde yazılan **Define Adası**'nın dilimize ilk kez 1939'da Muzaffer Nayır tarafından çevrildiğini ve bu çevirinin, dönemin önemli yayınevlerinden, özellikle popüler dünya edebiyatı ve edebiyat klasiklerini aktarma konusunda önemli işlere imza atmış bir yayınevi olan Kanaat Kitabevi tarafından basıldığını görmekteyiz.

Muzaffer Nayır çevirisinden başlayarak, Türk yazın dizgesinde **Define Adası**'nın macerasını çeviri politikaları ve normlar açısından değerlendirmemiz, eserin erek kültürdeki yeri hakkında önemli veriler sunmuştur. Eser, dilimize ilk kez 1939 yılında yani kaynak kültürdeki yayın tarihinden 56 yıl sonrası aktarılmıştır. Başka pek çok dile çok daha erken aktarıldığı bilgisine dayanarak bu gecikmenin, dönemin kültürel gereksinimleri açısından aktarılması "acil" eserlerden biri olarak görülmemesine bağlanabilir.

1939 yılından itibaren, 1992 yılına kadar erek kültürde 39 çevirisi olan kitabın 1992'den 2000 yılına kadar 15 çevirisi yapılmıştır. 1939'dan 1960'lı yıllara kadar çeşitli uzunluklarda 9, 60'lı yıllarla 80'li yıllar arası 30 çeviri, 90'lı yıllarda 15 çevirisi bulunmaktadır, 2000'li yıllardan sonra ise erek kültürde 53 farklı **Define Adası** çevirisi bulunmaktadır. 1939'dan beri yayınlanan bu kitaplardan sadece 5 tanesi tam metindir. Bu çevirilerin hepsinde bir çocuk edebiyatı eseri olduğu vurgulanmıştır. Bir çocuk klasiği olarak erek kültüre sunulmuştur.

2000 yılından sonra dikkat çekici bir ivme kazanan bu artış, baskı sayılarına bakıldığında da rahatça görülebilmektedir. 2000 yılına kadar 67 baskısı yapılan **Define Adası**, 2000 yılından itibaren 69 kere basılmıştır. İlk kez 1939 yılında, yani kaynak kültürde ilk yayın tarihinden neredeyse yarım asır sonra dilimize kazandırılmış olan bu eser hala bir yerlerde çevrilmeye, uyarlanmaya ya da yayına hazırlanmaya devam ediyor olabilir.

Stevenson'ın toplam eser sayısı ile Türkçe'ye çevrilmiş eserlerinin sayısı arasında büyük bir fark olduğu ve **Define Adası**'nın çeviri sayısı ile Stevenson'ın çevrilmiş diğer eserlerinin çeviri sayıları arasında uçurum sayılabilecek bir fark bulunduğu görülebildiği gibi, **Define Adası**'nın da 2000 yılından önceki baskı ve çeviri sayıları ile 2000 yılından sonraki baskı ve çeviri sayıları arasında da bir uçurum bulunmaktadır. Bütün bunlar, bir yazarı ya da bir dizi önemli eseri belirli bir düzen ve önceden belirlenmiş ölçütler çerçevesinde erek kültüre kazandırma çabasından çok, yayıncıların, piyasa koşulları çerçevesinde, talep göreceğini ya da kârlılık sağlayacağını düşündükleri eserlere kuralsızca yoğunlaşmalarına işaret etmektedir.

Çocuk edebiyatının önemli eserlerinden kabul edilen **Define Adası**'nın, erişebildiğimiz kaynaklar dahilinde 109 Türkçe çevirisinin bulunması, yazarın sadece çocuk edebiyatı yazarı kimliğiyle değil de, "**Define Adası**"nın yazarı olarak tanınmasına yol açtığını hatta, **Define Adası**'nın erek kültürde yazarından daha önemli bir yer aldığını öne sürebiliriz. Daha önce de belirttiğimiz gibi eserin İlköğretim için 100 Temel Eser Listesi'nde yer alıyor olması, "96 sayfayı geçmeyen, okul öncesi ve ilköğretime yönelik eğitim amaçlı süreli olmayan yayınlar" için bandrol uygulamasının olmayışı, yazarın ölümünün üzerinden yeterince zaman geçtiği için eserin telif hakkına konu olmayışı, 2000'li yıllardaki **Define Adası** artışını açıklamaya yetmektedir. Son yıllarda yukarıda sıraladığımız nedenler, çok sayıda yayınevi için, eser seçiminde belirleyici olmuştur. Hatta bu gerekçelerin yayınevleri için eser seçimiyle ilgili "süreç öncesi normlara" dönüştüklerini söylemek yanlış olmayacaktır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 04.08.2005 tarihli İlk Öğretim Okullarında Okutulacak 100 Temel Eser Genelgesi'nde (Genelge No: 2005/70) de eserlerin, hayatta olmayan yazarlara ait eserler arasından seçildiği ifadesine yer verilmesi bu açıdan dikkat çekicidir.

Başta **Define Adası** romanı sayesinde, erek kültürde sadece bir çocuk edebiyatı yazarı olarak tanıdığımız Stevenson'ın sadece çocuk edebiyatı yazarı kimliğini bile, erek metinlerin bolluğu ve anlaşılabilir ölçütlere göre hazırlanmamaları nedeniyle ne ölçüde tanıyabildiğimiz şüphelidir. Hatta sadece yazarın biçimini ve temalarını tanımak ve aktarmak konusunda değil, "gerçek" "**Define Adası**"nı bulmakta da

sorun yaşanmaktadır. Türkçedeki **Define Adası** “çevirilerinin” sayfa sayıları 32 ile 372 arasında değişmektedir. Bu çevirilerden sadece bir tanesinin kaynak metnin hangi baskısından yapıldığı bellidir. Bir sadeleştirme işleminin yapıldığına dair açık bir ibare içeren eser sayısı ise sadece 3’tür. Buna rağmen sadece 5 çeviri 300 sayfanın üzerindedir ve tam metin sayılabilmektedir. Bir çocuk edebiyatı örneği olması nedeniyle “kısaltılmış versiyonlarının” erek kültürde kolayca yer bulduğu düşünülebilir ama 109 Define Adası’nın bu kadar azında bu türden bilgilerin bulunması şaşırtıcıdır. Ancak bu durumun da, Stevenson’ın yazınsal kimliğinin erek kültüre tanıtılması ya da önemli eserlerinin Türkçe’ye kazandırılması yerine daha ticari bir kaygıya, telif hakkı gerektirmeyen bir eser olan **Define Adası**’nın çevirisinin kaynak dildeki kısaltılmış bir versiyondan yapılması halinde, kaynak dildeki kısaltılmış versiyonun, kısaltmayı gerçekleştiren kişinin “hususiyetini taşıması” nedeniyle telif hakkına tabi olması ve bu nedenle de kaynak dilde sadeleştirme işlemini gerçekleştirmiş olan kişi ve yayınevine belirli bir telifin ödenmesinin gerekli hale gelecek olmasına bağlamak mümkündür.

Çevirmen adı belirtilemeyerek sadece "Yayına Hazırlayan," "Hazırlayan" ya da "Düzenleyen" gibi ibareler kullanılan çok sayıdaki çeviri de yine bu türden ticari kaygılara işaret etmektedir. 109 çeviriden 35 tanesinde çevirmen ya da yayına hazırlayan adı belirtilmemiştir. 30 tanesinde ise çevirmen adı belirtilemeyerek sadece "Yayına Hazırlayan," "Hazırlayan" ya da "Düzenleyen" gibi ibareler kullanılmıştır. Dolayısıyla, çevirmen adı belirtilmemiş çeviriler, **Define Adası** çevirilerinin yarısından fazlasına denk gelen bir orana sahiptir. Buradan yola çıkarak bu 109 **Define Adası**’dan 65 tanesinin yayınevleri tarafından bu ibareler kullanılmadığı için “çeviri” ya da “uyarlama” bile sayılmadığı, öykünün sanki erek kültüre ait bir öykü imiş gibi kabul edildiği söylenebilir.

Toplam 5 adet bulunan 300 sayfanın üzerindeki çevirilerden iki tanesinin "Yayına Hazırlanmış" diğer iki tanesinin de 1956 ve 1970 tarihli çeviriler oldukları düşünüldüğünde, günümüzde erek kültür okuyucusunun kaynak kültürde **Define Adası** olarak bilinen romanı, Stevenson’ın yazdığı şekliyle okumak için ne kadar düşük bir şansa sahip olduğu görülebilmektedir. Ayrıca, kaynak kültürde de bir

çocuk edebiyatı klasiği sayılan bu eseri erek kültür çocukları için neden böylesine yoğun bir biçimde kısaltılma gereğiyle karşılaştığı sorusunun altını çizmek gerekmektedir. Yukarıdaki somut nedenler dışında, **Define Adası**'nda çocuk edebiyatında “uyarlamann” gerektirdiği kısaltmalar ve sadeleştirmeleri içerdiğini söylememiz mümkün görünmemektedir. İlköğretim öğrencileri 7-14 yaş arası çocuklardan oluşmaktadır. Çocuklar 11 yaşından itibaren geniş hacimli, kendilerine uygun pek çok kitabı okuyacak zihinsel kapasiteye sahip olurlar. Türk çocukları için böylesine kısaltılmış versiyonlar hazırlanması, çocuklarımızın anlama kapasitelerinin diğer kültürlerden daha az olduğunun düşünülmesi anlamına gelemeyeceğinden, yukarıdaki ticari kaygılar bu kısaltmalarda etkili olmuştur diyebiliriz.

Bu ticari kaygılar 100 Temel Eser Listesi'nin gerçek amaçlarıyla örtüşmekte midir? Milli Eğitim Bakanlığı'nın İlk Öğretim Okullarında Okutulacak 100 Temel Eser Genelgesi'nde bu eserlerin çocukların yaş düzeyine ve anlama kapasitelerine göre kısaltılmış versiyonlarının kullanılması gerektiğini söyleyen hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Ancak, tam tersine, kitabın bu listede yer alması nedeniyle, tam metin olarak çocuklara okutulmasının uygun olacağı sonucunu çıkarmak mümkündür. Ayrıca bu genelge metinlerin çevirisel kimliğiyle ilgili hiçbir şey söylememektedir. Yine de kısmi çeviri stratejisi kullanılarak hazırlanmış olan eserlerin genelgede belirtilen amaçlar olan çocuklara dil bilinci kazandırılmasına ne ölçüde hizmet edeceği şüphelidir. Genelgede, bu listenin bir diğer amacının da çocuklara Türkçe ve kültür açısından kazanımlar sağlamak olduğu belirtilmiştir. Oysa çevirilerin çoğunda kaynak kültüre ait öğelerin metin dışı bırakıldığını görmekteyiz. Bu nedenle, genelgenin yarattığı bir “pazar” talebini karşılamaya yönelik olan bu çevirilerin, kendi kurallarıyla işleyen bir “piyasanın” ürünü olduklarından olsa gerek, genelgede ifade edilen amaçları yerine getirmediği görülebilmektedir.

Burada, romanın işleviyle ilgili gözlemlerimize de değinmemiz gerekmektedir. 19. yüzyılın sonuna ait bir çocuk romanı, daha önce de belirttiğimiz gibi 20. yüzyılın neredeyse ortalarında ada, deniz, korsanlık ve define gerçekliklerine, temalarına ve kavramlarına uzak bir dile ve kültüre aktarılmıştır. 21. yüzyılın başlarını yaşadığımız şu günlerde ise, bu roman, kültürel eleme stratejisi nedeniyle kaynak kültüre ait pek

çok ögeyi içermeyen erek yazın dizgesinde yer bulmaktadır. Kaynak eser, yazarın özyaşamöyküsel izlerini taşımakta, kaynak kültürün denizcilik ve korsanlık tarihiyle ilgili pek çok bilgi barındırmaktadır. Romanda bazı gerçek tarihsel kişiler anılmaktadır. Kaynak kültürün coğrafyası, adalılık, deniz ve denizcilik gerçekliği öykünün geçtiği tarihsel sahneyi yaratmaktadır. Kısaltılmış versiyonların ise hemen hepsinde bu bileşenlerin çoğu yok olmaktadır. Bunun çocuk edebiyatı açısından bir gereklilik olduğu düşünülebilir ancak, 100 Temel Eser listesinin amacıyla çelişen bir durumdur. Eğer listenin amacı öğrencilerin dünya edebiyatından örnekler tanıtmak, yazarlarının biçimini kavramalarını sağlamak çocuğun dünya kültürünü tanımasını kolaylaştırmaksa, kültürel eleme stratejisi bu amacın gerçekleşmesine engel olmaktadır.

Sayfa sayısı 300'ün altında olan çevirileri kullandıkları çeviri stratejileri açısından değerlendirirsek Chesterman'ın pragmatik stratejiler kapsamında tanımladığı kısmi çeviri stratejisi ile hazırlandıklarını söyleyebiliriz. Yayımlanmış çevirilerin çok büyük bir çoğunluğunu oluşturan bazı metinler, 300 sayfadan kısa olmalarına ve tam metin olmamalarına rağmen, sayfa sayılarının 200'ün üzerinde olmaları nedeniyle tam metin izlenimi vermektedir ve kısaltıldıklarına dair hiçbir ibare içermedikleri için de okuyucu açısından yanıltıcı olabilmektedirler.

Buna ek olarak, Chesterman'ın çeviri stratejileri açısından bakıldığında, tam metin olmayan çevirilerde, Stevenson'ın yazdığı ithaf bölümleri ve okuyucuya hitaben yazdığı şiirler gibi kısımlar da metinden çıkartılarak ya da kısaltılarak verilerek görünürlük değişimi uygulanmakta ve Stevenson'ın görünürlüğü metinde ortadan kaldırılmaktadır. Bu yazarın kimliğinin erek kültüre aktarılmasına engel olmakta, daha önce de söylediğimiz gibi eser erek kültürde yazarından bağımsız bir öykü olarak yer almaktadır. **Define Adası**'nın kısmi çevirilerinde sıklıkla kullanılan diğer pragmatik çeviri stratejilerinin de şunlar olduğunu söyleyebiliriz: kültürel eleme, belirtiklik değişimi, bilgi değişimi, bağdaşıklık değişimi, görünürlük değişimi. Bundan çıkarabileceğimiz sonuç ise erek kültürün yazarı değil eseri ithal ettiği, ancak sadece eseri ithal ederken bile bunu eksik ve belirsiz kriterlere göre gerçekleştirdiğidir. Buradaki temel çelişki şudur: yazınsal eserler, yazarlarının

biçemlerini taşıdıkları onların dünyasını yansıttıkları için “yazımsal” eser kategorisine girerler. Yukarıda saydığımız pragmatik stratejilerin uygulanması sadece “öykünün” aktarımına, üstelik erek kültürün repertuarını oluşturanlarca uygun görüldüğü biçimiyle aktarılmasına neden olmuştur.

Define Adası adıyla yayınlanan Türkçe eserlerin en büyük dilimi, kısaltılmış ve çocuk okurlara sunulmuş ve adı **Define Adası** olan bir öyküyü anlatmaktadır. Ancak bu öykünün, söylemsel yapısıyla, Robert Louis Stevenson öyküsünden çok farklı bir şeye dönüştüğünü kabul etmemiz gerekecektir. Ancak bu çevirilerde yaş grubuna uygunluğun hangi ölçütlerle sağlandığına dair herhangi bir kriter bulunmamakta, zaten çocuklar için yazılmış olan ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından da ilköğretim öğrencilerine tavsiye edilmiş olan bu roman, çoğunlukla ilköğretim öğrencilerinin sahip olduklarından daha düşük bir kavrayış seviyesine sahip oldukları varsayımıyla çevrilmiştir. En büyük tehlike, bu çevirilerin bilinçli uyarlamalar değil, ticari kaygılarla herhangi bir kriter gözetilmeksizin gerçekleştirilmiş “uyarlamalar” olmalarıdır. Bu çevirilerin bir kısmında intihal çevirilerin mevcut olmasının da söz konusu olduğunu düşündüğümüzde, Türk okuyucusunun, **Define Adası**'nı okumak istediğinde kitapçıdan bir çeviri seçmenin sonucunda okuyacağı metnin, kaynak metni ne derece yansıtacağı ve kalite düzeyinin ne olacağı şüphelidir. Define Adası'nın ve Stevenson'ın başına gelen, telif haksız diğer eserlerin ve yazarların da başına gelebilir ve gelmektedir. Bunun sonucu ise Türk okuyucusunun yabancı yazarları ve eserleri eksik ve yanlış tanımalarıdır. Bu nedenle, çocuk edebiyatı sadeleştirmelerinin ve çevirilerinin, yayınevleri tarafından rasgele değil, belirli kriterler çerçevesinde gerçekleştirilmesi zorunludur. Türk okuyucusunun, yabancı yazarları ve eserleri doğru tanması ve çocuk okuyucuların da kültür dünyalarının ve dil becerilerinin Milli Eğitim Bakanlığı'nın genelgesinde belirtildiği şekilde gelişebilmesi için bu gereklidir.

KAYNAKÇA

- Ambrosini, Richard,
Richard Dury: “Introduction,” **Robert Louis Stevenson: Writer of Boundries**, Ed: Richard Ambrosini, Richard Dury, University of Wisconsin Press, 2006, s. xiii-xxix
- Arata, Stephen D.: “Robert Louis Stevenson,” **The Oxford Encyclopedia of British Literature**, Vol. 5, Ed: David Scott Kastan, Oxford University Press, 2006, s. 99-102
- Arata, Stephen D.: “The Sedulous Ape: Atavizm, Professionalism, and Stevenson’s Jekyll and Hyde” **Criticism**, Vol. 37. 1995, s. 240
- Ankara Üniversitesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi) Kütüphanesi
<http://papyrus.ankara.edu.tr/web/catalog/results.php?lst=1>, 19 Ocak 2009
- Antoloji.com: (Çevrimiçi)
<http://kitap.antoloji.com/kisi.asp?CAS=133124>, 05 Şubat 2009
- Arata, Stephen: “Stevenson, Morris and the Value of Idleness,” **Robert Louis Stevenson: Writer of Boundries**, University of Wisconsin Press, 2006, s. 3-13.
- Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
<http://kutuphane.atauni.edu.tr/>, 26 Ocak 2009

- Boğaziçi Üniversitesi
Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
http://seyhan.library.boun.edu.tr/search~S5/a?Stevenso n%2C+Robert+Louis%2C+1850-1894&search_code=a19 Ocak 2009
- Bahçeşehir Üniversitesi
Barbaros Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
<http://library.bahcesehir.edu.tr/>, 19 Ocak 2009
- Bastin, Georges L.: “Adaptation,” **Routledge Encyclopedia of Translation Studies**, Ed: Mona Baker, Routledge, 2001, s.5-8 (Çevrimiçi)
http://www.google.com/books?hl=tr&lr=&id=ewBfSB o8rRsC&oi=fnd&pg=PP10&dq=adaptation+translatio n+theory&ots=84c8UyprhL&sig=BiXCbSovBpLdxyH m5zXDPC_CG_0, 27 Haziran 2009
- Başkent Üniversitesi
Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
<http://lib.baskent.edu.tr/katalogtarama.html>, 19 Ocak 2009
- Bilkent Üniversitesi
Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
http://bliss.bilkent.edu.tr/blissweb.php?database=BILK UTUP&dil=0&islem=0&firsthit=0&ready=-1&a=field&p=0&e=0&b=OG0&c=OG0&k=* &n=* &maxhits=20&yontem=K&vol=1&outputformat=1&z=U&searchindex=AUK%2FAUS%2F&query=stevenso n, 19 Ocak 2009
- Borges, Jorge Luis: “Borges and I,” **Labyrinths: Selected Stories and Other Writings**, İngilizce’ye Çeviren: James E. Irby, New Directions Publishing, 2007, s. 246-247

- Butler, Lisa: “That damned old business of the war in the members: The Discourse of (In)Temperance in Robert Louis Stevenson’s *The Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde*”; *érudit*, Issue: 44, Kasım 2006, (Çevrimiçi) <http://www.erudit.org/revue/ron/2006/v/n44/014000ar.html>, 30 Ekim 2009
- Calvino, Italo: “Il dottor Jekyll [Dr Jekyll and Mr Hyde]”, *Saggi*, Ed: Barengi, İngilizce’ye çeviren: Fruttero ve Lucentini, 1995, s. 982-8
- Can Yayınları: “Yazar Hakkında: John Connell” (Çevrimiçi) http://www.canyayinlari.com/LabourerDetails_John-Connell_450.aspx, 10 Kasım 2008
- CinaiRoman: “Elektronik Katalog” (Çevrimiçi) <http://www.cinairoman.com/seriler.php>, 21 Ocak 2009
- Çakır, Hatice “A Selective Study on Three Different Translations of John Steinbeck’s of *Mouse and Men*,” 2003, Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
- Çanakkale Üniversitesi Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi) http://193.255.97.21/fmi/xsl/yordam/y1_liste.xsl?db=YordamBT&lay=web_arama&Eleme%23=%3d+&T%3%bcr=&Alt+T%3%bcr=&%c5%9eekil=&Ortam=&%23008+Dil=&%23008+Yay%c4%b1n+Tarihi=&cYeniler=&cAla nlar=stevenson&-token.gt=0&-token.tk=tk&-token.d=1&-token.yzyzm=yzm&-find, 02 Şubat 2009

- Chesterman, Andrew: **Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory**, Amsterdam & Philadelphia, John Benjamins Publishing Co.
- Chesterman, Andrew: “Description, Explanation and Prediction: A Response to Gideon Toury and Theo Hermans” **Current Issues in Language and Society**, Vol. 5 No. 1&2, 1998, s.91-98
- Chesterman, Andrew: “Memetics and translation strategies” **Synapse**, Issue: 5, 2000, s. 1-17
- Collyer, Fran: “Frankenstein Meets the Invisible Man: Science, Medicine and a Theory of Invention” **Electronic Journal of Sociology**, 1996 (Çevrimiçi)
<http://sociology.org/content/vol002.002/collyer.html>,
30 Ekim 2008
- Çukurova Üniversitesi
Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
http://bliss.cukurova.edu.tr/cgi-bin/w3advancedtr?firsthit=0&ready=-1&a=4&p=0&e=0&b=OG0&c=OG0&k=* &n=* &database=CUKUROVA&seachindex=YZK%2FYZS%2F&yontem=K&query=stevenson&maxhits=10&vol=1&outputformat=1&z=A, 19 Ocak 2009
- Dury, Richard: “Robert Louis Stevenson: Bibliography: Detailed List of Works” (Çevrimiçi)
http://dinamico2.unibg.it/rls/bib_detailed.html, 02 Ocak 2009

- Dury, Richard: “Robert Louis Stevenson: Bibliography: Short List of Works,” (Çevrimiçi) http://dinamico2.unibg.it/rls/bib_short.htm, 27 Ekim 2008
- Dury, Richard: “Robert Louis Stevenson: Critical Reception,” (Çevrimiçi) <http://dinamico2.unibg.it/rls/critrec.htm>, 25 Ekim 2008
- Ekmekçi, Aslı “The Shaping Role of Retranslations in Turkey: The Case of Robinson Crusoe,” 2008, Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Öğr. Gör. Dr. Müge Işıklar Koçak
- Eren Kitap: (Çevrimiçi) www.eren.com.tr, 20 Ocak 2009
- Ezard, John: “The story of Dr Jekyll, Mr Hyde and Fanny, the angry wife who burned the first draft” **Guardian.co.uk**, 25 Ekim 2000 (Çevrimiçi) <http://www.guardian.co.uk/uk/2000/oct/25/books.booknews>, 30 Ekim 2008
- Fergus, David: “A Major Minor Poet?” (Çevrimiçi) <http://textualities.net/writers/features-n-z/stevensonrl02.php>, 21 Ekim 2008
- Free Advice®: “Copyright Law”, (Çevrimiçi) http://law.freeadvice.com/intellectual_property/copyright_law/copyright_protection.htm, 10 Kasım 2008
- Galatasaray Üniversitesi
Suna Kıraç Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi) <http://tarama.gsu.edu.tr/Yordam.htm>, 19 Ocak 2009

- Hacettepe Üniversitesi
Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
http://katalog.hacettepe.edu.tr/search*tur/astevenson/astevenson/1%2C45%2C61%2CB/exact&FF=astevenson+robert+louis+1850+1894&1%2C10%2C,
http://katalog.hacettepe.edu.tr/search*tur/astevenson/astevenson/1%2C45%2C61%2CB/exact&FF=astevenson+robert+louis&1%2C2%2C, 19 Ocak 2009
- Harper, Kenneth E.
Bradfor A. Booth: “Russian Translations of Nineteenth Century English Fiction” **Nineteenth-Century Fiction**, Vol. 8, No. 3, Aralık 1953, s. 188-197
- HepsiBurada: (Çevrimiçi)
<http://www.hepsiburada.com/search.aspx?catID=2&stext=stevenson>, 20 Ocak 2009
- İleri, Selim: “Dünyanın Elçileri”, **Zaman Avrupa**, 28.07.2008 (Çevrimiçi) <http://us.zaman.com.tr/us-tr/yazarDetay.do?haberno=29522>, 10 Kasım 2008
- İlk Nokta: (Çevrimiçi)
<http://www.ilknokta.com/aramasonuc.html>, 20 Ocak 2009
- İmge Kitabevi: (Çevrimiçi)
http://www.imge.com.tr/person.php?person_id=49044, 20 Ocak 2009
- Irmak Okulları: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)

- Kütüphanesi: <http://kutuphane.irmak.k12.tr/fmi/xsl/br/recordlist.xsl>,
05 Şubat 2009
- İBB Atatürk Kitaplığı: “Elektronik Katalog”
(Çevrimiçi)
<http://katalog.ibb.gov.tr/Yordam.htm>, 03 Şubat 2009
- İBB Atatürk Kitaplığı: “Nadir Eserler Elektronik Katalogu”
(Çevrimiçi)
<http://katalog.ibb.gov.tr/Yordam01.htm>, 03 Şubat 2009
- İBB Esenler Barış
Manço Halk ve Çocuk
Kütüphanesi: “Elektronik Katalog”
(Çevrimiçi)
<http://katalog.ibb.gov.tr/Yordam09.htm>,
03 Şubat 2009
- İBB Eyüpsultan Halk
ve Çocuk Kütüphanesi: “Elektronik Katalog”
(Çevrimiçi)
<http://katalog.ibb.gov.tr/Yordam03.htm>,
03 Şubat 2009
- İYTE Üniversitesi
Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
[http://bliss.iyte.edu.tr/cgi-
bin/bliss/w3advanced?firsthit=0&ready=-
1&a=%2Feasy.php%3Fbank%3DIYTELIB&p=0&e=0
&b=OG0&c=OG0&k=* &n=* &database=IYTELIB&s
earchindex=AUK%2FAUS%2F&yontem=K&query=st
evenson&maxhits=100&vol=1 &outputformat=1&z=A](http://bliss.iyte.edu.tr/cgi-bin/bliss/w3advanced?firsthit=0&ready=-1&a=%2Feasy.php%3Fbank%3DIYTELIB&p=0&e=0&b=OG0&c=OG0&k=* &n=* &database=IYTELIB&searchindex=AUK%2FAUS%2F&yontem=K&query=stevenson&maxhits=100&vol=1 &outputformat=1&z=A),
19 Ocak 2009

- James, Henry: “The Art of Fiction,” **Longman’s Magazine** 4, 1884 (Çevrimiçi) <http://www.mantex.co.uk/ou/aa810/james-05.htm>, 5 Ocak 2009
- Karadağ, Ayşe Banu “Edebiyat ve Kültür Dizgesini Şekillendirmede İdeolojik Açıdan Çevirinin ve Çevirmenin Rolü,” 2003, İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi, Danışman: Prof. Dr. Ayşe Dilek Erborra
- Kınacıoğlu, Naci: “FSEK’in Bazı Maddelerinin Değişiklik Tasarısı Hakkında Görüşler” (Çevrimiçi) <http://www.ilesam.hacettepe.edu.tr/kinacioglufsek.html> 12 Ocak 2009
- KitapTürk: (Çevrimiçi) http://www.kitapturk.com/booksall/Kitaplar/authid/Yazar/3468/R_L_Stevenson.htm, 20 Ocak 2009
- Kucich, John: “Melancholy Magic: Masochism, Stevenson, Anti-Imperialism”, **Nineteenth Century Literature**, Vol. 56 No. 3, 2001, s. 364-400
- Küçükbezirci, Yağmur “Theories and Practice of Translation: A Study of Two Translations of the Pearl,” 2003, Selçuk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Yard. Doç. Dr. Nazan Tutaş
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: “Toplu Katalog Sorgulaması” (Çevrimiçi), <http://212.175.177.133/web/catalog/results.php?lst=1>, 05 Şubat 2009

- Livesey, Margot: “The Double Life of Robert Louis Stevenson,” **The Atlantic**, Kasım 1994 (Çevrimiçi)
<http://www.theatlantic.com/doc/199411/robert-louis-stevenson>, 24 Ekim 2008
- Lundy, Iain: “Isolated Grave for Treasure Island Author”, 5 Eylül 2006 (Çevrimiçi)
<http://heritage.scotsman.com/robertlouisstevenson/Isolated-grave-for-Treasure-Island.2808063.jp>, 23 Ekim 2008
- Marmara Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi
Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
http://katalog.marmara.edu.tr/fmi/xsl/yordam/y1_liste.xsl?-db=YordamBT02&-lay=web_arama&Eleme%23=%3d+&T%c3%bcr=&Alt+T%c3%bcr=&%c5%9eekil=&Ortam=&%23008+Dil=&%23008+Yay%c4%b1n+Tarihi=&cYeniler=&cAlanlar=stevenson&-token.gt=0&-token.tk=tk&-token.d=1&-token.yzyzm=yzm&-find, 02 Şubat 2009
- Marmara Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
http://katalog.marmara.edu.tr/fmi/xsl/yordam/y1_liste.xsl?-db=YordamBT&-lay=web_arama&Eleme%23=%3d+&T%c3%bcr=&Alt+T%c3%bcr=&%c5%9eekil=&Ortam=&%23008+Dil=&%23008+Yay%c4%b1n+Tarihi=&cYeniler=&cAlanlar=stevenson&-lay.response=web_liste&-max=10&-token.d=1&-token.tk=tk&-token.yzyzm=yzm&-token.gt=0&-encoding=UTF-8&-token.error=y1_liste.xsl&-find&-token.yzyzm=yzm, 02 Şubat 2009

- Menikoff, Barry: **Narrating Scotland: The Imagination of Robert Louis Stevenson**, University of South Carolina Press, 2005
- Metin, Gökçe "J.D. Salinger'in The Catcher in the Rye Romanının İki Çevirisi Üzerine Bir İnceleme," 2003, Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
- Milli Kütüphane: "Elektronik Kütüphane Katalogu" (Çevrimiçi) http://mksun.mkutup.gov.tr/F/Y7VEEF9J77XUGUJ179TQICCHY3X6SVQU85DYBU2IEECTERVMYM-00926?func=find-b&request=stevenson+robert+louis&find_code=WAU&filter_code_1=WLN&filter_request_1=&filter_code_2=WYR&filter_request_2=&filter_code_3=WYR&filter_request_3=&filter_code_4=WMT&filter_request_4=&x=0&y=0, 19 Ocak 2009
- NadirKitap: (Çevrimiçi) <http://www.nadirkitap.com/kitapara.php?siteden=evet&alan=yazaradi&kelime=stevenson&anasayfaara=ARA>, 21 Ocak 2009
- Neydim, Necdet: "Masumiyetini Tamamen Kaybeden Seçki: 100 Temel Eser" **Radikal Gazetesi**, 30 Ağustos 2006 (Çevrimiçi) http://www.radikal.com.tr/haber.php?haber_no=197202, 6 Kasım 2008.
- Newmark, Peter: **A Textbook of Translation**, Longman, 1988
- NGStores: (Çevrimiçi) <http://www.ngstores.com/arama/>, 21 Ocak 2009

- Onuk, Emine Burcu: “Çocuk Yazını Alanındaki Yapıtların Tam Çevirileri ile Kısaltılmış Çevirileri Arasındaki Biçimsel Farklılıklar,” Bitirme Projesi, Danışman: Taner Karakoç, Bahar 2007
- Pandora Kitabevi: (Çevrimiçi)
<http://www.pandora.com.tr/kisi.aspx?id=18595>, 20 Ocak 2009
- Perrot, Jean: “Pan and Puer Aeternus: Aestheticism and the Spirit of the Age” **Poetics Today**, Vol. 13, No. 1, Children's Literature, Duke University Press, Bahar 1992, s. 155-167
- Prideaux, Colonel W.F.: **A Bibliography of the Works of Robert Louis Stevenson**, 1903 (Çevrimiçi)
http://www.archive.org/stream/bibliographyofwo00pridrich/bibliographyofwo00pridrich_djvu.txt, 21 Mart 2009
- Pym, Anthony: “Propositions on cross cultural communication and translation” **Target**, Vol. 16, Issue 1, John Benjamins Publishing Company, 2004, s. 1-28
- Robinson, Roger: **Robert Louis Stevenson: His Best Pacific Writings**, University of Queensland Press, 2004
- Sahibinden.com: (Çevrimiçi)
http://www.sahibinden.com/search.php?b%5Bsearch_text%5D=stevenson, 24 Ocak 2009

- Shavit, Zohar: **Poetics of Children's Literature**, University of Georgia Press, 1986
- Spence, Sean A.: "The Strange Case of R.L. Stevenson," **British Medical Journal**, Vol. 323 (7311), Eylül 2001, s.519
- Stevenson, Robert Louis: **Across The Plains**, 1892 (Çevrimiçi)
<http://www.gutenberg.org/etext/614>, 30 Ekim 2008
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Alfa Yayınları, Çeviren: Abdülkadir Ürkmez, İstanbul, 2001
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Altın Kitaplar, Türkçesi: Gülten Suveren, Şubat 1982
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Altın Kitaplar, Türkçesi: Gülten Suveren, İstanbul, Şubat 1992
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Bilgi Yayınevi, Resimler: Milo Winter, 5. Bs., Ankara, Ocak 2007
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Can Yayınları, Türkçesi: Akşit Göktürk, Resimleyen: Selçuk Erdoğan, İstanbul, 1983
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Dilek Yayınevi, Türkçesi: Oya Özdilek, İstanbul, Mart 1975
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Engin Yayıncılık, Türkçesi: İlhan Eti, İstanbul, Eylül 1989
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Ergun Yayınları, Hazırlayan: Melih Ergun, Resimleyen: Neşe Özkök, 8. Bs., Ankara, 1999

- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Görsel Yayınlar, Resimleyen: Timuçin Tarhanlı, 1983
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Halk El Neşriyatı A.Ş., Armağan Çocuk Klasikleri, Çeviren: Özay Süsoy, Resimler: Ersal Yavi, İstanbul, 1970
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, İnkılap Kitabevi, Düzenleyen: Öner Kemal, İstanbul, 2000
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, İyigün Yayınları, İstanbul, 1970
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Parıltı Yayıncılık, Türkçesi: Harun Yılmaz, İstanbul, 2005
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Rafet Zaimler Yayınevi, Çeviren: Necmettin Arıkan, 1956
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Remzi Kitabevi, Çeviren: M. Barlas Çevikus, İstanbul, Aralık 2006
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Serhat Yayınları, Çeviri: Beste Akpul, İstanbul, 2004
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Sim Yayınları, Türkçesi: Can Yücel, 1992
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Sosyal Yayınlar, Çeviren: Alev Türker, İstanbul, Mayıs 1985
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Çeviren: Nurettin Elhüseyni, İstanbul, 2007

- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Varlık Yayınları, Çeviren: Muzaffer Reşit, 3. Bs., İstanbul, Şubat 1965
- Stevenson, Robert Louis: **Define Adası**, Varlık Yayınları, Milliyet, Çeviren: Muzaffer Reşit, 1995
- Stevenson, Robert Louis: **Dr. Jeckyll and Mr. Hyde**, Önsöz: Vladimir Nabokov, Signet Classics, 2003
- Stevenson, Robert Louis: **Essays in the Art of Writing**, 1919 (Çevrimiçi) <http://www.gutenberg.org/etext/492>, 30 Ağustos 2006
- Stevenson, Robert Louis: **Letters of Robert Louis Stevenson**, Volume 2 (Çevrimiçi) <http://www.gutenberg.org/etext/637>, 21 Ekim 2008
- Stevenson, Robert Louis: **Sesler Adacığı**, Dost Kitabevi Yayınları, 1999.
- Stevenson, Robert Louis: **Travels With a Donkey in the Cevennes**, Charles Scribner's Sons, 1905 (Çevrimiçi) <http://www.archive.org/stream/travelswithadonk027259mbp#page/n9/mode/1up>, 21 Ekim 2008
- Stevenson, Robert Louis: **Treasure Island**, Grosset & Dunlap, 1963
- Stevenson, Robert Louis: **Treasure Island**, Abridged and Simplified by Roland John, Illustrations by Leslie Jones, Longman, 1985
- Stevenson, Robert Louis: **Treasure Island**, National Home Library Foundation, Washington, 1932

- Stevenson, Robert Louis: **Treasure Island**, Önsöz: R.H.W. Dillard, Signet Classics, 1998
- Stevenson, Robert Louis: **Treasure Island: Oxford World Classics**, Önsöz: Emma Letley, Oxford University Press, Mart 1998
- Stevenson, Robert Louis: **Underwoods**, 1887 (Çevrimiçi)
<http://www.gutenberg.org/etext/438>, 21 Ekim 2008
- TBMM Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
http://kutuphane.tbmm.gov.tr/cgi-bin/koha/opac-search.pl?op=do_search&kohafield=any&serverid=-1&field_value=stevenson&relation=@attr+4%3D1+@attr+5%3D100, http://kutuphane.tbmm.gov.tr/cgi-bin/koha/opac-search.pl?op=do_search&kohafield=any&serverid=-1&field_value=define+adas%C4%B1&relation=@attr+4%3D1+@attr+5%3D100, 20 Ocak 2009
- T.C. Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
<http://www.adnanotukenkutup.gov.tr/Default.aspx?F6E10F8892433CFF7AFBDF5FE280768791FBF5F1F3911EBA>, 03 Şubat 2009
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü: “Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü Mevzuatı” (Çevrimiçi)
<http://www.telifhaklari.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF03077CA1048A183484F186FD0FCCD518>, 12 Ocak 2009

- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı: “İlköğretim İçin 100 Temel Eser Listesi” (Çevrimiçi)
<http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=924>, 19 Ocak 2009
- TED Ankara Koleji
Kütüphane ve Bilgi
Merkezi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
http://library.tedankara.k12.tr/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=100, 19 Ocak 2009
- The New York Times: “Robert Louis Stevenson’s Faith,” **The New York Times**, 11 Nisan 1903 (Çevrimiçi)
<http://query.nytimes.com/gst/abstract.html?res=9F06E1D71E30E733A25752C1A9629C946297D6CF>, 21 Ekim 2008
- Timaş Yayınları: “Define Adası” (Çevrimiçi)
<http://www.timas.com.tr/index.php?key=tkg&id=1011>, 17 Şubat 2009
- Toury, Gideon: **Descriptive Translation Studies and Beyond**. John Benjamins, 1995
- Tüm Kitaplar: (Çevrimiçi)
<http://www.tumkitaplar.com/kitap/index.pl?yazar2=1956>, 20 Ocak 2009
- Türk Amerikan
Derneği Kütüphanesi: “Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
<http://88.250.58.160/web/catalog/results.php?lst=1>, 19 Ocak 2009

- Türk Kütüphaneciler Derneği: **Bandrol Uygulamasına İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik,** (Çevrimiçi)
<http://www.kutuphaneci.org.tr/BandrolUygulamasinaIlskinUsulveEsaslarHakkinda.pdf>, 29 Nisan 2009
Ulakbim: “TO-KAT Ulusal Toplu Katalog Beta” (Çevrimiçi)
http://tokat.ulakbim.gov.tr/index.php?_f=1&the_page=1&cwid=2&keyword=robert+louis+stevenson&tokat_search_field=3&order=0&command=Tara#2, 19 Ocak 2009
- Unesco: “Index Translationum” (Çevrimiçi)
http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=7810&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html, 27 Ekim 2008
- Wikipedia: “Alter Ego”, (Çevrimiçi)
http://en.wikipedia.org/wiki/Alter_ego, 18 Kasım 2008
- Wikipedia: “Robert Louis Stevenson” (Çevrimiçi)
http://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Louis_Stevenson, 21 Ekim 2008
- Yazıcı, Mine: **Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları,** Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul, 2005

Yeditepe Üniversitesi
Kütüphanesi:

“Elektronik Kütüphane Katalogu” (Çevrimiçi)
http://195.49.217.17/fmi/xsl/yordam/y1_liste.xsl?db=YordamBT&lay=web_arama&Elemel%23=%3d+&T%3%bcr=&Alt+T%3%bcr=&%c5%9eekil=&Ortam=&%23008+Dil=&%23008+Yay%4%b1n+Tarihi=&cYeniler=&cAla nlar=stevenson&-lay.response=web_liste&-max=10&-encoding=UTF-8&-token.error=y1_liste.xsl&-token.yzyzm=yzm&-token.gt=0&-token.tk=tk&-token.d=1&-find&-token.yzyzm=yzm, 24 Ocak 2009

YeniSayfa:

(Çevrimiçi)
<http://www.yenisayfa.com/Product/Book/Author/Content.aspx?aid=f86045a61a568a9124e04413ae5dbfcb>, 20 Ocak 2009

EK-1: BANDROL UYGULAMASINA İLİŞKİN USUL VE ESASLAR HAKKINDA YÖNETMELİK

Resmi Gazete Tarihi: 08.11.2001 Resmi Gazete Sayısı: 24577

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Hukuki Dayanak, Tanımlar

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı, eser ve hak sahiplerinin haklarının takip edilmesini sağlamak ve mali haklara tecavüzü önlemek amacıyla musiki ve sinema eseri nüshaları ile süreli olmayan yayınlarda zorunlu, kolay kopyalanmaya müsait diğer eser gruplarında ise isteğe bağlı olarak kullanılacak bandrolün temini, kullanımı, uygulamanın denetlenmesi ve bandrol gelirlerinin kullanılması hakkında usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik, zorunlu ve isteğe bağlı bandrol uygulamasında bandrol temini ve kullanımı, bu uygulamayı denetleyecek Komisyonun kurulması ve işleyişi ve bandrol satışından elde edilecek gelirlerin harcama usul ve esasları ile ilgili hükümleri kapsar.

Hukuki Dayanak

Madde 3- (Değişik:RG-06/11/2004-25635)

Bu Yönetmelik, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun değişik 81 inci ve Geçici 7 nci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 — Bu Yönetmelikte geçen tanımlardan :

a) Bandrol: Fikir ve sanat eserlerinin izinsiz çoğaltılmalarının ve taklit edilmelerinin önlenmesi amacıyla, fikir ve sanat eserlerinin çoğaltılmış nüshaları ile süreli olmayan

yayımların üzerine yapıştırılan, sökülmesi halinde parçalanan ve yapıştırıldığı malzemenin özelliğini kaybettiren nitelikte güvenlik şeridi içeren holografik özellikli bir güvenlik etiketini,

b) Fonogram: Sinema eseri gibi görsel-işitsel eserler içindeki ses tespitleri hariç olmak üzere, bir icrada yer alan seslerin veya diğer seslerin veya ses temsillerinin tespit edildiği ses taşıyıcısı fiziki ortamı,

c) Süreli Olmayan Yayın: Fikir ve sanat eserlerini içeren, belirli sürelerle tabi olmaksızın yayımlanan ve gazete, dergi, ünite dergisi, yıllık, almanak ve benzeri dışında kalan her tür yayını,

d) Meslek Birliği: Eser sahibi ve eser sahibinin haklarıyla bağlantılı hak sahiplerinin haklarının takibi, ürünlerin kullanımından doğan gelirlerin tahsili ve bu gelirlerin hak sahiplerine dağıtımını sağlayan 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun değişik 42 nci maddesi gereğince kurulan tüzel kişiliği haiz kuruluşları,

e) Komisyon: Bandrol uygulamasına ilişkin denetimi yürütmek üzere Mülki İdare Amirleri tarafından illerde oluşturulacak Komisyonu,

f) Kanun: 1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununu,

g) (Değişik: RG -06/11/2004-25635) Bakanlık: Kültür ve Turizm Bakanlığını, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Bandrol Kullanımı, Temini ve Gelirlerin Kullanımı

Bandrol Kullanımı

Madde 5 — Kanunun öngördüğü koruma sürelerine tabi fikir ve sanat eserlerini içeren süreli olmayan yayımlar ile kayıt ve tescili yapılan sinema ve müzik eseri nüshalarına, ticari dolaşıma girmeden önce bandrol yapıştırılması zorunludur.

Aşağıda sayılan hallerde bandrol kullanılması eser veya hak sahiplerinin isteğine bağlıdır:

a) Kanunun öngördüğü koruma süreleri sona eren fikir ve sanat eserlerini içeren süreli olmayan yayımlar,

b) Kanunun 31 ve 32 nci maddelerinde bahsi geçen ve resmen yayınlanan veya ilan olunan, kanun, tüzük, yönetmelik, tebliğ, genelge, kazai kararlar ile söz ve nutuklardan ibaret yayınlar,

c) Eğitim ve öğretim kurumlarında eğitim ve öğretim amacıyla kullanılacak yayınlardan, ön ve arka kapaklar ile belirli sayfalarda 14 puntodan küçük olmamak üzere, "Tanıtım nüshasıdır, para ile satılamaz." ibaresi taşıyan tanıtım nüshaları,

d) Merkezi yurt dışında bulunan yayınevleri tarafından yine yurt dışında satışı yapılmak üzere ve ülke içinde ticari dolaşıma sunulmamak kaydıyla sadece basımı ülke içinde yaptırılan yayınlar,

e) Tanıtım veya eğitim amaçlı katalog, broşür, kullanım kılavuzu ve tarifeler,

f) Bandrollenmiş sinema ve müzik eseri nüshaları ile süreli olmayan yayınların ekinde verilen içerik tamamlayıcı niteliği bulunan materyaller,

g) (Değişik:RG-09/09/2005-25931) Kanunun 48 inci maddesi çerçevesinde mali hakların yayınevlerince devralındığına dair bir taahhütname ibraz edilmesi kaydıyla kapak hariç 96 sayfayı geçmeyen, okul öncesi ve ilköğretime yönelik eğitim amaçlı süreli olmayan yayınlar,

h) Gümrük ve posta işlemleri sırasında ticari dolaşıma girme amacı taşımaksızın ilgili birimlere taahhüt verilmesi kaydıyla incelenmek üzere yurtdışından gönderilen örnek kitaplar. Bu maddenin ikinci fıkrası hükümleri çerçevesinde bandrolsüz piyasaya sürülen yayınların birinci sayfasında veya arka kapağında 14 puntodan küçük olmamak kaydıyla "Bandrol Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5 inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir" ibaresinin bulundurulması zorunludur. Söz konusu fikranın (d) ve (f) bentlerinde tanımlanan hallerde bu ibarenin kullanılması zorunlu değildir.

Gazete, dergi ve bunun benzeri süreli yayınlar ekinde veya herhangi bir biçimde promosyon amacıyla ücretsiz olarak dağıtılan bandrollenmesi zorunlu eser nüshaları ile süreli olmayan yayınlara dağıtımın promosyon amacıyla yapıldığını gösterir bir bandrol yapıştırılır. Ayrıca, Kanun kapsamında korunan ve kolay kopyalanmaya müsait diğer eser nüshalarına da eser veya hak sahibinin talebi üzerine bandrol yapıştırılması zorunludur. **(Ek cümle:RG-06/11/2004-25635)** Bu eser nüshalarına bandrol verilebilmesi için eserlerin kayıt ve tescilinin yapılmış olması gerekir. Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde belirtilen şekilde temin edilecek bandroller eserlerin

taşıyıcı materyallerinin şekli özelliğine göre denetim sırasında kolayca görülebilecek şekilde yapıştırılır.

ı) (Ek: RG 5/3/200-26099) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere ücretsiz dağıtılan ders kitapları

Bandrol Temini

Madde 6 — (Değişik: RG- 06/11/2004-25635)

Bandroller Bakanlık tarafından bastırılır. Sinema ve müzik eseri nüshalarında kullanılan bandroller İstanbul Telif Hakları ve Sinema Müdürlüğünden temin edilir. Süreli olmayan yayınlar için kullanılan bandroller İstanbul'da İstanbul Telif Hakları ve Sinema Müdürlüğünden diğer illerde ise İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinden temin edilir. Bakanlık belirleyeceği satış fiyatı üzerinden meslek birlikleri aracılığıyla veya uygun gördüğü takdirde tespit edeceği başka yerlerde de bandrol satışı yapabilir. Fikir ve sanat eserlerinin çoğaltılmış nüshaları veya bu eserleri içeren yapımlarda kullanılacak bandrollerin türü ve özellikleri Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğünce belirlenir ve her türdeki bandrol satışı söz konusu Genel Müdürlük tarafından da yapılabilir. Bandrol verilebilmesi için Bakanlığa hak sahiplerince bir taahhünamenin ibraz edilmesi gerekir. Bu taahhünamenin;

- a)** Eser veya fonogram veya süreli olmayan yayın, (adı, dili, yapım yılı ve benzeri)
- b)** Çoğaltım yapan tüzel kişi ve/veya ithalat yapıyorsa ithalatçı firma,
- c)** Çoğaltım sayısı,
- d)** Talep edilen bandrol sayısı,
- e)** Devralınan veya kullanım yetkisi verilen haklar, kapsamı ve süreleri ile ilgili bilgileri ve gerekli görülen diğer bilgileri içermesi ve beyan edilen bu bilgilerin eksik veya yanlış olması halinde her türlü hukuki ve cezai sorumluluğun üstlenildiğinin belirtilmesi zorunludur. Ayrıca uygulamada ortaya çıkabilecek sorunların giderilmesi bakımından Bakanlık; vergi numarası, ticaret sicil kaydı, sözleşme, bandrol talebinde bulunanların yapımcılık, yayıncılık gibi alanlarda faaliyette bulduklarını gösterir ve ilgili meslek birliklerince veya Bakanlıkça uygun görülecek kuruluşlarca tanzim edilebilecek belgeleri de isteyebilir. Bandrol teminine ilişkin tüm belgelerin ibrazından itibaren en geç on iş günü içinde başkaca bir işleme gerek kalmaksızın bandrol verilir. Beyana müstenit yapılan bu işlemlerden Bakanlık sorumlu tutulamaz.

Sinema ve müzik eserlerine ilişkin yapımların tespit edildiği taşıyıcı materyallere bandrol alınabilmesi için bu yapımların kayıt-tescil edilmiş olmaları zorunludur. Bu yapımlara ilişkin ek bandrol taleplerinde, yukarıdaki fıkra da bahsi geçen taahhünameye gerek kalmaksızın teslim tutanağı ile bandrol verilebilir. 5846 sayılı Kanunun 23 üncü maddesi çerçevesinde yayma hakkının devralınması ile yurt dışından ithal edilen veya 5846 sayılı Kanunun 48 inci maddesi çerçevesinde yayınevlerince mali hakları devralınmış eğitim amaçlı süreli olmayan yayımlar için toplu olarak bandrol alınabilir. Toplu olarak bandrol alan yayınevlerinin bu bandrolleri; süreli olmayan yayımlara sevkıyat veya satış sırasında yapıştırılmaları ve hangi yayımlarda veya dizilerde kullandıklarını en geç bir ay içinde Bakanlığa bildirmeleri gerekir. Süreli olmayan yayımlarda kullanılacak bandroller bandrol talebinde bulunanların faaliyet merkezlerinin bulunduğu illerden veya hak sahibi gerçek veya tüzel kişinin yazılı olarak Bakanlığa bildireceği illerden alınır. Sinema ve müzik eserlerini içeren yapımların tespit edildiği kaset, CD, VCD, DVD gibi taşıyıcı materyallerin tespit ve çoğaltımını gerçekleştiren dolum tesisleri hak sahiplerince yetkilendirilmiş olmaları kaydıyla ve Bakanlıkça belirlenecek esaslar çerçevesinde toplu bandrol alırlar. Toplu bandrol alan dolum tesisleri, her ay Bakanlığa, bu bandrollerin hangi eser ve yapımlar için kullanıldığını gösterir dökümlü rapor vermek ve düzenledikleri faturaları ibraz etmek zorundadır. Dolum tesislerinin toplu bandrol alımı ve bu uygulamaya ilişkin yürüttükleri iş ve işlemler Bakanlıkça denetlenir. Bakanlık bu denetimi ilgili alan meslek birlikleri temsilcilerinin de yer alacağı bir komisyon aracılığıyla da yapabilir. Tamamı bir defada ticari dolaşıma giren ve birbirini takip eden nüsha ve materyallere tespit edilmiş ayrılmaz bir bütün arz eden eserler için tek bir bandrol alınabilir. Bu durumda, söz konusu nüsha ve materyaller birbirinden ayrı satılamaz ve bu husus 12 puntodan küçük olmayacak şekilde nüsha ve materyaller ile ambalajları üzerinde belirtilir.

Bilgisayar Oyunları ile Bilgisayar Programlarında ve Veri Tabanlarında Bandrol Kullanımı

Madde 7- (Başlığı ile birlikte değişik:RG- 06/11/2004-25635)(1)

Tespit edildiği materyale bakılmaksızın, elektronik, mekanik veya benzeri araçlarla gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle hareketli görüntüler dizisi içeren bilgisayar oyunlarında bandrol kullanılması zorunludur. Hak sahibi gerçek ve tüzel kişilerin talebi halinde bilgisayar programları ve veritabanlarında da bandrol kullanılması zorunludur. Ancak, bilgisayar programlarına ve veritabanlarına bandrol verilebilmesi için bu eserlerin kayıt ve tescilinin yapılmış olması gerekir. Bilgisayar oyunları ile bilgisayar programları ve veritabanları için kullanılacak bandroller Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğünden veya İstanbul Telif Hakları ve Sinema Müdürlüğünden temin edilir. Bandrol teminine ilişkin diğer hususlarda ise bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesi hükümleri uygulanır.

Madde 8- (Değişik: RG- 06/11/2004-25635)

8/11/2001 tarihli ve 24577 sayılı Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 8 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Denetim

Denetim

Madde 9 — (Değişik:RG-06/11/2004-25635)

Bakanlık ile mülki idare amirleri bandrollenmesi zorunlu olan nüshaların ve süreli olmayan yayınların, bandrollü olup olmadıklarını her zaman denetleyebilir. Gerekli görüldüğünde, mülki idare amirleri resen veya Bakanlığın talebi ile bu denetimi gerçekleştirmek üzere illerde Denetim Komisyonu oluşturabilir. Kanununun 81 inci maddesinde belirtilen ihlallerde, genel kolluk ve zabıta; resen ve/veya hak sahipleri, komisyon, meslek birlikleri, Bakanlık veya ilgili diğer kanunlarla kendisine yetki ve görev verilmiş olanların ihbarı üzerine harekete geçer. Usulsüz ve izinsiz olarak çoğaltılmış ve yayılmış nüsha ve yayınlar ile bunları çoğaltmaya yarayan her türlü araç ve diğer delillere ilişkin olarak Kanunun 81 inci maddesi hükümleri uygulanır. Kanun kapsamında korunan, yasal olarak çoğaltılmış, bandrollü nüshaların da yol, meydan, pazar, kaldırım, iskele, köprü ve benzeri yerlerde satışı yasaktır. Bu nüshaların da; zabıta ve genel kolluk tarafından görüldüğü yerde el konularak yetkili

mercilere gönderilmesi zorunludur. Bu şekilde toplanan nüsha ve yayınlar İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerine intikal ettirilerek muhafazası sağlanır. Bunları satış ve diğer yollarla değerlendirilme şekli ilgili alan meslek birliklerinin de görüşleri alınmak suretiyle Bakanlıkça belirlenir.

Denetim Komisyonu

Madde 9/A-(Ek: RG- 06/11/2004-25635)

Bu Yönetmeliğin 9'uncu maddesi çerçevesinde gerektiğinde mülki idare amirleri tarafından re'sen veya Bakanlığın talebi üzerine İllerde oluşturulacak denetim komisyonları, öncelikle genel kolluk ve zabıta temsilcilerinden teşekkül ettirilir. İhtiyaç görülmesi halinde, Bakanlık ve ilgili alan Meslek Birlikleri temsilcileri ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapanlar da komisyonlardam görevlendirilebilir. Denetim Komisyonu üyelerinin öncelikli görevlerini komisyonun iş ve işlemleri oluşturur. İhtiyaç halinde mülki idare amirlerince aynı esaslar çerçevesinde Denetim Komisyonuna bağlı alt komisyonlar oluşturulabilir. Komisyonun üye sayısı ve komisyon başkanı mülki idare amirlerince belirlenir. Komisyon başkanı, komisyonun toplantılarını yönetir, yıllık denetim ve çalışma programını hazırlar, denetime çıkar veya denetim yapacak kişileri görevlendirir, aylık denetim ve yıllık genel faaliyet raporları düzenleyerek mülki idare amiri ile Bakanlığa sunar. Komisyon yaptığı denetimler esnasında, bandrol uygulamasına ilişkin olarak Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerinin ihlal edildiğini tespit ettiği takdirde, 9 uncu madde hükümlerinin uygulanmasını teminen derhal kolluk veya zabıta'yı harekete geçirir. Komisyonun çalışma koşullarına ve denetim faaliyetlerine ilişkin giderler Bakanlıkça karşılanır.

Taahhütnamenin Saklanması Yükümlülüğü

Madde 9/B- (Değişik: RG -06/11/2004-25635)

Bandrol yapıştırılması zorunlu nüshaların tespit edilmesi ve çoğaltılmasına ilişkin materyalleri üreten ve/veya bu materyallerin dolum ve çoğaltımını yapan yerler, bu Yönetmelikte bahsi geçen taahhütnamenin bir kopyasını almak, saklamak ve istendiğinde yetkili makamlara ibraz etmekle yükümlüdür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Diğer Hükümler

Bandrollenmemiş Nüsha ve Yayınlar Hakkında Uygulanacak Hükümler

Madde 10 —(Başlığı ile birlikte değişik:RG- 06/11/2004-25635)

Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olarak kasten, bandrol alınması gereken eser, icra ve yapımların tespit edildiği kaset, CD, VCD ve DVD gibi taşıyıcı materyaller ile süreli olmayan yayınları; bandrol almaksızın dağıtan, satan veya her ne suretle olursa olsun başkalarının istifadesine sunanlar hakkında Kanunun 81 inci maddesi hükümleri uygulanır.

İdari Para Cezası (Ek: RG -06/11/2004-25635)

Madde 10/A-Kanun kapsamında korunan, yasal olarak çoğaltılmış, bandrollü nüshaların yol, meydan, pazar, kaldırım, iskele, köprü ve benzeri yerlerde satışını yapanlar hakkında Kanunun idari para cezasına ilişkin Ek 10 uncu maddesi hükümleri uygulanır. Para cezasının süresi içinde ödenmiş olması kaydıyla, ödemeye ilişkin belgelerin ibrazının yapılması ve tutanak tanzim edilmesi suretiyle toplanan bandrollü nüshaların ilgililere iadesi sağlanır. Fiilin tekrarı veya para cezasının süresi içinde ödenmemiş olması halinde bandrollü nüshalar iade edilemez ve bunların değerlendirilme şekli Yönetmeliğin 9 uncu maddesi uyarınca Bakanlıkça belirlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

Madde 10 — 16/11/1997 tarihli ve 23172 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan "Fikir ve Sanat Eserlerinin İşaretlenmesine İlişkin Yönetmelik" in 5 inci maddesinin (1) bendi, 9 uncu maddesi ve değişik 12 nci maddesi ile 30/6/1998 tarihli ve 23388 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan "Süreli Olmayan Yayınlarda Güvenlik Hologramı Uygulamasına İlişkin Tebliğ" yürürlükten kaldırılmıştır.

"Stok bandrol (değişik: 25/04/2006 -26149 R.G)

Geçici Madde 1 – 8/11/2001 tarihinden önce basılmış ve stokta bulunan kitaplar için 31/8/2006 tarihine kadar, bu Yönetmelik uyarınca bandrol alma hakkına sahip olanlarca bandrol alınabilir.

Bandrol talebinde bulunanların, stoklarda bulunan nüsha sayısı ile ilgili bilgilerin belirtildiği ve söz konusu bilgilerin eksik veya yanlış olması halinde her türlü hukuki ve cezai sorumluluğun üstlenildiğinin beyan edildiği taahhütnameyi (EK-1) vermeleri zorunludur.

Bandroller, süreli olmayan yayınlar satışa sunulmadan önce hak sahiplerince yapıştırılır.

Geçici Madde 2 — 1/1/2002 tarihine kadar bandrol gelirleri, Bakanlık adına ulusal bir bankada açılacak özel bir hesaba yatırılır.

Bu hesapta toplanan gelirler; bandrol bastırılması ve dağıtılmasına, fikri mülkiyet sisteminin güçlendirilmesine, yurt içindeki ve yurt dışındaki kültür varlıklarının korunmasına ve devam ettirilmesine yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi amacıyla kullanılır. Bu gelirlerin harcama usul ve esasları Bakan onayı ile belirlenir.

Geçici Madde 3- (Ek:RG-06/11/2004-25635)

12/3/2004 tarihli ve 5101 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun yayımı tarihinden önce, İllerde oluşturulmuş olan denetim komisyonlarından, faaliyetlerini sürdürmesine gerek görülmeyenlerin her türlü araç, gereç ve malzemeleri İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerine devredilir.

Geçici Madde 4 — (Ek:RG-09/09/2005-25931)

Kanunun süreli olmayan yayınlara bandrol yapıştırma zorunluluğuna ilişkin hükmünün yürürlüğe girdiği 7/6/1995 tarihinden önce basılmış eserlerin, sahaflik sertifikasına sahip işyerlerinde ikinci el olarak satılması halinde bandrol yapıştırılması zorunluluğu aranmaz. Ancak ikinci el kitap satışı sahaflik sertifikası sahibi işyeri dışında yapılamaz.

Yürürlük

Madde 12 —Bu Yönetmeliğin 8 inci maddesi 1/1/2002 tarihinde, diğer hükümleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 13 — Bu Yönetmelik hükümlerini Kültür Bakanı yürütür.

EK-2: İLKÖĞRETİM İÇİN 100 TEMEL ESER LİSTESİ

1. Dede Korkut Hikayeleri (İlköğretim İçin Uyarlama)
2. Mevlana'nın Mesnevisinden Seçme Hikayeler (İlköğretim Çocukları İçin Seçme Hikayeler)
3. Karagöz ile Hacivat (İlköğretim İçin Seçme Hikayeler)
4. Vatan Yahut Silistre (Namık Kemal)
5. Ömer'in Çocukluğu (Muallim Naci)
6. Gulyabani (Hüseyin Rahmi Gürpınar)
7. Şermin (Tevfik Fikret)
8. Altın Işık (Ziya Gökalp)
9. Yalnız Efe (Ömer Seyrettin)
10. Çocuk Şiirleri (İbrahim Alaaddin Gövsa)
11. Hep O Şarkı (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)
12. Peri Kızı ile Çoban Hikayesi (Orhan Seyfi Orhon)
13. Uluç Reis (Halikarnas Balıkcısı-Cevat Şakir Kabaağaçlı)
14. Damla Damla (Ruşen Eşref Üneydin)
15. Bağrıyanık Ömer (Mahmut Yesari)
16. Domaniç Dağlarının Yolcusu (Şukufe Nihai)
17. Evvel Zaman İçinde (Eflatun Cem Güney)
18. Cumhuriyet Öncesi Yazarlardan Çocuklara Hikayeler (Mehmet Seyda)
19. Gururlu Peri (Mehmet Seyda)
20. Akın (Faruk Nafiz Çamlıbel)
21. Havaya Uçan At (Peyami Safa)
22. Benim Küçük Dostlarım (Halide Nusret Zorlutuna)
23. Sevdalı Bulut (Nazım Hikmet)
24. Kuklacı (Kemalettin Tuğcu)
25. Yer Altında Bir Şehir (Kemalettin Tuğcu)
26. Arif Nihat Asya'dan Seçme Şiirler (Arif Nihat Asya)
27. Sait Faik Abasıyanık'tan Seçme Hikayeler (Sait Faik Abasıyanık)
28. Koçyiğit Köroğlu (Ahmet Kutsi Tecer)
29. Az Gittik Uz Gittik (Pertev Naili Boratav)

30. Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi (Cemal Süreya)
31. Çocuklara Şiirler (Vehbi Cem Aşkun)
32. 87 Oğuz (Rakım Çalapala)
33. Yonca Kız (Kemal Bilbaşar)
34. Bitmeyen Gece (Mithat Enç)
35. Halime Kaptan (Rıfat Ilgaz)
36. Gümüş Kanat (Cahit Uçuk)
37. Vatan Toprağı (Mükerrem Kamil Su)
38. Barbaros Hayrettin Geliyor (Feridun Fazıl Tülbentçi)
39. Eşref Saati (Şevket Rado)
40. Nasreddin Hoca Hikayeleri (Orhan Veli)
41. İnci'nin Maceraları (Orhan Kemal)
42. Allı ile Fırfırı (Oğuz Tansel)
43. Tiryaki Sözleri (Cenap Şahabettin)
44. Keloğlan Masalları (Tahir Alangu)
45. Billur Köşk Masalları (Tahir Alangu)
46. Osmancık (Tarık Buğra)
47. Balım Kız Dalım Oğul (Ceyhun Atuf Kansu)
48. Falaka (Ahmet Rasim)
49. Bir Gemi Yelken Açtı (Ali Mümtaz Arolat)
50. Üç Minik Serçem (Necati Cumalı)
51. Memleket Şiirleri Antolojisi (Osman Atilla)
52. Ülkemin Efsaneleri (İbrahim Zeki Burdurlu)
53. Anılarda Öyküler (İbrahim Zeki Burdurlu)
54. Aldı Sözü Anadolu (Mehmet Önder)
55. Göl Çocukları (İbrahim Örs)
56. Miskinler Tekkesi (Reşat Nuri Güntekin)
57. Tanrı Misafiri (Reşat Nuri Güntekin)
58. Ötleğen Kuşu (Halil Karagöz)
59. Arılar Ordusu (Bekir Yıldız)
60. Yankılı Kayalar (Yılmaz Boyunağa)
61. Yürekdede ile Padişah (Cahit Zarifoğlu)

62. Serçe Kuş (Cahit Zarifoğlu)
63. Bir Küçük Osmancık Vardı (Hasan Nail Canat)

- HAZIRLATILACAK ESERLER-

64. Tekerlemeler
65. Türkçede Deyimler
66. Türk Atasözlerinden Seçmeler
67. Türk Bilmecelerinden Seçmeler
68. Türk Ninnilerinden Seçmeler
69. Türkülerden Seçmeler
70. Türk Manilerinden Seçmeler

- DÜNYA EDEBİYATI-

71. Küçük Prens (A. de Exupery)
72. Şeker Portakalı (Jose Mauro de Vasconcelos)
73. Oliver Twist (Charles Dickens)
74. Alice Harikalar Ülkesinde (Lewis Carrol)
75. Gülliver'in Gezileri (Swift)
76. Define Adası (Robert Louis Stevenson)
77. Robin Hood (Howard Pyle)
78. Tom Sawyer (Mark Twain)
79. Ezop Masalları
80. Andersen Masalları I-II
81. Üç Silahşörler (Alexander Dumas)
82. La Fontaine'den Seçmeler (La Fontaine)
83. Pinokyo (Carlo Collodi)
84. 80 Günde Devr-i Alem (Jules Verne)
85. İnci (John Steinbeck)
86. Beyaz Yele (Rene Guillot)
87. Peter Pan (James Matthew Barrie)
88. Uçan Sınıf (Erich Kastner)

89. Yağmur Yağdıran Kedi (Marcel Ayme)
90. Ölümsüz Aile (Natalie Babbitt)
91. Yaşlı Adam ve Deniz (Ernest Hemingway)
92. Mutlu Prens (Oscar Wilde)
93. Şamatalı Köy (Astrid Lindgren)
94. Momo (Michael Ende)
95. Heidi (Johanna Styri)
96. İnsan Ne ile Yaşar (Leo Tolstoy)
97. Sol Ayağım (Christy Brown)
98. Hikayeler (Anton Çehov)
99. Değirmenimden Mektuplar (Alfonse Daudet)
100. Pollyanna (Elaanor Porter)

EK 3: İLKÖĞRETİM İÇİN 100 TEMEL ESER GENELGESİ

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
İlköğretim Genel Müdürlüğü

04/08/2005

Sayı: B.0.08JGM.0.08.04.01/360/8081

Konu: İlköğretim Okullarında Okutulacak 100 Temel Eser

..... VALİLİĞİNE
(İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

GENELGE NO

2005/70

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 10. maddesinde, "Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçınılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili hâlinde zenginleştirilmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli tedbirler alınır." denilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığımızın amaçlarından birisi de öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak; bu yolla onları düşünen, düşündüğünü doğru ve açık bir şekilde ifade eden, algılama gücü yüksek, yorum yapan, analitik düşünen, sentez kabiliyeti kazanmış; doğruların tek noktadan değil, çeşitli yönlerden bakmak yoluyla ortaya çıkacağını kavramış, güzellik duygusu ve estetik anlayışı gelişmiş, kültürlü, millî ve manevî değere sahip, yüksek karakterli bireyler yetiştirmektir.

Kitap okuma insan şahsiyetini zenginleştirir. İyi seçilmiş bir kitap, insan için yeni bir ufuktur. Dünyaya bakış tarzı kitaplarla şekillenir.

Kültür okuma yolu ile özellikle klasik hâle gelmiş eserleri tekrar tekrar okuma yoluyla, kazanılır. Bu nedenle Bakanlığımızca her türdeki okulda, öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı kazanması amacıyla, gençlik ve ilk gençlik dönemi edebiyatı üzerine uzman kişilerin yaptığı araştırmalar sonucu belirlenmiş eser isimleri esas alınarak 5,6,7 ve 8. sınıflar için bir liste oluşturulmuştur.

Orta öğretim kurumlarındaki bütün öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin rehberliğinde okuyup inceleyeceği 100 Temel Eser belirlenmiş, 19.08.2004 tarihinde bir Genelge ile kamuoyuna sunulmuş ve Genelgenin sonunda ilköğretim okulları için de böyle bir eserler listesinin hazırlanıp yayımlanacağı duyurulmuştur.

Daha alt sınıflar için böyle bir liste oluşturmak oldukça zordur. Bu sınıflara yönelik sayısız yayın vardır.

Bugünün Çocuklarına, kavramlar dünyası ile muhatap olmanın ancak, yayın hayatını sürdüren, hayatta olan yazarların eserleri ile mümkün olacağı yaklaşımına saygı duymakla birlikte katılmıyoruz.

Listede yer alan eserlerle orta öğretim için hazırlanan eser listesinin tamamlanması ve ilköğretimden orta öğretime bütün öğrencilerin Türk ve dünya edebiyatının klasikleşmiş önemli eserleri ile doğrudan karşılaşması amaçlanmıştır.

Bu eserlerin belli bir program ve metot çerçevesinde okunup işlenmesi öğrencilere dil bilinci, Türkçe ve kültür açısından önemli kazanımlar sağlayacaktır.

Aynı eserleri okumuş, o eserlerdeki dil varlığı ile duygu ve düşünce zenginliğini fark etmiş, hatta özümsemiş bireylerden oluşan toplum, hiç şüphesiz daha hoşgörülü, daha paylaşımcı, kültür seviyesi yüksek, bağımsız ve demokratik düşünce kabiliyeti kazanmış bireylerden oluşacaktır.

Seçilen eserlerin, çocukluk ve ilk gençlik çağında olan öğrencilere seslenmekten uzak olup olmadığı noktasında bazı tereddütler olabilir.

Edebiyat dünyası önümüzden bir nehir gibi akmaktadır. Bu akış içinde çocukluk ve ilk gençlik dönemi örnekleri de zengin bir şekilde yer tutmaktadır. Öğrenciler bu örneklerle, ilgi ve imkânları ölçüsünde zaten karşılaşmaktadır.

Bu eserler, öğrencileri dilimizin, edebiyatımızın klasik hâle gelmiş örnekleriyle tanıştıracak, onlardaki dil ve muhteva zenginliğini kavramalarını sağlayacak, böylece günümüzde gelinen noktayı görmelerini temin edecek, onlarda edebiyat ve kültür tarihi fikrini oluşturacaktır. Dil ve millet varlığı arasındaki bağı da anlamalarını sağlayacak, sosyal ve kültürel değişimleri görmelerine yardımcı olacaktır.

Listede, Dede Korkut Hikâyeleri'nden günümüze kadar çeşitli devrelerden örnekler yer almıştır. Bunlarda ağırlık tabîi olarak Cumhuriyet sonrasına verilmiştir.

Masallar öğrencilerin hayal gücünü zenginleştiren önemli eserlerdir. "Her şeyden önce masal vardı." anlayışı ile çocuk ruhunu besleyen ve geliştiren bu eserlere geniş yer verilmiştir.

Aynı şekilde dil ve kültür zenginliğimizi ortaya koyan, bir tarafı ile sosyal hayatımızla birlikte ortak ruhumuzu da dile getiren türkülerimizden, atasözlerimizden, bilmecelerimizden, ninnilerimizden, mânilerimizden ve deyimlerimizden yapılacak seçmeler de listede yer almıştır.

Ortak duygu ve bilincin oluşması amacıyla belirlenen 100 Temel Eserin;

1. Öğrencilerin sosyal ve kültürel etkinliklerde faydalanmaları, boş zamanlarını değerlendirmek üzere öncelikle başvurabilecekleri kaynak eserler olarak tavsiye edilmesi,
2. Tavsiyesinin öğrencilerin sınıf seviyeleri ve öğretim programları dikkate alınarak zümre öğretmenler kurulunca yapılması,
3. Türkçe dersi müfredatı ile ilişkilendirilip okutulması,
4. Çoğunu okuyan öğrencilere Bayrak Törenlerinde ödül verilmesi,
5. Tanıtımları için konularını içeren münazara ve dinleti programlarının düzenlenmesi, dramaların hazırlanması hususlarına özen gösterilecektir.

Ayrıca öğrencilerimize okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla okul idaresince hafta içi belirlenecek bir günde 30 dakikalık "**Okuma Saati**" uygulaması yapılacak, okul kütüphaneleri öğrencilerin severek ve isteyerek gidecekleri sıcak ve sevimli mekânlar hâline dönüştürülecektir.

Ekli listede yer alan eserler. Bakanlığımız tarafından öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılmayıp piyasadan temin edilecektir. Piyasada mevcut olmayan eserlerin hazırlanması hususunda Bakanlığımızca gerekli tedbirler alınacaktır.

Bilgilerinizi ve gereğini önemle rica ederim,

Doç.Dr. Hüseyin Çelik

Milli Eğitim Bakanı